GEMEENTE NOORDENVELD

Programmabegroting 2024

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave 2
Algemeen 3
Aanbiedingsbrief 4
Resumé 10
Vaststellingsbesluit 13
Begroting in een oogopslag 14
Leeswijzer 15
Programma's 17
Inleiding 18
1. Samen doen 19
2. Samen ontwikkelen 40
3. Bestuur en samenleving 47
4. Groen beleven 54
5. Werken, ondernemen en ontspannen 65
6. Duurzaam voor nu en later 79
7. Helder zicht 82
Paragrafen 94
1. Lokale heffingen 95
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing 107
3. Onderhoud kapitaalgoederen 122
4. Financiering 128
5. Bedrijfsvoering 133
6. Verbonden partijen 141
7. Grondbeleid 150
8. Overhead 158
9. Personele lasten 163
Financiële begroting 168
1. Financiële beschouwingen 169
2. Incidentele baten en lasten 189
3. Subsidies 193
4. Functie van de begroting en kaders 194
5. Meerjarenraming 196
Bijlagen 204
A. Opbouw meerjarenbegroting 204
B. Geprognosticeerde balans 209
C. Reserves en voorzieningen 210
D. EMU-saldo 212
E. Begrippenlijst 213

Algemeen

Aanbiedingsbrief

Geachte leden van de gemeenteraad,

Wij bieden u de begroting 2024 en meerjarenraming 2025-2027 aan. Deze begroting wordt aangeboden in een periode van aanhoudende onzekerheden en grote maatschappelijke opgaven. Vorig jaar schreven wij in de begroting over de Russische inval in Oekraïne. De gevolgen daarvan ervaren we ook in Noordenveld nog steeds. De asielcrisis vraagt daarbovenop vanaf 2023 voortdurend aandacht van de gemeente.

Momenteel kampen we nog steeds met een hoge inflatie en forse prijsstijgingen. Een nieuwe onzekerheid zijn de gevolgen van de val van het kabinet Rutte IV in de zomer van 2023.
De VNG heeft met onze steun namens de gemeenten het demissionair kabinet opgeroepen te voorkomen dat Nederland stil komt te staan. Er zijn grote maatschappelijke opgaven die om oplossingen vragen: te denken valt aan het grote tekort aan betaalbare woningen, de klimaatadaptatie, de energietransitie en het versterken van bestaanszekerheid van kwetsbare mensen.

Organisatieontwikkelingen

In alle Nederlandse gemeenten is de druk op de ambtelijke organisatie de laatste jaren fors toegenomen. Coronacrisis en de energiecrisis resulteerden in extra uitvoeringstaken. Door polarisatie in de samenleving en de steeds mondigere burger wordt van de overheid een steeds hoger niveau van gemeentelijke dienstverlening verwacht (snel en perfect). De krapte op de arbeidsmarkt maakt het daarbij echter lastig om alle vacatures gevuld te krijgen met gekwalificeerde medewerkers. Aan de verwachtingen van de samenleving kan daarom soms met moeite worden voldaan. Daarbij zijn de afgelopen jaren door het Rijk de eisen die aan bedrijfsvoering zaken worden gesteld aanmerkelijk verzwaard. Privacywetgeving, informatiebeveiliging en de Wet Open Overheid vragen veel van gemeentelijke organisaties.

In Noordenveld is het niet anders. Daarbij heeft onze gemeente te maken gehad met wisselingen in de ambtelijke top waardoor enige stagnatie in de organisatieontwikkeling heeft kunnen ontstaan. Met nieuw elan beoogt de organisatie inmiddels de organisatie klaar te maken voor het aanpakken van de grote integrale maatschappelijk opgaven. Het versterken van de integrale daadkracht en resultaatgericht werken van de organisatie, het versterken van het aantrekkelijke werkgeverschap, en het tegengaan van een hoog ziekteverzuim zijn duidelijke speerpunten van de organisatieontwikkeling.
In 2024 verstevigen we hiermee het fundament onder de organisatie. Daarbij creëren we ook kansen om de dienstverlening aan onze klant verder te verbeteren.

Actuele financiële situatie

In financieel opzicht is deze Programmabegroting gebaseerd op de perspectiefnota 2024 die uw raad op 10 juli 2023 heeft vastgesteld. De ontwikkelingen in de wereld zijn echter sinds het vaststellen van de perspectiefnota niet stil komen te staan.

Het meest in het oog springend is de verslechtering van de begrotingsstand in 2024.
Bij de perspectiefnota was er sprake van een begroot overschot van ruim € 1,6 miljoen (€ 1.593.000).
Na de zomer is het overschot veranderd in een tekort van ruim € 1,3 miljoen (€ 1.342.000).

Tegelijkertijd storten we als gemeente elk jaar de overschotten van het sociaal domein in de reserve sociaal domein. Dit bijstorten van forse bedragen is vanaf 2021 een patroon geworden. Er was een dotatie van:

€ 1,247 miljoen in 2021;
€ 4,268 miljoen in 2022;
prognose € 1,702 miljoen in 2023;
De prognose voor 2024 bedraagt € 1,08 miljoen en voor 2025 € 1,626 miljoen.

Zo loopt de reserve op van € 3,637 miljoen in 2021 naar € 12,360 miljoen in 2025.
De politieke afspraak in Noordenveld is dat de afdracht aan de reserve sociaal domein en de reserve sociaal domein zelf zijn afgeschermd van de reguliere begroting. Vanuit het behoedzaamheidsbeginsel is bij het onzekere begin in 2015 van de decentralisaties in het sociaal domein deze systematiek bedacht. De eerste jaren functioneerde de reserve als financiële buffer ook goed. Inmiddels is de reserve buitenproportioneel groot geworden. Zelfs toekomstige tegenvallers van enkele miljoenen kunnen met de huidige reserve worden opgevangen. Het niet continueren van de toevoeging van meevallers aan de reserve sociaal domein heeft geen consequenties voor het beleid of de uitvoering van het sociale beleid voor de kwetsbare doelgroepen in onze gemeente. Immers, de reserve bevat geld dat niet wordt uitgegeven.
Met de keuze voor het niet afdragen van de meevaller aan de reserve sociaal domein en de keuze om minder te sparen voor het ravijnjaar 2026 wordt de begroting in 2024 zonder bezuiniging uit de rode cijfers gehaald.

De programmabegroting sluit met een positief resultaat van € 525.000 voor 2024. Met deze begroting hebben we gemeend een redelijk perspectief neer te leggen voor de raad met een onzeker meerjarenperspectief.
De meerjarenraming geeft een positief resultaat van € 123.000 voor 2025, een tekort van € 1.457.000 voor 2026 en voor 2027 een overschot van € 380.000.

Financiën en ambities

In het coalitieakkoord zijn de ambities benoemd. Daarnaast volgen er uit het meerjaren uitvoeringsprogramma een aantal aanvullende ambities. Deze keuzes hebben wij verwerkt in deze begroting. Oplopende rentelasten dwingen ons tot grotere financiële voorzichtigheid dan in de achter ons liggende jaren. Er zijn onderwerpen die hoe dan ook om besluitvorming vragen.

Woningbouwopgave

Ten aanzien van wonen hebben we een stevige ambitie. Dit uit zich onder meer in:

- toevoegen 800 tot 1.000 woningen door zowel in- als uitbreiding;
- realisatie inbreidingslocaties alsmede nieuwe locaties die reeds in beeld zijn;
- zoeken naar andere potentiële locaties voor lange termijn;
- inrichten woningbouwteam om woningbouw te versnellen;
- andere mogelijkheden voor toevoegen woningen (splitsing, herbestemming en (pre-) mantelzorg) wordt eenvoudiger en aantrekkelijker gemaakt;
- opstellen woonvisie met daarin onder andere aandacht voor doelgroepen (starters en ouderen), toekomstbestendig en duurzaam.

Er is een woonvisie opgesteld waarin afspraken en uitganspunten zijn opgesteld zodat deze dient als leidraad bij het opstellen van het woningbouwprogramma. Tevens worden nieuwe instrumenten ontwikkeld en de uitvoering opgepakt. Het is belangrijk te realiseren dat ook deze instrumenten en de uitvoering een beroep doen op de beschikbare capaciteit. De doelstelling van het zogenoemde woningbouwteam is om sturing, grip en snelheid te houden op de woningbouwproductie en te sturen op de uitdagingen. Dit is geen statisch team en bestaat voor een aantal projecten uit de inhuur van specifieke kennis en vaardigheden om zo voortgang te houden in de projecten.

De grotere projecten (Roden-Zuid, Maatlanden/ Zulthe, Peize-Zuid, Oosterveld Norg) zitten in verschillende fases van ontwikkeling. De planning van de woondeal is gebaseerd op de huidige planning van deze projecten. Inzet is om de planning te behalen en waar mogelijk te versnellen. Belangrijkste kritische succesfactoren zijn op dit moment de personele capaciteit en de marktomstandigheden (rente en bouwkosten).
Ook is onze inzet uiteraard gericht op het in uitvoering brengen van de kleinere woningbouwlocaties. Wanneer er sprake is van afnemende capaciteit, ligt onze prioriteit bij de grotere en 'makkelijker' te ontwikkelen locaties om zo wel aantallen te behalen.
We werken in beginsel mee aan andere wooninitiatieven zoals woningsplitsplitsing, en (pre-) mantelzorg wonen.

Duurzaamheid

De gemeente Noordenveld heeft stevige ambities op het gebied van duurzaamheid om de gemeente leefbaar te houden voor nu en voor toekomstige generaties. De gemeente Noordenveld richt zich daarbij niet alleen op de eigen gemeente maar draagt ook bij aan ambities op regionaal en landelijk niveau.

Het thema Duurzaamheid is opgenomen in het coalitieakkoord. Op het gebied van duurzaamheid zijn we ambitieus, met een pragmatische en realistische aanpak. In 2021 is het Programma Duurzaam Noordenveld 2040 opgesteld. Hierin zijn voor vijf verschillende thema's ambities voor 2040 en doelstellingen voor 2025 opgenomen, met als hoofddoel een klimaatneutraal Noordenveld in 2040. Deze thema's zijn: Toekomstbestendige leefomgeving, Duurzame mobiliteit, Duurzame energie, Afval en hergebruik en Participatie en communicatie. Onder deze thema's is sprake van een honderdtal geplande (en flankerende) inspanningen, die integraal in de organisatie opgepakt worden.
Naast deze inspanningen is in het coalitieakkoord afgesproken dat we (verder) inzetten op:

- evaluatie van de spelregels voor energieprojecten na de eerste toepassing ervan in een grootschalig energieproject. Daarbij wordt gekeken naar meer mogelijkheden om omwonenden directer te laten profiteren van de opbrengsten van een project;
- energieke wijken op basis van de Warmtevisie. Daarnaast bieden we praktische ondersteuning en adviseren we groepen bewoners die met verduurzaming aan de slag willen. Isolatie staat daarbij voorop;
- het stimuleren van innovatieve ontwikkelingen. De verduurzaming van bedrijven binnen onze gemeente krijgt de komende jaren meer aandacht. Niet alleen het verduurzamen van de bedrijfsvoering, maar ook het stimuleren van duurzame innovaties door onze eigen ondernemers. Dit geldt zeker ook voor agrarisch ondernemers die actief zijn binnen onze gemeente. Samen met hen willen we onder andere de biodiversiteit versterken.

Jaarlijks wordt een uitvoeringsprogramma gemaakt om te bekijken waar we staan en welke inspanningen nodig zijn om de gestelde doelen te halen.

Klimaatverandering

Op het gebied van water hebben wij de taak om maatschappelijke belangen te waarborgen. In het Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan hebben we afspraken gemaakt met welke taken we de komende jaren aan de slag gaan. Hierbij krijgt het anticiperen op het veranderende klimaat steeds meer aandacht. In de Regionale adaptatiestrategie en de Regionale uitvoeringsagenda zijn hiervoor afspraken gemaakt met andere overheden. De lokale adaptatiestrategie en uitvoeringsagenda worden nog voorgelegd. Eén van de aspecten hierin is wateroverlast. Op dit moment hebben de wateroverlast in Norg (-West) en Peize de hoogste prioriteit. Om dit te onderzoeken en de wateroverlast waar mogelijk te kunnen beperken is meer budget nodig dan voorzien.

Sociaal domein

Sinds de decentralisaties in 2015 heeft de focus van de gemeente vooral gelegen bij de implementatie en doorontwikkeling van de dienstverlening op basis van de Wmo, Jeugdwet en Participatiewet. Dit heeft een werkwijze in de Toegang van gemeente Noordenveld opgeleverd die als positief wordt ervaren. De cijfers van de GGD laten echter zien dat we naast de ondersteuning die we bieden in de Toegang goed moeten gaan nadenken over de verschillende opgaven in het sociaal domein en hoe we deze opgaven door middel van preventie en gezondheidsbevordering kunnen aanpakken. Daarbij moeten we ook kijken naar de wijze van beleidsontwikkeling, bijvoorbeeld data- en opgave gestuurd werken, monitoring, organisatie en samenwerking.

Het Rijk en de VNG willen ook groots gaan inzetten op preventie en een integrale aanpak. Landelijk heeft dit geleid tot een Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA). De akkoorden gaan daarbij uit van de zogenaamde ‘Health in all Policies” benadering: een integrale benadering van preventie met aandacht voor achterliggende factoren die invloed hebben op gezondheid.
Dat kunnen individuele factoren zijn, maar ook de fysieke en sociale omgeving, zoals de voedselomgeving of een beweegvriendelijke omgeving op school of op het werk, of factoren als bestaanszekerheid. De akkoorden hebben geleid tot een herziening van de verschillende specifieke uitkeringen (SPUK’s) in het sociaal domein. Waar gemeenten voorheen verschillende regelingen konden aanvragen, zijn deze nu gebundeld in de brede Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

Het biedt de gemeente, samen met organisaties in het sociaal domein en in de zorg de mogelijkheid om een breed en samenhangend beleid te voeren op gezondheid en preventie. Daarmee is het een uitgelezen kans om de opdracht uit het Coalitieakkoord op te pakken.
Het gaat hier om de volgende thema’s:

- behouden en versterken wat goed werkt;
- meer aandacht te schenken aan preventie;
- verkennen van de mogelijkheden om de minimaregelingen gelijk te trekken;
- de financiële ontwikkelingen binnen het sociaal domein te blijven monitoren.

Uitgangspunt is dat we aansluiten bij de huidige werkwijze binnen het sociaal domein. We willen behouden en versterken wat goed werkt.

ISAP 2

In ons coalitieakkoord ‘Samen bouwen aan Noordenveld’ staat dat we ook de komende jaren graag willen investeren in sportaccommodaties. Daarom hebben we samen met sportaanbieders het

Integraal Sportaccommodatieplan Noordenveld Deel 2 gemaakt. Vanuit het ISAP is in de begroting budget gereserveerd. Voor de uitvoering van het plan volgt een apart raadsvoorstel.

Invoering omgevingswet

Vanaf 1-1-2024 treedt de Omgevingswet in werking. Dit betekent dat alle werkprocessen Omgevingswetbestendig ingericht moeten worden. Vooral het nieuwe initiatieven- en vergunningenproces brengt veel verandering voor alle partijen met zich mee. In principe moeten straks bijna alle vergunningaanvragen binnen 8 weken worden afgehandeld, waaronder ook de huidige uitgebreide voorbereidingsprocedures. Om zowel de gemeente (in deze de raad, college en ambtelijke organisatie) als wel de initiatiefnemer in staat te stellen de aanvragen zo goed mogelijk te beoordelen en zo volledig mogelijk in te dienen, moet veel worden uitgewerkt en voorbereid in de initiatievenfase. Hier komt alles bij elkaar wat nu vaak pas in de fase na vergunningsaanvraag of na een principe verzoek gebeurt.
Participatie en de inzet van initiatiefnemer bij ruimtelijke procedures is na de invoering ook een verandering die veel impact heeft op het proces en verhouding tussen gemeente en samenleving. De gemeente moet zich hierin faciliterend en stimulerend opstellen en met de nieuwe beleidsinstrumenten hier vorm en richting aan geven.

De verwachting is dat na 1 januari er veel vragen bij de gemeente terechtkomen over het nieuwe vergunningensysteem, de nieuwe procedures en/of formulieren, et cetera. Dit vraag extra inzet en ondersteuning vanuit de organisatie en de regio.
De nieuwe manier van werken zorgt ook voor de nodige druk op de bestaande inzet en capaciteit. Om dit alles voor elkaar te krijgen en goed te blijven aansturen en ondersteunen zijn de financiële middelen voor 2024 nodig.

Vluchtelingen

De gemeente Noordenveld heeft een rijke en warme historie als het gaat om opvang van mensen ‘op de vlucht’. De afgelopen twee jaar zijn wij geconfronteerd met aanzienlijke uitdagingen op het gebied van de opvang van vluchtelingen en asielzoekers. Dit omvatte diverse vormen van opvang, zoals het bieden van ondersteuning aan het aanmeldcentrum in Ter Apel via Crisis Noodopvang (CNO), opvangfaciliteiten voor Alleenstaande Minderjarige Vreemdelingen (AMV) en opvang voor Oekraïense vluchtelingen. Naast deze nieuwe vraag en taak, hebben we ook onze bestaande verantwoordelijkheid voor de huisvesting van statushouders.
Hoewel de toekomstige taken van gemeenten niet volledig duidelijk zijn, lijkt het erop dat gemeenten in toenemende mate belast zullen worden met de organisatie en uitvoering van vluchtelingen- en asielopvang. Op korte termijn blijft de vraag naar opvangfaciliteiten relevant, zowel voor Oekraïense vluchtelingen als ter ondersteuning van het reguliere asielproces. In 2024 worden de contracten voor minstens twee gemeentelijke opvanglocaties voor Oekraïense vluchtelingen en de opvang voor AMV in Veenhuizen en Norg voortgezet. Mochten de omstandigheden dit vereisen, zal ook de crisisnoodopvang in 2024 behouden blijven. Naast de reguliere taak om statushouders te huisvesten.
We hebben gemerkt dat in samenwerking met belangrijke maatschappelijke partners, ondernemers, onderwijsinstellingen, gezondheidszorg en inwoners, we veel kunnen bereiken in korte tijd. Deze inzet vraagt het nodige van de organisatie(s). We zullen werken aan lange termijn oplossingen waarbij de aspecten wonen, werken, welzijn en onderwijs integraal worden meegenomen.

Ereschuld: Herstel & Perspectief voor Groningen

Op 24 februari 2023 heeft de parlementaire enquêtecommissie Aardgaswinning Groningen het rapport Groningers boven Gas gepresenteerd. In dit rapport is ook de opdracht verwoord om de ereschuld aan de regio en haar bewoners die door 60 jaar gaswinning is ontstaan in te lossen. Daarvoor neemt het kabinet 50 concrete maatregelen, waarmee het uitwerking geeft aan de aanbevelingen van de Commissie Van der Lee. Naast de regio Groningen is nu ook Noord-Drenthe erkend als compensatiegebied gaswinning.

Meerjaren Uitvoeringsprogramma (MUP) 2022-2026

In het coalitieakkoord is een aantal ambities verwoord. Daarmee gaan we volop aan de slag in de wetenschap dat niet alle doelen tegelijk en in één jaar kunnen worden gerealiseerd. Ook kunnen we alle plannen nog niet van een concrete (financiële invulling) voorzien. Gaandeweg zal de financiële vertaling concreter worden. Wij stellen u voor daar in het voorjaar van 2024 op terug te komen voor een nadere integrale afweging.

In de trimesterrapportages leggen wij verantwoording af over de voortgang van begroting en Meerjaren Uitvoeringsprogramma (MUP). Bij de behandeling van perspectiefnota en begroting heeft u de mogelijkheid tot actualisering en bijsturing. Het college wil de raad zo goed mogelijk faciliteren, zodat u goed geïnformeerd en tijdig keuzes kan maken. Met de raad wil het college de komende periode verder werken aan het formuleren van goede indicatoren om te kunnen bepalen of het beleid de gewenste effecten heeft.

Bij alle plannen wil het college aan de slag in goede samenwerking met raad, inwoners, instellingen en ondernemers. Met een open houding, waarbij flexibel wordt ingespeeld op maatschappelijke opgaven. Investeren in sterke verbindingen met inwoners, instellingen, bedrijven en andere overheden. Dat vraagt ruimte voor initiatieven vanuit de samenleving en het benutten van kansen. Het vraagt om sturen als het moet en loslaten waar dat kan.

Ten slotte

De programmabegroting sluit met een positief resultaat van € 525.000 voor 2024.

Wij gaan graag met u het gesprek aan op maandag 13 november 2023 over de uiteindelijke keuzes, voorstellen en verwachtingen.

Roden, oktober 2023

Klaas Smid, burgemeester	Sebastiaan Ruddijs, secretaris/directeur
Kirsten Ipema, wethouder	Alex Wekema, wethouder
Jos Darwinkel, wethouder	Robert Meijer, wethouder

Resumé

Wij stellen u voor:

1. De budgetten uit de primitieve begroting 2024, zoals vermeld in de programma's 1 tot en met 7, te autoriseren.

2. Ter dekking van de inkomsten en uitgaven van de bovenvermelde programma's de dekkingsmiddelen uit hoofdstuk 1 aan te wijzen.

3. De volgende investeringsbudgetten uit de meerjarenbegroting 2023 vrij te geven voor 2024:

	bedragen x € 1.000	
De hieruit voortvloeiende kapitaallasten zijn al verwerkt in het startsaldo	***investering***	***kapitaallast***
Nieuwe IHP 2021-2031 - nieuwbouw OBS De Hekakker	3.443	155
Nieuwe IHP 2021-2031 - nieuwbouw GBS De Rank	2.427	109
Toegankelijkheid gebouwen en openbare ruimte	138	10
Areaalnota	100	9
Verhardingen	500	35
Totaal	**6.608**	**318**

4. Het volgende budget ten laste van de begrotingsruimte beschikbaar te stellen:

	bedragen x € 1.000
Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Drenthe 2024	58
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) 2024	232
Veiligheidsregio Drenthe (VRD) 2024	191
Recreatieschap Drenthe 2024	3
Huurverhoging bibliotheek Roden	8
Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden	20
Onderhoud Joodse begraafplaats Veenhuizen	3
Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten	65
Gebouwenbeheerplan	258
BHV-meerkosten	10
Formatie preventiemedewerker	28
Invoering Omgevingswet (eenmalig t/m 2027)	280
Invoering Omgevingswet	145
Nationaal Programma Landelijk Gebied	99
Functionaris gegevensbescherming	45
Noordelijk Belastingkantoor (NBK)	28
Vereniging Drentse Gemeenten (VDG)	13
Subsidie stichting Welzijn in Noordenveld (WiN)	117

Doorontwikkeling Museum Kinderwereld	20
Uitbreiding formatieruimte openbare orde en veiligheid	62
School als Wijk / SAW	33
Opleidingsbudget % van personeelsbegroting	212
Designdeal Veenhuizen	10
Subsidie Stichting Roden Fit & Gezond	40
Marketing Koloniën van Weldadigheid 2023-2026	35
Toegankelijkheid openbare ruimte	10
Geen dotatie aan de reserve sociaal domein	-1080
Intrekken opbouwen buffer uit accres gem. '24 en '25 (stand meicirc. '22)	-787
Verschuiving rioolheffing van eigenaar naar gebruiker	-130
Totaal	**28**

5. De volgende investeringsbudgetten ten laste van de begrotingsruimte en het budget vrijval kapitaallasten beschikbaar te stellen:

	bedragen x € 1.000	
a. ten laste van de begrotingsruimte:	***investering***	***kapitaallast***
Rotonde Dwazziewegen (jaarlijkse netto kapitaallast)	500	8
Investeringen Integraal Sportaccommodatieplan (2024)	2.340	105
Budget vervangingsinvesteringen	172	28
Totaal	**3.012**	**141**

b1. ten laste van het budget vrijval kapitaallasten, investeringen bedrijfsvoering:	***investering***	***kapitaallast***
Renovatieonderhoud gebouwen	bedragen x € 1.000	
Dorpshuis Altena	8	1
Begraafplaatsen	1	0
Gymzaal Schoolstraat Norg	1	0
Museum Kinderwereld	2	0
Torens	8	0
Werkplaats/brandweerkazerne Norg	31	2
Automatisering		
Vervanging beamers	10	2
Vervanging av-apparatuur	72	12
Tractie		
Transportauto	370	54
Tractoren	235	34
Schaftwagens	120	14
Grasmaaiers	206	31

Inventaris		
Gemeentehuis	72	10
Zwembad de Hullen	50	5
Brinkhof	35	4
Totaal	**1.221**	**169**

b2. ten laste van het budget vrijval kapitaallasten, overige investeringen:	***investering***	***kapitaallast***
Meeliftinvesteringen riolering en wegen	474	33
Openbare verlichting (armaturen)	369	26
Meeliftinvesteringen Duurzaam Veilig	112	9
Openbare verlichting (lichtmasten)	90	4
Totaal	**1.045**	**72**
c. ten laste van tarieven:	***investering***	***kapitaallast***
Afzetcontainers (afvalverwerking)	60	7
Reguliere vervangingen riolering (riolering)	6.076	273
Klimaatadaptie water (riolering)	428	19
Totaal	**6.564**	**299**

6. De volgende budgetten ten laste van de eenmalige begrotingsruimte beschikbaar te stellen:

	bedragen x € 1.000
Fonds Leefbaarheid	50
Totaal	**50**

Vaststellingsbesluit

Nr.

De raad van de gemeente Noordenveld

Gezien de ontwerp-programmabegroting 2024 en de meerjarenraming 2025 - 2027 van baten en lasten van de gemeente Noordenveld;

Gelezen de aanbiedingsbrief behorende bij de ontwerp-programmabegroting 2024;

Gelet op artikel 191 van de Gemeentewet;

B e s l u i t :

De programmabegroting 2024 en de meerjarenraming 2025 - 2027 vast te stellen.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van de raad van de gemeente Noordenveld op 13 november 2023.

H. Huttinga, griffier K. Smid, voorzitter

GEMEENTE NOORDENVELD

Begroting 2024 in één oogopslag

In dit overzicht ziet u in één oogopslag waar het geld op de gemeentelijke rekening vandaan komt en aan wordt uitgegeven. Door de hoge inflatie blijven de kosten stijgen. Toch is het ook dit jaar weer gelukt om de onroerendezaakbelasting (OZB) niet mee te laten stijgen met de inflatie. De stijging van de OZB blijft beperkt tot drie procent. Door toegenomen kosten moeten de inwoners meer betalen voor de riool- en afvalstoffenheffing. De gemeente blijft investeren in woningbouw, duurzaamheid, het sociaal domein en de vluchtelingenopvang. Het is gelukt om geen bezuinigingen door te voeren met grote maatschappelijke gevolgen.

Het college van burgemeester en wethouders

Inkomsten

Waar komt het geld vandaan?

73 miljoen + **32** miljoen = **105** miljoen

Van het Rijk

€ 17.044.000 | € 14.828.000

LOKALE HEFFINGEN

Onroerendzaak-belasting (OZB)	€ 6.958.000
Rioolheffing	€ 4.316.000
Afvalstoffenheffing	€ 3.666.000
Bouwleges	€ 534.000
Overige leges (paspoort/ rijbewijs/huwelijk)	€ 577.000
Lijkbezorgingsrechten	€ 150.000
Toeristenbelasting	€ 289.000
Forensenbelasting	€ 247.000
Marktgelden	€ 29.000
BIZ-heffing	€ 275.000

ANDERE INKOMSTENBRONNEN

Opbrengsten uit grondverkopen	€ 1.067.000
Verhuur en pacht	€ 975.000
Handel en Industrie	€ 1.304.000
Overige	* € 11.482.000

* Bestaat uit interne verrekeningen om bijvoorbeeld rentelasten en uren te verdelen over de verschillende taakvelden.

Hoeveel betaal ik in 2024 aan:

Afvalstoffenheffing	
Meerpersoons	€ 287,35
Eenpersoons	€ 246,20
Rioolheffing*	€ 301,44
OZB*	€ 347,41

*Meerpersoonshuishouden met eigen woning die gewaardeerd is op de gemiddelde woningwaarde

Uitgaven

Waar gaat het geld naartoe?

105 miljoen

Onderwijs	€ 3.105.000
Samenkracht en burgerparticipatie	€ 4.812.000
Inkomensondersteuning	€ 10.354.000
Participatie	€ 5.024.000
Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo)	€ 6.518.000
Jeugdbeleid	€ 10.635.000
Ruimtelijke ordening en volkshuisvesting	€ 7.185.000
Integrale veiligheid	€ 2.332.000
Bestuur en dienstverlening	€ 5.044.000
Verkeer en vervoer	€ 5.218.000
Openbaar groen en (openlucht)recreatie	€ 4.986.000
Economische ontwikkeling	€ 1.461.000
Sport en vrije tijd	€ 6.340.000
Milieubeheer	€ 7.418.000
Gemeentelijke organisatie	€ 12.153.000
Overige	€ 10.528.000
Nieuw beleid	€ 954.000

Peildatum 1-1-2024 Aantal inwoners 31.680

Leeswijzer

De programmabegroting kan opgedeeld worden in vier hoofddelen en de bijlagen. Het eerste onderdeel, waarvan deze leeswijzer deel uitmaakt, is **Algemeen**. Hierin vindt u de aanbiedingsbrief, waarin de gemaakte keuzes en verwachtingen worden toegelicht. Ook zijn in dit onderdeel het resumé, het vaststellingsbesluit en dus deze leeswijzer opgenomen.

Een uitwerking van ons programmaplan vindt u in het onderdeel **Programma's**. Hierin worden de reguliere programmaonderdelen beschreven van onze zeven programma's. De inhoudelijke keuzes die we maken om onze ambities te realiseren worden in dit onderdeel toegelicht.

Daarnaast behandelen we in de begroting de volgende zeven wettelijk verplichte paragrafen:
1. Lokale heffingen;
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing;
3. Onderhoud kapitaalgoederen;
4. Financiering;
5. Bedrijfsvoering;
6. Verbonden partijen;
7. Grondbeleid.

Deze vindt u samen met de toegevoegde paragrafen Overhead en Personele lasten terug in het onderdeel **Paragrafen**.

De belangrijkste financiële informatie met betrekking tot de opbouw van de begroting vindt u in de **Financiële begroting**. In dit onderdeel zijn de financiële beschouwingen, de incidentele baten en lasten, de subsidies, de functie en kaders van de begroting en de meerjarenraming opgenomen.

Voor de opbouw van de meerjarenbegroting, de geprognosticeerde balans, de reserves en voorzieningen, het EMU-saldo en de begrippenlijst verwijzen we u, tot slot, naar het onderdeel **Bijlagen.**

Technische toelichting op de opbouw van de begroting

Bij de opbouw van de nieuwe begroting gaan we uit van de op dat moment bekende basiscijfers voor het nieuwe jaar, inclusief het financiële effect van de tussentijdse begrotingswijzigingen. We wijzigen de basiscijfers voor het nieuwe begrotingsjaar aan de hand van de nieuwe grondslagen vanuit de kadernota. Het zo berekende nieuwe beschikbare begrotingssaldo vergelijken we met de, door uw raad geamendeerde, begroting 2022. De verschillen tussen die beide saldi lichten we toe in de **Financiële begroting**, en wel in de verschillenanalyse die is opgenomen in de financiële beschouwingen.

Structurele ruimte

Bij de vaststelling van de begroting neemt u als raad een besluit voor het komende begrotingsjaar. Afwijkingen op een eerder vastgestelde begroting worden het jaar daarna, bij het vaststellen van een nieuwe begroting, toegelicht en aan u voorgelegd. Dit kunnen nieuwe voorstellen zijn, maar ook voorstellen van eerdere jaren waarbij een eerder toegekend bedrag wordt aangepast. Deze voorstellen treft u aan in de paragraaf *Beleidsvoorstellen ten laste van de vrije budgetruimte*. Deze paragraaf is opgenomen onder de financiële beschouwingen, onder **Financiële begroting**.

Eenmalige ruimte

Naast structurele begrotingsruimte, kennen we ook eenmalige of incidentele begrotingsruimte. Dit onderdeel wordt in de financiële beschouwingen toegelicht in de paragraaf *Overige beleidsvoorstellen en investeringen*. De eenmalige ruimte ontstaat voornamelijk doordat we er van uitgaan dat een nieuwe investering gemiddeld genomen halverwege een jaar start. Daarmee bedragen ook de bijbehorende kapitaallasten in een eerste jaar de helft van waar we normaliter mee moeten rekenen. De helft van die kapitaallasten rekenen we toe aan de eenmalige ruimte. Met de beschikbare eenmalige ruimte dekken we eenmalige uitgaven. Ook kunnen er eenmalige uitgaven worden gedekt door een reserve. Mocht dat het geval zijn. dan treft u deze ook aan bij dit onderdeel van de begroting.

Meerjarenperspectief

In deze begroting is een sluitend meerjarenperspectief opgenomen. Hiervoor verwijzen wij u naar het onderdeel *Meerjarenraming* onder de **Financiële begroting**.

Programma's

Inleiding

Onze Omgevingsvisie 2030 is het vertrekpunt bij alles wat we doen. Daarin zijn vijf kernwaarden geformuleerd: transparant, leefbaar, ondernemend, groen en duurzaam. Hieruit zijn 7 programma's voor de begroting gedestilleerd:

1. Samen doen
2. Samen ontwikkelen
3. Bestuur en samenleving
4. Groen beleven
5. Werken, ondernemen en ontspannen
6. Duurzaam voor nu en later
7. Helder zicht

De kernwaarden duurzaam en transparant zijn het fundament van het beleid en komen in meerdere programma's tot uiting. Elk programma begint met een overzicht van de onderwerpen en een overkoepelende programmadoelstelling. Vervolgens worden de verplichte beleidsindicatoren vermeld. Deze zijn bedoeld om de effecten van beleid op de programma's aan te geven. Gemeenten zijn verplicht om over een groot aantal indicatoren te rapporteren. Deze verplichte indicatoren geven een beeld van hoe we ervoor staan en zijn aangevuld met nieuwe indicatoren van de website waarstaatjegemeente.nl. De gegevens onder programma 7. Helder zicht betreffen cijfers op begrotingsbasis, onder de andere programma's zijn gerealiseerde cijfers zichtbaar. Gegevens over Nederland geven het gemiddelde over alle gemeentes in het land weer, gegevens voor Drenthe het gemiddelde over alle Drentse gemeentes.

Vervolgens staat er een financieel overzicht van het totale programma voor meerdere jaren vermeld. Daar staan tevens de nog lopende projecten uit het Meerjaren UitvoeringsProgramma (MUP) 2022-2026 vermeld en nieuwe voorstellen vanuit het coalitieakkoord 2022-2026. Daarna volgt een toelichting per taakveld. Verder zijn de teksten kort en concreet geformuleerd zodat helder is wat er mee bereikt wordt en wat de gemeente precies gaat doen. We hopen daarmee een helder zicht te geven op de inkomsten en uitgaven in 2024. Elk programma eindigt met het onderdeel 'Toelichting lopende en nieuwe projecten' waar de Meerjaren uitvoeringsplannen (MUP) worden benoemd.

Tot slot zijn er onder programma 1. Samen doen meerdere nieuwe taakvelden toegevoegd die zijn voortgekomen uit enkele taakvelden die in zijn geheel verdwijnen. Doordat deze taakvelden nieuw zijn, zijn er geen realisatiecijfers van 2022 beschikbaar. Deze staan dan op nul.

1. Samen doen

Tot programma 1. Samen doen horen lasten en baten voor:

- Openbaar basisonderwijs
- Onderwijshuisvesting
- Onderwijsbeleid en leerlingenzaken
- Samenkracht en burgerparticipatie
- Inkomensregelingen
- Arbeidsparticipatie
- Maatwerkvoorzieningen (WMO)
- Maatwerkdienstverlening 18-
- Volksgezondheid
- Jeugdhulp begeleiding
- Jeugdhulp behandeling
- WSW en beschut werk
- Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf
- Jeugdbescherming
- Maatwerkdienstverlening 18+
- Hulp bij het huishouden (WMO)
- Gezinsgericht
- Jeugdhulp met verblijf overig
- Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf
- Pleegzorg
- Jeugdreclassering
- Begeleiding (WMO)
- Jeugdhulp dagbesteding
- Dagbesteding (WMO)

Programmadoelstelling

- Jeugdigen en volwassenen kunnen veilig opgroeien, meedoen in de samenleving en zo zelfredzaam mogelijk zijn.
- Mocht dit (tijdelijk) niet mogelijk zijn dan zetten wij zorg en ondersteuning in. Deze zorg sluit aan bij de eigen kracht en sociale netwerken van onze inwoners.

Beleidsindicatoren

Onderwijs	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	Noordenveld	1,1	2017
		Nederland	4,2	2022

		Drenthe	2,9	2022
Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	Noordenveld	14	2022
		Nederland	24	2022
		Drenthe	23	2022
Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Noordenveld	1,4	2021
		Nederland	1,9	2021
		Drenthe	1,9	2021

Werk en Inkomen	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Banen	Aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	Noordenveld	655,9	2022
		Nederland	825,4	2022
		Drenthe	773,3	2022
Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Noordenveld	68,8	2021
		Nederland	70,4	2021
		Drenthe	68,8	2021
Personen met bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	Noordenveld	281,3	2021
		Nederland	431,2	2021
		Drenthe	360,4	2021
Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Noordenveld	5	2021
		Nederland	6	2021
		Drenthe	6	2021
Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoner van 15 t/m 64 jaar	Noordenveld	166,3	2022
		Nederland	197,7	2022
		Drenthe	234,6	2022

Zorg en Welzijn	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Jongeren met jeugdbescherming	% jongeren tot 18 jaar	Noordenveld	0,7	2022
		Nederland	1,2	2022
		Drenthe	1,2	2022
Jongeren met jeugdhulp	% jongeren tot 18 jaar	Noordenveld	12,2	2022
		Nederland	13,2	2022
		Drenthe	13,6	2022
Jongeren met jeugdreclassering	% jongeren van 12 tot 23 jaar	Noordenveld	0,2	2022

		Nederland	0,3	2022
		Drenthe	0,4	2022
Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	Noordenveld	690	2022
		Nederland	700	2022
		Drenthe	754	2021
Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Noordenveld	0	2021
		Nederland	1	2021
		Drenthe	1	2021
Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Noordenveld	1	2021
		Nederland	2	2021
		Drenthe	2	2021

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	31.683	32.298	33.081	33.654
Wettelijk verplicht				
GGD	58	58	58	58
Subsidie WiN	117	117	117	117
Totaal wettelijk verplicht	**175**	**175**	**175**	**175**
Nieuw beleid				
School als Wijk / SAW	33	33	33	33
Subsidie Stichting Roden Fit & Gezond	40	40	40	40
Geen hek meer om het sociaal domein	-1.080			
Verschuiving rioolheffing van eigenaar naar gebruiker	130	130	130	130
Totaal Nieuw beleid	**-877**	**203**	**203**	**203**
Totaal programma 1. Samen doen	**30.981**	**32.676**	**33.459**	**34.032**

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen	Bedrag (x € 1.000)
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	
Renovatie dorpshuis Peize	30
Renovatie dorpshuis Nieuw Roden	19
Totaal	**49**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
4.1 Openbaar basisonderwijs	0	0	0	0	0	0
4.2 Onderwijshuisvesting	2.032	208	1.824	2.380	210	2.170
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.627	507	1.120	1.092	98	994
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	4.396	214	4.182	4.812	386	4.426
6.3 Inkomensregelingen	10.391	8.116	2.275	10.354	8.122	2.232
6.4 WSW en beschut werk	3.334	248	3.086	3.708	311	3.397
6.5 Arbeidsparticipatie	1.371	8	1.363	1.316	5	1.311
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	947	0	947	1.487	0	1.487
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	816	0	816	0	0	0
6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	2.852	0	2.852	3.263	0	3.263
6.71B Begeleiding (WMO)	1.533	0	1.533	1.720	0	1.720
6.71C Dagbesteding (WMO)	1.019	0	1.019	972	0	972
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	1.631	0	1.631	-923	0	-923
6.72A Jeugdhulp begeleiding	868	0	868	1.055	0	1.055
6.72B Jeugdhulp behandeling	1.069	0	1.069	3.565	0	3.565
6.72C Jeugdhulp dagbesteding	534	0	534	486	0	486
6.73A Pleegzorg	802	0	802	745	0	745
6.73B Gezinsgericht	501	0	501	389	0	389
6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	33	0	33	0	0	0
6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	2.405	0	2.405	2.484	0	2.484
6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	134	0	134	270	0	270
6.82A Jeugdbescherming	267	0	267	248	0	248
6.82B Jeugdreclassering	67	0	67	76	0	76
7.1 Volksgezondheid	1.379	0	1.379	1.317	0	1.317
Totaal	**40.009**	**9.301**	**30.708**	**40.815**	**9.132**	**31.683**

Taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema

Inleidend

Het bestuur van het openbaar primair onderwijs in de gemeente Noordenveld wordt gevormd door de Stichting Openbaar Primair Onderwijs Noordenveld, waaronder de beleidsvoorbereiding, beleidsuitvoering en beleidsbepaling. De stichting rapporteert in dezen conform de statuten aan het gemeentebestuur. Over de vorm van de rapportage vindt nog afstemming plaats met OPON.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Alle scholen hebben een eigen profiel en verzorgen het beste onderwijs voor ieder kind.
- We willen dat alle scholen blijven voldoen aan de basiskwaliteit, zoals geformuleerd in de Wet Primair Onderwijs. De scholen gebruiken daarvoor hun eigen school(jaar)plan.
- Talentontwikkeling in de brede zin waarbij de leerling centraal staat en niet het aanbod.
- Op alle scholen is er grote aandacht voor sociaal emotionele ontwikkeling als basis voor leren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De stichting OPON: geeft doelgericht onderwijs; heeft zicht op de individuele ontwikkeling; stuurt op verbetering; legt verantwoording af over resultaten en proces.
- De samenwerking tussen scholen en kinderopvangorganisaties wordt geïntensiveerd.

Bijbehorende belangrijke documenten

Begroting, beleidsvisie en statuten van de stichting Openbaar Primair Onderwijs Noordenveld

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

4.1 Openbaar basisonderwijs	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	17.774	0	0	0	0	0
Baten	17.849	0	0	0	0	0
Saldo	**-74**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Financiële toelichting

Door de verzelfstandiging van OPON worden er vanaf 2023 niet langer baten en lasten begroot en verantwoord op taakveld 4.1 Openbaar basisonderwijs.

Taakveld 4.2 Onderwijshuisvesting

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema

Inleidend

De uitvoering van het IHP 2021 - 2041 wordt gecontinueerd. De planvorming ten behoeve van de realisatie van MFA De Flint wordt verder uitgewerkt. Er wordt tijdelijke huisvesting georganiseerd, indien mogelijk budgettair neutraal. De architect is aanbesteed en gegund en het schetsontwerp is gereed. In 2024 wordt het definitieve ontwerp gerealiseerd. In 2024 wordt gestart met de uitvoering van de sloop en de nieuwbouw MFA De Flint.

Het Dr. Nassau College heeft aangegeven in Norg te willen blijven. In welke vorm en op welke locatie gaan we nader onderzoeken.

BBS De Verwondering heeft de eerste stap gezet naar bekostiging middels een aanvraag bij het DUO. Dit proces duurt 2 jaar. Indien/zodra BBS De Verwondering een Brinnummer van het DUO krijgt toegekend is de huisvesting de verantwoording van de gemeente Noordenveld.

Zowel het Dr. Nassau College als BBS De Verwondering zullen dan aan het IHP moeten worden toegevoegd.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Wij streven naar energieneutrale onderwijshuisvesting.
- Alle scholen hebben goede huisvesting.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We bereiden de nieuwbouw van OBS De Hekakker en CBS De Rank voor.
- We gaan in 2024 het IHP verder herijken en nemen hierin een duurzaamheidsparagraaf op.
- We starten met de nieuwbouw van OBS De Flint.
- In 2024 wordt de fysieke bouw van de beweegbox bij RSG De Ronerborg gestart. De nieuwbouw van de beweegbox is formeel opgestart in 2023, hiermee zijn de verzekeringsgelden geborgd.
- In 2024 zal naar verwachting de locatiekeuze voor nieuwbouw CBS De Parel duidelijk worden.

Bijbehorende belangrijke documenten

Integraal huisvestingsplan (IHP)

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

4.2 Onderwijshuisvesting	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	2.088	2.032	2.380	2.684	2.858	2.991
Baten	161	208	210	212	213	215
Saldo	**1.927**	**1.824**	**2.170**	**2.472**	**2.645**	**2.776**

Taakveld 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen de kansen op de arbeidsmarkt verbeteren voor de jongeren uit het Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs.
- Wij willen voorkomen dat leerlingen zonder startkwalificatie van school gaan.
- Wij willen inwoners tussen 23-27 jaar zonder startkwalificatie in beeld hebben.
- Wij willen mogelijke ontwikkelingsachterstand bij peuters vroegtijdig signaleren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Wij werken verder uit hoe jongeren die zonder startkwalificatie van school aan het werk zijn gegaan alsnog naar de route BeroepsBegeleidende Leerweg (BBL) begeleid kunnen worden. Daarmee kan een startkwalificatie alsnog behaald worden.
- In samenwerking met scholen richten we zorgpaden in en creëren een sluitende aanpak van jongeren gericht op het halen van een startkwalificatie in.
- We gaan via de Route Arbeid de kansen van jongeren uit het Praktijkonderwijs en het Voortgezet Speciaal Onderwijs vergroten op de arbeidsmarkt. Daarnaast geven we gerichte aandacht aan de jongeren op de dagbesteding.
- We gaan na welke concrete mogelijkheden er liggen om inwoners tussen de 23 en 27 jaar, zonder startkwalificatie, toch in beeld te krijgen. Vervolgens proberen we hen in een werk- of leertraject te krijgen.
- We stellen voldoende (VVE) peuterplaatsen beschikbaar voor de peuters.
- We zijn (financieel) toegankelijk voor alle doelgroeppeuters van de gemeente Noordenveld.
- We zetten in op indicering en toeleiding van peuters om bereik te verhogen.
- We borgen de kwaliteit van taalstimuleringsprogramma VVE op de peuterspeelgroep.
- We zijn in september 2023 gestart met de pilot ‘VVE plus groep’ voor ‘doelgroeppeuters’ en monitoren de voortgang van deze pilot in 2024.

- In Noordenveld wordt aan de wettelijke verplichting van de LEA voldaan door deelname aan het Regionaal Overleg Gemeenten Onderwijs ROGO en de stuurgroep jeugd. We stellen een uitvoeringsagenda Jeugd op waarin de LEA- agenda een plek krijgt.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Nadere regelgeving Peuteropvang Noordenveld
- Uitvoeringsagenda Jeugd

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.309	1.627	1.092	1.106	1.134	1.160
Baten	309	507	98	98	99	99
Saldo	**1.000**	**1.120**	**994**	**1.008**	**1.035**	**1.061**

Taakveld 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema

Wat willen we bereiken?

Vrijwillige inzet en mantelzorg

- Wij stellen mensen in staat om zelfredzaam te zijn, zodat zij regie op het eigen leven kunnen houden en zelfstandig kunnen meedoen in de samenleving.
- Wij vinden het belangrijk dat vrijwilligers goed geïnformeerd zijn, de juiste kennis en vaardigheden bezitten en zo optimaal inzetbaar zijn.
- Wij zorgen dat mantelzorgers optimaal gezien, gehoord en ondersteund worden en willen overbelasting van mantelzorgers voorkomen.
- Samen met WiN zorgen we ervoor dat vrijwilligers goed geïnformeerd zijn, de juiste kennis en vaardigheden bezitten en zo optimaal inzetbaar zijn.

Inclusieve samenleving

- Wij willen dat iedereen in Noordenveld zich welkom voelt en kan meedoen. Inclusie betekent voor ons dat wij iedereen willen betrekken bij het vormgeven van ons gemeenschapsleven en dat iedereen gelijke kansen heeft ongeacht beperking of verschillen.
- We zijn op basis van het advies van een externe partij t.a.v. toekomstbestendig vormgeven van welzijnswerk, aan de slag om beter in beeld te brengen wat wij willen bereiken, en de subsidieafspraken transparanter en professioneler vorm te geven.

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

- Het bevorderen van preventieve maatregelen en vroegsignalering zal een centrale rol spelen binnen de WMO. Daardoor kunnen we problemen voorkomen of tijdig ingrijpen, waardoor de druk op formele zorg wordt verminderd.

Dorps- en buurthuizen

- We willen samen met de besturen van dorps- en buurthuizen zorgdragen voor goed onderhouden en duurzame dorps- en buurthuizen.

Jeugd

- We willen dat onze jeugd veilig en gezond kan opgroeien. We bieden daar waar nodig passende ondersteuning.
- We willen dat jongeren betrokken zijn en invloed hebben op hun woon- en leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Vrijwillige inzet en mantelzorg

- Samen met WiN en het Contactpunt Mantelzorg geven wij uitvoering aan het Werkplan Mantelzorg. Wensen en ondersteuningsbehoeften zijn samen met de uitkomsten van het enquêteonderzoek onder mantelzorgers vertaald naar doelstellingen in dit werkplan.
- Samen met WiN zorgen wij voor goede begeleiding, ondersteuning en waardering voor onze vrijwilligers. Dit doen wij door vrijwilligers uit te nodigen bij activiteiten en met een specifiek aanbod aan trainingen voor vrijwilligers.
- Mantelzorgers hebben in het enquêteonderzoek aangegeven het mantelzorg-compliment in de huidige vorm te willen behouden. Samen met WiN en CPM organiseren wij verder een passend aanbod aan informatie, activiteiten, contact en trainingen.

Inclusieve samenleving

- Samen met inwoners en ervaringsdeskundigen van de stichting Toegankelijk Noordenveld blijven we uitvoering geven aan de Lokale Inclusie Agenda (LIA).

Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO)

- We streven naar een integrale aanpak van maatschappelijke ondersteuning, waarbij verschillende beleidssectoren en organisaties samenwerken. Daardoor zal de effectiviteit van ondersteuningsprogramma's vergroten en overlapping minimaliseren.

Dorps- en buurthuizen

- Wij voeren onderhoud uit aan de dorps- en buurthuizen. Hiervoor hebben we een meerjarig onderhoudsplan opgesteld. Hierbij kijken we ook hoe we de gebouwen kunnen verduurzamen. Verder helpen we besturen van dorps- en buurthuizen bij nieuwbouw.

Jeugd

- We verstevigen lokale samenwerkingsverbanden ten behoeve van vroegtijdige signalering.
- We gaan door met de Drentse samenwerking van gemeenten, ketenpartners en aanbieders, gericht op de transformatie jeugdhulp.
- Wij voeren contractmanagement uit in Noord en Midden Drenthe waarbij wij risico's beperken, kosten bewaken en bijdragen aan strategisch beleid via contracten.
- We werken samen met inwoners volgens het principe "één gezin, één plan, één regisseur".
- Wij geven in samenwerking met jeugdigen en lokale partijen uitvoering aan de Uitvoeringsagenda Jeugd.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Notitie Natuurlijk Samen Doen
- Notitie GO Noordenveld
- Bedrijfsplan Meldpunt Discriminatie Drenthe
- Lokale Inclusie Agenda (LIA)

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	8.722	4.396	4.812	4.937	5.064	5.082
Baten	5.016	214	386	396	406	416
Saldo	**3.706**	**4.182**	**4.426**	**4.541**	**4.659**	**4.666**

Taakveld 6.3 Inkomensregelingen

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Inwoners beschikken ten minste over een minimum inkomen om zelfstandig in hun levensonderhoud te voorzien.
- We willen dat inwoners en vooral ook hun kinderen geen belemmeringen ondervinden in het meedoen omdat er thuis sprake is van een laag inkomen.
- Inwoners kunnen als dat nodig is op een duidelijke manier, snel en eenvoudig een uitkering aanvragen.
- We willen, binnen onze mogelijkheden, de armoedeval terugdringen en ervoor zorgen dat werken loont.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We gaan de armoedeaanpak intensiveren en integraal benaderen, met speciale aandacht voor kinderen en jongeren, preventie en gezondheid.
- We onderzoeken hoe we onze minimaregelingen via een staffelregeling voor een grotere groep beschikbaar kunnen maken (ook werkenden met lage inkomens tot 130%). We helpen inwoners het energieverbruik omlaag te krijgen.
- We gaan onze regelingen gericht op meedoen vindbaarder, toegankelijker en duidelijker maken.
- We gaan in de bestrijding van (kinder)armoede en schulden de samenwerking met het Pact tegen Armoede en andere netwerkpartners versterken.
- In het kader van de aanpak van energiearmoede willen we inwoners voorlichten en energiebesparende maatregelen aanbrengen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.3 Inkomensregelingen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	11.331	10.391	10.354	10.401	10.449	10.498
Baten	8.061	8.116	8.122	8.128	8.135	8.141
Saldo	**3.270**	**2.275**	**2.232**	**2.272**	**2.314**	**2.357**

Taakveld 6.4 WSW en beschut werk

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen dat inwoners met een arbeidsbeperking voor wie wij aangepast werk hebben georganiseerd zich geen zorgen maken over hun arbeidstoekomst. Wij borgen werkzekerheid.
- We willen optimale dienstverlening en begeleiding bieden aan inwoners met een arbeidsbeperking die, ongeacht de wettelijke regeling, aangewezen zijn op aangepast werk. Werkgevers worden hierbij ook door ons ondersteund.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We blijven met Novatec samenwerken waarmee werkzekerheid voor inwoners onder de Wsw geborgd is. Inwoners met aangepast werk onder de Participatiewet worden bij verlies van werk begeleid naar nieuw passend werk of dagbesteding/zorg.
- We ronden het verbeterplan uitvoering doelgroepen Participatiewet/Wsw af en borgen de resultaten ervan in de uitvoering. Op deze manier vergroten we expertise en optimaliseren de werkwijze van begeleiding en arbeidstoeleiding.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Dienstverleningsovereenkomsten met de gemeente Westerkwartier
- Verbeterplan uitvoering Doelgroepen Noordenveld
- Adviesrapport RADAR

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.4 WSW en beschut werk	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	3.256	3.334	3.708	3.371	3.310	3.215
Baten	148	248	311	313	322	331
Saldo	**3.107**	**3.086**	**3.397**	**3.058**	**2.989**	**2.884**

Taakveld 6.5 Arbeidsparticipatie

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We gaan inwoners die kunnen werken maar buiten het arbeidsproces zijn gevallen in een vertrouwde omgeving en met persoonlijke begeleiding, (opnieuw) werk of dagbesteding laten vinden.

- We willen inwoners met een relatief kleine afstand tot de arbeidsmarkt zo snel mogelijk weer helpen richting een werksituatie, waarmee de uitkeringssituatie zo kort mogelijk blijft.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We gaan re-integratietrajecten bij voorkeur zelf ontwikkelen, gericht op de behoeften van specifieke groepen. Voorbeelden zijn o.a. het maatschappelijk verzamelgebouw CBN, werkboerderij De Eerste Wijk en het project GO Noordenveld (statushouders).
- We werken samen met en maken gebruik van de mogelijkheden die de arbeidsmarkt Groningen Werk In Zicht (WIZ) ons biedt op het gebied van re-integratie en opleidingen.
- We hebben afspraken met de gemeente Westerkwartier over het gebruik van de re-integratietrajecten en opleidingen binnen de infrastructuur van Novatec voor onze inwoners.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.5 Arbeidsparticipatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.032	1.371	1.316	1.317	1.319	1.280
Baten	10	8	5	5	5	5
Saldo	**1.022**	**1.363**	**1.311**	**1.312**	**1.314**	**1.275**

Taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We streven naar een duurzaam en inclusief ondersteuningssysteem. Zodat alle inwoners actief kunnen deelnemen aan de maatschappij en een gevoel van welzijn en zelfredzaamheid kunnen ervaren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We gaan ons inzetten voor het bieden van kwalitatieve en persoonsgerichte ondersteuning aan onze inwoners. We doen dit o.a. door inkoop via NMD samenwerking en door regie te houden op de te leveren ondersteuning.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	947	1.487	1.531	1.577	1.625
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**947**	**1.487**	**1.531**	**1.577**	**1.625**

Financiële toelichting

Lasten en baten met betrekking tot de maatwerkvoorzieningen zijn grotendeels onder andere taakvelden binnen dit programma begroot. Voor 2024 staan alleen verzekeringskosten geraamd op taakveld 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO).

Taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema, Alex Wekema

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	5.367	816	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**5.367**	**816**	**0**	**0**	**0**	**0**

Taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	6.927	1.631	-923	-923	-923	-923
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**6.927**	**1.631**	**-923**	**-923**	**-923**	**-923**

Taakveld 6.71A t/m 6.71C Hulp bij het huishouden (WMO), Begeleiding (WMO) en Dagbesteding (WMO)

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema, Alex Wekema

Inleidend

Voor zowel de begroting 2024 als de jaarrekening 2024 moeten de nieuwe gedetailleerde taakvelden WMO en Jeugd worden ingevuld. Dit betekent dat de verantwoording van de lasten en baten moet plaatsvinden op deze nieuwe taakvelden. In dit onderdeel worden de taakvelden 6.71A Hulp bij het huishouden (WMO), 6.71B Begeleiding (WMO) en 6.71C Dagbesteding (WMO) behandeld. Deze drie nieuwe taakvelden komen voort uit het taakveld 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Het bieden van passende ondersteuning aan inwoners die door beperkingen, psychische problemen of andere oorzaken ondersteuning nodig hebben bij het zelfstandig functioneren. Hierbij wordt gestreefd naar het vergroten van de zelfredzaamheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We willen nauw samenwerken met zorgaanbieders en andere relevante organisaties om een breed scala aan diensten aan te bieden. Dit omvat het bevorderen van synergie tussen formele en informele zorgverleners.

Wat mag het kosten?

6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)

(bedragen x € 1.000)

6.71A Hulp bij het huishouden (WMO)	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	2.852	3.263	3.361	3.462	3.565
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**2.852**	**3.263**	**3.361**	**3.462**	**3.565**

6.71B Begeleiding (WMO)

(bedragen x € 1.000)

6.71B Begeleiding (WMO)	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	1.533	1.720	1.771	1.825	1.879
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**1.533**	**1.720**	**1.771**	**1.825**	**1.879**

6.71C Dagbesteding (WMO)

(bedragen x € 1.000)

6.71C Dagbesteding (WMO)	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	1.019	972	1.001	1.031	1.062
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**1.019**	**972**	**1.001**	**1.031**	**1.062**

Taakveld 6.72A t/m 6.72C Jeugdhulp begeleiding, Jeugdhulp behandeling en Jeugdhulp dagbesteding

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Voor zowel de begroting 2024 als de jaarrekening 2024 moeten de nieuwe gedetailleerde taakvelden WMO en Jeugd worden ingevuld. Dit betekent dat de verantwoording van de lasten en baten moet plaatsvinden op deze nieuwe taakvelden. In dit onderdeel worden de taakvelden 6.72A Jeugdhulp begeleiding, 6.72B Jeugdhulp behandeling en 6.72C Jeugdhulp dagbesteding behandeld. Deze drie nieuwe taakvelden komen voort uit het taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen meer regie op de kwaliteit van zorg, de afstemming met het voorliggend veld versterken en dat de ondersteuning beschikbaar is in de eigen leefomgeving van een jeugdige.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De NMD-samenwerking koopt deze ondersteuning in en voert contract- en kwaliteitsmanagement uit.

Bijbehorende belangrijke documenten

Handreiking Werken met resultaten 2.1

Wat mag het kosten?

6.72A Jeugdhulp begeleiding

(bedragen x € 1.000)

6.72A Jeugdhulp begeleiding	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	868	1.055	1.087	1.120	1.153
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**868**	**1.055**	**1.087**	**1.120**	**1.153**

6.72B Jeugdhulp behandeling

(bedragen x € 1.000)

6.72B Jeugdhulp behandeling	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	1.069	3.565	3.648	3.734	3.822
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**1.069**	**3.565**	**3.648**	**3.734**	**3.822**

6.72C Jeugdhulp dagbesteding

(bedragen x € 1.000)

6.72C Jeugdhulp dagbesteding	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	534	486	501	516	531
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**534**	**486**	**501**	**516**	**531**

Taakveld 6.73A t/m 6.73C Pleegzorg, Gezinsgericht en Jeugdhulp met verblijf overig

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Voor zowel de begroting 2024 als de jaarrekening 2024 moeten de nieuwe gedetailleerde taakvelden WMO en Jeugd worden ingevuld. Dit betekent dat de verantwoording van de lasten en baten moet plaatsvinden op deze nieuwe taakvelden. In dit onderdeel worden de taakvelden 6.73A Pleegzorg, 6.73B Gezinsgericht en 6.73C Jeugdhulp met verblijf overig behandeld. Deze drie nieuwe taakvelden komen voort uit het taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen dat kinderen zo thuis mogelijk opgroeien en dat het gezin daarbij de juiste ondersteuning ontvangt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De NMD-samenwerking koopt deze ondersteuning in en voert contract- en kwaliteitsmanagement uit.

Bijbehorende belangrijke documenten

Handreiking Werken met resultaten 2.1

Wat mag het kosten?

6.73A Pleegzorg

(bedragen x € 1.000)

6.73A Pleegzorg	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	802	745	768	791	814
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**802**	**745**	**768**	**791**	**814**

6.73B Gezinsgericht

(bedragen x € 1.000)

6.73B Gezinsgericht	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	501	389	400	412	425
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**501**	**389**	**400**	**412**	**425**

6.73C Jeugdhulp met verblijf overig

(bedragen x € 1.000)

6.73C Jeugdhulp met verblijf overig	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	33	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**33**	**0**	**0**	**0**	**0**

Taakveld 6.74A t/m 6.74C Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf, Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf en Gesloten plaatsing

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Voor zowel de begroting 2024 als de jaarrekening 2024 moeten de nieuwe gedetailleerde taakvelden WMO en Jeugd worden ingevuld. Dit betekent dat de verantwoording van de lasten en baten moet plaatsvinden op deze nieuwe taakvelden. In dit onderdeel worden de taakvelden 6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf en 6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf. Deze twee nieuwe taakvelden komen voort uit het taakveld 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen dat jeugdigen met complexe problematiek altijd terecht kunnen bij een zorgaanbieder die gespecialiseerd is hun problematiek.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De NMD-samenwerking koopt deze ondersteuning in en voert contract- en kwaliteitsmanagement uit.

Bijbehorende belangrijke documenten

Handreiking Werken met resultaten 2.1

Wat mag het kosten?

6.74A Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf

(bedragen x € 1.000)

6.74A Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	2.405	2.484	2.559	2.635	2.714
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**2.405**	**2.484**	**2.559**	**2.635**	**2.714**

6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf

(bedragen x € 1.000)

6.74B Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	134	270	278	286	295
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**134**	**270**	**278**	**286**	**295**

Taakveld 6.81A Beschermd wonen (WMO)

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema

Inleidend

Op dit moment zijn centrumgemeenten verantwoordelijk voor beschermd wonen. De 'doordecentralisatie' gaat inhouden dat alle gemeenten zelf verantwoordelijk worden voor het beschermd wonen van hun eigen inwoners (het woonplaatsbeginsel). Ook betekent dit dat de financiële middelen daarvoor anders verdeeld worden (een verdeelmodel). Op dit moment is het nog onduidelijk wanneer het wetsvoorstel behandeld gaat worden. Omdat deze ontwikkeling in de toekomst wel financiële gevolgen zal gaan hebben, hebben wij deze ontwikkeling alvast in deze begroting opgenomen.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen financieel en inhoudelijk voorbereid zijn op de (door)decentralisatie van Beschermd Wonen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We geven uitvoering aan het vastgestelde regioplan door het opstellen van een werkplan, waarin we (lokale) uitvoeringsafspraken en samenwerkingsafspraken met andere gemeenten concretiseren.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Regioplan Beschermd Wonen & Maatschappelijke Opvang
- Convenant Beschermd Wonen/Begeleiding Maatschappelijke Opvang

Taakveld 6.82A en 6.82B Jeugdbescherming en Jeugdreclassering

Afdeling:	Beleid en Realisatie, Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Voor zowel de begroting 2024 als de jaarrekening 2024 moeten de nieuwe gedetailleerde taakvelden WMO en Jeugd worden ingevuld. Dit betekent dat de verantwoording van de lasten en baten moet plaatsvinden op deze nieuwe taakvelden. In dit onderdeel worden de taakvelden 6.82A Jeugdbescherming en 6.82B Jeugdreclassering behandeld. Deze twee nieuwe taakvelden komen voort uit het taakveld 6.82 Geëscaleerde zorg 18-.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen dat jeugdigen die worden bedreigd in hun ontwikkeling eerder en beter worden beschermd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De NMD-samenwerking koopt deze ondersteuning in en voert contract- en kwaliteitsmanagement uit.

Bijbehorende belangrijke documenten

Handreiking Werken met resultaten 2.1

Wat mag het kosten?

6.82A Jeugdbescherming

(bedragen x € 1.000)

6.82A Jeugdbescherming	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	267	248	256	264	271
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**267**	**248**	**256**	**264**	**271**

6.82B Jeugdreclassering

(bedragen x € 1.000)

6.82B Jeugdreclassering	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	67	76	78	80	83
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**0**	**67**	**76**	**78**	**80**	**83**

Taakveld 7.1 Volksgezondheid

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

De uitvoering van de basistaken gezondheid liggen bij de GGD Drenthe.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- In 2030 heeft Noordenveld een levendige, vitale samenleving. Iedereen telt mee, doet mee en draagt bij.
- De uitvoering van de basistaken gezondheid ligt bij GGD Drenthe.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Wij voeren ons integraal preventief gezondheidsbeleid uit, door in te zetten op: een rookvrije omgeving, verantwoord alcoholgebruik, het tegengaan van drugsgebruik en het tegengaan en voorkomen van vereenzaming en (kinder)armoede.
- We willen er voor zorgen dat: inwoners voldoende eigen regie ervaren; jongeren zich geestelijk in balans voelen; inwoners zich gesteund voelen bij ingrijpende gebeurtenissen; het gezond gewicht bij alle leeftijdsgroepen toeneemt.
- GGD Drenthe zorgt voor de uitvoering van de basistaken gezondheid.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Nota integraal preventief gezondheidsbeleid
- Gemeenschappelijke regeling GGD Drenthe
- Plan van aanpak brede SPUK / GALA

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

7.1 Volksgezondheid	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.280	1.379	1.317	1.317	1.318	1.318
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**1.280**	**1.379**	**1.317**	**1.317**	**1.318**	**1.318**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Hieronder wordt aangegeven wat we in 2024 gaan doen binnen de lopende en nieuwe projecten.

Nieuw beleid (PM-posten)

Brede-SPUK

Vijf belangrijke programma's en akkoorden over een gezonde leefstijl, zorg, sport en omgeving zijn voor het eerst integraal met elkaar verbonden:

- Het Integraal Zorg Akkoord
- Het Gezond en Actief Leven Akkoord
- Het Hoofdlijnen Sportakkoord II
- Brede Regeling Combinatiefuncties
- Het WoonZorg-programma

Het GALA, Sportakkoord II en de BRC zijn voor gemeenten bovendien in één Brede Specifieke Uitkering (Brede-SPUK) ondergebracht. De regeling loopt van 2023 t/m 2026.

De verbinding tussen de verschillende programma's en akkoorden moet het fundament vormen voor gerichte wijk-, lokale- en regionale aanpakken van preventie, gezondheid en sociale basis.

De financiële vertaling van deze plannen moet nog plaatsvinden. Verantwoording zal via de single information, single audit (Sisa-methode) plaatsvinden.

2. Samen ontwikkelen

Tot programma 2. Samen ontwikkelen horen lasten en baten voor:

- Beheer overige gebouwen en gronden
- Ruimte en leefomgeving
- Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
- Wonen en bouwen

Programmadoelstelling

- De unieke centrale ligging van Noordenveld in Noord-Nederland gebruiken we om de netwerksamenleving vorm te geven. We zoeken voortdurend een goede balans tussen bevolkingsopbouw en voorzieningenniveau.
- Wij blijven werken aan het verbeteren van de kwaliteit van de (on)bebouwde omgeving.
- Wij willen bijdragen aan een goed woonklimaat waardoor het (economisch) aantrekkelijk wordt om in onze gemeente te wonen en te werken.

Beleidsindicatoren

Ruimtelijke Ordening	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Demografische druk	% van inwoners <20 en >64 jaar ten opzichte van inwoners 20 t/m 64 jaar	Noordenveld	93,1	2023
		Nederland	70,3	2023
		Drenthe	81,4	2023
Gemiddelde WOZ-waarde	In duizenden euro's	Noordenveld	355	2023
		Nederland	369	2023
		Drenthe	295	2023
Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishouden	€	Noordenveld	798	2022
		Nederland	823	2022
		Drenthe	810	2022
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	€	Noordenveld	839	2022
		Nederland	905	2022
		Drenthe	860	2022
Nieuw gebouwde woningen	Per 1.000 woningen	Noordenveld	8,2	2022
		Nederland	9,3	2022
		Drenthe	6,4	2022

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	3.482	3.473	3.597	3.152
Wettelijk verplicht				
Gebouwenbeheerplan	258	258	258	258
Invoering Omgevingswet (eenmalig t/m 2027)	280	180	90	50
Invoering Omgevingswet	145	145	145	145
Totaal wettelijk verplicht	**683**	**583**	**493**	**453**
Totaal programma 2. Samen ontwikkelen	**4.165**	**4.056**	**4.090**	**3.605**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	430	12	418	805	51	753
8.1 Ruimte en leefomgeving	876	0	876	1.674	31	1.643
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3.260	3.029	231	5.678	5.565	113
8.3 Wonen en bouwen	2.023	519	1.504	1.507	534	973
Totaal	**6.589**	**3.560**	**3.030**	**9.663**	**6.181**	**3.482**

Taakveld 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden

Afdeling:	Ontwikkeling en Strategie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel, Robert Meijer

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Compacte vastgoed- en grondportefeuille dat ten dienste staat van beleidsdoelen of gebiedsontwikkelingen, met als uitgangspunt dat alle overeenkomsten actueel zijn.
- Wij geven uitvoering aan ons vastgoed- en grondbeleid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Wij brengen en houden de basis op orde, door onze contracten te inventariseren en onder te brengen in het contractmanagementsysteem CBM en van daaruit te actualiseren.
- Vastgoedobjecten en gronden, die geen beleidsdoel dienen en ook niet voor (her)ontwikkeling in aanmerking komen, worden afgestoten.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Nota Grondbeleid
- Kadernota grondprijzen
- Jaarlijkse grondprijsbrief (volgt na vaststelling begroting)
- Notitie Snippergroen

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	331	430	805	857	913	943
Baten	46	12	51	53	54	56
Saldo	**285**	**418**	**753**	**805**	**859**	**887**

Taakveld 8.1 Ruimtelijke ordening

Afdeling:	Ontwikkeling en Strategie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel, Robert Meijer

Inleidend

De nieuwe Omgevingswet treedt in 2024 in werking. Dit heeft grote gevolgen voor onze manier van werken en voor de gemeentelijke organisatie. De Omgevingswet verplicht ons onder andere om integrale plannen te maken.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Een organisatie die goed is voorbereid op de komst van de nieuwe Omgevingswet.
- Een actuele omgevingsvisie en Omgevingsplan(nen).
- Voldoen aan de vraag vanuit de samenleving. Dit wil zeggen: het handelen vanuit de 'ja, tenzij'-gedachte en aansluiten bij de veranderende maatschappij. Een omgevingsvisie en regelingen die aansluiten bij de verbeterdoelen van de Omgevingswet.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Visies, verordeningen, beleid, bestemmingsplannen moeten vanuit verschillende vakdisciplines worden omgezet naar één visie en/of omgevingsplan.
- We actualiseren de Omgevingsvisie Noordenveld.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

8.1 Ruimte en leefomgeving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	987	876	1.674	1.721	1.775	1.346
Baten	0	0	31	31	31	31
Saldo	**987**	**876**	**1.643**	**1.690**	**1.744**	**1.315**

Taakveld 8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

Afdeling:	Ontwikkeling en Strategie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel

Inleidend

NB: In Programma 5 staat informatie over exploitatie van bedrijventerreinen.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Uitbreiding van het aantal woningen door de ontwikkeling van nieuwe gebieden met ook voldoende woningen in de goedkopere én sociale sector.
- Actuele grondexploitaties en waardering van gronden.

Gebiedsontwikkeling

- Invulling geven aan onze ruimtelijke, volkshuisvestelijke en infrastructurele doelstellingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Jaarlijkse herziening van de grondprijzen, de parameters en de lopende grondexploitaties.
- Het ontwikkelen van plannen om te komen tot de verkoop van woningbouwkavels aan particulieren of ontwikkelende partijen, waaronder de corporaties.
- Ontwikkelovereenkomsten sluiten met particuliere ontwikkelaars en corporaties.

Gebiedsontwikkeling

- Oosterveld: Fase 1 is volledig verkocht en woonrijp gemaakt. In fase 2 en 3 wordt volop gebouwd. De voorbereidingen voor het woonrijp maken van beide fasen zijn in volle gang. De vrije kavels van fase 3 zijn nog niet allemaal verkocht.
- Roden Zuid: eind 2023 hebben we het concept Gebiedsplan afgerond en heeft de raad het stuk vrijgegeven voor participatie. We verwachten het Gebiedsplan begin 2024 aan te bieden aan de raad voor definitieve vaststelling.
- Peize Zuid: Afhankelijk van een uitspraak van de Raad van State over het vaststellen van het bestemmingsplan, zal bekend worden of het project gerealiseerd kan worden. Bij een positief besluit kan in 2024 de verkoop starten.
- Oude Velddijk: In 2023 heeft de openbare verkoop van de locatie aan een CPO-groep (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap) plaatsgevonden. In 2024 wordt het plan verder uitgewerkt en definitief verkocht aan de betreffende CPO groep.

- Zie verder ook de paragraaf Grondbeleid.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Nota Grondbeleid
- Kadernota grondprijzen
- Jaarlijkse grondprijsbrief (volgt na vaststelling begroting)
- Woonvisie

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	7.232	3.260	5.678	4.828	5.901	3.042
Baten	4.987	3.029	5.565	4.715	5.787	2.928
Saldo	**2.245**	**231**	**113**	**113**	**114**	**114**

Taakveld 8.3 Wonen en bouwen

Afdeling:	Ontwikkeling en Strategie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel, Robert Meijer, Kirsten Ipema

Inleidend

- De Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 in werking. Dit heeft de komende jaren gevolgen voor onze manier van werken en voor de gemeentelijke organisatie.
- Naast de Omgevingswet treedt op 1 januari 2024 de Wet private kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) in werking. Ook deze wetswijziging zal de nodige gevolgen met zich meebrengen.
- Binnen de Regio Groningen Assen worden afspraken gemaakt over de woningbouwopgave in de regio. In 2023 is de regionale woondeal gesloten tussen Rijk, regio en provincies Drenthe en Groningen.
- In 2023 is tevens de woondeal Noord Drenthe gesloten tussen Rijk, provincie en de gemeenten Noordenveld, Assen en Tynaarlo.
- Op grond van de Woningwet dient een gemeente te beschikken over een actuele woonvisie.

Wat willen we bereiken?

Wonen

- Het beter laten aansluiten van het woningaanbod op verschillende aandachtsgroepen, leefstijlen, levensfasen en financiële mogelijkheden van onze inwoners.
- Komen tot nieuwe prestatieafspraken met de corporaties.

Beheer gemeentelijk vastgoed en gronden

- Er wordt integraal geadviseerd over de aan- en verkoop van vastgoed en gronden aan college en management.

Meerjarenplan Regio Groningen-Assen

- Een goede en constructieve samenwerking met omliggende gemeenten en provincies aan grensoverschrijdende thema's op het gebied van ruimtelijke ontwikkeling.

Gebiedsontwikkeling

- Invulling geven aan onze ruimtelijke, volkshuisvestelijke en infrastructurele doelstellingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wonen

- Wij actualiseren jaarlijks het woningbouwprogramma en analyseren aan de hand van periodiek woningmarktonderzoek in welke mate de beschikbare plancapaciteit toereikend is en welke aanvullende woningbouwopgave eventueel nodig is.
- Met de woningbouwcorporaties en hun huurdersorganisaties actualiseren we elk jaar de afspraken m.b.t. de sociale huursector. De woningbouwopgave is daarbij een vast agendapunt.
- Wij werken aan diverse woningbouwprojecten in de gemeente om aan de vraag te kunnen voldoen.
- Wij voeren het gemeentelijk woonbeleid uit zoals omschreven in de woonvisie. Deze woonvisie is vastgesteld in 2023.

Beheer gemeentelijk vastgoed en gronden

- Het actueel houden van het contractmanagementsysteem.
- Op basis van het Vastgoedbeleid wordt er geadviseerd over het afstoten van niet-strategische objecten en gronden, oftewel, de objecten en gronden die geen beleidsdoel dienen.

Meerjarenplan Regio Groningen-Assen

- Met een langer termijn ontwikkelperspectief , een meerjarenplanning en een uitvoeringsstrategie onze krachten bundelen om maximaal aan de noodzakelijke versnelling en vergroting van de bouwproductie bij te dragen.

Gebiedsontwikkeling

- Er zijn op diverse inbreidingslocaties projecten aan de orde, waaronder de hoek Wilhelminastraat/Kanaalstraat en de Vrijetijdsboulevard in Roden en de Oude Velddijk in Peize.
- Er wordt gewerkt aan diverse projecten om te voorzien in de woningbehoefte waaronder Roden-Zuid, de Thedemaborglocatie in Nietap, Maatlanden/de Zulthe en Zuidpoort Terheijl.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

8.3 Wonen en bouwen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.566	2.023	1.507	1.417	1.447	1.420
Baten	819	519	534	550	567	584
Saldo	**748**	**1.504**	**973**	**866**	**880**	**836**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Hieronder wordt aangegeven wat we in 2024 gaan doen binnen de lopende en nieuwe projecten.

Voortzetting ingezet beleid en Meerjaren Uitvoeringsplan (MUP) 2022-2026

Centrumontwikkeling Roden (COR)

Nu een deel van de COR is uitgevoerd (HOV, Heerestraat/Wilhelminastraat, Supermarktzone/Westerbaan, Haarveld) moet er nagedacht worden over het resterende deel (Raadhuisstraat, stegen, Brink, evenemententerrein, entrees) van de COR. In 2024 zal daar naar verwachting besluitvorming over plaats vinden. Hieronder lichten wij de lopende projecten uit de COR toe.

De Westeresch

De Westeresch is een belangrijke entree van Roden. Om deze entree een klantvriendelijke en kwalitatieve uitstraling te geven wordt er doorlopend met de ondernemersverenigingen samengewerkt aan verbetering van de uitstraling.

Hoek Kanaalstraat / Wilhelminastraat

Het bestemmingsplan heeft als ontwerp ter inzage gelegen en er zijn zienswijzen ingediend. In november 2023 zal het bestemmingsplan ter besluitvorming in de raad komen. Daarna worden projectontwikkelaars via een aanbesteding uitgedaagd om goede plannen voor de locatie te maken. Begin 2024 zullen de inwoners van de gemeente Noordenveld het winnende plan kiezen. Daarna zal de winnende ontwikkelaar het bouwrijp maken en de bouw van de woningen moeten voorbereiden en de verkoop opstarten.

Vrijetijdsboulevard

Voor de woningbouwontwikkeling (deelgebied B) op de Vrijetijdsboulevard is de aanbestedingsprocedure inmiddels tot een einde gekomen en is aan de winnende partij de opdracht gegund. De ontwikkelaar gaat starten met de ontwikkeling van de locatie. In 2024 zal de woonwijk worden opgeleverd. Herinrichting Kanaalstraat : Met de betrokken ondernemers en andere stakeholders wordt in gezamenlijkheid onder procesbegeleiding van een stedenbouwkundig bureau een schetsontwerp opgesteld. Dit ontwerpproces zal eind 2023/ begin 2024 worden afgerond. De daadwerkelijke herinrichting zal medio 2025 worden uitgevoerd.

3. Bestuur en samenleving

Tot programma 3. Bestuur en samenleving horen lasten en baten voor:

- Bestuur
- Burgerzaken
- Crisisbeheersing en brandweer
- Openbare orde en veiligheid

Programmadoelstelling

- We besturen de gemeente transparant.
- Onze dienstverlening is eigentijds waarbij wij rekening houden met de verschillende groepen inwoners in onze gemeente.
- Wij zorgen voor een veilige en prettig leefbare samenleving in Noordenveld.

Beleidsindicatoren

Veiligheid	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	Noordenveld	1,1	2022
		Nederland	1,4	2022
		Drenthe	1,5	2022
Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	Noordenveld	2,6	2022
		Nederland	4,6	2022
		Drenthe	3,7	2022
Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	Noordenveld	7	2022
		Nederland	8	2022
		Drenthe	5	2022
Vernielingen en misdrijven in de openbare ruimte	Aantal per 1.000 inwoners	Noordenveld	4,8	2022
		Nederland	6,0	2022
		Drenthe	5,7	2022
Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	Noordenveld	0,6	2022
		Nederland	2,3	2022
		Drenthe	1,4	2022

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	5.117	5.278	5.427	5.586
Wettelijk verplicht				
VRD	191	191	191	191
Formatie preventiemedewerker	28	56	56	56
Toegankelijkheid gemeentelijke gebouwen (3x investering € 137.500 - 2025 - 2027)		10	20	30
Totaal wettelijk verplicht	**219**	**257**	**267**	**277**
Nieuw beleid				
Uitbreiding formatieruimte openbare orde en veiligheid	62	62	62	62
Totaal programma 3. Bestuur en samenleving	**5.398**	**5.597**	**5.756**	**5.925**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
0.1 Bestuur	1.348	139	1.209	1.194	63	1.131
0.2 Burgerzaken	892	287	605	880	524	356
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.833	1	1.832	1.832	1	1.831
1.2 Openbare orde en veiligheid	1.638	103	1.535	500	-1.299	1.800
Totaal	**5.711**	**530**	**5.181**	**4.406**	**-711**	**5.117**

Taakveld 0.1 Bestuur

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Klaas Smid

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Het bestuur staat voor grote inhoudelijke uitdagingen: o.a. het verder ontwikkelen van het sociaal domein, maatregelen nemen voor klimaat en energie, invulling geven aan de woningopgave en aandacht geven aan hoe we omgaan met informatie.
- We willen transparant zijn en de samenleving betrekken bij wat we als gemeente doen. Dit doen we o.a. door uitvoering te geven aan de nog vast te stellen participatienota van de raad.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Wij vertellen inwoners wat wij als bestuur doen en waar wij het gemeenschapsgeld voor gebruiken.
- We betrekken onze inwoners en organisaties tijdig bij het maken van plannen en beleid zodat zij invloed hebben op de eigen leefomgeving. Dit doen we o.a. door uitvoering te geven aan het door de raad vastgestelde participatiebeleid.
- We geven uitvoering aan het coalitieakkoord: Samen bouwen aan Noordenveld.
- We geven uitvoering aan doorlopende projecten uit het Meerjaren UitvoeringsProgramma (MUP).
- We geven uitvoering aan de Omgevingsvisie.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Coalitieakkoord 2022-2026: Samen bouwen aan Noordenveld
- Meerjaren UitvoeringsProgramma 2022-2026
- Omgevingsvisie 2030 Noordenveld

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.1 Bestuur	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.840	1.348	1.194	1.205	1.235	1.266
Baten	41	139	63	46	46	46
Saldo	**1.799**	**1.209**	**1.131**	**1.160**	**1.190**	**1.220**

Taakveld 0.2 Burgerzaken

Afdeling:	Publiekszaken
Portefeuillehouder:	Klaas Smid

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Voor onze dienstverlening geldt "Digitaal waar mogelijk, persoonlijk waar nodig". De inwoner kiest zelf het kanaal van zijn of haar voorkeur.
- We verruimen het aantal standaard geopende balies van 2 naar 3.
- We breiden de digitale mogelijkheden op het gebied van burgerzaken verder uit voor zowel inwoners als ondernemers.
- We zorgen dat alle baliemedewerkers volledig geschoold en gediplomeerd zijn.
- We organiseren de verkiezingen voor het Europees Parlement zo makkelijk en toegankelijk mogelijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We hanteren ruime openingstijden, zowel telefonisch als fysiek. Inwoners kunnen zonder afspraak bij ons terecht.
- Onze baliemedewerkers zijn allround opgeleid waardoor inwoners niet verwezen hoeven te worden.
- Ondernemers kunnen nu ook veilig digitaal bij ons terecht via E-herkenning.
- Onze baliemedewerkers volgen jaarlijks een scholing en we passen waar mogelijk functiescheiding toe om fraude te voorkomen.
- Al onze stemlocaties zijn 100% toegankelijk en goed bereikbaar. Daarnaast breiden we het aantal stemlocaties uit en veranderen we de inrichting om de wachttijd te verkorten.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.2 Burgerzaken	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	588	892	880	910	920	941
Baten	354	287	524	524	524	524
Saldo	**234**	**605**	**356**	**386**	**396**	**417**

Taakveld 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Klaas Smid

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- De VRD wil een flexibele en wendbare organisatie zijn die snel kan acteren op maatschappelijke ontwikkelingen, ook wanneer die ontwikkelingen onverwacht op de samenleving afkomen.
- De VRD wil samen een brede focus hebben op natuurbrandbeheersing om beter voorbereid te zijn op de risico's bij een natuurbrand.
- De VRD zoekt naar oplossingen om dezelfde mate van paraatheid van vrijwilligers te kunnen garanderen.
- Met deze aanpak werken we gezamenlijk aan een veilige samenleving op het gebied van brandweer, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.
- Wij zorgen in samenwerking met de Veiligheidsregio Drenthe (VRD) voor een adequate crisismanagementorganisatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We zorgen ervoor dat de VRD op een goede manier functioneert en dat de belangen van Noordenveld binnen de VRD goed worden behartigd.
- We zorgen er voor dat er voldoende bezetting is in het team bevolkingszorg en in het crisisteam.

- We zorgen we er voor dat de medewerkers van bevolkingszorg goed opgeleid worden en adequaat blijven voor de inzetten.
- De VRD zorgt er voor dat het een aantrekkelijk werkgever is die mee blijft bewegen met het werk en blijft inzetten op talent om vrijwilligers te werven en te behouden.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Beleidsvisie VRD
- Gemeenschappelijke Regeling VRD
- Ontwerpbegroting VRD
- Integraal Veiligheidsbeleid gemeente Noordenveld

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

1.1 Crisisbeheersing en brandweer	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.686	1.833	1.832	1.821	1.826	1.826
Baten	4	1	1	1	1	1
Saldo	**1.682**	**1.832**	**1.831**	**1.820**	**1.825**	**1.825**

Taakveld 1.2 Openbare orde en veiligheid

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Klaas Smid, Robert Meijer

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We beschermen inwoners en bedrijven zo goed mogelijk tegen aantasting van hun leefomgeving en hun persoonlijke veiligheid.
- Samen met onder andere de politie, het Openbaar Ministerie, maatschappelijke instellingen, het Regionale Expertise en Informatie Centrum (RIEC) en de Veiligheidsregio Drenthe en onze inwoners werken we aan een veilig en leefbaar Noordenveld.
- Evenementen en veiligheid en jeugd en veiligheid blijven belangrijk. Daarom intensiveren we de samenwerking op deze thema's.
- Een veilige samenleving waarin ondermijning geen kans krijgt.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Handhaven we de regelgeving en de openbare orde.
- Geven we uitvoering aan onze veiligheidsnota en ons integraal handhavingsbeleid.
- Gaan we ondermijning tegen door de organisatie weerbaarder te maken, zetten we in op bewustwording en zorgen we er voor dat inwoners en medewerkers laagdrempelig signalen kunnen melden.
- Intensiveren we onze aanpak en opereren actief bij verdenking van ondermijnende activiteiten.

- Zetten we in op preventie en aanpak van cybercrime.
- Richten we ons op het voorkomen en verminderen van het middelengebruik onder onze inwoners en zetten we in op repressie als preventie niet het gewenste effect heeft.
- Zetten we in op waarborging van de veiligheid bij (risicovolle) evenementen.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Integraal veiligheidsbeleid gemeente Noordenveld
- VTH Programma
- BIBOB beleid gemeente Noordenveld
- Damoclesbeleid gemeente Noordenveld

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

1.2 Openbare orde en veiligheid	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.007	1.638	500	601	703	807
Baten	51	103	-1.299	-1.312	-1.314	-1.317
Saldo	**956**	**1.535**	**1.800**	**1.913**	**2.017**	**2.124**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Hieronder wordt aangegeven wat we in 2024 gaan doen binnen de lopende en nieuwe projecten.

Voortzetting ingezet beleid

Participatie

We willen inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden tijdig en op een adequate manier betrekken. We willen dat inwoners op een laagdrempelige en toegankelijke manier kunnen meedenken met plannen óf met hun eigen ideeën naar de gemeente kunnen stappen. Participatie vraagt maatwerk per project.

Door de gemeenteraad wordt een participatiebeleid opgesteld. Echter, het vaststellen van dit beleid is slechts de eerste stap. In 2024 zal er gewerkt moeten worden aan de implementatie ervan. Het beleid zal de basis vormen vanuit waar we als gemeente kunnen gaan ontwikkelen. Dat zal dan ook niet in een keer gaan. Het jaar 2024 zal in het teken staan van leren, ontwikkelen en experimenteren.

Wat gaan we doen in 2024?:

- We gaan werken aan de verdere bewustwording van het belang (en de kansen) van participatie.
- We gaan workshops organiseren voor collega's, collegeleden en raadsleden zodat zij aan de slag kunnen met het participatiebeleid.
- We gaan de uitvoering van het participatiebeleid monitoren en evalueren. Dit gaan we met collega's, collegeleden en raadsleden doen, evenals met de inwoners. Waar nodig doen we voorstellen tot aanpassingen in het beleid.

- We gaan experimenteren met nieuwe werkvormen en meer 'vergaande' vormen van participatie (zoals coproductie of meebeslissen).
- We gaan de mogelijkheden onderzoeken voor passende inzet van de website en communicatiemiddelen.
- We gaan een participatieverordening ontwikkelen (ter vervanging van de inspraakverordening).
- We laten ons inspireren door de werkwijzen die soortgelijke gemeenten toepassen en gaan na wat wij hiervan kunnen leren of overnemen.

Jeugdraad

In 2023 is er met een groep jongeren (leeftijd 12-23) gesproken over het vormgeven van jongerenparticipatie in Noordenveld. In 2024 zullen er, in samenwerking met deze groep, vier themabijeenkomsten georganiseerd worden. Tijdens deze bijeenkomsten kunnen collega's de jongeren mee laten denken en/of werken aan beleid. Daarnaast zal er gewerkt worden aan het verbreden van het bereik onder jongeren. Ook dit zal in samenwerking met de jongeren zijn.

4. Groen beleven

Tot programma 4. Groen beleven horen lasten en baten voor:

- Verkeer en vervoer
- Parkeren
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie
- Riolering
- Afval
- Begraafplaatsen en crematoria

Programmadoelstelling

- Wij willen dat groen beleven ook echt wordt beleefd. Dit willen we bereiken door wijkgericht te werken waarbij we dicht bij de inwoners aanwezig zijn. Hierdoor weten we wat de beleving van de inwoners in de dorpen, buurten en wijken is.
- Openbaar groen en (openlucht) recreatie: wij willen bijdragen aan een groene, duurzame en klimaatbestendige leefomgeving waardoor het aantrekkelijk is om in onze gemeente te wonen, te werken en te recreëren.
- Afval: het doel is maximaal hergebruik van grondstoffen en het voorkomen van restafval.
- Riolering en water: wij werken aan de inrichting van waterrobuuste en klimaatbestendige dorpen, met 2040 als horizon.

Beleidsindicatoren

Afval	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Omvang huishoudelijk restafval (grijze container)	Kilogram per inwoner	Noordenveld	147	2022
		Nederland	164	2022
		Drenthe	127	2022

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	7.247	7.375	7.637	7.533
Wettelijk verplicht				
Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden	20			
Rotonde Dwazziewegen (investering van € 125.000), jaarlijkse kapitaallasten	8	8	8	8
Onderhoud Joodse begraafplaats Veenhuizen	3	3	3	3
Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten	65			
Nationaal Programma Landelijk Gebied	99	99	99	99

Totaal wettelijk verplicht	**195**	**110**	**110**	**110**
Voortzetting ingezet beleid / MUP				
Toegankelijkheid openbare ruimte	10	10	10	10
Totaal programma 4. Groen beleven	**7.452**	**7.495**	**7.757**	**7.653**

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen	Bedrag (x € 1.000)
2.1 Verkeer en vervoer	
Meeliftinvesteringen riolering en wegen	479
Openbare verlichting (armaturen)	111
Meeliftinvesteringen Duurzaam Veilig	109
Openbare verlichting (lichtmasten)	79
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	
Pick-ups en bestelwagens	185
Vervanging landmeetapparatuur Beheer	50
Cirkelmaaier	60
Renovatieonderhoud hertenkamp Veenhuizen	13
7.2 Riolering	
Reguliere vervangingen riolering	1.542
Vervanging rioleringsinstallaties	527
7.3 Afval	
Afzetcontainers	120
Totaal	**3.274**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
2.1 Verkeer en vervoer	5.546	385	5.161	5.171	48	5.123
2.2 Parkeren	93	0	93	47	0	47
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	5.119	961	4.157	4.977	1.064	3.913
7.2 Riolering	3.849	5.055	-1.205	3.645	5.010	-1.365

7.3 Afval	4.347	5.175	-827	4.136	4.955	-818
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	271	150	121	497	150	347
Totaal	**19.225**	**11.725**	**7.500**	**18.473**	**11.227**	**7.247**

Taakveld 2.1 Verkeer en vervoer

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Robert Meijer

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Wij willen de (economische) bereikbaarheid in stand houden of verbeteren, de verkeersveiligheid vergroten en het (leef)milieu verbeteren, waarbij weggebruikers de spelregels in het verkeer opvolgen.
- We willen meer mensen op de fiets en in het openbaar vervoer hebben.
- Wij willen dat de wegen, fiets en voetpaden veilig zijn en goed worden onderhouden.
- We willen dat de openbare verlichting zo veel mogelijk wordt ver'led' om energie te besparen.
- We willen dat de gemeente er schoon en netjes uitziet door veeg- en onkruidbestrijdingsrondes op de verhardingen uit te voeren.
- Een van de speerpunten binnen de RGA is het versterken van de interne samenhang door het verbeteren van de regionale bereikbaarheid. De opdracht voor de komende jaren is het versterken en beter benutten van de duurzame mobiliteitsketens.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De Mobiliteitsstrategie van de RGA kan worden weergegeven door: 'vergroenen, verknopen en verslimmen'. Hiermee zetten we de samenwerking in 2024 voort, waarbij er focus ligt op de inhoudelijke samenhang met woningbouwlocaties.
- We doen verkeerseducatieprojecten gericht op specifieke doelgroepen.
- We liften mee met groot onderhoud aan wegen en/of riolering waarbij we maatregelen treffen om de verkeersveiligheid en bereikbaarheid te verbeteren.
- Bij elke ingreep in de openbare ruimte, klein of groot, proberen we de situatie voor de fietser te verbeteren.
- In 2024 willen we een nieuwe mobiliteitsvisie opstellen, starten met uitvoering geven aan de Verkeersvisie bedrijventerrein Roden, de hub in Peize samen met de provincie Drenthe herinrichten en uitvoering geven aan de fietspaaltjesopgave.
- We maken jaarlijks een onderhoudsplan voor het onderhouden van de wegen, fiets- en voetpaden en we voeren dit plan uit.
- In 2024 worden circa 800 lichtmasten voorzien van led armaturen.
- We vegen onze verhardingen in Noordenveld om het onkruid te verwijderen.
- Verkeerssituaties richten we eenduidig in conform landelijke richtlijnen.

- We willen de Zevenhuisterweg en Nieuweweg verkeersveiliger maken. Ook blijven we bij de provincie aandringen op een spoedige aanleg van de rotonde Dwazziewegen-Noordholt/N372.
- Wij geven uitvoering aan de motie Kinderadviesraad (KAR).

Bijbehorende belangrijke documenten

- Noordenveld zet de fiets op 1 (GVVP)
- Basisfietsplan
- Beleidsplan openbare verlichting
- Wegen Onderhoud Areaalnota
- MJOP

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

2.1 Verkeer en vervoer	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	5.244	5.546	5.171	5.147	5.190	5.217
Baten	124	385	48	49	51	52
Saldo	**5.120**	**5.161**	**5.123**	**5.098**	**5.139**	**5.165**

Taakveld 2.2 Parkeren

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Robert Meijer, Jos Darwinkel

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Wij willen de (economische) bereikbaarheid in stand houden of verbeteren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De definitieve besluitvorming over de blauwe zone in Roden volgt in 2024.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

2.2 Parkeren	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	30	93	47	46	48	47
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**30**	**93**	**47**	**46**	**48**	**47**

Taakveld 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Afdeling:	Beheer, Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Robert Meijer, Kirsten Ipema, Jos Darwinkel

Inleidend

De gemeente Noordenveld wordt ook wel Drenthe in het klein genoemd gezien de diversiteit van het vrijetijdsaanbod waarover onze gemeente beschikt. Dagattracties, verblijfsaccommodaties, vele wandel- en fietsroutes, waterrecreatie, karakteristieke dorpskernen en de veelzijdigheid aan natuur bieden een scala aan argumenten voor een bezoek en vooral verblijf aan Noordenveld.

We willen een voor iedereen veilig en vrij toegankelijke groen Noordenveld. Dit wordt gevarieerd ingericht met ruimte voor meer biodiversiteit en aandacht voor ecologisch beheer, waarbij klimaatadaptatie centraal staat.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We stimuleren de bewoners om mee te denken aan de inrichting en onderhoud van de openbare ruimte.
- Het buitengebied is voor iedereen actief te beleven.
- Wij richten de openbare ruimte klimaatrobuust in.
- We beschermen en benutten we de unieke en hooggewaardeerde cultuurhistorische landschappen en natuurgebieden.
- In Noordenveld beheren we de openbare ruimte op minimaal een basiskwaliteit.
- We streven naar het realiseren van de juiste kwaliteit van de openbare ruimte.
- De inrichting van de openbare ruimte nodigt uit tot bewegen.
- We willen de recreatieve sector in staat stellen zich te ontwikkelen tot een volwaardige en attractieve sector door te investeren en te innoveren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We gaan verder met het optimaliseren van wijkgericht werken waarbij onze medewerkers een signalerende functie vervullen.
- Bereikbaarheid, onderhoud van wegen en bermen zijn en blijven aandachtsgebieden.
- We verhogen de biodiversiteit in het openbaar groen in de dorpen en in het buitengebied.
- We streven naar een natuur- en beheervriendelijke inrichting. We gebruiken plantensoorten die een bijdrage leveren aan het verbeteren van de biodiversiteit.
- Er wordt verschralingsbeheer toegepast bij de bermen in het buitengebied. Wij willen hiermee de biodiversiteit verbeteren.
- We stimuleren groeninitiatieven adviseren in de planvorming met extra aandacht voor het bevorderen van de biodiversiteit en brengen inwoners in contact met stakeholders voor subsidiemogelijkheden en/of ondersteuning bij de uitvoering.

- We werken samen met de provincie, het Rijk en andere gebiedspartners in de pilot gebiedsgerichte aanpak Fochteloërveen om de natuur te versterken en ervaring op te doen voor andere gebieden.
- De klimaatverandering raakt ook de landbouw. Mogelijke kansen zijn kringlooplandbouw, aanpassen grondwaterstand, biodiversiteit.
- Met overkoepelende organisaties en agrarische ondernemers, afspraken maken over biodiversiteit, zwerfafval, aanpak exoten, educatie en recreatie.
- We geven met Natuurmonumenten uitvoering aan het gezamenlijk Bosbeheerplan. Hiermee krijgen de bossen een kwaliteitsimpuls, waarbij de biodiversiteit wordt vergroot en exoten worden bestreden/geen kans meer krijgen.
- Samen met Natuurmonumenten, Staatsbosbeheer, de boermarken en andere partners uitvoering blijven geven aan het Gebiedskompas Norger Esdorpenlandschap.
- De gemeentelijke bomen worden elke 3 jaar geïnspecteerd en eens in de zes jaar onderhouden zodat aan de zorgplicht wordt voldaan.
- Speeltoestellen worden jaarlijks geïnspecteerd op veiligheid en indien noodzakelijk, in samenspraak met bewoners, vervangen.
- Speeltuinen worden in samenwerking met inwoners opgeknapt en heringericht. Natuurlijke speelaanleidingen spelen hierin een steeds grotere rol.
- We faciliteren inwoners bij initiatieven en ideeën voor het herinrichten van speeltuinen en openbare schoolpleinen. We stimuleren bewoners daarbij om beschikbare subsidies van externe partijen aan te spreken.
- We bestrijden de exoten (samen met stakeholders) op plaatsen waar dit tot gevaar leidt. Overige locaties met exoten worden zo mogelijk gemaaid om verdere verspreiding te voorkomen en/of de planten uit te putten.
- Met het verhogen van de biodiversiteit neemt het aantal natuurlijke vijanden van de eikenprocessierups toe. In alle gebieden worden de nesten gemarkeerd voor de veiligheid en zorgplicht. Alleen in de hoogrisicogebieden worden de nesten geruimd.
- Samen met het Recreatieschap Drenthe en in afstemming met de dorpen en terreineigenaren wordt het finale wandel- en fietsknooppuntensysteem uitgerold over onze gemeente.
- We stellen een nieuwe beleidsnotitie op richting 2030 samen met de inwoners en sector en vertalen dit in een concreet uitvoeringsprogramma per jaar met investeringen.
- Samen met klankbordgroep (NM, SBB, BM, IVN, ANWB etc) de wordt invulling en opvolging gegeven aan de opgeleverde rapport Voorstel tot recreatiezonering van het Norger Esdorpenlandschap.
- Door stichting MoRoNeNo wordt een mountainbikeroute aangelegd in nauwe afstemming met de gemeente, natuurorganisaties en grondeigenaren.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Groenvisie
- Landschapsbeleidsplan
- Speelbeleidsplan
- Uitvoeringsagenda Recreatie en Toerisme
- Noordenvelds Kwaliteitsgids
- Voorstel tot recreatiezonering Norger Esdorpenlandschap
- Bosbeheerplan (Natuurmonumenten en Gemeente Noordenveld)

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	5.263	5.119	4.977	5.075	5.232	5.209
Baten	1.779	961	1.064	825	793	732
Saldo	**3.484**	**4.157**	**3.913**	**4.250**	**4.439**	**4.477**

Taakveld 7.2 Riolering

Afdeling:	Beheer
Portefeuillehouder:	Robert Meijer, Kirsten Ipema

Inleidend

De gevolgen van klimaatverandering (wateroverlast, hittestress en verdroging) raakt de hele gemeente en haar inwoners. Om voorbereid te zijn op de gevolgen van deze verandering, moeten wij als gemeente in zowel onze beheer- en onderhoudswerkzaamheden als in onze woningbouwopgaven aandacht besteden aan hoe wij hier mee omgaan. Zowel in het Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan als in de uitvoeringsagenda klimaatadaptatie en de bijbehorende activiteitenkalender is vastgelegd hoe wij dit tot uitvoering brengen. Hiervoor is de samenwerking met de waterschappen, provincie en andere gemeenten van groot belang.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Zorgen voor een functionele riolering, separate inzameling en verwerking van hemelwater en beperken van structurele (grond)wateroverlast.
- Ten aanzien van klimaatadaptatie werken we aan de inrichting van een waterrobuust en klimaatbestendig bebouwd gebied met 2050 als horizon.
- Dit alles te bewerkstelligen tegen acceptabele kosten en een voor de inwoner redelijk te dragen tarief.
- Schade door verdroging, vernatting en bodemdaling, voor zover mogelijk, in beeld te brengen en te voorkomen.
- We willen dat er tijdig wordt betaald, al of niet via automatische incasso en/of betalingsregelingen en dat het aantal bezwaarschriften zo laag mogelijk blijft.
- We willen de heffingsadministratie op orde hebben en houden: volledigheid objecten en juiste registratie hoeveelheid afvalwater.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Een grondwatermeetnet optimaliseren en beheren.
- Regenwater afkoppelen en hergebruiken.
- Bestaande rioolstelsels gefaseerd ombouwen naar gescheiden stelsels zodat rioolstelsels worden ontlast.
- Waterberging en infiltratievoorzieningen aanleggen.

- Gezamenlijk met de provincies Drenthe en Groningen, de waterschappen van beide provincies en alle gemeentes uit de Kop van Drenthe uitvoering geven aan de regionale klimaatadaptatiestrategie en uitvoeringsagenda.
- In de strategie uitgaan van de stresstesten voor klimaatadaptatie. Bij de uitvoering van werkzaamheden in de ondergrond is het Bouwprotocol Noordenveld leidend.
- Wij werken aan een klimaatbestendige inrichting en starten met een wijk in Norg. We kijken daarbij naar meer groen, waterberging, parkeren en spelen.
- We integreren het Bouwprotocol Noordenveld in de methode van werken.
- Iedere vijf jaar het riool inspecteren en dit elke 10 jaar reinigen.
- Repareren en vervangen van de riolen.
- Zorgen voor goed werkende gemalen.
- We gaan conform de verordening rioolheffing heffen en innen. Hiervoor leggen we eind februari de aanslagen op.

Bijbehorende belangrijke documenten

- DPRA, Deltaplan Ruimtelijke Adaptatie
- Gemeentelijk Water- en Rioleringsplan
- Verordening afvoer hemelwater en grondwater
- Verlengd Waterketenakkoord 'Samenwerking Vereniging van Groninger Gemeenten en Waterketen Groningen -Noord Drenthe'
- Regionale Adaptatiestrategie Groningen Noord Drenthe
- Regionale Uitvoeringsagenda Groningen Noord Drenthe

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

7.2 Riolering	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	3.044	3.849	3.645	3.627	3.752	3.702
Baten	4.077	5.055	5.010	5.047	5.096	5.146
Saldo	**-1.033**	**-1.205**	**-1.365**	**-1.420**	**-1.344**	**-1.444**

Taakveld 7.3 Afval

Afdeling:	Beheer
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Wij willen maximaal hergebruik van grondstoffen en het voorkomen van restafval. We willen aandacht voor het verbeteren van het gescheiden inzamelen en het verruimen om vaker en dichterbij afval te kunnen brengen.
- Wij willen de dienstverlening verbeteren, de huishoudelijke afvalstromen beter scheiden en de huisvesting voor de medewerkers duurzaam verbeteren.

- We scheiden de afvalstromen op het nieuwe grondstoffencentrum. We willen de dienstverlening aan inwoners zichtbaar verbeteren en hen stimuleren afval in gescheiden stromen te brengen.
- We willen de noodzaak van het scheiden van afval onder de aandacht van inwoners brengen. Scholen en sportverenigingen zijn onderdeel van een campagne om het bewustzijn van zwerfafval te vergroten voor een schone leefomgeving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Continuering en optimalisering van inzet Afvalkraam in buurten, dorpen en wijken voor de kleinschalige inzameling van 'langzame' afvalstromen. Inwoners kunnen hier op gezette tijden terecht.
- Het realiseren van de VANG doelstellingen door actieve voorlichting en communicatie.
- We realiseren ondergrondse containers in het kader van de centrumontwikkeling van Roden. De laatste wordt in 2024 geplaatst.
- Optimalisatie van het passenbeheer bij gebruik ondergrondse containers voor huishoudelijk restafval door onze inwoners.
- We vergroten het aantal afvalstromen dat gratis geleverd kan worden.

Afvalindicatoren

Afval		Gerealiseerd			Streefcijfers	
Indicator	**Eenheid**			**2018**	**2022**	**2025**
Afvalinzameling	Gemiddeld rapportcijfer			7,5	8,1	8,5
Indicator	**Eenheid**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2025**
Huishoudelijk totaal restafval (fijn en grof)	kg per inwoner per jaar	175,0	200,0	181,0	167,0	135,0
Afvalscheidingspercentage	%	68,0	67,0	70,0	70,0	75,0

Toelichting

De totale hoeveelheid huishoudelijk afval in Noordenveld is in 2022 gedaald. Dit bij een vrijwel stabiel inwonertal. Die daling wordt veroorzaakt door een afname van het GFT-afval, fijn huishoudelijk restafval, hout puin en grof tuinafval. In 2022 werden de Corona-maatregelen langzaam versoepeld na een harde lockdown. Uiteindelijk vervielen de laatste maatregelen in maart 2022. Het verplichte thuiswerken voor veel kantoorpersoneel werd aangepast naar het hybride werken. De verwachting was dat minder vaak thuiswerken, geen avondklok en de opening van de horeca tot een reductie van huishoudelijk restafval zou leiden in 2022. Dat is uitgekomen.

Het percentage afvalscheiding is in 2022 gestabiliseerd op 70% (bron: Grondstoffenmonitor Markerein. De gemiddelde hoeveelheid fijn restafval (grijze container) is gedaald naar 143 kilo per inwoner per jaar. De gemiddelde hoeveelheid grof restafval (Brengstation) is gedaald naar 24 kilo per inwoner per jaar. De gemiddelde hoeveelheid fijn en grof huishoudelijk restafval is gedaald van 181 kilo naar 167 kilo per inwoner per jaar. Dat is een daling van 14 kilo. Dit bij een economische groei in Nederland van 4,5%.

In 2015 was het gemiddeld rapportcijfer een 7,9 (dit was voor invoering van de maatregelen). In 2018 was het gemiddeld rapportcijfer een 7,5 (dit was na invoering van de maatregelen). In 2022 is het

gemiddeld rapportcijfer een 8,1 (Bron: Onderzoeksrapport Onderzoek Afvalinzameling onder inwoners in Noordenveld, Vervolgmeting 2022 door Enneüs).

Bijbehorende belangrijke documenten

- Beleidsnota “Afvalstoffen in Noordenveld”
- Nota evaluatie en toekomst afvalbeleid van de gemeente Noordenveld
- Uitvoeringsprogramma VANG-Huishoudelijk Afval
- Manifest Drenthe Van Afval Naar Grondstoffen, Samen op weg naar een Drentse Circulaire (grondstoffen) Economie

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

7.3 Afval	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	4.101	4.347	4.136	4.084	4.115	4.125
Baten	5.247	5.175	4.955	5.025	5.100	5.177
Saldo	**-1.145**	**-827**	**-818**	**-941**	**-985**	**-1.052**

Taakveld 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Afdeling:	Beheer
Portefeuillehouder:	Robert Meijer

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Nabestaanden kunnen op onze begraafplaatsen in alle rust en met waardigheid afscheid nemen van dierbaren. Onze begraafplaatsen zien er daarom verzorgd uit op niveau basis.
- We willen begraafplaatsen met voldoende capaciteit voor (natuur)begraven of het plaatsen van urnen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We onderhouden de op de begraafplaatsen aanwezige groenvoorzieningen, paden en hekwerken, urnenmuren en gebouwen.
- We realiseren voldoende capaciteit, zoals het uitbreiden van urnenmuren, het aanleggen en inrichten van nieuwe grafperken.
- Op de begraafplaatsen in Een en Nieuw Roden zijn mogelijkheden voor natuurbegraven. In Nieuw Roden is dat door middel van urnengraven.
- We informeren en adviseren recht- en belanghebbenden. Bijvoorbeeld over verlopen grafrechten, verwaarlozing of schades aan een graf.
- We voeren jaarlijks overleg met de begrafenisverenigingen.
- We geven een vervolg aan het inventariseren van de waardevolle grafmonumenten.
- We faciliteren de vrijwillige onderhoudsgroepen voor het speciale onderhoud van de begraafplaatsen en de historische gemeentelijke graven.

- We breiden de capaciteit van begraafplaats Nieuw-Roden uit.

Bijbehorende belangrijke documenten

Begraafplaatsbeleidsplan

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

7.5 Begraafplaatsen en crematoria	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	331	271	497	491	489	491
Baten	223	150	150	150	150	150
Saldo	**108**	**121**	**347**	**341**	**339**	**341**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Niet van toepassing voor 2024.

5. Werken, ondernemen en ontspannen

Tot programma 5. Werken, ondernemen en ontspannen horen lasten en baten voor:

- Recreatieve havens
- Economische ontwikkeling
- Fysieke bedrijfsinfrastructuur
- Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
- Economische promotie
- Sportbeleid en activering
- Sportaccommodaties
- Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
- Musea
- Cultureel erfgoed
- Media

Programmadoelstelling

- We streven naar het behoud en de groei van het aantal arbeidsplaatsen in de publieke en private sector.
- Met sport en bewegen willen we bereiken dat de (ervaren) gezondheid van alle inwoners, de sociale binding en de leefbaarheid in de dorpen verbeteren.
- Kunst en cultuur vinden we waardevol voor onze gemeente, en dragen bij aan de aantrekkelijkheid en leefbaarheid van Noordenveld.

Beleidsindicatoren

Economie	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Functiemenging	%	Noordenveld	44,2	2022
		Nederland	53,8	2022
		Drenthe	51,0	2022
Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners van 15-64 jaar	Noordenveld	185,7	2022
		Nederland	174,1	2022
		Drenthe	166,0	2021

Sport	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Niet-sporters	%	Noordenveld	49,9	2020
		Nederland	49,2	2020
		Drenthe	55,5	2020

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	5.779	5.929	6.122	5.731
Wettelijk verplicht				
Recreatieschap Drenthe	3	3	3	3
Huurverhoging bibliotheek Roden	8	8	8	8
Totaal wettelijk verplicht	**11**	**11**	**11**	**11**
Voortzetting ingezet beleid / MUP				
Investeringen Integraal Sportaccommodatieplan (€ 2.340.000 in 2024)	105	105	105	105
Nieuw beleid				
Doorontwikkeling Museum Kinderwereld	20	20		
Designdeal Veenhuizen	10	10	10	
Marketing Koloniën van Weldadigheid t/m 2026	35	35	35	
Totaal nieuw beleid	**65**	**65**	**45**	**0**
Totaal programma 5. Werken, ondernemen en ontspannen	**5.960**	**6.110**	**6.283**	**5.847**

Eenmalige ruimte

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024
Fonds Leefbaarheid	50

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen	Bedrag (x € 1.000)
5.2 Sportaccommodaties	
Renovatieonderhoud Sporthal Peize	138
Renovatieonderhoud zwembad De Hullen	16
5.3 Cultuurpresentatie	
Renovatieonderhoud De Brinkhof	14
5.5 Cultureel erfgoed	
Renovatieonderhoud kerktorens	2
Totaal	**170**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
2.3 Recreatieve havens	9	0	9	9	0	9
3.1 Economische ontwikkeling	1.314	161	1.153	375	36	339
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.461	1.459	2	373	368	5
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	385	304	81	409	305	104
3.4 Economische promotie	280	543	-263	304	537	-233
5.1 Sportbeleid en activering	824	157	666	773	120	653
5.2 Sportaccommodaties	2.798	795	2.003	3.494	790	2.703
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	1.319	347	972	1.064	339	725
5.4 Musea	320	10	310	380	11	369
5.5 Cultureel erfgoed	487	27	460	568	17	551
5.6 Media	561	30	532	553	0	553
Totaal	**9.758**	**3.834**	**5.924**	**8.301**	**2.522**	**5.779**

Taakveld 2.3 Recreatieve havens

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

2.3 Recreatieve havens	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	9	9	9	8	5	5
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**9**	**9**	**9**	**8**	**5**	**5**

Financiële toelichting

Hoewel er momenteel geen doelen of activiteiten zijn op dit taakveld, zijn er wel circa € 9.000 aan lasten geraamd voor 2024. Deze lasten bestaan uit kapitaallasten van eerder gedane investeringen die nog een boekwaarde hebben op de balans. Het betreft de vervanging van een onderleider in de Rodervaart en het uitbaggeren van de Leekster Hoofddiep.

Taakveld 3.1 Economische ontwikkeling

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel, Klaas Smid, Kirsten Ipema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We zijn een aantrekkelijke gemeente om in te werken en te ondernemen. De leefbaarheid in de kernen is op orde en biedt ruimte voor ondernemerschap. Dit moet een positieve bijdrage leveren aan het behoud en de groei van ondernemers en arbeidsplaatsen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Centrumvisie: Op basis van het koopstromenonderzoeken gaan we acquireren op ontbrekende winkels en faciliteiten. We blijven het winkelaanbod verbreden & maken samen met ondernemersverenigingen concrete afspraken over het verbeteren van de uitstraling
- In 2024 geven wij uitvoering aan de economische agenda.
- Ook de uitvoeringsagenda Recreatie en Toerisme zal hier onderdeel van uitmaken (2024-2026).
- Samen met de Regio Groningen-Assen stemmen wij de uitgifte af van ruimte op bedrijventerreinen. Hierbij is een duidelijke positionering van de huidige bedrijventerreinen belangrijk door de schaarste aan ruimte.
- We laten ons als gemeente actief zien door contactmomenten met ondernemers te plannen. We organiseren netwerkbijeenkomsten, bedrijfsbezoeken en komen met de 10 grootste werkgevers (G10) op frequente basis bijeen.
- We organiseren bezoeken bij recreatieve bedrijven, industriële bedrijven en de middenstand. Samen met het sociaal domein vergroten wij de bekendheid over wat we kunnen doen aan arbeidsbemiddeling.
- Voor Veenhuizen zal, samen met bewoners en ondernemers, gewerkt worden aan het opstellen van een nieuw visiedocument (vervangt Werken aan de Toekomst van Veenhuizen) t.b.v. het ontwikkelen en versterken van Veenhuizen als Werelderfgoed locatie.
- De UNESCO werelderfgoedstatus genereert ambities rond marketing en promotie voor Veenhuizen, die gaan leiden tot een gerichte actie- en investeringsagenda voor de Koloniën van Weldadigheid als geheel.
- Deze gerichte actie- en investeringsagenda, waar gemeente Noordenveld aan bijdraagt, wordt jaarlijkse gemonitord.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Economisch Beleidskader en Uitvoeringsagenda
- Uitvoeringsagenda Recreatie en Toerisme

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

3.1 Economische ontwikkeling	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	809	1.314	375	377	383	357
Baten	47	161	36	35	35	34
Saldo	**762**	**1.153**	**339**	**342**	**348**	**323**

Taakveld 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Bedrijventerreinen zijn belangrijk voor de werkgelegenheid en economie. Om bedrijventerreinen te behouden en uit te breiden is ruimte nodig. Daarnaast zijn onze bedrijventerreinen een aantrekkelijke en groene plek met een goed voorzieningsniveau.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- De laatste jaren is bedrijventerrein Haarveld in ontwikkeling en biedt ondernemers ruimte om te groeien. De laatste kavels zijn in uitgifte en de focus ligt nu op de toegankelijkheid en aantrekkelijkheid van infrastructuur, voorzieningen en groen.
- Er is veel vraag naar bedrijfskavels, de beschikbare ruimte is in korte tijd afgenomen. Vanuit de bedrijventerreinenvisie onderzoeken we de mogelijkheden om extra bedrijfskavels toe te voegen en de kwaliteit van onze bedrijventerreinen te versterken.
- De bedrijventerreinen dienen in een goede staat te verkeren om aantrekkelijk te blijven. Om dit te bereiken wordt er ingezet om samen met de ondernemers collectief te verduurzamen en de inrichting toekomstbestendige te maken.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Bedrijventerreinenvisie
- Economisch Beleidskader en Uitvoeringsagenda
- Midterm en endterm review Economische Zaken

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.294	1.461	373	1.031	332	336
Baten	1.955	1.459	368	1.025	327	331
Saldo	**-662**	**2**	**5**	**5**	**6**	**6**

Taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel

Inleidend

Voor de periode van 2020-2025 zijn de Bedrijven InvesteringsZones (BIZ) op de bedrijventerreinen Peize en Roden en het centrum van Roden verlengd. Hiermee krijgen ondernemersverenigingen meer armslag om gezamenlijke, grotere investeringen mogelijk te maken.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Met deze BIZ bijdrage willen wij samen met de ondernemersverenigingen een aantrekkelijke omgeving maken waarin je goed kunt ondernemen, voldoende voorzieningen aanwezig zijn en een aantrekkelijk vestigingsklimaat aanwezig is.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Wij innen de BIZ-bijdrage en keren deze correct en op tijd uit aan de 2 verantwoordelijke stichtingen. We zoeken actief de samenwerking met de ondernemersverenigingen op om lokale initiatieven op te zetten en te stimuleren.
- Samen met andere Drentse gemeenten en de provincie Drenthe onderzoeken we de mogelijkheden om ondernemerschap en innovatie te stimuleren. Dit om de krapte op de arbeidsmarkt op te vangen.
- We laten ons als gemeente actief zien door contactmomenten met ondernemers te plannen. We organiseren netwerkbijeenkomsten, bedrijfsbezoeken en zijn in gesprek met alle ondernemersverenigingen. Daarnaast komen we met de 10 grootste bedrijven bijeen.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Midterm en endterm review Economische Zaken
- Economisch Beleidskader en Uitvoeringsagenda

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	404	385	409	410	412	413
Baten	290	304	305	306	306	307
Saldo	**115**	**81**	**104**	**104**	**105**	**106**

Taakveld 3.4 Economische promotie

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Jos Darwinkel

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen meer bekendheid van het goede vestigingsklimaat en het prettige ondernemen in Noordenveld.
- De gemeente heeft een duidelijk economisch profiel en is zichtbaar.
- Daarnaast willen we het beeld/imago van Noordenveld als verblijfsregio versterken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Samen met de Regio-Groningen Assen is een gezamenlijk acquisitieprofiel opgesteld, hierin stemmen we af wat elke gemeente te bieden heeft.
- We werken samen met de RGA-gemeenten en de NOM op het gebied van acquisitie en kavelaanbod.
- Voor het bedrijventerrein Haarveld gaan we door met ondernemers op de beschikbare kavels te wijzen. We vermarkten de Westeres intensiever.
- Stichting Kop van Drenthe voert sinds maart 2020 de regiopromotie uit d.m.v. het merkactivatieplan, met de gemeenten en ondernemers uit Noordenveld, Tynaarlo en Assen en sluit aan bij de strategie van Marketing Drenthe.

Bijbehorende belangrijke documenten

Economisch Beleidskader en Uitvoeringsagenda

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

3.4 Economische promotie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	257	280	304	308	312	315
Baten	570	543	537	544	552	560
Saldo	**-313**	**-263**	**-233**	**-237**	**-240**	**-245**

Taakveld 5.1 Sportbeleid en activering

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Een stijging van het aantal mensen dat zichzelf gezond vindt (ervaren gezondheid).
- Toekomstbestendige sportverenigingen en sportaccommodaties.
- Duurzame sportverenigingen en sportaccommodaties die voor iedereen toegankelijk zijn.
- Meer samenwerking tussen sportaanbieders, sportcoaches, scholen en andere (maatschappelijke) organisaties in de buurten en wijken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Stimuleren dat iedereen in beweging komt en blijft door bijvoorbeeld inzet van sportcoaches, investeringen in accommodaties en subsidiëring van activiteiten.
- We voeren het Sport- en Preventieakkoord Noordenveld uit samen met: sportaanbieders; de beweegdorpen Roden Fit & Gezond, Peize in Beweging en Beweegdorp Norg; de sport- en cultuurcoaches; scholen en andere (maatschappelijke) organisaties.
- Het Integraal Sportaccommodatieplan Noordenveld deel 2 uitvoeren samen met sportaanbieders.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Onderzoek 'Ruimte voor Sport in Noordenveld' van het Mulier Instituut
- Integraal Sportaccommodatieplan Noordenveld deel 2
- Sport- en Preventieakkoord Noordenveld
- Plan van aanpak 'Brede Specifieke Uitkering Noordenveld'

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.1 Sportbeleid en activering	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	931	824	773	790	814	832
Baten	227	157	120	120	120	120
Saldo	**704**	**666**	**653**	**670**	**694**	**712**

Taakveld 5.2 Sportaccommodaties

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen toekomstbestendige sportverenigingen en sportaccommodaties die voldoen aan de (toekomstige) vraag, duurzaam zijn en voor iedereen toegankelijk en bereikbaar zijn.
- Sportaccommodaties die schoon, veilig en betaalbaar zijn. Daarnaast willen we een zo goed mogelijke bezetting van de binnensport accommodaties en gymzalen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We gaan onderzoek doen naar de toekomst van zwembad De Hullen.
- We gaan onderzoek doen naar de toekomst van multifunctioneel centrum 'De Brinkhof' in Norg.
- We organiseren elk jaar bijeenkomsten met de gebruikers van onze binnensportaccommodaties.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Meerjarig onderhoudsplanning gebouwen
- Onderzoek 'Ruimte voor Sport in Noordenveld' van het Mulier Instituut
- Integraal Sportaccommodatieplan Noordenveld
- Gebouwenbeheerplan

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.2 Sportaccommodaties	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	2.390	2.798	3.494	3.550	3.674	3.264
Baten	997	795	790	751	762	766
Saldo	**1.393**	**2.003**	**2.703**	**2.799**	**2.912**	**2.498**

Taakveld 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Binnen de kernwaarden is ons cultuurbeleid gericht op deelname van al onze inwoners aan cultuur en het op peil houden van onze culturele voorzieningen.
- We willen bereiken dat zoveel mogelijk inwoners van en bezoekers aan onze gemeente in aanraking komen met kunst, cultuur en erfgoed, door het aanbieden van kunst en cultuur en het gezamenlijk in stand houden van de culturele voorzieningen.
- We stimuleren samenwerking tussen voorzieningen en instellingen en faciliteren dat inwoners zelf een actieve bijdrage leveren aan de instandhouding van de culturele voorzieningen.
- We willen alle leerlingen in het openbaar, bijzonder en speciaal basisonderwijs een kwalitatief sterk en gevarieerd cultuuronderwijs aanbieden.
- We hebben aantrekkelijke evenementen die een aanjaagfunctie hebben voor toerisme en economie en bijdragen aan de leefbaarheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We bieden onze inwoners de gelegenheid om cultuur te ervaren en zelf te beoefenen door het in standhouden van culturele voorzieningen en het ondersteunen van culturele activiteiten.
- Alle leerlingen in het basisonderwijs wordt een doordacht programma cultuureducatie aangeboden.
- We hebben een kleinschalig beeldend kunstencentrum dat activiteiten en tentoonstellingen biedt voor een breed publiek in onze gemeente.
- We faciliteren kunst- en cultuurparticipatie door activiteiten van amateurkunstinstellingen te ondersteunen, vooral op incidentele basis.
- We vinden het belangrijk dat inwoners dichtbij en laagdrempelig toegang hebben tot kleinschalige theater- en cinemavoorstellingen.
- We stellen lokale culturele programmeurs in staat een eigen, lokaal cultureel programma aan te bieden of mogelijk te maken (Norg, Roden, Peize).

- We verhuren gebouwen zoals Activiteitencentrum De Dobbe en Kunstencentrum K38 voor sociaal-culturele activiteiten.
- We ondersteunen aantrekkelijke evenementen die bijdragen aan de leefbaarheid.
- Lokale omroep De Zulthe verzorgt lokale berichtgeving en houdt inwoners en belangstellenden op de hoogte van de laatste (culturele) activiteiten en nieuwtjes.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Convenant cultuureducatie Noordenveld
- Bibliotheeknotitie
- Regionaal Plan van aanpak Laaggeletterdheid Arbeidsmarktregio Groningen en jaarplan Noordenveld
- Uitvoeringsovereenkomst Gemeente Noordenveld - Theater & Cinema de Winsinghhof
- Evaluatierapport en subsidiëring Muziek Coöperatie Peize

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.013	1.319	1.064	1.080	1.102	1.113
Baten	359	347	339	349	360	370
Saldo	**654**	**972**	**725**	**731**	**742**	**742**

Taakveld 5.4 Musea

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen dat onze inwoners en bezoekers van buiten een blik krijgen op ons heden in relatie tot ons verleden. Dit verleden wordt in deze musea gepresenteerd, verzameld en bestudeerd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We bieden onze inwoners en bezoekers van buiten, via onze musea, een blik op ons heden in relatie tot ons verleden en faciliteren en ondersteunen onze musea daarin.
- We werken op incidentele basis mee aan de groei van het Nationaal Gevangenismuseum Veenhuizen, uitgaande van hun rol in het Unesco Werelderfgoed dossier.
- We stimuleren de doorontwikkeling van de musea op de Brink in Roden, met specifieke aandacht voor de doorontwikkeling van Museum Havezate Mensinge en het speelgoedmuseum.
- We stimuleren dat onze musea op de Brink in Roden samenwerken rondom het thema ‘spelen en opvoeden, toen en nu, hier en daar’.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Uitvoeringsovereenkomst Gemeente Noordenveld - Stichting Museum Havezate Mensinge

- Onderzoek doorontwikkeling Museum Havezate Mensinge en erfgoedinstellingen op de Brink in Roden
- Rapportage Vervreemding in relatie tot doorontwikkeling Mensinge
- Uitvoeringsovereenkomst Gemeente Noordenveld - Stichting Nederlands Museum Kinderwereld
- Masterplan Nationaal Gevangenismuseum

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.4 Musea	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	375	320	380	390	401	412
Baten	34	10	11	11	11	12
Saldo	**341**	**310**	**369**	**379**	**390**	**401**

Taakveld 5.5 Cultureel erfgoed

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen dat het cultureel erfgoed binnen onze gemeente in een goede staat verkeert.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We dragen zorg voor ons cultureel erfgoed en plegen hiervoor zowel preventief als groot onderhoud.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.5 Cultureel erfgoed	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	460	487	568	574	592	597
Baten	39	27	17	17	17	18
Saldo	**421**	**460**	**551**	**557**	**575**	**580**

Taakveld 5.6 Media

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Onder taakveld 5.6 Media worden de lasten en baten voor ons bibliotheeknetwerk geschaard. Onze bibliotheek heeft vijf kernfuncties (volgt uit Wsob: Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen). Ze is:

- warenhuis van kennis en informatie;
- centrum voor ontwikkeling en educatie;
- inspiratiebron van lezen en literatuur;
- encyclopedie van kunst en cultuur;
- podium voor ontmoeting en debat.

De taken van bibliotheken zijn de laatste jaren verbreed. In het - mede door het VNG ondertekende - bibliotheekconvenant staan drie grote maatschappelijke opgaven benoemd:

- Werken aan een Geletterde samenleving;
- Participatie in de (informatie)samenleving;
- Leven lang ontwikkelen.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We hebben een bibliotheek die voldoet aan de eisen zoals deze omschreven zijn in de Wsob.
- Een lokale bibliotheek die als fysieke voorziening aanwezig is, waar ruimte is voor de traditionele bibliotheekfuncties (lezen, leren en informatie) alsook de nieuwe sociaal-maatschappelijke functies van de bibliotheek.
- De aanpak van leesbevordering, laaggeletterdheid en mediawijsheid, dit om de zelfredzaamheid van onze inwoners te ondersteunen.
- Het bevorderen van lezen met name bij de jeugd. We gaan uit van een doorgaande leeslijn.
- De bibliotheek geeft invulling aan haar ontmoetingsfunctie en haar culturele functie door uitnodigend, inspirerend en stimulerend te zijn.
- We willen de sociaal-maatschappelijke functie van de Bibliotheek Noordenveld versterken.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We houden drie bibliotheekvestigingen in stand: fysiek in Roden (hoofdvestiging), in Norg en in Peize (op maat) en digitaal (24 uur per dag bereikbaar).
- We faciliteren een Taalhuis in de bibliotheek in Roden.
- We faciliteren de bibliotheek in het verzorgen van trainingen op het gebied van digitale vaardigheden.
- We faciliteren de bibliotheek in het organiseren van voor- en vroegschoolse leesprogramma's via het programma Kleintje Bieb en BoekStart in de kinderopvang.
- We stimuleren het programma de Bibliotheek op School (dBOS), op alle PO-scholen.
- We onderzoeken mogelijkheden voor een programma de Bibliotheek op School in het VO.
- We faciliteren de bibliotheek om samen met lokale partners activiteiten te verzorgen op het gebied van ontmoeting en debat. Te denken valt aan lezingen, discussie, voorstellingen, Drentse Taol, etc.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Notitie bibliotheekwerk Noordenveld
- Regionaal Plan van aanpak laaggeletterdheid arbeidsmarktregio Groningen
- Jaarplan aanpak laaggeletterdheid Noordenveld

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

5.6 Media	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	621	561	553	569	586	603
Baten	100	30	0	0	0	0
Saldo	**521**	**532**	**553**	**569**	**586**	**603**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Hieronder wordt aangegeven wat we in 2024 gaan doen binnen de lopende en nieuwe projecten.

Voortzetting ingezet beleid en Meerjaren Uitvoeringsplan (MUP) 2022-2026

Centrumplan Norg

Dorpsbelangen Norg heeft samen met de verschillende organisaties, verenigingen en bewoners van het dorp een dorpsplan opgesteld. Er wordt uitvoering gegeven aan de onderdelen uit het, door college en raad, vastgestelde dorpsplan.

Centrumplan Peize

Vereniging Dorpsbelangen Peize heeft het Dorpsplan Peize 2022-2024 aangeboden aan raad en college. In 2023 heeft een brede inventarisatie plaatsgevonden van mogelijke projecten in Peize. In 2024 worden acties verder uitgewerkt en een aantal worden uitgevoerd.

Dorpenfonds

In 2024 zullen initiatiefnemers ondersteund worden in de plannen die zij ontwikkelen. Hierbij wordt integraal met verschillende afdelingen samengewerkt. Wanneer nodig zal opnieuw aandacht gevraagd worden voor het Dorpenfonds.

Uitvoering Vitale Vakantieparken (inclusief Expeditie Norgerduinen)

Het programma is verlengd tot en met 2024. Dit is belangrijk omdat de trajecten binnen het programma ingewikkeld en langjarig zijn. Hierdoor kunnen we actief aan de slag met de transformerende parken. De exploitatie van camping Ot & Sien wordt in 2024 opnieuw aanbesteed.

Nieuw beleid (PM-posten)

Integraal Sportaccommodatieplan Noordenveld (ISAP) deel 2

In 2023 hebben we samen met sportaanbieders het Integraal Sportaccommodatieplan Noordenveld deel 2 gemaakt. Sportaanbieders hebben verschillende nieuwe toekomstplannen ingediend die we samen verder uitwerken.

Dorpsplannen

In het kader van **Dorpsplannen** is een PM-post in de meerjarenbegroting opgenomen.

Vitale vakantieparken

In het kader van **Vitale vakantieparken** is een PM-post in de meerjarenbegroting opgenomen.

6. Duurzaam voor nu en later

Tot programma 6. Duurzaam voor nu en later horen lasten en baten voor:

- Milieubeheer

Programmadoelstelling

- We voorkomen negatieve effecten op het klimaat en willen waar mogelijk zelfs een positief effect op het klimaat hebben.

Beleidsindicatoren

Duurzaamheid	Eenheid	Gebied	Waarde	Peiljaar
Hernieuwbare elektriciteit	%	Noordenveld	6,4	2021
		Nederland	33,2	2021
		Drenthe	44,8	2021
Woningen met zonnepanelen	%	Noordenveld	42	2022
		Nederland	25	2022
		Drenthe	38	2022
CO2-uitstoot	Kilogram per m2	Noordenveld	37	2021
		Nederland	32	2021
		Drenthe	32	2021
Woningen met geregistreerd energielabel A	%	Noordenveld	27,6	2023
		Nederland	29,2	2023
		Drenthe	29,6	2023
Semi(publieke) e-laadpunten	Per 1.000 inwoners	Noordenveld	3,4	2023
		Nederland	7,4	2023
		Drenthe	4,2	2023

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	2.149	2.170	2.192	1.877
Wettelijk verplicht				
RUD	232	232	232	232
Totaal programma 6. Duurzaam voor nu en later	**2.381**	**2.402**	**2.424**	**2.109**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
7.4 Milieubeheer	3.518	776	2.742	2.785	636	2.149
Totaal	**3.518**	**776**	**2.742**	**2.785**	**636**	**2.149**

Taakveld 7.4 Milieubeheer

Afdeling:	Beleid en Realisatie
Portefeuillehouder:	Kirsten Ipema, Alex Wekema, Robert Meijer

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We zorgen met een schone lucht, gezonde bodem en een goede waterbalans samen voor een gezonde leefomgeving voor mens en dier.
- We willen ons verplaatsen op duurzame brandstoffen door enerzijds fossiele verkeersbewegingen te ontmoedigen en anderzijds schoon verkeer te stimuleren en faciliteren.
- We willen veel minder energie verbruiken dan we nu doen en alle energie die we nog wel gebruiken uit een duurzame lokale bron putten.
- We willen veel minder afval produceren en het afval dat we produceren zoveel mogelijk hergebruiken.
- We werken samen met onze inwoners, bedrijven en instellingen aan een duurzamer Noordenveld.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We werken samen met andere Drentse gemeenten en de provincie aan een regionaal mobiliteitsplan 2.0.
- We werken aan onze hernieuwbare energie ambities en leveren onze bijdrage aan de Regionale Energie Strategie (RES).
- We geven uitvoering aan de warmtevisie.
- We werken samen met onze energieke buurten om het energieverbruik terug te dringen en duurzame warmte toe te passen.
- We verduurzamen ons maatschappelijk vastgoed volgens de routekaart verduurzaming vastgoedportefeuille.
- We geven uitvoering aan het project energieke bedrijventerreinen in samenwerking met OCN/Parkmanagement.
- We geven een boost aan innovatie en alternatieve energieopwekking door deel te nemen aan projecten rondom groen gas en geothermie.
- We werken samen met netbeheerders om goedwerkende energie infrastructuur in de toekomst te kunnen garanderen.
- We verminderen de hoeveelheid afval door het stimuleren van hergebruik van grondstoffen bij ons nieuwe grondstoffencentrum.

- We voeren het uitvoeringsplan maatschappelijk verantwoord inkopen uit met daarin extra aandacht voor het stimuleren van lokaal inkopen.
- Met het oog op de nieuwe Omgevingswet is de gemeente verantwoordelijk voor het strategisch beleid op het gebied van bodem, stikstof en geur.
- We maken duurzaamheid zichtbaarder door bijeenkomsten voor onze inwoners te organiseren. We werken daarbij samen met onder andere het Drents Energieloket.
- We betrekken onze inwoners bij de verduurzaming van de gemeente door o.a. de website duurzaamnoordenveld.nu
- De RUD (Regionale UitvoeringsDienst) is verantwoordelijk voor de uitvoering van de milieutaken (waaronder vergunningverlening, toezicht en handhaving) van het Jaarprogramma.
- We maken een klimaatadaptatiestrategie en een bijbehorende uitvoeringsagenda, met zowel lokale als regionale partners, en voeren deze uit.
- De RUD voert, namens de gemeente, het toezicht uit op energiebesparing bij bedrijven.
- We onderzoeken de haalbaarheid van de ambitie 'klimaatneutraal 2040' en heroverwegen de bijbehorende formulering.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Actieplan Verantwoord Inkopen
- Beleidskader 'Energieprojecten in het landschap'
- Routekaart verduurzamen gebouwen
- RES 2.0 regio Drenthe
- Jaarplan RUD Drenthe
- Programma duurzaamheid
- Warmtevisie Noordenveld

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

7.4 Milieubeheer	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.775	3.518	2.785	2.811	2.332	2.019
Baten	72	776	636	641	140	143
Saldo	**1.704**	**2.742**	**2.149**	**2.170**	**2.192**	**1.877**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Hieronder wordt aangegeven wat we in 2024 gaan doen binnen de lopende en nieuwe projecten.

Voortzetting ingezet beleid en Meerjaren Uitvoeringsplan (MUP) 2022-2026

Duurzaamheid:

- Gemeentelijk vastgoed verduurzamen
- Uitvoeringsprogramma duurzaamheidsopgave
- Uitvoering warmtevisie

7. Helder zicht

Tot programma 7. Helder zicht horen lasten en baten voor:

- Mutaties reserves
- Resultaat van de rekening van baten en lasten
- Overhead
- OZB woningen
- OZB niet-woningen
- Belastingen overig
- Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
- Treasury
- Overige baten en lasten
- Vennootschapsbelasting (VpB)

Programmadoelstelling

- Doelstelling is een behoedzaam financieel beleid en een doelmatige bedrijfsvoering, waarover we transparant communiceren.

Beleidsindicatoren

Bedrijfsvoering	Eenheid	Jaar	Waarde
Apparaatkosten	€ per inwoner	Begroot 2024	1.023
		Begroot 2023	907
		Werkelijk 2022	933
Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Begroot 2024	11,55
		Begroot 2023	11,07
		Werkelijk 2022	10,85
Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Begroot 2024	11,77
		Begroot 2023	11,24
		Werkelijk 2022	11,28
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom inclusief externe inhuurkosten	Begroot 2024	3,32
		Begroot 2023	1,60
		Werkelijk 2022	14,90
Overhead	% van totale lasten	Begroot 2024	11,95
		Begroot 2023	12,20
		Werkelijk 2022	9,37

Toelichting

Onderstaande verplichte indicatoren komen niet van de website *Waar staat je gemeente*. Deze worden intern samengesteld en worden met de laatste jaarrekening en voorlaatste begroting vergeleken.

Solvabiliteitsratio

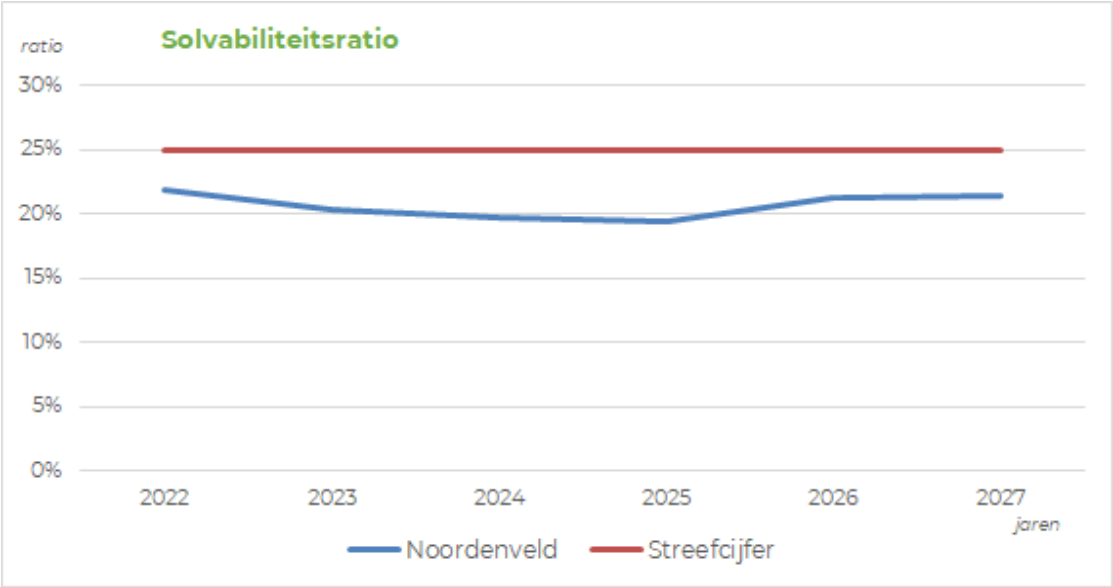

Deze grafiek geeft aan dat de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal lager is dan het gewenste streefcijfer.

Deze indicator geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. De solvabiliteit wordt berekend door het eigen vermogen te delen door het balanstotaal. Ons streefcijfer is een solvabiliteitsratio van minimaal 25%. Voor de gerealiseerde solvabiliteitsratio van Noordenveld in 2022, de begrote ratio's van Noordenveld voor 2023-2027 en voor overige kengetallen verwijzen we naar de paragraaf **Weerstandsvermogen en risicobeheersing**.

Uitkeringen uit het gemeentefonds

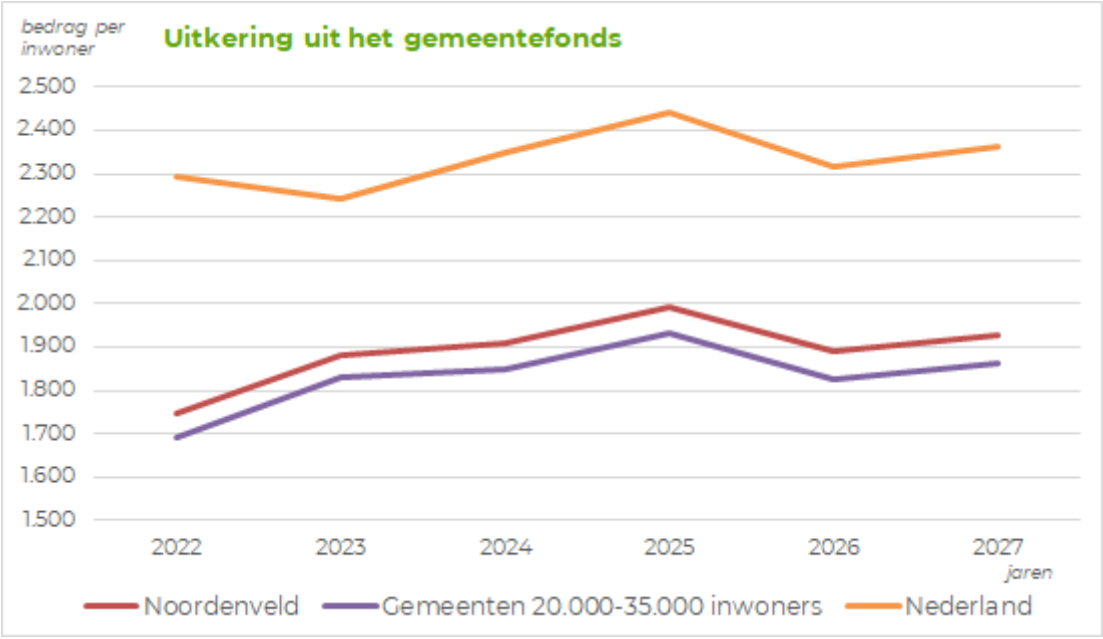

Deze grafiek geeft de uitkering per inwoners uit het gemeentefonds weer ten opzichte van vergelijkbare gemeenten en gemiddeld in Nederland.

De uitkering voor het jaar 2022 heeft betrekking op de Decembercirculaire 2022. De uitkering voor Noordenveld en Nederland voor de jaren 2023 tot en met 2027 is het meest recent en heeft betrekking op de Meicirculaire 2023. Voor gemeenten 20.000-35.000 inwoners geldt dat de uitkering nog is gebaseerd op de Meicirculaire 2022.

Financieel overzicht

Bedragen x € 1.000	Begroting 2024	Meerjarenperspectief		
		2025	2026	2027
Startsaldo begroting 2024-2027	-56.410	-57.720	-58.923	-60.162
Wettelijk verplicht				
BHV-meerkosten	10	10	10	10
Functionaris gegevensbescherming	45	45	45	45
NBK	28	28	28	28
VDG	13	13	13	13
Totaal wettelijk verplicht	**96**	**96**	**96**	**96**
Voortzetting ingezet beleid / MUP				
Budget vervangingsinvesteringen	28	28	28	28
Nieuw beleid				
Opleidingsbudget % van personeelsbegroting	212	212	212	212
(Jaarlijkse) dotatie exploitatie naar vermogen				
Jaarlijkse dotatie aan eigen vermogen doorzetten na 2025			275	275
Intrekken opbouwen buffer uit accres gemeente-fonds 2024 en 2025 (stand meicirculaire 2022)	-787	-1.075		
Totaal (Jaarlijkse) dotatie exploitatie naar vermogen	**-787**	**-1.075**	**275**	**275**
Totaal programma 7. Helder zicht	**-56.861**	**-58.459**	**-58.312**	**-59.551**

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen	Bedrag (x € 1.000)
0.4 Overhead	
Vervanging WiFi	15
Renovatieonderhoud gemeentehuis	10
Totaal	**25**

Toelichting per taakveld

(bedragen x € 1.000)

Taakvelden	Begrote lasten 2023	Begrote baten 2023	Begroot saldo 2023	Begrote lasten 2024	Begrote baten 2024	Begroot saldo 2024
0.10 Mutaties reserves	2.562	2.296	266	2.643	370	2.273
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-1.322	0	-1.322	1.174	0	1.174
0.4 Overhead	12.728	140	12.588	12.554	143	12.410
0.5 Treasury	1.614	2.103	-490	2.248	2.835	-587
0.61 OZB woningen	455	4.629	-4.174	468	4.854	-4.386
0.62 OZB niet-woningen	60	1.987	-1.926	68	2.104	-2.036
0.64 Belastingen overig	3	0	3	3	0	3
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	60.187	-60.187	0	64.397	-64.397
0.8 Overige baten en lasten	1.658	1.140	518	1.195	1.145	50
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	40	0	40	40	0	40
Totaal	**17.797**	**72.482**	**-54.685**	**20.393**	**75.848**	**-55.456**

Taakveld 0.4 Overhead

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Overhead wordt centraal begroot en betreft alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Voorbeelden zijn de salarislasten van leidinggevenden en van medewerkers van de afdeling financiën. Voor een nadere toelichting op de uitgaven en inkomsten verwijzen we u naar de paragraaf **Overhead**.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen zicht hebben op de kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primair proces.
- We willen zicht hebben op de toerekening van de kosten van overhead aan de kostendekkende heffingen (rioolheffing en afvalstoffenheffing), bouwgrond en investeringen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We brengen overeenkomstig het BBV afzonderlijk alle kosten in beeld van de activiteiten die onder overhead vallen. Dit doen we in een aparte paragraaf in de begroting en in de jaarstukken.

- We brengen de kosten in beeld die doorberekend worden in de afvalstoffen- en rioolheffing. Dit vindt plaats op grond van een rekentarief per productief uur.
- Een deel van de overhead wordt doorgerekend aan bouwgrond en investeringen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.4 Overhead	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	11.787	12.728	12.554	12.682	12.847	13.092
Baten	156	140	143	145	142	145
Saldo	**11.631**	**12.588**	**12.410**	**12.536**	**12.705**	**12.947**

Taakveld 0.5 Treasury

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Treasury betreft het uitzetten en aantrekken van liquide middelen en het beheersen van de hieraan verbonden risico's.

Op dit moment is de rente hoog. De verwachting is dat de rente de komende jaren op een gelijk niveau zal blijven.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We willen over voldoende financiële middelen beschikken om de begrotingstaken binnen de door de raad vastgestelde kaders van de begroting uit te kunnen voeren.
- We trekken zo optimaal mogelijk financiering aan. We streven naar een goede balans tussen kortlopende en langlopende leningen.
- We beheersen de risico's die verbonden zijn aan treasury (renterisico's, liquiditeitsrisico's, kredietrisico's).

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We volgen de geld- en kapitaalmarkt op de voet.
- We anticiperen op onze liquiditeitsbehoefte door het aantrekken van een passende mix van kortlopende en langlopende geldleningen.
- We beheersen de risico's door zoveel mogelijk zekerheden te vestigen bij leningen en garanties die aan derden worden verstrekt.

Bijbehorende belangrijke documenten

Treasurystatuut

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.5 Treasury	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.302	1.614	2.248	2.445	2.448	2.277
Baten	1.517	2.103	2.835	2.937	3.425	3.292
Saldo	**-215**	**-490**	**-587**	**-492**	**-977**	**-1.015**

Taakveld 0.61 OZB woningen

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

De onroerendezaakbelasting (OZB) is een belasting die wordt geheven bij eigenaren van woningen en niet-woningen. De OZB-ontvangsten zijn vrij te besteden, dit in tegenstelling tot bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Op basis van het Coalitieakkoord is de inzet om lastenverzwaring voor inwoners zoveel als mogelijk te voorkomen.
- De eigenaren betalen over een marktconforme WOZ-waarde.
- Bij te late betaling: invordering via herinnering, aanmaning, dwangbevel, schuldregeling.
- Tijdige betaling, al of niet via automatische incasso en/of betalingsregelingen.
- Het Noordelijk Belastingkantoor (NBK) voldoet aan wettelijke WOZ-toetsingscriteria: toezicht Waarderingskamer.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We maken gebruik van de landelijke benchmark woonlasten (OZB, afvalstoffen- en rioolheffing).
- Het NBK legt eind februari aanslagen en WOZ-beschikkingen op.
- We bieden de mogelijkheid te betalen via automatische incasso in maximaal 8 maandelijkse termijnen.
- De aanslagen worden voor zover van toepassing gecombineerd opgelegd met de aanslagen afvalstoffen- en rioolheffing en de forensenbelasting.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.61 OZB woningen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	722	455	468	482	496	511
Baten	4.530	4.629	4.854	5.000	5.150	5.304
Saldo	**-3.808**	**-4.174**	**-4.386**	**-4.518**	**-4.654**	**-4.793**

Taakveld 0.62 OZB niet-woningen

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- De eigenaren en/of gebruikers betalen over een marktconforme of op basis van taxatiewijzers vastgestelde WOZ-waarde.
- Bij te late betaling: invordering via herinnering, aanmaning, dwangbevel, schuldregeling.
- Tijdige betaling, al of niet via automatische incasso en/of betalingsregelingen.
- Het NBK voldoet aan wettelijke WOZ-toetsingscriteria: toezicht Waarderingskamer.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Het NBK legt eind februari aanslagen en WOZ-beschikkingen op.
- We bieden de mogelijkheid te betalen via automatische incasso in maximaal 8 maandelijkse termijnen.
- De aanslagen worden voor zover van toepassing gecombineerd opgelegd met de aanslagen afvalstoffen- en rioolheffing, de BIZ-bijdrage en de reinigingsrechten.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.62 OZB niet-woningen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	41	60	68	70	72	74
Baten	1.916	1.987	2.104	2.167	2.232	2.299
Saldo	**-1.875**	**-1.926**	**-2.036**	**-2.097**	**-2.160**	**-2.225**

Taakveld 0.64 Belastingen overig

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.64 Belastingen overig	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1	3	3	3	3	3
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**1**	**3**	**3**	**3**	**3**	**3**

Financiële toelichting

Op dit taakveld zijn uitgaven opgenomen voor het heffen van de bijdrage Bedrijven InvesteringsZone (BIZ).

Taakveld 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

- De gemeente ontvangt op drie tijdstippen in het jaar informatie van het rijk over de uitkering uit het gemeentefonds: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota.
- De ontwikkeling van de algemene uitkering (accres) wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de totale rijksuitgaven. Als de uitgaven van het rijk stijgen/dalen dan stijgt/daalt door de normeringssystematiek de bijdrage van het rijk aan het gemeentefonds evenredig mee (samen 'de trap op' en samen 'de trap af'). Om gemeenten meer rust en stabiliteit te bieden is de ontwikkeling van de algemene uitkering tot en met 2025 vastgezet op de standen uit de meicirculaire 2022.
- Vanaf 2026 geldt een nieuwe financieringssystematiek en wordt het accres gesplitst in een vaststaand volumedeel en een loon- en prijsdeel dat per circulaire wordt geactualiseerd op basis van de laatste inzichten van het CPB over de loon- en prijsontwikkeling. Daarnaast wordt vanaf 2027 het gemeentefonds geïndexeerd op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp).

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Kort na het uitkomen van de circulaires van het gemeentefonds willen we de financiële gevolgen voor onze gemeente in beeld hebben.
- We willen de effecten van de circulaires op de diverse budgetten van de gemeente in meerjarenperspectief afzonderlijk in beeld hebben.
- De raad wordt tijdig geïnformeerd over de effecten van binnengekomen circulaires.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Na het verschijnen van de mei-, september- of de decembercirculaire gaan we de financiële gevolgen meerjarig in beeld brengen.
- We analyseren welke gevolgen elke circulaire heeft voor de meerjarenbegroting.
- We brengen de specifieke gevolgen voor de diverse budgetten in beeld.
- We volgen ontwikkelingen op het gebied van het gemeentefonds.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	60.871	60.187	64.397	67.612	64.338	65.974
Saldo	**-60.871**	**-60.187**	**-64.397**	**-67.612**	**-64.338**	**-65.974**

Taakveld 0.8 Overige baten en lasten

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

Ombuigingsmaatregelen die nog niet concreet zijn ingevuld of budgetten die nog niet specifiek zijn toegewezen worden op dit taakveld geraamd.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Alle baten en lasten die we (nog) niet aan een specifiek taakveld kunnen toerekenen zijn in beeld.
- We willen nog te realiseren bezuinigingen invullen met concrete maatregelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We inventariseren alle baten en lasten die wij niet direct kunnen toerekenen aan andere taakvelden. Het gaat hierbij om budgetten die bijvoorbeeld te maken hebben met de doorbelasting van personele lasten of niet-ingevulde taakstellingen.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.8 Overige baten en lasten	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.526	1.658	1.195	1.262	1.264	1.267
Baten	367	1.140	1.145	1.145	1.145	1.145
Saldo	**1.159**	**518**	**50**	**117**	**119**	**122**

Financiële toelichting

Voor 2024 zijn de uitgaven hoger dan de inkomsten, met name veroorzaakt door de begrote dotaties aan de algemene reserve en de verwachte uitgaven voor het personele knelpuntenbudget.

Taakveld 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Inleidend

- We hebben afstemming gehad met de Belastingdienst over de fiscale verwerking van de grondexploitaties tot en met 2022. De grondexploitaties zijn verwerkt volgens de vaststellingsovereenkomst met de Belastingdienst.
- De verkoop van restafval valt onder ondernemersactiviteiten. Daarover is, samen met de opbrengst grondexploitaties, vennootschapsbelasting over verschuldigd.

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Jaarlijks tijdig een aangifte vennootschapsbelasting indienen bij de Belastingdienst.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Jaarlijks toetsen welke verrichte ondernemersactiviteiten onder de vennootschapsbelasting vallen en welke gevolgen dit heeft voor de aangifte.
- Jaarlijks een aangifte vennootschapsbelasting indienen bij de Belastingdienst.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	280	40	40	40	40	40
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	**280**	**40**	**40**	**40**	**40**	**40**

Taakveld 0.10 Mutaties reserves

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- Het gebruik van reserves en voorzieningen vindt conform de kaders plaats, zoals deze door de raad in de begroting en nota reserves en voorzieningen zijn vastgelegd.
- We willen een actueel beeld hebben van de onttrekkingen en toevoegingen aan reserves en voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- Op basis van genomen raadsbesluiten gaan we de toevoegingen en onttrekkingen verwerken.
- Per mutatie maken we zichtbaar ten laste of ten gunste van welke reserve de onttrekking of toevoeging plaatsvindt.

Bijbehorende belangrijke documenten

- Nota reserves en voorzieningen

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.10 Mutaties reserves	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	4.663	2.562	2.643	3.851	1	1
Baten	1.550	2.296	370	370	370	370
Saldo	**3.113**	**266**	**2.273**	**3.481**	**-369**	**-369**

Taakveld 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

Afdeling:	Bedrijfsvoering
Portefeuillehouder:	Alex Wekema

Wat willen we bereiken?

Algemeen

- We hebben de saldi van de jaarrekening en de meerjarenbegroting in beeld. Dit is exclusief de begrote structurele bestedingsruimte die opgenomen wordt in de aanbiedingsbrief en waar de raad over kan beslissen.
- We hebben inzicht in het gerealiseerd resultaat of het verwachte overschot of tekort in de meerjarenbegroting. Hierdoor krijgen we inzicht in de aanwezige financiële ruimte.
- We willen een meerjarenbegroting die structureel in evenwicht is.

Wat gaan we daarvoor doen?

Algemeen

- We gaan verwachte baten en lasten actueel begroten.

Wat mag het kosten?

(bedragen x € 1.000)

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	Realisatie 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten	1.065	-1.322	1.174	2.019	1.574	3.733
Baten	91	0	0	0	0	0
Saldo	**975**	**-1.322**	**1.174**	**2.019**	**1.574**	**3.733**

Toelichting lopende en nieuwe projecten

Niet van toepassing voor 2024.

Paragrafen

1. Lokale heffingen

Inleiding

Deze paragraaf gaat over de lokale belastingen en heffingen. Aan de orde komen de ontwikkelingen ten aanzien van de lokale heffingen, de geraamde inkomsten, de kostendekkendheid van de tarieven, het kwijtscheldingsbeleid dat we hanteren en de lastendruk voor de burger. Lokale heffingen worden opgebracht door inwoners van - en bezoekers aan - onze gemeente, bedrijven en instellingen.

Lokale heffingen betreffen zowel de publiek- als de privaatrechtelijke heffingen. Lokale heffingen voorzien in een belangrijk deel van de inkomsten van de gemeente. De publiekrechtelijke heffingen worden onderscheiden naar belastingen en rechten:

- belastingen: de opbrengsten van belastingen komen toe aan de algemene middelen en kunnen vrij worden besteed. Dit zijn onder meer de onroerendezaakbelasting (OZB), de toeristenbelasting en de forensenbelasting. Het criterium van de kostendekkendheid is hier niet aan de orde;
- rechten: een recht is een vergoeding voor een concrete, door de gemeente te leveren prestatie. De opbrengst van de rechten is niet vrij besteedbaar: de opbrengsten moeten aangewend worden voor de daaraan gerelateerde prestaties. Voorbeelden zijn de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges burgerzaken. Hier geldt een wettelijke norm van maximaal 100% kostendekkendheid.

De privaatrechtelijke heffingen hebben betrekking op tarieven voor economische activiteiten die verricht worden in het algemeen belang.

Verderop in deze paragraaf zal de gemeentelijke lastendruk, het heffingenbeleid dat we voeren en de vergelijking van de door ons gehanteerde tarieven met andere Drentse gemeenten, inzichtelijk worden gemaakt. Dit doen we zoveel als mogelijk aan de hand van openbare bronnen als de website van het Coelo (Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden: Overzicht - COELO) en bijvoorbeeld het CBS.

Ontwikkelingen

Op 18 mei 2020 heeft de Staatssecretaris van Financiën de Tweede Kamer het pakket ‘Bouwstenen voor een beter belastingstelsel’ aangeboden. Eén van de bijlagen is het rapport van de werkgroep ‘Herziening gemeentelijk belastinggebied’ van 1 mei 2020. Dit rapport meldt dat de financiële autonomie van gemeenten beperkt is. Ongeveer 16.4% van onze inkomsten bestaan uit gemeentelijke belastingen en heffingen. Dit perkt de bestuurlijke autonomie van gemeenten in. Gemeenten nemen, aldus het rapport, 40% van de overheidsuitgaven voor hun rekening, maar staan tegelijkertijd ‘aan de lat’ voor 3% van de totale belastingdruk. Men komt tot een aantal opties om het gemeentelijk belastinggebied te herzien.

Heffingen via Noordelijk Belastingkantoor

Op 12 december 2022 is de Dienstverleningsovereenkomst met het Noordelijke Belastingkantoor (NBK) ondertekend. In 2022 heeft het NBK geholpen bij de belastingaanslag en de invordering voor gemeente Noordenveld. Vanaf 1 januari 2023 is NBK de partij die voor Noordenveld de aanslagen voor de gemeente verstuurd. Kwijtscheldingsverzoeken werden al enkele jaren door (voorlopers van) het NBK afgehandeld. Het NBK is een overheidsorganisatie die belasting heft en int voor de

waterschappen Noorderzijlvest, Hunze en Aa's en Wetterskip Fryslân en de gemeenten Groningen, Eemsdelta en sinds 2023 ook Noordenveld.

Ontwikkeling WOZ-waarde

Waar de huizenprijzen de afgelopen jaren stegen, zien we nu een lichte daling. Een bestaande woning kost in de eerste kwartalen van 2023 landelijk gemiddeld (afhankelijk van het type woning) tot 6% minder dan het jaar 2022 (bron cbs.nl: ontwikkeling huizenprijzen).

Gemeentelijk tarievenbeleid

Uitgangspunten voor de lokale heffingen zijn:

- schommelingen in retributies en belastingen dienen zoveel mogelijk te worden voorkomen door het handhaven van een, in relatie tot de inflatie, zoveel als mogelijk niet meer dan een trendmatige verhoging;
- tarieven en heffingen dienen waar mogelijk kostendekkend te zijn.

Kwijtschelding gemeentelijke belastingen

Gemeenten kunnen kwijtschelding verlenen van gemeentelijke heffingen. Zij zijn daarbij wel gebonden aan de landelijke uitvoeringsregeling. Voor wat betreft de kosten van bestaan, kunnen gemeenten afwijken van deze regeling. Het rijk hanteert 90% van de bijstandsnorm als het bestaansminimum, in Noordenveld hanteren we 100% van de bijstandsnorm als bestaansminimum. Kwijtschelding is mogelijk voor de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Met ingang van 2021 scharen wij de kosten van de kwijtschelding afvalstoffenheffing onder het tarief afval. Omdat alleen kwijtschelding wordt verleend voor belastingen die direct door de gemeente worden opgelegd werd nagenoeg geen gebruik gemaakt van de kwijtschelding van de rioolheffing. Verhuurders berekenden echter wel de rioolheffing in een toenemend aantal huurcontracten afzonderlijk door. We stellen voor om de rioolheffing vanaf 2024 bij de gebruiker in rekening brengen in plaats van bij de eigenaar. Hierdoor kunnen inwoners wel in aanmerking komen voor kwijtschelding van de rioolheffing. We houden rekening met een aanvullend bedrag van € 130.000 aan kwijtscheldingen rioolheffing.

De bedragen die in voorgaande jaren gemoeid waren met de kwijtschelding staan in onderstaande tabel:

Kwijtschelding (bedragen x € 1.000)	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Verleende kwijtschelding	91	69	88	90	82	95

Overzicht geraamde inkomsten diverse heffingen

De gemeente Noordenveld haalt voor ruim € 17.7 miljoen aan inkomsten uit lokale heffingen. Onderstaande tabel geeft weer welke opbrengst uit lokale heffingen zijn geraamd als dekkingsmiddel in de begroting 2024:

Overzicht belastingen en heffingen (bedragen x € 1.000)	
Onroerendezaakbelastingen	6.958
Afvalstoffenheffing/reinigingsrechten	3.950

Rioolheffing	4.701
Bouwleges	534
Overige leges	567
Lijkbezorgingsrechten	150
Toeristenbelasting	289
Forensenbelasting	247
Marktgelden	30
BIZ-heffing	275
Totaal belastinginkomsten	**17.702**

Onroerendezaakbelasting

De onroerendezaakbelasting is de belangrijkste gemeentelijke belasting. Niet alleen qua omvang, maar ook omdat de opbrengst tot de algemene middelen behoort en dus naar eigen inzicht besteed kan worden. De belangrijkste functie is het genereren van inkomsten. De hoogte van een aanslag is afhankelijk van de waarde van een pand en van de door de raad vastgestelde tarieven. Er wordt onderscheid gemaakt tussen de heffing voor eigenaren van woningen, eigenaren van niet-woningen en gebruikers van niet-woningen. De waarde van de woningen en bedrijven wordt ieder jaar opnieuw bepaald.

De ontwikkeling van onze tarieven van de OZB tot en met 2023 zijn als volgt (per 2017 zijn de tarieven voor eigenaren van woningen en niet-woningen gelijk):

Onroerendezaakbelasting (tarieven in %)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
eigenaren woningen	0,12050	0,11585	0,11004	0,10755	0,10947	0,10429	0,09501
eigenaren niet-woningen	0,12050	0,11585	0,11004	0,10755	0,10947	0,10429	0,09501
gebruikers niet-woningen	0,13120	0,12994	0,13038	0,12936	0,13622	0,14263	0,14159
totaal niet-woningen	0,25170	0,24579	0,24042	0,23691	0,24569	0,24692	0,23660

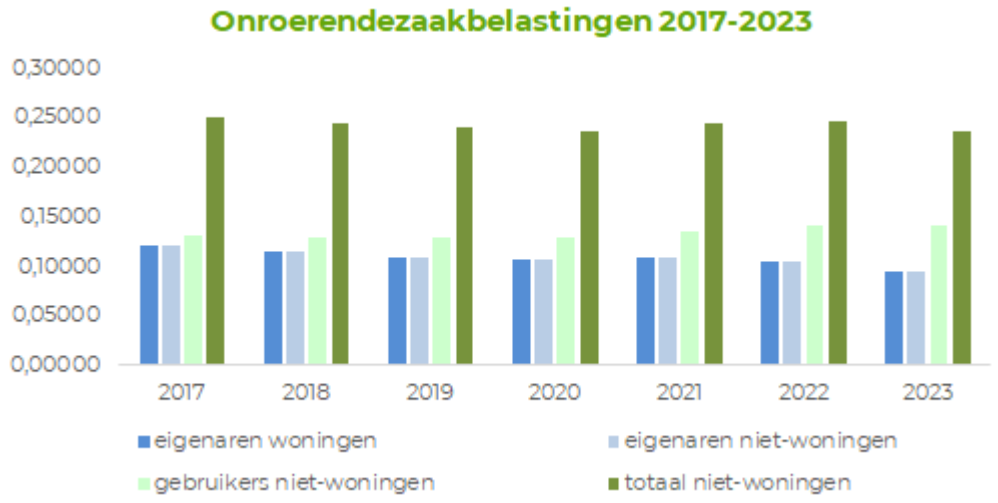

Tarief maal de WOZ-waarde geeft het aanslagbedrag

De verschillende tarieven, in combinatie met de WOZ-waarde, bepalen de uiteindelijke hoogte van de aanslag OZB. Ter vergelijking zijn hieronder de OZB-bedragen opgenomen voor alle Drentse gemeenten (bron: Atlas Gemeenten 2023 - COELO) in het jaar 2023 bij een gemiddelde woningwaarde bron: Dashboard - Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) - Noordenveld (waarstaatjegemeente.nl)..

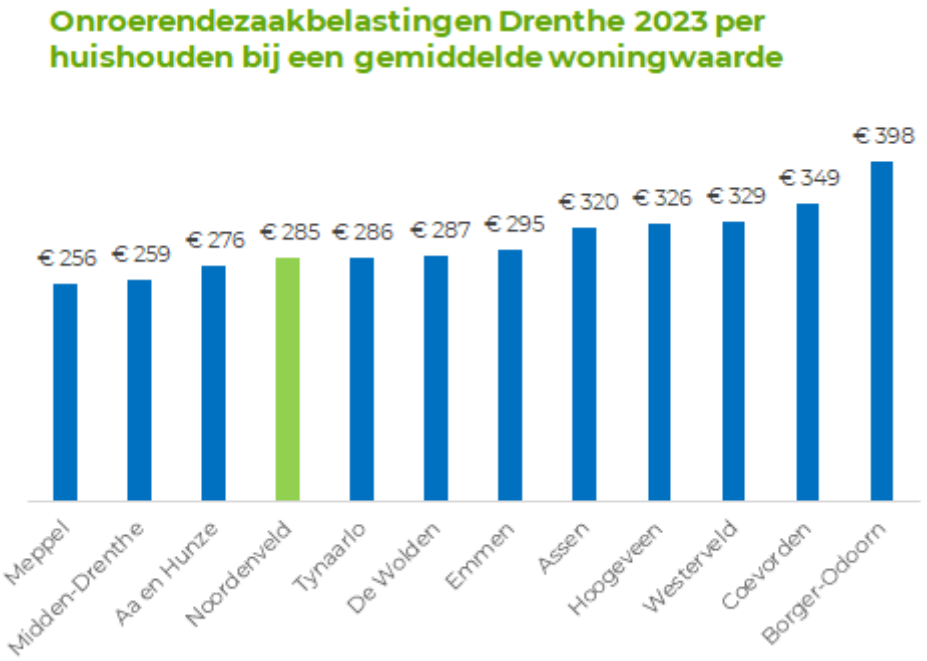

Het gemiddelde OZB-bedrag 2023 voor woningen in Drenthe is € 305 tegenover € 285 voor Noordenveld.

In deze paragraaf zijn de nieuwe tarieven voor 2024 nog niet opgenomen, aangezien de uitkomst van de herwaardering op grond van de Wet WOZ nog niet bekend is. Nadere voorstellen volgen op korte termijn.

Reinigingsheffingen

De afvalstoffenheffing (of reinigingsheffing) is een gemeentelijke bestemmingsheffing waarvan de opbrengst wordt gebruikt om de vuilnisinzameling en -verwerking te bekostigen. Huishoudens betalen in veel gevallen een vast bedrag per jaar.

Afvalstoffenheffing (bedragen in €)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
eenpersoonshuishouden	161	161*	161	161	171	186	216
meerpersoonshuishouden	202	202*	202	202	212	227	257

** De tarieven in 2018 zijn exclusief de eenmalige korting van € 19,35.*

Ter vergelijking zijn hieronder de bedragen van het meerpersoonstarief van de afvalstoffenheffing opgenomen voor alle Drentse gemeenten in het jaar 2023:

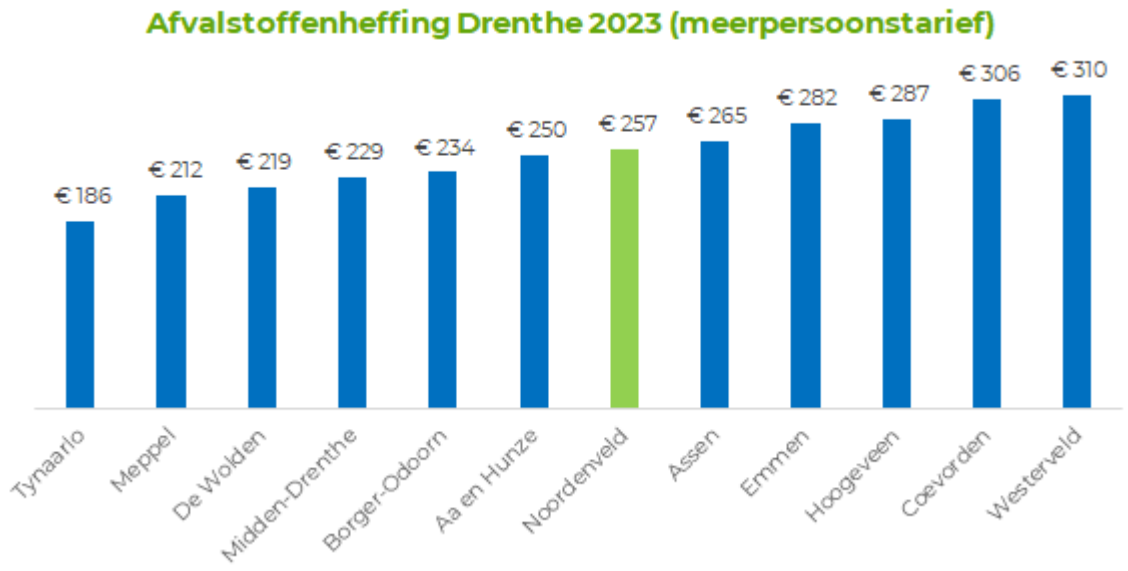

Het gemiddelde tarief in Drenthe is € 253 (bron: 18 Tarief afvalstoffenheffing meerpersoonshuishouden)

Kostendekkendheid lokale heffingen

De wettelijke voorschriften rond kostendekkendheid hebben tot doel om de transparantie te verhogen met betrekking tot de totstandkoming van de legestarieven en andere gemeentelijke heffingen die hoogstens kostendekkend mogen zijn.

Berekening kostendekkendheid van de reinigingsheffing (bedragen x € 1.000)			
Lasten			
Huisvuil	7.3 Afval	2.479	
Grof vuil	7.3 Afval	7	
Wegwerpglas	7.3 Afval	-21	
Brengstation	7.3 Afval	895	
Oud papier	7.3 Afval	-65	
Overige kosten	7.3 Afval	110	
Plastic	7.3 Afval	142	
Perceptiekosten	0.64 Belastingen overige	18	
BTW	n.v.t.	576	
Overhead	0.4 Overhead	162	
Zwerfvuil	2.1 Verkeer en vervoer	0	
Totaal lasten			**4.303**
Baten			

Afvalstoffenheffing	7.3 Afval	3.858	
Reinigingsrechten	7.3 Afval	92	
Totaal baten			**3.950**
Dekkingspercentage			**92%**

Rioolheffing

De rioolheffing is een gemeentelijke bestemmingsheffing waarvan de opbrengst wordt gebruikt om werkzaamheden in het gemeentelijke waterbeheer te bekostigen. De grootste watertaak voor gemeenten was het rioolbeheer. Er vindt nu een verschuiving plaats naar maatregelen om het veranderende klimaat het hoofd te bieden, zoals wateroverlast. De rioolheffing kan van de eigenaar en/of van de gebruiker van een pand worden geheven. In Noordenveld werd de rioolheffing geheven van de eigenaar, beoogd is om deze bij de gebruiker te heffen per 2024. Een heffing voor waterverbruik is er alleen als dit 500 kubieke meter of meer per jaar bedraagt. In de praktijk worden hiermee in principe alleen grootverbruikers belast. Verlaging van deze grens naar 200 is beoogd voor 2025.

Rioolheffing (bedragen in €)	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
rioolheffing eigenaar	245	245	245	245	225	256	265

Ter vergelijking zijn hierna de bedragen voor de rioolheffing opgenomen voor alle Drentse gemeenten in het jaar 2023 (bij een gemiddelde woningwaarde):

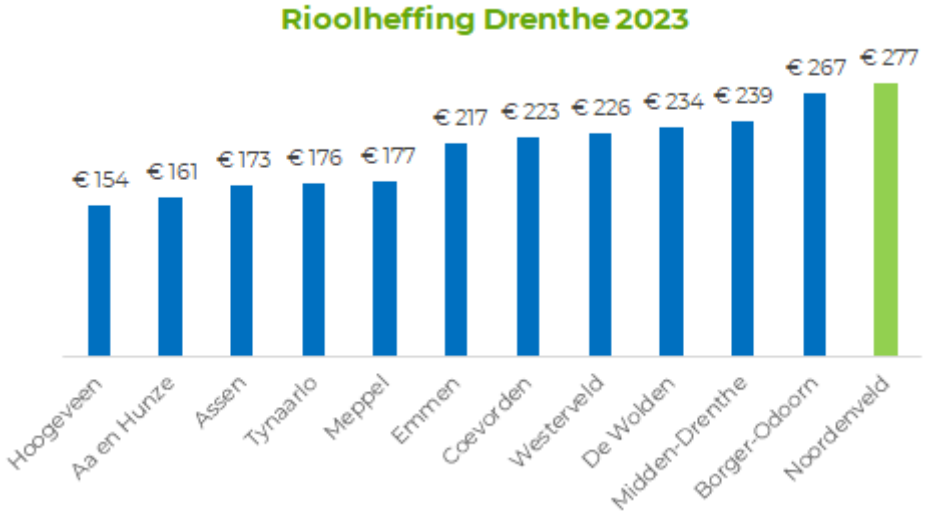

Het gemiddelde tarief voor de rioolheffing bedraagt in Drenthe € 210. In bovenstaand overzicht is uitgegaan van het tarief voor een meerpersoonshuishouden.
Objectief vergelijken is lastig, aangezien elke gemeente een redelijke mate van vrijheid heeft over de kostenopbouw van het tarief. Binnen onze gemeente rekenen we bijvoorbeeld 50% van de

kosten van straatreiniging toe aan dit tarief. Het is niet bekend welke kosten andere gemeenten onder dit tarief brengen.

De kostendekkendheid van de rioolheffing berekenen wij als volgt:

Berekening kostendekkendheid van de rioolheffing (bedragen x € 1.000)			
Lasten			
Kapitaallasten	7.2 Riolering	2.524	
Vrijverval	7.2 Riolering	399	
Drukriolering	7.2 Riolering	128	
Gemalen	7.2 Riolering	216	
Randvoorzieningen	7.2 Riolering	25	
IBA's	7.2 Riolering	4	
Kolken	7.2 Riolering	79	
Overige taken en beleidsadvisering	7.2 Riolering	370	
Schouwsloten	7.2 Riolering	270	
Straatvegen	2.1 Verkeer en vervoer	286	
Perceptiekosten	0.64 Belastingen overige	41	
Btw	n.v.t.	676	
Overhead	0.4 Overhead	129	
Totaal lasten			**5.147**
Baten			
Rioolheffing	7.2 Riolering	4.701	
Totaal baten			**4.701**
Exploitatietekort			**446**
Dekkingspercentage			**91%**

Het exploitatietekort 2024 komt ten laste van de voorziening riolering.

In 2023 is de verordening riool- en waterheffing geactualiseerd.

Leges

In de tarieventabel, behorende bij de verordening leges, is een veelheid aan producten en bijbehorende tarieven opgenomen, waaronder diverse tarieven die worden bepaald door bijzondere en/of hogere regelgeving (bijvoorbeeld reisdocumenten).

De leges zijn in de tarieventabel van de legesverordening opgedeeld in drie hoofdstukken. In het kader van de nieuwe BBV-voorschriften zijn de volgende beleidsuitgangspunten gehanteerd:

- tussen de hoofdstukken is er geen kruissubsidiëring;
- voor de hoofdstukken 1 en 3 maken we gebruik van de 'Activity Based Costing' (ABC)-methode;

- de uitwerking van hoofdstuk 2 is gebaseerd op de begroting (begrote kosten en uren);
- de overheadkosten, zoals vastgelegd in de begroting onder taakveld 0.4 overhead, worden via tijdschrijven verdeeld.

Hierna volgt een overzicht van baten en lasten per titel en de daaronder vallende hoofdstukken zoals opgenomen in de tarieventabel.

Hoofdstuk 1. Algemene dienstverlening

De kostendekkendheid van de algemene dienstverlening stijgt van 73% (2023) naar 86%. De toename is een gevolg van hogere begrote baten.

Kostendekkendheid hoofdstuk 1 (bedragen in €)		Lasten	Overhead	Totaal	Baten	% kosten-dekkendheid
1.1	Burgerlijke Stand	33.136	24.203	57.339	31.449	55%
1.2	Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	124.674	35.426	160.100	147.963	92%
1.3	Rijbewijzen	74.955	32.720	107.675	108.483	101%
1.4	Verstrekkingen in het kader van de BRP	17.235	5.203	22.438	6.493	29%
1.7	Overige publiekszaken	4.066	800	4.866	4.100	84%
1.9	Bijzondere wetten Kansspelen	169	121	290	181	62%
1.9	Bijzondere wetten Telecommunicatie	18.911	8.981	27.892	29.121	104%
1.9	Bijzondere wetten Verkeer en vervoer	6.000	4.281	10.281	7.775	76%
1.10	Diversen	762	545	1.307	1.348	103%
	Totaal	**279.908**	**112.280**	**392.188**	**336.913**	**86%**

Hoofdstuk 2. Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving en omgevingsvergunning

De kostendekkendheid van dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving / omgevingsvergunning ad 87% blijft vrijwel gelijk aan die van 2023 (88%). In 2024 wordt duidelijk wat de gevolgen zijn van de invoering van de Omgevingswet en de gefaseerde invoering van de Wet kwaliteitsborging voor de kostendekkendheid.

Kostendekkendheid hoofdstuk 2 (bedragen x € 1.000)		Lasten	Overhead	Totaal	Baten	% kosten-dekkendheid
2.2	Schetsplannen, voorfase	63.700	45.500	109.200	14.972	14%
2.3	Omgevingsvergunningen, activiteiten met betrekking tot bouwwerken	300.145	179.760	479.905	523.578	109%
2.8	Omgevingsvergunningen, overige activiteiten	37.098	24.045	61.143	29.409	48%
	Totaal	**400.943**	**249.305**	**650.248**	**567.959**	**87%**

Hoofdstuk 3. Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn

De kostendekkendheid van dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn stijgt ten opzichte van 2023 (43%) naar 54% als gevolg van hogere opbrengsten en per saldo lagere lasten.

Kostendekkendheid hoofdstuk 3 (bedragen x € 1.000)		Lasten	Overhead	Totaal	Baten	% kosten-dekkendheid
3.5	Horeca, standplaatsen	3.242	2.136	5.378	3.075	57%
3.7	Overige vergunningen	508	363	871	300	34%
	Totaal	**3.750**	**2.499**	**6.249**	**3.375**	**54%**

Lijkbezorgingsrechten

Uitgangspunt is om te komen tot 100% kostendekkendheid. Het dekkingspercentage bedraagt 26%.

Berekening kostendekkendheid van de lijkbezorgingsrechten (bedragen x € 1.000)			
Lasten			
Begraafplaatsen	7.5 Begraafplaatsen	483	
Grafuitgifte	7.5 Begraafplaatsen	14	
BTW	n.v.t.		
Overhead	0.4 Overhead	84	
Totaal lasten			**581**
Baten			
Begraafrechten	7.5 Begraafplaatsen	150	
Totaal baten			**150**
Dekkingspercentage			**26%**

Forensenbelasting

De forensenbelasting wordt geheven van niet-inwoners met een recreatie- of tweede woning in onze gemeente, onder meer als compensatie voor het missen van een uitkering per inwoner uit het gemeentefonds. In de gemeenten Assen, Emmen en Meppel wordt geen forensenbelasting geheven.

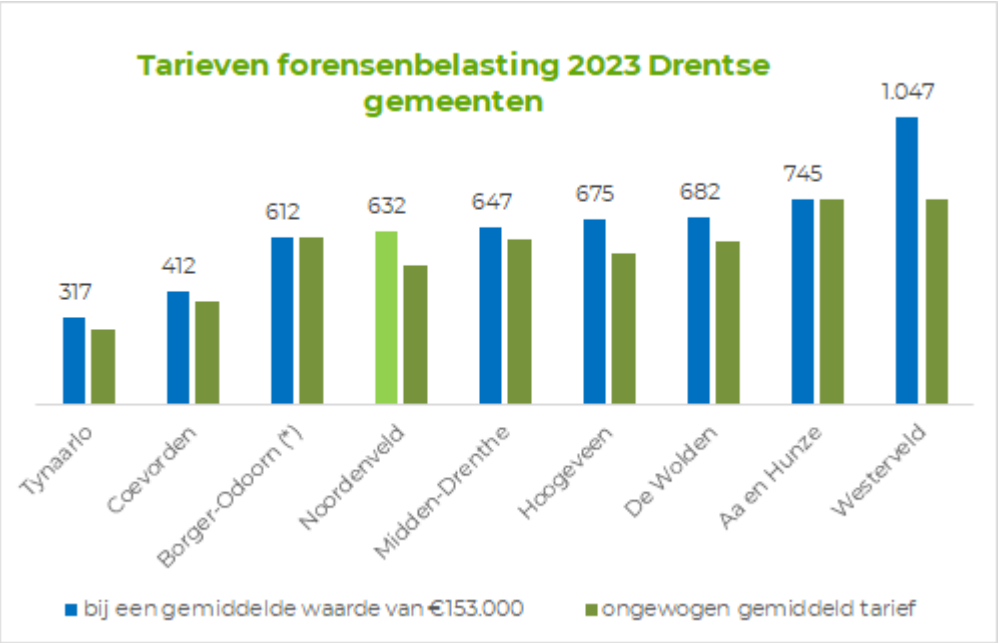

Niet elke gemeente heft forensenbelasting. De gemeenten die dat wel doen hanteren allemaal een eigen systematiek en tarief. Voor de onderlinge vergelijkbaarheid hebben we de gemiddelde WOZ-waarde genomen van de in Noordenveld in de forensenbelasting betrokken objecten per belastingjaar 2023, waardepeildatum 1 januari 2022. Het ongewogen gemiddelde tarief per gemeente baseren we op de gehanteerde staffels per gemeente en bedraagt in Drenthe voor het jaar 2023 € 591.

Toeristenbelasting

In de begrotingsvergadering van november 2019 heeft de gemeenteraad, op basis van de evaluatie, besloten om de pilot toeristenbelasting te continueren tot en met 2024. Komend jaar gaan we met de sector onderzoeken hoe we de volgende periode van vijf jaar (2025-2029) gaan invullen.

Vanaf 2021 wordt er een gedifferentieerd tarief (zoals ook opgenomen in de adviesnota Toeristenbelasting 2021-2023 van het Recreatieschap) in rekening gebracht. Kinderen tot en met 12 jaar zijn vrijgesteld van toeristenbelasting.

Marktgelden

De marktgelden die we momenteel nog heffen zijn de weekmarktgelden van Peize.

BIZ-bijdrage

Deze heffing is in 2012 voor het eerst geheven voor de Bedrijven InvesteringsZone (BIZ) ‘Centrum Roden’. De Stichting ‘Ondernemersfonds Noordenveld’ zet in op het collectief verbeteren van het ondernemersklimaat in Noordenveld en het waarborgen van de continuïteit hiervan. Het Ondernemersfonds is een instrument van, voor en door ondernemers dat met deze belastingheffing wordt gefaciliteerd door de gemeente.

Met ingang van 2015 is permanente wetgeving van kracht geworden. In de in februari 2015 gehouden draagvlakmeting hebben ondernemers in de BI-zones ‘Centrum Roden’, ‘Bedrijventerreinen Roden’ en ‘Bedrijventerrein Peize’ zich uitgesproken voor een BIZ. Voor de

ondernemers van de bedrijventerreinen is de Stichting 'BIZ Industrieterreinen Noordenveld' opgericht. De BIZ-bijdrage is ingesteld voor de periode 2015 tot en met 2019. In het najaar van 2019 heeft een nieuwe draagvlakmeting plaatsgevonden voor de periode 2020 tot en met 2024. De uitkomst was positief voor het continueren van deze heffing. De opbrengst wordt onder inhouding van een klein bedrag aan perceptiekosten uitbetaald aan beide stichtingen.

Belangrijkste heffingen

Van de meest belangrijke heffingen is hieronder op basis van de jaarrekening 2022 het procentuele aandeel in het totaal weergegeven.

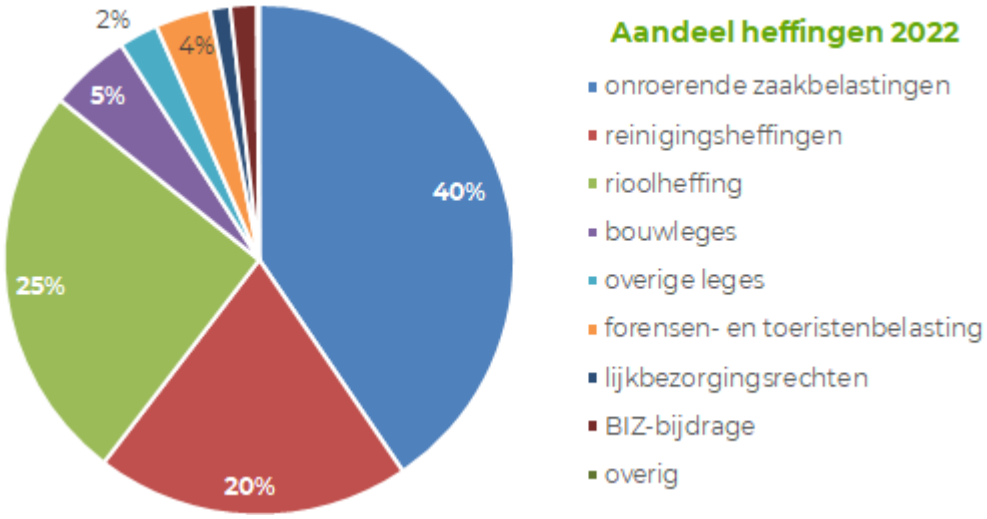

Lastendruk

Noordenveld wil de stijging van de totale lastendruk zoveel mogelijk binnen het inflatiepercentage houden en streeft ernaar om ook in de toekomst de stijgingen te beperken.

In de hierna opgenomen grafiek geven we een overzicht van de ontwikkeling van de woonlastendruk in onze gemeente in vergelijking met het gemiddelde in Drenthe en Nederland. Hierin zijn de OZB, afvalstoffenheffing en de rioolheffing voor een meerpersoonshuishouden met eigen woning en de gemiddelde woningwaarde in het gegeven jaar betrokken:

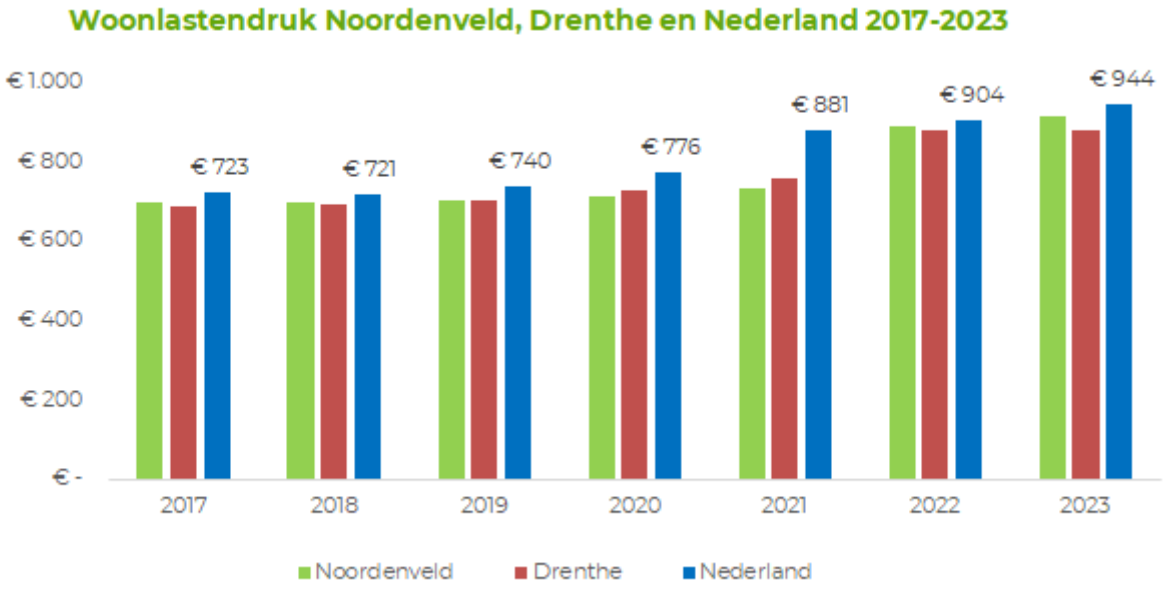

Deze staafdiagram geeft aan dat Noordenveld in 2023 een lagere woonlastendruk (€ 918) heeft dan het gemiddelde in Nederland (€ 944). Het gemiddelde van Drenthe bedraagt in 2023 € 880.

En, tot slot, een overzicht van de gemeentelijke woonlasten in 2023 per gemeente in Drenthe (bron: Woonlasten en rangnummers per gemeente 2023 - COELO).

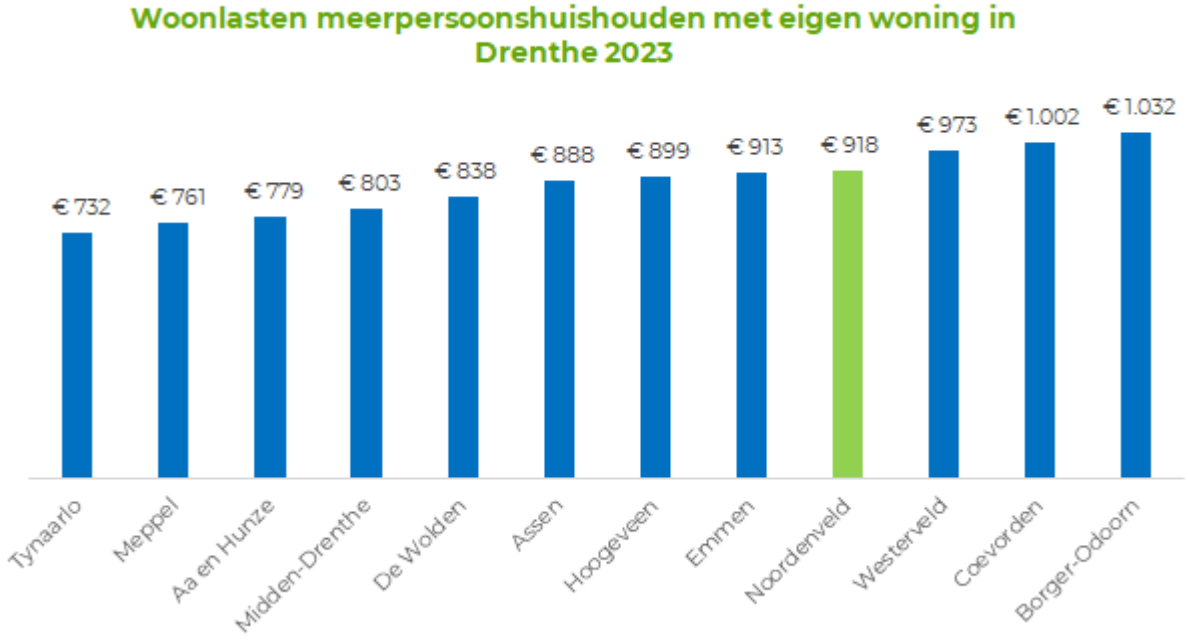

2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inzicht in robuustheid gemeentelijke financiën

De paragraaf weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeentelijke financiële positie bestand is tegen tegenvallers. Met een zeker weerstandsvermogen kan worden voorkomen dat elke financiële tegenvaller meteen dwingt tot bezuinigen. Het weerstandsvermogen kan betrekking hebben op het begrotingsjaar zelf (statisch weerstandsvermogen) maar ook op meerdere begrotingsjaren (dynamisch weerstandsvermogen). Om de robuustheid van de financiële middelen te kunnen beoordelen is inzicht nodig in de omvang en impact van mogelijke risico's en de aanwezige weerstandscapaciteit.

Financiële kengetallen

In de begroting en jaarrekening wordt een voorgeschreven tabel met financiële kengetallen opgenomen. Deze cijfers geven een globaal inzicht in de verwachte financiële ontwikkelingen in de gemeente. Ook wordt een toelichting gegeven op de onderlinge verhouding tussen deze kengetallen en wat dat betekent voor de financiële positie van de gemeente. Het gebruik en het vaststellen van de berekeningswijze van de kengetallen heeft geen functie als normeringsinstrument in het kader van het financieel toezicht door de provincies. De voorgeschreven kengetallen worden al langere tijd gebruikt bij onder anderen financiële stresstesten. Een gemeente kan bij de vaststelling van de eigen normen gebruik maken van de signaleringswaarden zoals die worden toegepast bij stresstesten.

Interpreteren van kengetallen

Kengetallen		**Maat-regelen niet nodig**	**Waakzaamheid geboden**	**Maat-regelen nemen**
Kengetal	*Hoe interpreteren*		*Signaalwaarden*	
1. Netto schuldquote				
a. zonder correctie doorgeleende gelden	Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
b. met correctie doorgeleende gelden	Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130 %
2. Solvabiliteitsratio	Hoe hoger het percentage hoe beter	> 50%	van 20% t/m 50%	< 20%
3. Kengetal grondexploitatie	Hoe lager het percentage hoe beter	< 20%	van 20% t/m 50%	> 35%
4. Structurele exploitatieruimte	Hoe hoger het percentage hoe beter	> 0%	0%	< 0%
5. Belastingcapaciteit	Hoe lager het percentage hoe beter	<95%	van 95% t/m 105%	> 105%

Kengetallen

Kengetallen bij de begroting 2023	**Rekening 2022**	**Begroting 2023**	**Begroting 2024**	**2025**	**2026**	**2027**
1. Netto schuldquote						
a. zonder correctie doorgeleende gelden	50%	72%	72%	69%	70%	71%
b. met correctie doorgeleende gelden	49%	70%	70%	67%	69%	69%
2. Solvabiliteitsratio	22%	20%	20%	20%	21%	22%

3. Kengetal grondexploitatie	-1%	3%	3%	0%	1%	1%
4. Structurele exploitatieruimte	5%	6%	6%	9%	2%	3%
5. Belastingcapaciteit	87%	93%	92%	91%	90%	89%

Netto schuldquote

De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft dus een indicatie van de mate waarin de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie drukken. Een laag percentage is gunstig.

Kengetallen bij de jaarrekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	2025	2026	2027
1. Netto schuldquote						
a. zonder correctie doorgeleende gelden	50%	72%	72%	69%	70%	71%
b. met correctie doorgeleende gelden	49%	70%	70%	67%	69%	69%

Hoe interpreteren	Maat-regelen niet nodig	Waak-zaamheid geboden	Maat-regelen nemen
	Signaalwaarden		
(a.) Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130%
(b.) Hoe lager het percentage hoe beter	< 90%	van 90% t/m 130%	> 130 %

Solvabiliteit

Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het balanstotaal. Hoe hoger het percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Kengetallen bij de jaarrekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	2025	2026	2027
2. Solvabiliteitsratio	22%	20%	20%	20%	21%	22%

Hoe interpreteren	Maat-regelen niet nodig	Waak-zaamheid geboden	Maat-regelen nemen
	Signaalwaarden		
Hoe hoger het percentage hoe beter	> 50%	van 20% t/m 50%	< 20%

Grondexploitatie

De boekwaarde van de voorraden grond moet worden terugverdiend bij de verkoop. Kenmerkend voor grondexploitaties is dat de looptijd meerdere jaren is. Naarmate de inkomsten verder in de toekomst liggen, brengt dit meer rentekosten en risico's met zich mee. Voor de berekening van dit

kengetal worden de boekwaarden van de bouwgronden in exploitatie bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting.

Kengetallen bij de jaarrekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	2025	2026	2027
3. Grondexploitatie	-1%	3%	3%	0%	1%	1%

Hoe interpreteren	Maat-regelen niet nodig	Waak-zaamheid geboden	Maat-regelen nemen
	Signaalwaarden		
Hoe lager het percentage hoe beter	< 20%	van 20% t/m 50%	> 35%

Structurele exploitatieruimte

Dit cijfer helpt mee om te beoordelen welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Wanneer dit cijfer negatief is, betekent het dat het structurele deel van de begroting onvoldoende ruimte biedt om de lasten te blijven dragen.

Kengetallen bij de jaarrekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	2025	2026	2027
4. Structurele exploitatieruimte	5%	6%	6%	9%	2%	3%

Hoe interpreteren	Maat-regelen niet nodig	Waak-zaamheid geboden	Maat-regelen nemen
	Signaalwaarden		
Hoe hoger het percentage hoe beter	> 0%	0%	< 0%

Woonlasten ten opzichte van het landelijke gemiddelde

Dit cijfer geeft inzicht in hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Als dit percentage laag ligt, betekent het dat de gemeente meer inkomsten uit belastingen zou kunnen verwerven. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten van meerpersoonshuishoudens te vergelijken met het landelijk gemiddelde.

Kengetallen bij de jaarrekening 2021	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024	2025	2026	2027
5. Belastingcapaciteit	87%	93%	92%	91%	90%	89%

Hoe interpreteren	Maat-regelen niet nodig	Waak-zaamheid geboden	Maat-regelen nemen
	Signaalwaarden		
Hoe lager het percentage hoe beter	<95%	van 95% t/m 105%	> 105%

Weerstandscapaciteit

Het weerstandsvermogen geeft de mate aan waarin de gemeente in staat is om de nadelige gevolgen van risico's (financiële tegenvallers) op te vangen, zonder dat het beleid hoeft te worden gewijzigd. Het weerstandsvermogen is afhankelijk van de benodigde weerstandscapaciteit (de ingeschatte risico's) en de beschikbare weerstandscapaciteit

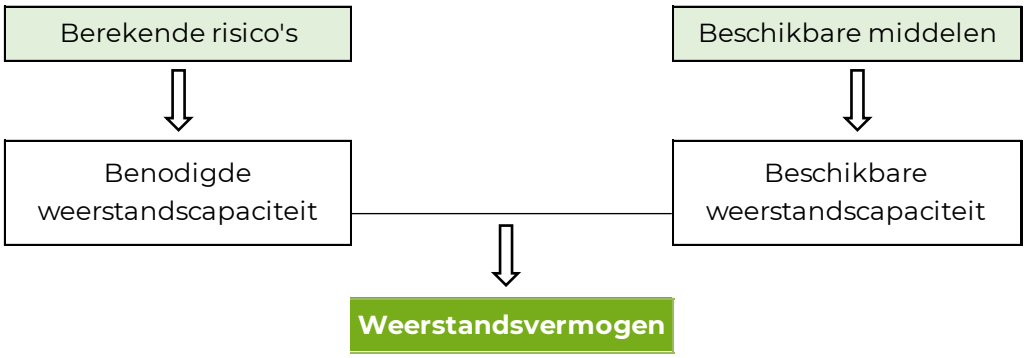

De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald -en bij elke nieuwe begroting en jaarstukken geactualiseerd- door:

- de verwachte kans keer gevolg;
- de waarschijnlijkheid dat alle risico's zich gelijktijdig voordoen;
- de mate waarin risico's al op andere wijze zijn afgedekt.

Risico's

Het weerstandsvermogen van een gemeente dient om die categorie risico's af te dekken die niet in de begroting is voorzien. Het gaat hier om bedrijfsrisico's met betrekking tot de grondexploitatie, open einde-regelingen en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Reguliere risico's behoren dus niet tot deze categorie. Hiervoor kunnen immers verzekeringen worden afgesloten of voorzieningen worden gevormd. In het vervolg van deze paragraaf zal nader worden ingegaan op de beschikbare incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Vervolgens kunnen conclusies worden getrokken over hoe het gewenste weerstandsvermogen zich verhoudt tot de weerstandscapaciteit.

Incidentele weerstandscapaciteit: reserves

Reserves zijn vermogensbestanddelen van het eigen vermogen. Noordenveld kent verschillende reserves, zoals:

- de algemene reserve;
- egalisatiereserves, ofwel bestemmingsreserves die dienen om ongewenste schommelingen op te vangen in de tarieven die aan derden in rekening worden gebracht;
- overige bestemmingsreserves.

De bestemmingsreserves zijn door de gemeenteraad ingesteld voor het concretiseren van bepaalde doelstellingen. Bij aanwending voor andere doeleinden zou het oorspronkelijk voorgenomen besluit niet meer gerealiseerd kunnen worden. Op grond van vorenstaande worden de bestemmingsreserves niet tot de weerstandscapaciteit gerekend. Uitzonderingen hierop vormen de reserve grondexploitatie en de reserve sociaal domein. Deze reserves zijn ingesteld als buffer voor het opvangen van eventuele negatieve resultaten op respectievelijk de exploitatie van bouwgronden en het sociaal domein.

Reserves die de risico's op het minimumniveau niet meer afdekken dienen zo spoedig mogelijk weer op niveau te worden gebracht. Reserves die hoger uitvallen dan het maximale risico's zijn in principe vrij aanwendbaar.

In de nota reserves en voorzieningen is bovenstaand beleid opgenomen.

Omvang weerstandscapaciteit

Noordenveld beschikt per ultimo 2022 over de volgende weerstandscapaciteit.

Reserve (bedragen x € 1.000)	
Algemene reserve	4.798
Reserve grondexploitaties	1.921
Reserve sociaal domein	9.654
Weerstandscapaciteit	**16.373**

Voor deze reserves geldt dat er sprake is van (toekomstige) claims en toevoegingen op grond van besluitvorming van de gemeenteraad. In bovenstaande bedragen is hiermee al rekening gehouden.

Structurele weerstandscapaciteit: onbenutte belastingcapaciteit

De algemene reserve en bestemmingsreserves grondexploitaties en sociaal domein behoren tot de incidentele weerstandscapaciteit. Tot de structurele weerstandscapaciteit van een gemeente behoort de onbenutte belastingcapaciteit van de OZB, te definiëren als het verschil tussen de door de raad vastgestelde tarieven en de 'maximum'-tarieven. Voor de OZB geldt echter geen wettelijk vastgesteld maximum meer, de ruimte binnen de onroerende zaakbelasting is in theorie dus onbeperkt. De omvang van deze belastingbuffer wordt dus bepaald door wat het gemeentebestuur als aanvaardbaar maximumtarief beschouwt.

Stand bestemmingsreserves

Reserve (bedragen x € 1.000)	
Reserve sociale huisvesting Norg	996
Grondexploitaties	1.921
Bijdrage Regiofonds	3
Aankoop kunstwerken	24
Reserve sociaal domein	9.654
Dekking kapitaallasten	6.403
Reserve starters-/zonneleningen	150
Reserve Middenveld	761
Onderhoud gebouwen	772
Bestemmingsreserves	**20.684**

Stand algemene reserve en bestemmingsreserves

In de stand van de reserves zijn de raadsbesluiten tot en met medio september 2023 verwerkt.

Omvang reserves

Hieronder worden de gemiddelde reserves per inwoner van Noordenveld over 2023 en 2024 vermeld.

Soort reserve (bedragen in € per inwoner)	2023	2024
Algemene reserve	114	152
Bestemmingsreserve	551	655
Totaal	**664**	**806**

Omvang van het weerstandsvermogen

Wetenschappelijke of algemeen geldende normen voor de gewenste omvang van het weerstandsvermogen zijn er niet. Uitgangspunt is dat de omvang van het weerstandsvermogen in verhouding moet staan tot de risico's die de gemeente loopt. Iedere organisatie zal aan de gewenste omvang op haar eigen wijze, gelet op haar eigen situatie, invulling moeten geven.

Bij het kwantificeren van risico's wordt aangesloten bij de kans dat zich een risico voordoet en de financiële schade die daaruit kan voortvloeien. Bij elk risico is door de risicobeheerders aangegeven hoe groot de kans is dat zich een risico voordoet. De inschatting van een risico kan bijvoorbeeld gebaseerd zijn op ervaringsgegevens.

In de praktijk worden vijf risicoklassen gehanteerd. De indeling is gebaseerd op het aantal keren dat een risico zich in/over de jaren kan voordoen. Aan elke klasse is een percentage gehangen dat vermenigvuldigd wordt met het financiële gevolg. Ook deze zijn ingedeeld in (vijf) klassen. Die loopt op van € 25.000 - € 50.000 tot groter dan € 750.000.

Kans (klasse)	Referentiebeelden	Kwantitatief	Gevolg (klasse)	Financieel gevolg
1	< of 1 keer per 10 jaar	10%	1	€ 25.000 - € 50.000
2	1 keer per 5 - 10 jaar	30%	2	€ 50.000 - € 100.000
3	1 keer per 2 - 5 jaar	50%	3	€ 100.000 - € 250.000
4	1 keer per 1 - 2 jaar	70%	4	€ 250.000 - € 750.000
5	1 keer per jaar of vaker	90%	5	> € 750.000

Ratio weerstandsvermogen

Er bestaat geen voorschrift met betrekking tot de minimale hoogte van het weerstandsvermogen/ratio. In het algemeen wordt een weerstandsvermogen/ratio van 1,0 tot 1,4 als voldoende beschouwd, van 1,4 tot 2,0 als ruim voldoende en groter dan 2,0 als uitstekend.

Bij het instellen van de bestemmingsreserve Middenveld is bepaald dat de hoogte van de reserve (€ 1.500.000) in mindering gebracht wordt op het benodigde weerstandsvermogen.

Hierna volgt een overzicht van de wijze waarop de maximale risico's zijn afgedekt door de reserves en vertaald via het ratio weerstandsvermogen:

2188

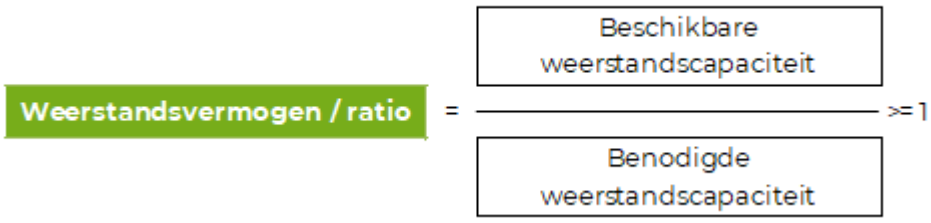

2189
2190

Weerstandsvermogen - risico's algemeen (bedragen x € 1.000)	
Beschikbaar weerstandsvermogen (A)	4.798
Benodigd weerstandsvermogen (B)	2.290
Ratio (A/B)	**2,1**
Afwijking t.o.v. ratio 1,0	1,1
Ratio in jaarstukken 2022	1,04

Weerstandsvermogen - risico's grondexploitaties (bedragen x € 1.000)	
Beschikbaar weerstandsvermogen (A)	1.921
Benodigd weerstandsvermogen (B)	1.468
Ratio (A/B)	**1,3**
Afwijking t.o.v. ratio 1,0	0,3
Ratio in jaarstukken 2022	2,47

Weerstandsvermogen - risico's sociaal domein (bedragen x € 1.000)	
Beschikbaar weerstandsvermogen (A)	9.654
Benodigd weerstandsvermogen (B)	225
Ratio (A/B)	**42,9**
Afwijking t.o.v. ratio 1,0	41,9
Ratio in jaarstukken 2022	40,28

2191

Risicotabel

	Risico's	Kans					Gevolg					Kans x gevolg (€)	
		1	2	3	4	5	1	2	3	4	5	Minimaal	Maximaal
		< 1 keer per 10 jaar	1 keer per 5-10 jaar	1 keer per 2-5 jaar	1 keer per 1-2 jaar	1 keer per jaar of >	€ 25.000 - € 50.000	€ 50.000 - € 100.000	€ 100.000 - € 250.000	€ 250.000 - € 750.000	> € 750.000		
		10%	30%	50%	70%	90%							
1	Algemene uitkering uit het gemeentefonds					x			x			90.000	225.000
2	Centrumontwikkeling Roden	x							x			10.000	25.000
3	Droogteschade en bodemdaling		x							x		75.000	225.000
4	Financiële gelijkstelling primair onderwijs (PO)		x								x	0	750.000
5	Garantstellingen en waarborgfondsen	x								x		25.000	75.000
6	Gegevensbescherming			x							x	375.000	1.125.000
7	Grondexploitaties (inclusief Regiovisie)		x									5.000	5.000
8	Informatie- en communicatiesystemen			x				x				25.000	50.000
9	Integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijs			x						x		125.000	375.000
10	Milieuverontreinigingen			x					x			50.000	125.000
11	Ontwikkelingen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)				x			x				35.000	70.000
12	Publiek Vervoer				x			x				35.000	70.000
13	Sociaal domein					x			x			90.000	225.000
14	Toereikendheid voorzieningen			x						x		125.000	375.000
15	Veiligheidsregio Drenthe (VRD)				x				x			70.000	175.000
16	Wegenbeheer en groenbeheersplan			x					x			50.000	125.000
												1.185.000	**4.020.000**

Toelichting op de risico's

In deze toelichting zijn de nu bekende risico's benoemd en volgens een klassensystematiek gewogen en gewaardeerd.

Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Het gemeentefonds verandert met de rijksbegroting mee (trap-op-trap-af-systematiek). Deze systematiek brengt het risico met zich mee dat bij dalende uitgaven door het rijk (als gevolg van bezuinigingen door het rijk) het gemeentefonds daalt. Met het oogmerk stabiliteit in de geraamde (hogere) accressen uit de Meicirculaire 2022 te brengen is in juni 2022 besloten het accres 2022-2025 te bevriezen. Vanaf 2026 zien gemeenten echter de accressen dalen en zijn adequate oplossingen om deze tekortkomingen op te vangen nog niet bekend.

Kwantificering algemene uitkering uit het gemeentefonds	
Kans	klasse 5 (1 keer per jaar: 90%)
Gevolg	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg	minimaal € 90.000 (90% x € 100.000) tot maximaal € 225.000 (90% x € 250.000)

Centrumontwikkeling Roden

Voor het Uitvoeringsprogramma CentrumOntwikkeling Roden (COR) 2018-2022 heeft uw raad alle geplande kredieten ter beschikking gesteld. De beschikbaar gestelde kredieten dekken circa twee derde van de COR. Op een HRK subsidie van € 750.000 na is gebleken dat er geen andere geschikte subsidies te vinden zijn. Minder inkomsten uit externe subsidiebronnen heeft gevolgen voor de uitvoering van de COR. De scope van de COR is vooralsnog bijgesteld naar de reeds opgestarte projecten en er worden (voorlopig) geen nieuwe deelprojecten opgestart. Het rioolfonds draagt overigens de lasten voor riool(gerelateerde)-kosten binnen de deelprojecten van de COR. Eind 2023 of begin 2024 moet bekeken worden wat de stand van zaken van de COR is en of, en zo ja, hoe we verder gaan met de COR.

Het risico zat in 2022 en 2023 vooral in de gestegen bouwkosten, die zijn gestegen met circa 23% (GWW index). Concreet zijn we daar tegen aan gelopen in het project herinrichting Heerestraat/Wilhelminastraat. Hetzelfde gaat gelden voor de Westerbaan en het infrastructurele deel van de VTB. Op dit moment werken we in afstemming met de omgeving aan een gedragen schetsontwerp voor de herinrichting van de Kanaalstraat (onderdeel VTB). De keuzes die hierin gemaakt worden kunnen leiden tot financiële tegenvallers. Er dient dus rekening gehouden te worden met (minimaal) 23% hogere kosten, hierin is nog geen rekening gehouden met nieuwe kostenstijgingen/inflatie vanaf februari 2023. Vooralsnog worden de kostenoverschrijdingen binnen de COR en het rioolfonds opgelost door mee- en tegenvallers binnen de diverse projecten met elkaar te verrekenen. Mocht dit niet voldoende blijken dan komen wij terug bij uw raad via een (extra) kredietaanvraag of een overschrijding via de managementrapportages. Uiteraard wordt uw raad via de raadsessies regelmatig bijgepraat over de ontwikkelingen binnen de COR.

De woningbouwprojecten binnen de COR worden onder de programma's toegelicht.

Kwantificering Centrumontwikkeling Roden	
Kans	klasse 1 (minder of 1 keer per 10 jaar)
Gevolg	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg	minimaal € 10.000 (10% x € 100.000) tot maximaal € 25.000 (10% x € 250.000)

Droogteschade en bodemdaling

We ervaren steeds meer de gevolgen van klimaatverandering. Dat merken we aan de buien die heviger worden, aan de verschuivende neerslagperiode, de langere perioden van droogte en stijgende temperaturen. Het is daarom denkbaar dat hevige wind, zware buien, maar vooral droogte en de daarmee verbonden bodemdaling tot schades aan gemeentelijke eigendommen gaan leiden. Te denken valt aan waterschade in vastgoed, maar ook verzakking van wegen en paden, of schade aan gemeentelijke riolering. Bovenop onze reguliere beheeropgave kunnen we dus te maken krijgen met extra werkzaamheden of schadeposten.

Naar aanleiding van de verzakkingsschades in de wijk Middenveld hebben we, ter voorkoming van toekomstige schades ten gevolge van onze activiteiten, het Bouwprotocol ingevoerd. Ook al valt weliswaar niet uit te sluiten dat er schade ontstaat, worden hiermee wel de grootste risico's die betrekking hebben op gemeentelijke bouwactiviteiten ondervangen.

Het gaat hier om schades die zijn terug te voeren op gemeentelijke activiteiten (en waar wij dus verantwoordelijk voor kunnen worden gehouden). Dit geldt dus niet voor schade aan woningen en ander particulier vastgoed door verzakkingen ten gevolge van bodemdaling door langdurige droogte.

Kwantificering droogteschade en bodemdaling	
Kans	klasse 2 (1 keer per 5 à 10 jaar: 30%)
Gevolg	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg	minimaal € 75.000 (30% x € 250.000) tot maximaal € 225.000 (30% x € 750.000)

Financiële gelijkstelling primair onderwijs (PO)

Op basis van artikel 142 tot en met 147 van de Wet op het primair onderwijs (WPO) dient een gemeentebestuur dat basisonderwijs in stand houdt, jaarlijks vast te stellen of er sprake is van overschrijding van de rijksvergoeding. Indien er meer uitgaven zijn geweest dat de ontvangen rijksvergoeding, dan is er sprake van een overschrijding. Deze overschrijding (meer uitgaven dan ontvangsten) dient proportioneel ook aan de scholen voor bijzonder onderwijs te worden doorbetaald. Veelal wordt een bedrag per leerling vastgesteld, die ook op basis van het leerlingenaantal van de bijzondere scholen wordt betaald. Hiermee wordt het openbaar onderwijs en het bijzonder onderwijs in eenzelfde gemeente gelijkgesteld. Tot en met 2005 is de financiële gelijkstelling afgehandeld. Voor de periode 2006-2010 heeft het college vastgesteld er geen sprake was van een overschrijding. Hiertegen loopt nog een bezwaar. De verwachting is dat het bezwaar in 2023 afgehandeld gaat worden. Daarna kunnen de periodes 2011-2015, 2016-2020 en 2021-2022 worden vastgesteld.

Omdat het openbaar primair onderwijs per 1 januari 2023 is verzelfstandigd komt vanaf die datum het risico van de financiële gelijkstelling formeel te vervallen. Echter, over de jaren 2011 t/m 2022 moet de financiële afrekening nog vast worden gesteld en daar kan nog een overschrijding en dus risico uit voort komen. Naar verwachting zal alles in 2023 definitief zijn afgehandeld.

Kwantificering financiële gelijkstelling primair onderwijs	
Kans	klasse 2 (1 keer per 5 à 10 jaar: 30%)
Gevolg	klasse 5 (> € 750.000)
Kans x gevolg	minimaal € 0 tot maximaal € 750.000

Garantstellingen en waarborgfondsen

De gemeente heeft zich borg gesteld voor een aantal instanties voor het verstrekken van een geldlening. De gemeente loopt hierbij een risico als de verplichtingen door de geldnemer niet worden nagekomen.

De in het verleden afgegeven gemeentegaranties ten behoeve van door woningbouw-corporaties aangetrokken geldleningen zijn overgedragen aan het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Hiervoor geldt een ander risicoprofiel. Corporaties die in de problemen komen dienen eerst het Centraal Fonds Volkshuisvesting voor financiële steun te benaderen. De borgstellingreserve van het WSW vormt de tweede zekerheid. De derde (tertiaire) achtervangpositie betreft een door het rijk en gemeenten (elk 50%) af te geven renteloze lening aan het WSW. Het risicoprofiel kan wijzigen indien door corporaties een toenemend beroep wordt gedaan op het WSW.

Kwantificering garantstellingen en waarborgfondsen	
Kans	klasse 1 (minder of 1 keer per 10 jaar: 10%)
Gevolg	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg	minimaal € 25.000 (10% x € 250.000) tot maximaal € 75.000 (10% x € 750.000)

Gegevensbescherming

De gemeente Noordenveld vindt een betrouwbare dienstverlening, waarin inwoners open en respectvol worden behandeld, belangrijk. Goede bescherming van persoonsgegevens is daarbij cruciaal. Inwoners kunnen erop vertrouwen dat de gemeente zorgvuldig, veilig en vertrouwelijk omgaat met persoonsgegevens. Gemeente Noordenveld heeft in haar dienstverlening rekening te houden met strenge regelgeving op het gebied van privacy en informatiebeveiliging. Alles wat de gemeente met persoonlijke gegevens doet moet aantoonbaar voldoen aan de regels van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Voor de omgang met politiegegevens is daar in 2023 ook de naleving van Wet politiegegevens (Wpg) aan toegevoegd.

In 2024 wordt (planmatig) verder gewerkt aan de inbedding en uitwerking van de wetgeving, om daarmee de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en de Wet politiegegevens (Wpg) na te leven. Daarbij onderzoeken wij of we samen kunnen werken met omliggende gemeente op het gebied van informatiebeveiliging & privacy, met als doel de slagvaardigheid te vergroten.

Tenslotte is het vergroten van de bewustwording en aandacht van medewerkers met betrekking tot AVG een cruciaal aspect in het waarborgen van de bescherming van persoonsgegevens en informatiebeveiliging door de organisatie, zowel van burgers als medewerkers. Door middel van een bewustzijnscampagne wordt de kennis en kunde op de werkvloer doorlopend verhoogt.

Kwantificering gegevensbescherming	
Kans	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg	klasse 5 (> € 750.000)
Kans x gevolg	minimaal € 325.000 (50% x € 750.000) tot maximaal € 1.125.000 (50% x € 2.250.000)

Grondexploitaties (inclusief Regiovisie)

De omvang van de risico's met betrekking tot de actuele grondexploitaties is herzien en in deze jaarstukken bepaald op € 1.468.000. Voor een toelichting op dit bedrag verwijzen wij naar de paragraaf **Grondbeleid**.

Verwachte druk op de reserve grondexploitaties neemt toe

In de risicoanalyse zijn de plannen/projecten die zich nog in de initiatieffase bevinden niet meegenomen, of waarvan op dit moment nog niet alle uitgangspunten helder zijn. Het is echter wel aanleiding om op dit moment, in aanvulling op de risicoanalyse, duidelijk te maken dat er meer dan een verwachting is dat deze projecten niet allemaal budgetneutraal zullen kunnen worden uitgevoerd, maar op een aantal punten een flinke inzet van middelen vragen. Daarnaast hebben we te maken met een zeer onzekere woningbouwmarkt, met een gestegen hypotheekrente en hogere en vooral onvoorspelbare bouwkosten. De betaalbaarheid van woningbouw staat onder druk en dit kan er mogelijk toe leiden dat projecten vertraging oplopen of zelfs bij voorbaat al niet haalbaar zijn. Er zullen naar verwachting projecten komen met nieuwe risico's en/of projecten waarbij het doen van (strategische) aankopen onvermijdelijk is om voortgang te kunnen realiseren.

Informatie- en communicatiesystemen

Cybercriminelen slaan steeds vaker toe. Ook bij overheidsinstellingen, die in toenemende mate afhankelijk zijn van digitale systemen. De dienstverlening van de gemeente bevat immers steeds vaker gedigitaliseerde processen, waardoor ze kwetsbaar zijn voor een aanval op, of zelfs de uitval van deze systemen. Niet alleen de kans op digitale ontwrichting neemt toe, ook de mate waarin cybercriminelen geprofessionaliseerd zijn vormt een steeds hoger dreigingsniveau. Het is dus niet de vraag óf, maar wanneer cyberaanvallen gaan plaatsvinden. Een hack (cyberaanval) kan door de grote gevolgen uitmonden in een cybercrisis. Door het oefenen van een cybercrisis kan de gemeente ervaring opdoen zodat wij weten hoe handelen tijdens een onverwachte en ongewenste situatie.
Uit het 'Dreigingsbeeld 2023-2024 Informatiebeveiliging Nederlandse gemeenten', een twee jaarlijks product van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD-VNG), blijkt duidelijk dat er meer aandacht nodig is voor informatiebeveiliging. De daarin genoemde actuele dreigingen zijn ransomware (versleuteling van data met gijzel-software) met destructieve gevolgen. Steeds meer én ernstigere kwetsbaarheden in software en de gevaren van gegevensuitwisseling in de ketensamenwerking die uit het zicht zijn. Deze dreigingen kunnen leiden tot verstoringen in de bedrijfsvoering en uitval van de dienstverlening. Ook bestaat hierbij het risico dat vertrouwelijke informatie in de verkeerde handen komen.

De gemeente Noordenveld voldoet nog niet volledig aan het verplichte normenkader voor informatiebeveiliging de BIO. De Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) is het minimale vereiste niveau van informatiebeveiliging voor alle overheidsorganisaties. Het is een set van richtlijnen en maatregelen die bedoeld zijn om de vertrouwelijkheid, integriteit en beschikbaarheid van informatie te waarborgen, en dient als leidraad voor het opzetten van een effectief informatiebeveiligingsbeleid binnen de gemeente. Het niet voldoen aan de Baseline

Informatiebeveiliging Overheid (BIO) kan leiden tot datalekken (incidenten waarbij persoonsgegevens zijn betrokken), ransomware-aanval, verlies van vertrouwen bij inwoners, verstoorde uitvoeringsprocessen, naleving van wet- en regelgeving (bijvoorbeeld de AVG en de Archiefwet), financiële verliezen en imagoschade.

In 2024 zullen de benodigde technische en organisatorische verbeteringen en noodzakelijke aanpassingen planmatig worden voortgezet om voldoende op niveau te komen en investeren wij in de bewustwording van onze medewerkers door middel van een informatiebeveiligingsbewustzijnscampagne om de medewerkers bewust bekwaam te maken op het terrein van informatiebeveiliging en gegevensbescherming.

Kwantificering informatie- en communicatiesystemen	
Kans	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg	klasse 2 (€ 50.000 - € 100.000)
Kans x gevolg	minimaal € 25.000 (50% x € 50.000) tot maximaal € 50.000 (50% x € 100.000)

Integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijs

De gemeente is verantwoordelijk voor de huisvesting van scholen voor basis-, speciaal basis-, voortgezet en speciaal voortgezet onderwijs die zijn gehuisvest op het grondgebied van de gemeente. Er vinden met regelmaat gesprekken plaats met de schoolbesturen over de nodige capaciteit van schoolgebouwen. Vanaf 2015 zijn de schoolbesturen integraal verantwoordelijk voor het gehele onderhoud. De gemeente blijft verantwoordelijk voor nieuwbouw en uitbreiding. In samenwerking met de schoolbesturen is een Integraal Huisvestingsplan (IHP) opgesteld. Hierin staan onder andere de ontwikkeling van diverse locaties. Bij in gebruik zijnde scholen zijn de schoolbesturen financieel verantwoordelijk en draagt de gemeente geen financieel risico. Als gevolg van het opgesteld IHP zal voor vrijkomende schoolgebouwen die niet langer nodig zijn voor onderwijs vroegtijdig naar een vervangende bestemming worden gezocht. Desondanks blijft er een behoorlijk risico, omdat het niet altijd eenvoudig is nieuwe gebruikers voor de vrijkomende gebouwen te vinden.
Door (steeds sneller en vaker) veranderende wet- en regelgeving worden de investeringen in het IHP ook steeds hoger. De verduurzamingsopgave is een van de oorzaken. Ook het steeds duurder worden van bouwmaterialen en lonen is hierop van invloed. Levertijden door de verduurzamingsopgave, de onrust c.q. oorlog in Oekraïne en de excessieve stijging van de energieprijzen zijn hierin een belangrijke oorzaak.

Kwantificering integraal huisvestingsplan (IHP) onderwijs	
Kans	klasse 3 (1 keer per 2 tot 5 jaar: 50%)
Gevolg	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg	minimaal € 125.000 (50% x € 250.000) tot maximaal € 375.000 (50% x € 750.000)

Milieuverontreinigingen

Bedrijven moeten voldoen aan steeds strengere milieuwetgeving. Indien schade wordt toegebracht aan het milieu dan zullen zij de kosten voor de reiniging moeten betalen. Is de dader echter niet meer te achterhalen dan kan het zijn dat deze kosten voor rekening van de gemeente komen. De kosten van bijvoorbeeld bodem- of grondwatersanering kunnen hoog oplopen.

Kwantificering milieuverontreinigingen	
Kans	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg	minimaal € 50.000 (50% x € 100.000) tot maximaal € 125.000 (50% van € 250.000)

Ontwikkelingen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)

In Drenthe is sinds 1 januari 2014 de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD) operationeel. De RUD moet zich ontwikkelen tot een robuuste en toekomstbestendige organisatie, die zorg draagt voor het milieu in de Provincie Drenthe. Wij hebben als uitgangspunt gesteld dat de RUD financieel neutraal, dan wel voordeliger moet zijn dan de eerdere gemeentelijke opzet. Of aan dit uitgangspunt zal worden voldaan is afhankelijk van de uitvoering en de resultaten van voorgenomen veranderingen en ontwikkelingen.
Landelijke ontwikkelingen als de stikstofmaatregelen, de Omgevingswet en strengere eisen aan het energieverbruik hebben invloed op de taken die de RUD voor onze gemeente uitvoert.

Kwantificering ontwikkelingen Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe (RUD)	
Kans	klasse 4 (1 keer per 1 à 2 jaar: 70%)
Gevolg	klasse 2 (€ 50.000 - € 100.000)
Kans x gevolg	minimaal € 35.000 (70% x € 50.000) tot maximaal € 70.000 (70% van € 100.000)

Publiek Vervoer

Betreft samenwerking van alle 22 gemeenten van Groningen en Drenthe, de provincies en het OV-bureau Groningen Drenthe op het gebied van onder andere lokaal vervoer en vervoer speciaal toegespitst op doelgroepen, zoals het Wmo- en leerlingenvervoer. De samenwerking moet publiek vervoer in de toekomst betaalbaar houden, duurzamer maken en de service aan de reizigers verder verbeteren.

Kwantificering Publiek Vervoer	
Kans	klasse 4 (1 keer per 1 à 2 jaar: 70%)
Gevolg	klasse 2 (€ 50.000 - € 100.000)
Kans x gevolg	minimaal € 35.000 (70% x € 50.000) tot maximaal € 70.000 (70% van € 100.000)

Sociaal domein

Bij de WMO, Jeugdwet en Participatiewet is er sprake van een zogenaamde openeinderegeling. Het blijft moeilijk te voorspellen hoeveel inwoners in een jaar een beroep gaan doen op deze regelingen. Dit brengt financiële risico's met zich mee. De financiële risico's worden afgedekt met de reserve sociaal domein maar leggen wel een structureel beslag op de middelen. De omvang van de risico's met betrekking tot het sociaal domein is per regeling becijferd op minimaal € 90.000 en maximaal € 225.000.

Kwantificering sociaal domein	
Kans	klasse 5 (1 keer per jaar of >: 90%)
Gevolg	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg	minimaal € 90.000 (90% x € 100.000) tot maximaal € 225.000 (90% x € 250.000)

Toereikendheid voorzieningen

Er zijn voldoende onderbouwingen van het benodigde voorzieningenniveau aanwezig, desondanks kan vanwege onvoorziene omstandigheden of calamiteiten (zoals storm, waterschade en bodemdaling) het voorkomen dat de voorzieningen op enig moment niet toereikend zijn.

Kwantificering toereikendheid voorzieningen	
Kans	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg	klasse 4 (€ 250.000 - € 750.000)
Kans x gevolg	minimaal € 125.000 (50% x € 250.000) tot maximaal € 375.000 (50% x € 750.000)

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

De Veiligheidsregio Drenthe (VRD) heeft de algemene reserve verlaagd naar 2,5%. De reserve is tevens alleen beschikbaar om loon- en prijsstijgingen op te vangen en is daarmee verworden tot een bestemmingsreserve. Het ongedekte deel van de risico's van de VRD, dat uitkomt op in totaal € 4.815.000, moet hierdoor bij de gemeenten in hun eigen weerstandscapaciteit worden verwerkt. Het risico VRD is daarom aan deze paragraaf toegevoegd.

Het ongedekte risicodeel voor Noordenveld komt uit op een bedrag van circa € 219.000, waardoor het risico in gevolgklasse 3 valt. Op basis van de risico-inventarisatie van de VRD concluderen we dat de gezamenlijke risico's van de VRD tot kansklasse 4 gerekend kunnen worden. Meer informatie over de risico's van de VRD vindt u in de begroting van de VRD.

Kwantificering Veiligheidsregio Drenthe (VRD)	
Kans	klasse 4 (1 keer per 1 à 2 jaar: 70%)
Gevolg	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg	minimaal € 70.000 (70% x € 100.000) tot maximaal € 175.000 (70% x € 250.000)

Wegenbeheer en groenbeheersplan

Voor het beheer van de openbare ruimte wordt gewerkt met een systematiek om de jaarlijkse benodigde budgetten in beeld te krijgen. Hierbij wordt gebruikt gemaakt van beheerplannen en scenario's uit de BOR-systematiek. De onderhoudssituatie van bepaalde wegvakken kan door intensief gebruik en als gevolg van weersomstandigheden sneller achteruitgaan, waardoor versneld onderhoud moet worden uitgevoerd. Indien schade aan personen, voertuigen of gebouwen ontstaat door onvoldoende onderhoud aan infrastructuur kan een schadeclaim ingediend worden door de benadeelde persoon. Daarnaast bestaan de risico's van schadeclaims door takbreuk en achterstallig onderhoud van speeltoestellen. Door bodembeweging, mede ingegeven door verdroging, kunnen schades en daarmee grootschalige reparaties ontstaan. Dit geldt voornamelijk voor wegen.

Kwantificering wegenbeheer en groenbeheersplan	
Kans	klasse 3 (1 keer per 2 à 5 jaar: 50%)
Gevolg	klasse 3 (€ 100.000 - € 250.000)
Kans x gevolg	minimaal € 50.000 (50% x € 100.000) tot maximaal € 125.000 (50% x € 250.000)

3. Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

Artikel 12 van het BBV geeft aan dat de paragraaf kapitaalgoederen in ieder geval de volgende kapitaalgoederen behandelt:
a. wegen;
b. riolering;
c. water;
d. groen;
e. gebouwen.

In de paragraaf Kapitaalgoederen wordt met betrekking tot de genoemde kapitaalgoederen besproken:
a. het beleidskader;
b. de uit het beleidskader voortvloeiende financiële consequenties;
c. de vertaling van de financiële consequenties in de begroting.

Beleidskader

Het beleid van de gemeente Noordenveld voor het onderhoud van kapitaalgoederen is onder meer opgenomen in de nota's:

- Omgevingsvisie 2030 Noordenveld
- Areaalnota
- Groenvisie Noordenveld
- Landschapsbeleidsplan Noordenveld
- Waterplan Noordenveld
- Bosbeheerplan Noordenveld
- Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan (GVVP)
- Visual Tree Assessment (VTA) controle voor gemeentelijke bomen
- Monumentale bomenlijst Noordenveld
- Bomenbeleidsplan
- Beleidsplan openbare verlichting
- Speelbeleidsplan Noordenveld
- IHP (integraal huisvestingsplan)
- Scenario Beheer Openbare Ruimte;
- Gemeentelijk Water en RioleringsPlan (GWRP)
- Gedragscode Flora en Fauna
- Begraafplaatsenbeleidsplan
- Gebouwenbeheerplan

Kapitaalgoederen Noordenveld

De gemeente Noordenveld heeft 26 plattelandskernen en beslaat een oppervlakte van ruim 20.000 hectare. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Daarbij gaat het om de volgende kapitaalgoederen:

- infrastructuur, zoals wegen, water, riolering en kunstwerken;
- voorzieningen, zoals plantsoenen en bermen, speel- en sportterreinen, openbare verlichting;
- gebouwen, zoals openbare gebouwen, scholen, monumenten.

Binnen de vijf hoofdgroepen van de kapitaalgoederen zijn er verschillen over hoe er wordt omgegaan met het plannen van het (achterstallig) onderhoud en de financiering. In de onderstaande tabel is een overzicht opgenomen, die in de volgende paragrafen nader wordt toegelicht. De informatie in de tabel is een voorlopig uitgangspunt. De daadwerkelijke staat van onderhoud van het areaal en de onderhoudsscenario's zijn vastgelegd en uitgewerkt in de areaalnota.

	Gebouwen	Wegen	Riolering	Groen	Water
Wordt er een systematiek gehanteerd om het onderhoudsniveau te meten?	ja	ja	ja	ja	nee
Zo ja, welk onderhoudsniveau wordt gehanteerd voor 2024?	basis	basis		basis	
Is dit niveau verlaagd ten opzichte van 2023?	nee	nee		nee	
Zijn de in de begroting opgenomen budgetten voor onderhoud voldoende om het vastgestelde onderhoudsniveau te halen?	ja	ja	ja	ja	ja
Worden de budgetten voor onderhoud in de meerjarenraming verlaagd?	nee	nee	nee	nee	nee
Wordt er jaarlijks een budget voor groot onderhoud gereserveerd?	ja	ja	ja	nee	nee
Is er sprake van achterstallig onderhoud? (lager dan niveau C)	nee	ja	nee	nee	nee
Is er een voorziening/reserve achterstallig onderhoud?	ja	ja	ja	nee	nee
Wordt achterstallig onderhoud in de meerjarenplanning ingelopen?		ja			
Wat is het jaar van actualisatie van het beheerplan?	2023	2018	2022	2016	2022

Algemeen Beheer Openbare Ruimte

Het onderhoud van een groot deel van de kapitaalgoederen (wegen, groen, meubilair en openbare verlichting) vindt plaats volgens de systematiek van de BOR. De BOR bestaat uit kwaliteitsscenario's voor (onderdelen van) de openbare ruimte en een vertaling daarvan in kosten. Het biedt daarmee de mogelijkheid om te kiezen uit verschillende onderhoudsniveaus en de daarbij behorende budgetten. Er kan op die manier gestuurd worden op de kwaliteit van de openbare ruimte. Een inventarisatie van het door Noordenveld te onderhouden beheer-areaal wordt in 2024 opnieuw vastgesteld.

De kapitaalgoederen wegen, groen en meubilair worden onderhouden met behulp van de BOR-systematiek. Het college en de raad bepalen aan de hand van verschillende beheer-scenario's waaraan de kwaliteit van de openbare ruimte moet voldoen. Het huidige kwaliteitsniveau is Basis.

Kapitaalgoederen groen

Op dit moment is het afschrijven op groen en bomen niet tot nauwelijks mogelijk. Volgens de wet Natuurbescherming (voorheen Flora- en faunawet) moeten opdrachtgevers en opdrachtnemers bij hun werkzaamheden in het groen rekening houden met beschermde soorten. Voor het bestendig beheer is hiervoor een leidraad gedragscode soortbescherming opgesteld en geïmplementeerd in de uitvoering.

Natuurbescherming/landschapsbeleid

De post 'natuurbescherming' maakt geen deel uit van de BOR. De gemeente heeft 210 hectare bos en landschapselementen in beheer. Bossen met een duurzame instandhouding, waarbij wij streven naar een hoge mate van afwisseling in flora en fauna en waar mogelijk handhaven/bevorderen van het recreatief medegebruik. Het bosplan Noordenveld is hierbij het uitgangspunt. De gemeentelijke bossen worden of door de gemeente (samen met Natuurmonumenten in het kader van het gezamenlijk Bosbeheerplan) of door middel van adoptie door inwoners onderhouden. Daarnaast heeft de gemeente een prestatieafspraak met landschapsbeheer Drenthe. Zij voeren jaarlijks een aantal beheerprojecten uit, bijvoorbeeld het onderhoud van grafheuvels en het snoeien van fruitbomen.

Kapitaalgoederen wegen

Het onderhoudsniveau van de wegen is vastgesteld op basis. De afgelopen jaren is er vooral onderhoud gepleegd aan asfaltwegen buiten de bebouwde kom.
Voor wegen binnen de bebouwde kom wordt vaak onderhoud gepleegd in combinatie met riolering. In eerdere jaren is er door de situatie Middenveld vertraging opgetreden in de vervanging van riolering, waardoor het meeliften vanuit het wegonderhoud achterwege bleef. In 2024 worden voor het achterstallig onderhoud de Koelenweg (Huis ter heide), Batinge en Entinge (Norg) en Ir. Mentropweg (Veenhuizen) aangepakt.

De onderhoudskosten zijn sterk gestegen door de hoge gasprijzen en daaropvolgend door de hoge inflatie.

In 2024 starten we met het actualiseren van het wegenbeheerplan. In het plan wordt zowel asfalt als klinkerverharding voor de komende jaren uitgewerkt. Hierbij kijken we ook naar de gevolgen van het veranderende klimaat op de wegen.

Wegenlegger

In 2024 gaan we het actualiseren van de wegenlegger afronden. De wegenwet bepaalt dat elke Nederlandse gemeente verplicht is om een wegenlegger op te stellen en actueel te houden. De wegenlegger geeft juridisch duidelijkheid over de openbaarheid van de weg en de onderhoudsplichtige. De oude wegenleggers zijn voor het laatst geactualiseerd in 1994 (Peize), in 1966 (Norg) en in 1961 (Roden). De actualisatie vraagt daardoor tijd om alles goed uit te werken.
De geactualiseerde wegenlegger wordt uiteindelijk door de provincie vastgesteld.

Gemeentelijk Verkeer- en Vervoerplan (GVVP)

In het GVVP is een analyse gemaakt van de verschillende bereikbaarheids- en verkeers-veiligheidsvraagstukken. Die analyse heeft samen met participatie geleid tot een

uitvoeringsprogramma die bestaat uit een prioriteitenlijst met diverse verkeers- en vervoersprojecten.

Kapitaalgoed riolering/riolering en waterzuivering

De gemeente heeft met de inwerkingtreding van de nieuwe Waterwet ook de zorgplicht gekregen voor het hemel- en grondwater in stedelijk gebied. Het beleid hiervoor ligt vast in een zogenaamd Gemeentelijk Water- en RioolPlan (GWRP). Dit beleid is in 2022 geactualiseerd en voor 4 jaar vastgesteld.
Het plan streeft een doelmatig beheer en onderhoud na en een goed gebruik van de riolering door:

- de hoeveelheid vuil afvalwater afkomstig uit huishoudens en bedrijven zo klein mogelijk houden;
- de hoeveelheid regenwater in het vuilwaterstelsel te verminderen door verharde oppervlakken af te koppelen en aan te sluiten op een gescheiden stelsel;
- de bergingscapaciteit te vergroten, zodat afgekoppeld regenwater meer tijd heeft om te infiltreren en de riolering en watergangen niet worden overbelast. Dit is weergeven in de zogenaamde Stedelijke Water Opgave of SWO, een onderzoek naar waar hoeveel water bij een bepaalde hoeveelheid neerslag geborgen zou moeten worden.

Daarmee worden de volgende effecten beoogd:

- een lagere belasting van de zuiveringsinstallaties;
- een goed functionerend rioolstelsel, dat is afgestemd op de hoeveelheid vuil water;
- minder overstorten bij hevige regenbuien en daarmee minder vervuiling en schoner oppervlaktewater.

In het GWRP is voor een periode van vier jaar de jaarlijkse vervanging van de riolering bepaald op basis van risicosturing. Een zo nauwkeurig mogelijke bepaling van de levensduur van riolering is de basis voor risico-gestuurd beheer. Voordat hinder ontstaat, moet door reparatie, renovatie of vervanging zijn ingegrepen. Doel is om daar waar dat doelmatig is reparaties uit te voeren of te relinen in plaats van een riool te vervangen. Hiermee wordt de levensduur van de riolering vergroot en hoeft minder geïnvesteerd te worden.

Bij de vervanging van de riolering wordt, indien mogelijk, invulling gegeven aan de aanleg van een gescheiden rioolstelsel om het afkoppelen van regenwater mogelijk te maken. Het verbrede GWRP richt zich bij het afkoppelen vooral op particuliere percelen. Dit als gevolg van afspraken met het waterschap over bovengenoemde beoogde effecten.

In het verlengde van de SWO ligt het nemen van maatregelen ten behoeve van klimaatadaptatie. Het gaat hierbij om maatregelen om wateroverlast, verdroging en overstroming ten gevolge van de klimaatsverandering zoveel mogelijk te beperken/voorkomen

In de regio Groningen en Noord-Drenthe werkt de gemeente Noordenveld sinds 2014 samen op het gebied van de waterketen (gemeente-waterschap-waterbedrijf). De regio is onderverdeeld in clusters. Binnen de cluster Kop van Drenthe (grondgebied van de gemeenten Assen, Noordenveld, Tynaarlo en Aa en Hunze) worden de projecten die moeten leiden tot Duurzaam, Kostenbesparing, Kwaliteitsverbetering en vermindering Kwetsbaarheid (D3K) gecoördineerd.

Kapitaalgoed water/watergangen

Het schoonhouden van schouwsloten (de zogenaamde A-watergangen) is een wettelijke verplichting voor de eigenaren van deze sloten. Dat geldt dus ook voor de A-watergangen in gemeentelijke eigendom. Deze werkzaamheden worden ieder jaar volgens een schouwbestek uitgevoerd. Het schoonhouden van de overige watergangen, de niet-schouwsloten, is een autonome gemeentelijke taak; de gemeente heeft in de uitvoering ervan een zekere beleidsvrijheid. Ieder jaar wordt een deel van deze watergangen schoongemaakt, zodat ze om de zoveel jaar aan de beurt komen. Dit geldt niet als de volksgezondheid in het geding is; de gemeente is dan wettelijk verplicht tot het schoonhouden

In het kader van het Waterplan Noordenveld worden projecten uitgevoerd voor integraal en duurzaam waterbeheer. Dit betekent dat het waterbeheer wordt afgestemd op andere beleidsterreinen (ruimtelijke ordening) en dat de verschillende waterstromen (regenwater, oppervlaktewater, grondwater, drinkwater en afvalwater) daarin in samenhang worden meegenomen. Doel van het Waterplan is een optimale waterkwaliteit en -kwantiteit.

Kapitaalgoed gebouwen

Volgens de notitie kapitaalgoederen van de commissie BBV zijn de kosten van klein en groot onderhoud niet levensduur verlengend en mogen daarom niet worden geactiveerd. Voor het maken van beheerplannen is daarbij als voorwaarde gesteld te mogen werken met egalisatievoorzieningen (afgezonderde vermogensbestanddelen die in de eerste plaats dienen om fluctuaties in de exploitatiekosten te kunnen opvangen).

In juni 2023 is een nieuw gebouwenbeheerplan opgesteld voor de periode 2024-2027. Het gebouwenonderhoud in Noordenveld vindt plaats op basis van onderhoudsplanningen die jaarlijks worden geactualiseerd. De NEN 2767 dient hiervoor als onderhoudsnorm.

Er wordt gewerkt met een meerjarenplanning voor groot en renovatie onderhoud en een jaarplanning voor preventief onderhoud. Ook worden aanvullende, nieuwe eisen voor bijvoorbeeld veiligheid, milieu en Arbo hierin verwerkt, al dan niet na een overgangsfase (met extra kredieten om de bestaande gebouwen op niveau te brengen). Aanpassingen en toevoegingen aan gebouwen naar aanleiding van aanvullende wettelijke eisen of wensen van gebruikers worden bekostigd uit de kostensoort renovatie onderhoud.

De lijst met uit te voeren werkzaamheden wordt uiteindelijke bepaald door:

- de reguliere opgave van het (preventief, groot en renovatie-) onderhoud uit de planning voor de komende vier jaren;
- de investeringen die volgen uit verplichte keuringen, inspecties en inventarisaties;
- investeringen die volgen uit maatregelen in het kader van duurzaamheid;
- storingsonderhoud: alle meldingen van onderdelen die onverwacht kapot zijn gegaan en direct herstelt dienen te worden. Bijvoorbeeld daklekkage, onderhoud cv-ketel, kapotte ruiten. Deze kosten vallen onder preventief onderhoud.

Grootonderhoud 2019 t/m 2023 (bedragen in € 1.000)	2019	2020	2021	2022	2023
Bedrijfsgebouwen	97	135	142	25	122
Monumenten	32	99	42	10	8
Overige gebouwen	2	13	14	0	6
Sociaal-culturele gebouwen	0	2	0	87	121
Sport- en gymgebouwen	20	10	9	210	166
Geprivatiseerde gebouwen	44	94	29	0	0
Dorpshuizen	106	131	160	3	0
Totaal	**301**	**484**	**396**	**335**	**423**

Kunstwerken

In 2020 zijn alle kunstwerken geïnspecteerd. In 2022 is aanvullend onderzoek gedaan naar een viertal betonbruggen. Hieruit blijkt dat deze vier betonbruggen te weinig draagkracht hebben. In 2024 gaan we verder met het maken van een plan hoe we met deze en de overige 7 betonbruggen omgaan en we gaan een deel van deze plannen uitvoeren.

De 'Geert de Wilde' brug in Veenhuizen stond in 2023 op de planning voor de vervanging. Door de monumentale status van de brug vraagt dit extra zorgvuldigheid. De afronding vindt in 2024 plaats. In 2024 wordt gewerkt aan een meerjarenonderhouds- en vervangingsprogramma voor kunstwerken.

4. Financiering

Inleiding

Deze paragraaf bevat in ieder geval de beleidsvoornemens ten aanzien van het risicobeheer van de financieringsportefeuille. Met de invoering van de duale begroting is de gemeente verplicht onder meer een paragraaf Financiering op te nemen. Het treasurystatuut vormt de basis voor de paragraaf Financiering.

De financieringsfunctie ondersteunt de uitvoering van de in de begroting opgenomen programma's. De financieringsfunctie omvat de financiering van beleid en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De financieringsfunctie is geregeld in het treasurystatuut die door de gemeente is opgesteld op grond van de wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido). Het treasurystatuut regelt de bestuurlijke infrastructuur voor de uitvoering van de treasuryfunctie in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten. Op basis van het treasurystatuut maakt de gemeente jaarlijks een paragraaf Financiering waarin wordt aangegeven op welke wijze in het begrotingsjaar uitvoering wordt gegeven aan de treasuryfunctie.

Algemene ontwikkelingen

Interne ontwikkelingen

Voor treasury is het tijdig, juist en volledig beschikbaar hebben van relevante financiële informatie van wezenlijk belang om de treasuryfunctie naar behoren uit te voeren. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan de informatie die direct betrekking heeft op de liquiditeitsplanning. Deze prognose is onder andere gebruikt bij de berekening van de kasgeldlimiet onder het kopje renterisicobeheer en bij de berekening van enkele kengetallen.

Externe ontwikkelingen

Op het moment van het gereedkomen van de begroting ligt de kapitaalmarktrente (lineaire vaste geldlening met een rentevaste periode van 30 jaar; (peildatum 7 augustus 2023) op 3,11%. Daarnaast geldt op de genoemde peildatum de situatie dat kort geld (< 1 jaar) duurder is dan lang geld (4,0%).

Gemeentefinanciering

Kasbeheer

Er wordt op toegezien dat de liquiditeitspositie voldoende is om te garanderen dat de verplichtingen tijdig worden nagekomen. Het betalingsverkeer wordt uitgevoerd via de NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). De gemeente beschikt over een aantal bankrekeningen. Bij tegoeden of schulden in rekening-courant worden de overtollige middelen belegd of worden de tekorten met kasgeldleningen gefinancierd. Hierover is een kredietarrangement afgesloten bij de BNG[1]. Toegestane instrumenten bij het aantrekken van kortlopende middelen zijn daggeld, kasgeldleningen en kredietlimiet op rekening-courant. Bij het uitzetten van gelden voor een periode korter dan een jaar zijn dit rekening courant, daggeld en deposito's.

1 Op dit moment zijn we, zoals alle gemeenten in Nederland, automatisch gekoppeld aan de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG). Met deze bank hebben we een contract afgesloten voor integraal bankieren. Hierdoor zijn we bij transacties op de geld- en de kapitaalmarkt verplicht bij opname van leningen offerte bij de BNG op te vragen en indien de condities niet naar wens van de gemeente zijn de BNG, onder mededeling van de gewenste condities, in de gelegenheid stellen een hernieuwde offerte uit te brengen.

Financieren en beleggen

De gemeente streeft er naar de benodigde leningen tegen zo laag mogelijke kosten aan te trekken en tegelijkertijd de renterisico's van de gemeente Noordenveld te beheersen. Daartoe wordt bij het afsluiten van leningen rekening gehouden met de liquiditeitspositie, de rentevisie en de renterisiconorm.

Vaste geldleningen per 1 september 2023

bedragen x € 1.000	
Stand 1 januari 2024	54.608
Reguliere aflossingen	3.776
Vervroegde aflossingen	-
Stand per 31 december 2024	50.832
Gemiddelde rente	2,41%

Rentetoerekening

De rente die aan de taakvelden wordt doorbelast, wordt toegerekend op basis van een omslagrente. Deze is voor 2024 vastgesteld op 2,0%. In meerjarenperspectief wordt vanaf 2026 2,5% gehanteerd. De basis hiervoor is de boekwaarde van de activa die bij de taakvelden hoort.

Het toerekenen van rente aan de taakvelden vindt plaats via het taakveld treasury. De externe rentelasten over de korte en lange financiering en de rente over het eigen vermogen worden op het taakveld als last verantwoord. Vervolgens wordt de rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend en de werkelijk aan taakvelden (programma's inclusief overzicht overhead) toegerekende rente als negatieve last op het taakveld treasury verantwoord. Door deze wijze van verantwoorden resteert met betrekking tot de rente op het taakveld treasury het renteresultaat.

De rente die aan de taakvelden wordt doorbelast, wordt toegerekend op basis van een bij de begroting (voor)gecalculeerd omslagpercentage (2024: 2,0%). Ten behoeve van de getrouwe weergave van de rentelasten op de taakvelden wordt echter wel een correctie op basis van nacalculatie verplicht gesteld indien de werkelijke rentelasten die over een jaar aan de taakvelden hadden moeten doorbelast meer dan 25% afwijken van de rentelasten die op basis van de voorgecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend.

Om een goed inzicht te geven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening is het volgende renteschema opgenomen:

Renteschema bedragen x € 1.000			
a.	Externe rentelasten over de lange en korte financiering		1.891
b.	Externe rentebaten (idem)	-/-	0
	Saldo rentelasten en rentebaten		**1.891**
c.	Rente grondexploitaties	-/-	124
	Saldo door te rekenen externe rente		**1.767**

d1.	Rente over eigen vermogen	+/+	5
d2.	Rente over voorzieningen	+/+	0
	Aan taakvelden toe te rekenen rente		**1.772**
e.	Werkelijk aan taakvelden toegerekende (omslag)rente	-/-	2.599
f.	**Renteresultaat op het taakveld Treasury**		**-827**

Risicobeheer

Met betrekking tot het risicobeheer geldt dat de gemeente het verstrekken van leningen of garanties en het aangaan van financiële participaties uitsluitend doet uit hoofde van de publieke taak. Hierbij bedingen we indien mogelijk zekerheden. Wij motiveren in onze besluiten het openbaar belang van dergelijke uitzettingen van middelen, verstrekkingen van garanties en financiële participaties. Het prudente karakter van deze uitzettingen wordt gewaarborgd middels de richtlijnen en limieten van het treasurystatuut. De belangrijkste punten, naast de voorschriften genoemd in de Wet Fido, van dit statuut zijn:

Bij het uitzetten van middelen uit hoofde van treasury gelden de volgende uitgangspunten:

- overheidsbanken binnen het EMU-gebied met minimaal een A-rating;
    - financiële instellingen binnen het EMU-gebied met minimaal een A-rating voor de lange termijn en een P1-rating voor de korte termijn. De rating moet door en erkende rating agency worden gegeven;
    - overheden en publiekrechtelijke lichamen met een solvabiliteitsratio van 0%;
- toegestane instrumenten bij het extern uitzetten van gelden voor een periode korter dan één jaar zijn producten met hoofdsomgarantie aan het einde van de looptijd en/of uitzettingen in vastrentende waarden;
- voor de kasgeldlimiet en de renterisiconorm gelden de wettelijke waarden.

Koersrisicobeheer

De koersrisico's van de gemeente Noordenveld zijn zeer beperkt, omdat uitsluitend (zie treasurystatuut) middelen worden uitgezet in vastrentende waarden, zoals deposito's. Vastrentende waarden garanderen dat op de einddatum de nominale waarde wordt uitgekeerd.

Renterisicobeheer

Kasgeldlimiet

Een belangrijk uitgangspunt van de Wet Fido is het vermijden van grote fluctuaties in de rentelasten van openbare lichamen. Om een grens te stellen aan kortlopende financiering is in de Wet Fido de kasgeldlimiet opgenomen. De kasgeldlimiet wordt bepaald door het begrotingstotaal bij aanvang van het dienstjaar te vermenigvuldigen met een bij ministeriële regeling vastgesteld percentage van 8,5%. Aan de hand van onderstaande opstelling kan de kasgeldlimiet worden bepaald.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1.000)	*kwartaal 1*	*kwartaal 2*	*kwartaal 3*	*kwartaal 4*
Omvang vlottende korte schuld (A)	**8.500**	**8.500**	**3.000**	**7.500**
Opgenomen gelden < 1 jaar	4.000	5.000	0	3.000
Schuld in rekening courant	4.500	3.500	3.000	4.500
Vlottende middelen (B)	**69**	**65**	**67**	**69**
Totaal netto vlottende schuld (A-B)	**8.431**	**8.435**	**2.933**	**7.431**
Toegestane kasgeldlimiet	8.830	8.830	8.830	8.830
Ruimte onder de kasgeldlimiet	**399**	**395**	**5.897**	**1.399**
Begrotingstotaal 2024 (C)	103.881	103.881	103.881	103.881
Percentageregeling (D)	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet (C x D)	**8.830**	**8.830**	**8.830**	**8.830**

De ruimte onder de kasgeldlimiet zal zoveel mogelijk benut worden omdat bij een normale rentestructuur kortlopende geldleningen goedkoper zijn dan bij langlopende geldleningen. Het verloop van de omvang van de vlottende middelen is gebaseerd op de liquiditeitsplanning 2024.

Renterisiconorm

Gemeenten moeten rapporteren over het renterisico dat zij over de vaste schuld lopen. Het renterisico op de vaste schuld is in de Wet Fido omschreven als: ‘de mate waarin het saldo van de rentelasten en de rentebaten van een openbaar lichaam verandert door wijzigingen in het rentepercentage op leningen en uitzettingen met een oorspronkelijke rentetypische looptijd van een jaar of langer’. Het renterisico op de vaste schuld moet voldoen aan de renterisiconorm; deze norm is in een wettelijke uitvoeringsregeling uitgewerkt als een bedrag ter hoogte van 20% van het begrotingstotaal. Het renterisico op het begrotingstotaal bestaat uit twee componenten: renteherziening en herfinanciering. Bij de renteherziening moet worden gedacht aan het verschil tussen de op basis van de leningsvoorwaarden betaalde aflossingen en het bedrag aan nieuw aangetrokken leningen. Het doel is op deze wijze spreiding te krijgen in de rentetypische looptijden in de leningenportefeuille waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten.

Renterisico op de vaste schuld

Renterisiconorm en renterisico's van de vaste schuld (bedragen x € 1.000)	
Renterisico op vaste schuld	
Netto renteherziening op vaste schuld o/g	0
Betaalde aflossingen	3.776
Herfinanciering	0
	3.776
Renterisiconorm	

Renterisiconorm (20% van € 103.881)	20.776
Toets renterisiconorm	
Renterisiconorm	20.776
Renterisico op vaste schuld	3.776
Ruimte	**17.001**

Kredietrisico's

De gemeente zal in 2024 in beperkte mate te maken hebben met kredietrisico. Deze hebben onder andere betrekking op de verstrekte geldleningen in het kader van de publieke taak. Aan de personeelsvereniging Noordenveld, coöperatie NoordseVeld op Rozen, Coöperatie Glasvezel Noord en Enexis zijn geldleningen verstrekt. Tenslotte staan er nog starters-, zonne- en verzilverleningen op de balans. In totaal gaat het om een bedrag van € 2,1 miljoen. Op de balans staan aandelen in WMD, BNG en Enexis tot een bedrag van € 104.000.

Ontwikkeling schuldpositie

In de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' zijn financiële kengetallen opgenomen, waaronder de netto schuldquote en de solvabiliteitsratio.

Garantstellingen

De gemeente heeft zich borg gesteld voor een aantal instanties voor het verstrekken van een geldlening. De gemeente loopt hierbij een risico als de verplichtingen door de geldnemer niet worden nagekomen.

Specificatie van in het verleden afgegeven garanties (x € 1.000)	*Oorspronkelijk bedrag*	*Restant jaarrekening 2022*	*Nieuwe garantstelling 2023*	*Aard van garantstelling*
Voetbal Vereniging Roden	150	93		Bouw nieuwe kleedkamers
Stichting Beweegdorp Norg	42	42		Aanstelling instructeurs
Stichting Molenduinbad Norg	75	84		Duurzaamheidsmaatregelen
Voetbal Vereniging Nieuw-Roden	23	20		Duurzaamheidsmaatregelen
Voetbal Vereniging Peize			75	Bouw Sporthuis Peize
Totaal	**290**	**239**	**75**	

5. Bedrijfsvoering

Inleiding

In het kader van deze paragraaf wordt onder bedrijfsvoering verstaan de sturing en beheersing van bedrijfsprocessen binnen de gemeente om de beleidsdoelstellingen te kunnen realiseren. Het betreft de sturing en beheersing van zowel de primaire processen alsmede de processen die hiervoor faciliterend zijn.

Communicatie

In 2023 heeft Nederland een nieuwe tweede kamer gekozen. In aanloop naar de verkiezingen zijn thema's als klimaatverandering en de opvang van vluchtelingen weer veelvuldig voorbijgekomen. In de debatten tussen politici, maar ook tijdens het gesprek bij het koffieapparaat op het werk of thuis aan de keukentafel. Het zijn thema's die ook op inwoners van Noordenveld invloed hebben. Hoe de Nederlandse overheid komend jaar om zal gaan met grote vraagstukken als deze, hangt af van de verkiezingsuitslag.

De komende jaren blijven ook de gevolgen van de woningcrisis, stikstofcrisis, energiecrisis en de hoge inflatie voelbaar. Sommige inwoners van Noordenveld maken zich zorgen of ze hun rekeningen en de boodschappen kunnen betalen. Anderen hebben moeite met het vinden van woonruimte of maken zich zorgen over de toekomst van hun bedrijf. Als gemeente willen we onze inwoners zo goed mogelijk blijven informeren over veranderingen in hun omgeving. Daarnaast willen we inwoners helpen waar en wanneer dat kan. Tijdige communicatie zorgt voor meer begrip en voorkomt misverstanden en onaangename verrassingen. Naast informeren en betrekken hecht Noordenveld veel waarde aan participatie. We blijven onze inwoners uitnodigen om mee te denken met en te reageren op plannen.

Inwoners kunnen de gemeente Noordenveld op diverse analoge en digitale manieren bereiken. De informatievoorziening richting de inwoner is net zo breed. Noordenveld communiceert via de gemeentelijke website en via sociale media, maar informeert haar inwoners daarnaast via de papieren gemeentepagina in de lokale huis-aan-huiskrant. Of tijdens een persoonlijk gesprek of een informatiebijeenkomst als dat beter past. De informatievoorziening richting de inwoner verloopt voor een deel via de lokale en regionale media. Het correct en op het juiste moment informeren van onze persrelaties blijft daarom van groot belang. Belangrijke onderwerpen op communicatief vlak zijn in 2024 onder meer ontwikkelingen in het sociaal domein, woningbouw, de opening van het nieuwe grondstoffencentrum voor inwoners, de opvang van vluchtelingen in de gemeente en het verduurzamen van de Noordenveldse samenleving.

Ook in de gemeentelijke organisatie is in de afgelopen jaren veel gebeurd. Sinds de tweede helft van 2023 is het managementteam weer op volle sterkte en is Sebastiaan Ruddijs gestart als secretaris/directeur van onze organisatie. De komende tijd wordt duidelijk welke koers onze organisatie gaat varen en hoe we ons als organisatie klaarstomen voor de toekomst. Goede communicatie blijft ook in de toekomst van cruciaal belang om collega's te blijven betrekken bij de opgaven waar we als organisatie en als samenleving voor staan.

Financiën

Er is vanuit de raad een toenemende behoefte aan (financiële) informatie om het inzicht te vergroten en verantwoorde keuzes te kunnen maken. De bestaande planning & control documenten spelen hierin een belangrijke rol. In de afgelopen jaren hebben wij meer energie gestoken in het verhaal achter de cijfers. Dit bereiken we door het houden van bijeenkomsten, door de nieuwe begrotingsopzet die vanaf de begroting 2021 is geïntroduceerd en door het (tussentijds) op een meer frequente basis delen en bespreken van (financiële) informatie. Daarnaast hebben we met ingang van de Programmabegroting 2022 een applicatie genaamd LIAS in gebruik genomen om plannen en control te digitaliseren en online te presenteren. Voor de Jaarstukken 2022 is deze applicatie ook gebruikt. In de komende jaren zullen we dit verder door ontwikkelen, waarmee we uiteindelijk zoveel als mogelijk en wenselijk de producten van de planning en control cyclus zullen digitaliseren.

Digitalisering en automatisering spelen steeds meer een belangrijke rol, zo ook bij financiële processen. Komend jaar zullen we hier in toenemende mate aandacht voor hebben en waar nodig aanpassen. Hierbij is samenwerking tussen de verschillende afdelingen en processen binnen de gemeente essentieel. Financiën zijn vaak nauw verbonden met andere operationele gegevens en processen zoals personeelsadministratie en inkoopprocessen. Zo is in 2023 gestart met de implementatie van een HRM-softwarepakket dat in 2024 volledig in gebruik zal worden genomen. Mede door deze nieuwe software overweegt financiën in samenwerking met de personeelsadministratie een aantal processen aan te passen waardoor een kwaliteitsslag behaald kan worden.

Informatisering en automatisering

Er wordt stevig gebouwd aan de ICT-infrastructuur. In de tweede helft van 2023 is het netwerk vervangen. Het omzetten van eigen systemen naar de Microsoft Azure (Cloud) omgeving is in volle gang. De fysieke omgeving is teruggebracht van tien fysieke machines naar vier eind 2023. De implementatie van de hybride werkplek is afgerond al betekent dat niet dat de werkplek niet verder wordt doorontwikkeld. Het trainingsprogramma is nu onderdeel geworden van het "in dienst treden" -proces voor nieuwe medewerkers. In 2024 worden de voorbereidingen getroffen voor het aanbesteden van nieuwe werkplekken.

In 2023 is door het team ICT een project opgestart om de data (email, chat, veldnet) te gaan structureren . De gemeente Noordenveld werkt met Microsoft 365 (MS365). Dit platform biedt mogelijkheden en onmogelijkheden met betrekking tot compliance. Zoals elke gemeente moet Noordenveld voldoen aan een groot scala van wetgevende kaders zoals bijvoorbeeld de archiefwet, de WOO en de AVG. Ter voorbereiding op het projectmatig uitvoeren van diverse onderwerpen, zijn er oriënterende workshops gehouden om de kennis met betrekking tot de mogelijkheden van MS365 te vergroten. De projectomschrijving is gereed en uitvoering zal in 2024 plaatsvinden. Naar verwachting het project door tot in 2025.

Vragen vanuit de organisatie ten aanzien van het leveren van data neemt steeds meer toe. Hierbij ontstaat ook de behoefte om de data meer gespecificeerd te zien. Neem bijvoorbeeld de CBS wijken en buurten. Deze zijn nog gebaseerd op van oudsher vastgestelde buurten en wijken. Door de vele nieuwbouw, uitbreiding wijken zijn de oude wijken te grofmazig, Dit vergt dus dat je wijken en buurten opnieuw moet laten indelen zodat vraagstukken voor bijv. duurzaamheid beter beantwoord kunnen worden.

In 2024 zal een aanvang worden om de wijken en buurten bij het CBS laten wijzigen. Verwachting is wel dat dit in 2025 afgerond zal zijn.

In het najaar van 2023 is een start gemaakt van het implementeren van het Document StructuurPlan (DSP). Dit DSP vormt de formele basis voor het totale, integrale informatiemanagement binnen de gemeente Noordenveld..
Vanuit het oogpunt van integraal informatiemanagement heeft zo'n plan veel toegevoegde waarde in een goed ingericht en beheerd DSP omdat hiermee een goed overzicht ontstaat van het totale informatielandschap. Er is dan één bron voor de vastlegging van werkprocessen, informatiesystemen (applicaties), informatie/documenttypen en metadata.
Een informatiehuishouding die maakt dat gemeente Noordenveld werkt in overeenstemming met de regelgeving, zodat informatie kan worden gebruikt om verantwoord beleid vast te kunnen stellen..

Uit deze bron (DSP), kan geput worden bij een veelheid aan vraagstukken op het gebied van informatiemanagement, informatie- en archiefbeheer, zaakgericht werken, vervangen en implementeren van applicaties, informatiebeveiliging en privacy zoals AVG , BIO, WPG maar ook welke informatie actief gepubliceerd moet worden in het kader van de WOO.

Met betrekking tot de ontwikkeling van de eigen ICT-organisatie is de I-Visie 2023-2025 vastgesteld. Deze wordt vervolgens verder uitgewerkt naar beleid en uitvoering. Op basis hiervan zal de IT-organisatie en de IT-governance opnieuw worden vormgegeven. Hierbij wordt het portfoliomanagement, waarmee al een start is gemaakt, verder geïmplementeerd. Portfolio management is een dynamisch besluitvormingsproces waarin nieuwe projecten, programma's en activiteiten worden geëvalueerd, geselecteerd, geprioriteerd en gebalanceerd in de context van bestaande projecten en programma's binnen het portfolio. Eigenaar van het portfolio is de manager Bedrijfsvoering.

Een van de onderdelen uit de I-visie is het verder zoeken en heroriënteren op ICT-samenwerking in de regio. Daarvoor zijn wij inmiddels lid van Samenwerking Noord, een samenwerkingsverband die circa 100 organisaties en hun medewerkers verbindt die zowel op strategisch als operationeel werken met IT.
De deelnemers zijn opgedeeld in sectoren om zo optimaal te kunnen samenwerken.
Lidmaatschap van de sector Overheden, biedt onze gemeente de mogelijkheid om informatie en kennis uit te wisselen. Dat kan middels het bijwonen van events, lunchsessies en kennisnetwerken. Daarnaast ontstaan er natuurlijk ook bilaterale contacten.
Binnen het vakgebied IT zijn er momenteel zoveel ontwikkelingen, dat kennisvergaring op deze wijze essentieel is om toekomstbestendig te zijn en te blijven.

In 2024 hebben wij het voornemen om een inkooptraject te starten voor Monitoring en Response (M&R) dienstverlening. M&R houdt in: het continue monitoren en analyseren van acties en gedrag op de digitale infrastructuur. Onder response wordt verstaan het acteren op afwijkingen in vorm van computerbedreigingen die kunnen wijzen op het verkrijgen van toegang door kwaadwillende (hackers), het detecteren van het versleutelen van informatie om vervolgens losgeld te eisen (ransomware) en het signaleren van data-exfiltratie (data-diefstal).
Door het stelen van data kan worden gedreigd met publicatie als drukmiddel om het gevraagde losgeld van de aanval te betalen. Door het verder verfijnen van monitoring met behulp van M&R

worden wij digitaal weerbaarder en kunnen we sneller acteren op dreigingen en incidenten als het toch een keer misgaat.

Informatiebeveiliging en privacybescherming

Informatiebeveiliging

In 2023 is een nulmeting (gap-analyse) op het gebied van informatiebeveiliging uitgevoerd met als doel om het huidige beveiligingsniveau van de gemeente Noordenveld vast te stellen en de mogelijke risico's te identificeren. In 2024 zullen de benodigde technische en organisatorische verbeteringen en noodzakelijke aanpassingen planmatig worden voortgezet om voldoende op niveau te komen en daarmee te voldoen aan het voor alle overheden verplichte normenkader, de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De BIO is een normenkader die een minimale set van richtlijnen en standaarden bevat voor het beveiligen van informatie en informatiesystemen binnen de Nederlandse overheid.

De mens is een belangrijke schakel in het grotere geheel van informatiebeveiliging. Het vergroten van de bewustwording rondom informatiebeveiliging én privacy helpt medewerkers om de regels te kennen, te begrijpen en te interpreteren. Niet eenmalig, maar als een continu proces. Daarom blijven wij in 2024 investeren in de bewustwording van onze medewerkers en zetten wij de informatiebeveiligingsbewustzijnscampagne voort met als einddoel medewerkers 'bewust bekwaam' op deze terreinen te maken.

Gegevensbescherming

In 2023 is een objectieve controle uitgevoerd door de Functionaris Gegevensbescherming (FG) op de volwassenheid die gemeente Noordenveld heeft ten aanzien van privacy. De thema's in deze controle omvatten:

- de aanwezigheid van privacy-beleid;
- het in kaart brengen van processen waarin persoonsgegevens worden verwerkt;
- de organisatorische inbedding van privacy (verwerkingsregister, bewustwording);
- de rechten van betrokkenen, bijvoorbeeld een inzage-verzoek;
- gemaakte afspraken met leveranciers over gegevensverwerking;
- gegevensbescherming (technische en organisatorische beveiliging)
- toezicht en verantwoording.

Op basis van de uitkomsten van deze controle wordt er in 2024 verder gewerkt aan de inbedding van deze aanbevelingen. Om daarmee aan de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) te kunnen voldoen. Ook zijn wij aan het onderzoeken of de gemeente Noordenveld kan samenwerken met omliggende gemeenten op het gebied van privacy, met als doel de slagvaardigheid te vergroten. Door kennis te bundelen neemt de kwetsbaarheid af.

Het vergroten van de bewustwording en aandacht van medewerkers met betrekking tot privacy is een cruciaal aspect in het waarborgen van de bescherming van persoonlijke gegevens binnen onze organisatie. In de informatiebeveiligingsbewustzijnscampagne is er, naast aandacht voor praktische informatie-beveiligingsaspecten, ook ruime aandacht voor het onderwerp privacy in de vorm van educatieve digitale trainingen over de AVG en het voorkomen van datalekken.

Inkoop

In het 2e halfjaar van 2022 heeft een nader onderzoek plaats gevonden op welke wijze en in welke vorm contractbeheer c.q. contractmanagement kan worden ingevoerd.
Medio 2023 zal hier een vervolg op plaats vinden en zal ook duidelijk worden op welke wijze de implementatie zal plaats vinden. In 2024 zal dit verder zijn beslag krijgen.

In 2023 wordt de rechtmatigheidsverantwoording door het college ingevoerd. In de loop van 2024 zal blijken of dit ook zorgt voor een wijziging ten aanzien van onze werkwijze met betrekking tot de interne controle op inkopen en aanbesteden.
Een wijziging in de werkwijze zal er overigens niet voor zorgen dat onze aandacht voor dit onderwerp zal verminderen.

Personeel en organisatie

Strategische Personeelsplanning

De diverse maatschappelijke ontwikkelingen en veranderende wet- en regelgeving vragen ons om na te denken over ons werk en de manier waarop we dat uitvoeren. Dat gaat niet alleen over het aantal collega's waarmee we het werk uitvoeren, maar ook over de kennis en vaardigheden die we in huis hebben en moeten halen. Na afstemming met de Ondernemingsraad is het uitvoeren van de strategische personeelsplanning gestart. De personele basisinformatie is beschikbaar en alle teamleiders en P&O-adviseurs zijn de afgelopen maanden voorbereid op hun rol in dit proces. In oktober vinden met alle teams (inclusief de medewerkers) werksessies plaats. Dit zal resulteren in actieplannen per team en een aanvullende organisatiebrede ontwikkelagenda. In 2024 zal hier (verder) uitvoering aan worden gegeven. Het proces van de strategische personeelsplanning zal worden geborgd in de planning- & control cyclus.

Leiderschapsontwikkeling

De vele wisselingen van leiders (het afgelopen jaar vacatures voor de gemeentesecretaris, twee MT-leden en zeven teamleiders) hebben ertoe geleid om in 2023 te investeren in de leiderschapsontwikkeling van Gemeente Noordenveld. Dit vindt onder andere plaats door een jaarprogramma met een extern bureau. Alle leidinggevenden nemen hier aan deel. In 2023 worden de huidige en toekomstige managementopgaven benoemd en vertaald naar een sturingsfilosofie en een leiderschapsprofiel. In 2024 worden de persoonlijke leiderschapsopgaven van de leidinggevenden vastgesteld en opgepakt. Hiervoor worden leersessies georganiseerd. Om tot een duurzame gedragsontwikkeling te komen, zullen ook onderliggende (organisatie- en team)patronen worden onderzocht.

Aantrekkelijk werkgeverschap

Het onderzoek naar wat een werkgever aantrekkelijk maakt, is klaar. Er zijn verschillende aanbevelingen gedaan over onderwerpen zoals hoe Noordenveld bekend staat als werkgever, het beeld dat mensen van ons hebben, hoe we medewerkers kunnen behouden en betrokken houden, hoe we onszelf presenteren, én de arbeidsvoorwaarden. De volgende stap is om deze aanbevelingen uit te werken tot plannen. We verwachten dit proces in 2024 te voltooien.

Hybride werken

In de zomer van 2023 is een concept regeling hybride werken ter instemming aan de Ondernemingsraad (OR) voorgelegd. Bij de beslissing om hybride te werken staat het belang van de dienstverlening aan inwoners, bedrijven, samenwerkingspartners en collega's voorop. Een ander

belangrijk aspect is dat medewerkers ook thuis over een geschikte werkplek beschikken. Wij willen dit faciliteren door het verstrekken van een bijdrage in de kosten voor de inrichting van een arbo verantwoorde thuiswerkplek;

Zodra de OR heeft ingestemd, gaan wij over tot uitvoering. Dit betekent onder andere dat we een aanbesteding zullen starten voor de levering van geschikt kantoormeubilair in de thuissituatie.

Cao Aan de Slag

Vanaf 1 januari 2024 voeren wij zelf de cao Aan de Slag uit. Deze cao is speciaal voor mensen met een arbeidsbeperking die voldoen aan specifieke voorwaarden en die in dienst zijn bij een gemeente, een gemeenschappelijke regeling, of een andere overheidsorganisatie die verantwoordelijk is voor de uitvoering van de Participatiewet.
Tot nu toe werden medewerkers die tot deze doelgroep behoren via Novatec bij ons gedetacheerd. Met ingang van 1 januari 2024 is dat niet langer nodig.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf verslagjaar 2023 wordt de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen in de jaarrekening en begroting. In de afdeling AO/IC is extra geïnvesteerd voor een soepele overgang naar de nieuwe verantwoording. Op basis van het gekozen ambitieniveau en wettelijke normen wordt jaarlijks het controleprotocol en controleplan opgesteld. Rechtmatigheid interne controles worden uitgevoerd middels het three lines of defence model. Het model waarborgt dat het rechtmatigheidsoordeel onafhankelijk tot stand komt.

In de rechtmatigheidsverantwoording wordt stil gestaan bij het begrotingscriterium, voorwaardencriterium en het misbruik en oneigenlijk gebruik criterium. Financiële onrechtmatigheid die boven de vastgestelde toleranties uitkomen worden vermeld. Daarnaast wordt er gerapporteerd over niet financiële onrechtmatigheden in verband met niet naleven van bepalingen in de Wet financiering decentrale overheden en de bijbehorende ministeriële regelingen. Tot slot worden geconstateerde fraudezaken gemeld indien dit onder eigen medewerkers voor is gekomen.

Wet open overheid

Zoals in een eerdere jaarrapportage is aangegeven is per 1 mei 2022 de Wet open overheid (Woo) als opvolger van de Wob in werking getreden. De Woo heeft als doel (semi-)overheden transparanter te maken. Overheidsinformatie moet voor iedereen beter toegankelijk en makkelijk vindbaar worden. Het grote verschil tussen de Woo en de Wob betreft de actieve openbaarmaking van documenten behorende tot 11 informatiecategorieën. Dat is een belangrijke aanvulling op de Wob waarbij het recht op het indienen van Woo-verzoeken is gebleven.

De Woo kent enkele doelstellingen waarvan de belangrijkste onderstaand zijn weergegeven:

1. Actieve openbaarmaking. Hieronder valt het actief openbaar maken van informatie uit eigen beweging.
2. Passieve openbaarmaking (Woo-verzoeken). Met de inwerkingtreding van de Woo is de afhandelingstermijn op Woo-verzoeken verkort. Feitelijk betekent dit dat Woo-verzoeken nu binnen 6 weken afgehandeld moeten worden in plaats van 8 weken die er onder de Wob nog voor stonden. Een Woo-verzoek moet daarbij elektronisch kunnen worden ingediend.

3. Bestuursorganen moeten maatregelen treffen om de duurzame toegankelijkheid van digitale documenten te borgen als randvoorwaarde om uitvoering te geven aan openbaarheid.

Wat hebben we gedaan?

Tot nu toe zijn wij vooral actief in passieve openbaarmaking, oftewel de openbaarmaking op verzoek. Om de actieve openbaarmaking te kunnen realiseren is in de zomer van 2023 gewerkt aan een implementatieplan. Bij het daaraan opvolging geven is gestart met het optimaliseren van het proces van afhandeling van Woo-verzoeken. Vervolgens is de Woo-ambitie bepaald, aangezien die zowel richtinggevend is voor de mate van openbaarheid en transparantie. Maar ook voor het uitstippelen van een tijdspad waarop invulling gegeven kan gaan worden aan voornoemde 11 informatiecategorieën. Daarbij is er een start gemaakt met de openbaarmaking van de eerste vier informatiecategorieën zoals die zijn voorgesteld door de minister van BZK vanuit ambitieniveau Basis. Ook is er aansluiting gezocht bij de Woo-index en is er anonimiserings-software aangeschaft die bij het verwerken van Woo-verzoeken nu gebruikt wordt. Niet alle informatie is namelijk openbaar, zeker omdat er bijvoorbeeld tevens rekening gehouden dient te worden met de privacy vanuit de AVG.

Wat gaan we doen?

De focus zal komen te liggen op de verdere implementatie van de actieve openbaarmaking vanuit de informatiecategorieën die in 2024 verplicht worden. We willen daarbij doorgroeien naar het Woo-ambitieniveau Medium, om daarmee verdere stappen te kunnen zetten t.a.v. de optimalisering van de transparantie. In 2024 zal daarom worden gewerkt aan diverse aspecten. Dat betreft onder andere:

- Een start maken met het publiceren van diverse informatiecategorieën van het niveau Medium.
- Het onderzoeken welke stukken alvast openbaar gemaakt kunnen worden redenerend vanuit het niveau Medium.

Tevens zal er aandacht zijn voor een verdere inbedding van de Woo in de ambtelijke organisatie. Dat betreft dan niet alleen het uitvoering geven aan de verplichtingen, maar zeker ook het communiceren over de verplichtingen die de Woo met zich meebrengt. En tevens ook het opleiden van medewerkers om hier binnen hun huidige werkzaamheden opvolging aan te kunnen geven. Want de implementatie van een wet als de Woo betreft een cultuurverandering die moet zorgen voor een verandering van een houding van ‘gesloten mits' naar 'open tenzij’

Frauderisico

Externe partijen moeten er op kunnen vertrouwen dat de gemeente Noordenveld en haar medewerkers op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. Daarom heeft gemeente Noordenveld een gedragscode opgesteld. Het belang van de gedragscode en de naleving wordt periodiek benadrukt en is onderwerp van gesprek tussen leidinggevende en medewerker. Er is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.
Onze (financiële) processen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheiding. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en toegang heeft tot activa.

Het college van de gemeente Noordenveld is zich bewust van het inherente risico van fraude dat zij, zowel intern als extern, loopt bij het uitvoeren van haar activiteiten. Het college stelt begin 2024 een aangepaste frauderisicoanalyse op., welke onder meer gebaseerd zal zijn op de in 2023 vastgestelde beleidsnota fraude.

Deze beleidsnota fraude kent de volgende doelstellingen:

- Het ontwikkelen van bewustwording bij management en medewerkers
- Het verstrekken van praktische handvatten voor het opzetten, uitvoeren en controleren van processen met betrekking tot fraude, corruptie en misbruik en oneigenlijk gebruik
- Inzicht bieden in de gemeente-brede analyse van de frauderisico's en beheersmaatregelen
- Het definiëren van duidelijke procedures voor de te nemen stappen bij (het vermoeden van) fraude inclusief de taken en verantwoordelijkheden van iedereen in dat proces

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen moeten er toe bijdragen dat override of controls wordt gesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Gezien de activiteiten van gemeente Noordenveld heeft informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy en daarmee samenhangende reputatie een hoge prioriteit.

De door de CISO beoordeelde maatregelen in het kader van informatiebeveiliging en de daaruit voortgekomen verbeterpunten worden in 2024 verder vorm gegeven. Toezicht op de naleving van de getroffen beheersmaatregelen zal procesmatig worden ingericht. De genoemde verbeterpunten vormen tevens de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

6. Verbonden partijen

Inleiding

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (gebaseerd op art. 186 van de Gemeentewet) is in artikel 9, lid 2 onder f bepaald dat in de begroting een afzonderlijke paragraaf gewijd wordt aan de verbonden partijen. Een verbonden partij is een partij waarin de gemeente samen met derde partijen, ter uitvoering van een bepaalde publieke taak zowel een bestuurlijk als een financieel belang heeft. De gemeente kan bestuurlijk en financiële belangen hebben in verschillende verbonden partijen. Dit kunnen zijn: gemeenschappelijke regelingen (GR), stichtingen, verenigingen en vennootschappen. Uitgangspunt is dat deze partijen beleid uitvoeren voor de gemeente. De gemeente blijft beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheden houden ten aanzien van deze partijen.

In deze paragraaf wordt een opsomming gegeven van alle verbonden partijen en hoe wij daaraan deelnemen. Waar mogelijk is de visie opgenomen op de verbonden partij in relatie tot de realisatie van de doelstellingen zoals deze zijn opgenomen in de begroting en worden de beleidsvoornemens over de verbonden partijen vermeld. Daarnaast wordt kort weergegeven wanneer er bijzondere ontwikkelingen zijn.

De visie

Verbonden partijen zijn of worden ingesteld ter uitvoering van een bepaalde activiteit, waarbij de redenen van instelling gelegen zijn in doelmatigheid, doeltreffendheid en/of bestuurlijke krachtenbundeling. De kern hierbij is dat gebruik wordt gemaakt van verbonden partijen wanneer dat een meerwaarde heeft voor het bereiken van politieke doelstellingen. De door u vastgestelde notitie verbonden partijen bevat een aantal aanbevelingen. De kern van de aanbevelingen is dat de rollen moeten worden verhelderd en dat het contact tussen de GR en de gemeente die eraan deelneemt wordt geïntensiveerd. Dat geldt zowel voor de raad, het college en de ambtelijke organisatie. Daarbij is het uitgangspunt dat de gezamenlijke gemeenten een heldere taakformulering voor de GR aangeven, zodat geen situatie ontstaat dat bij GR's in feite de regeling haar eigen agenda bepaalt.

Verbonden partijen: een opsomming

Hieronder is weergegeven welke typen verbonden partijen worden onderscheiden en aan welke vormen de gemeente deelneemt:

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeenteraad of colleges van burgemeester en wethouders van twee of meer gemeenten kunnen een GR treffen ter behartiging van één of meer belangen van de gemeente. De gemeente neemt deel aan de volgende GR's:

- Veiligheidsregio Drenthe (VRD);
- Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Drenthe;
- Recreatieschap Drenthe;
- GR inzake aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van systemen voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA's);
- Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Drenthe;
- Publiek Vervoer Groningen Drenthe;

- Noordmidden-Drentse (NMD) samenwerking.

Deelnemingen

Vanuit het oogpunt van het behartigen van het publieke belang is de gemeente geheel of gedeeltelijk in het bezit van de aandelen van een aantal vennootschappen. De gemeente beschikt over aandelen in de volgende bedrijven:

- Enexis;
- Waterleiding Maatschappij Drenthe;
- Bank Nederlandse Gemeenten.

Stichtingen en verenigingen

Het college kan, de raad gehoord hebbende, besluiten deel te nemen in een stichting of vereniging. De gemeente neemt op dit moment niet deel in een stichting of vereniging.

PPS-constructies

Publiek private samenwerking is een middel om bepaalde doelen te realiseren. De samenwerking met marktpartijen moet een meerwaarde opleveren. Meerwaarde in de vorm van het benutten van kennis en expertise van andere partijen en het spreiden van risico's kan leiden tot efficiëntere uitvoering van plannen en projecten. De gemeente neemt op dit moment niet deel in PPS-constructies.

Verbonden partijen: een nadere toelichting/bijzondere ontwikkelingen

Hierna wordt aangegeven welke doelstelling met de betreffende verbonden partij wordt nagestreefd. In het kader van het vermelden van beleidsvoornemens wordt aangegeven welke bijzondere ontwikkelingen zich voordoen. De opgenomen bedragen zijn afgerond naar een veelvoud van € 1.000.

Veiligheidsregio Drenthe (VRD)

Doel: de gemeente Noordenveld maakt deel uit van de gemeenschappelijke regeling (GR) Veiligheidsregio Drenthe (VRD). Deze GR is een wettelijke verplichting op basis van de Wet veiligheidsregio's. De 12 Drentse gemeenten financieren gezamenlijk voor een groot deel de veiligheidsregio Drenthe. Naast de 12 Drentse gemeentelijke bijdragen wordt de VRD voor een (klein) deel gefinancierd vanuit een Brede Doeluitkering (BDUR) van het Rijk. De VRD behartigt de belangen van de Drentse gemeenten op het terrein van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening in de regio. Daarnaast heeft de VRD de zorg voor een adequate samenwerking met de gemeenschappelijke meldkamer Noord Nederland. Ook is de VRD verantwoordelijk voor de gecoördineerde en multidisciplinaire voorbereiding op rampenbestrijding en crisisbeheersing.
Vestigingsplaats: Assen.
Betrokken: alle 12 Drentse gemeenten.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: het bestuur van de VRD is verantwoordelijk voor de brandweerzorg en rampen- en crisisbeheersing in Drenthe. Het algemeen bestuur bestaat uit alle Drentse burgemeesters. Een afvaardiging vanuit het algemeen bestuur vormt het dagelijks bestuur. Het veiligheidsbestuur wordt geadviseerd door het Directieoverleg Veiligheid. Hierin zitten de verantwoordelijke managers van de politie, GHOR en regionale brandweer, onder voorzitterschap van de coördinerende gemeentesecretaris.
Financieel belang: de gemeentelijke bijdrage is gekoppeld aan het component dat de gemeente via het gemeentefonds ontvangt voor brandweerzorg. De huidige rijksbijdrage uit het

gemeentefonds wordt gezien als een weerspiegeling van de daadwerkelijke kosten van gemeenten voor de brandweer en rampenbestrijding. Concreet betekent dit dat elke gemeente een gelijk aandeel aan inkomsten uit het gemeentefonds jaarlijks afdraagt aan de VRD. De bijdrage van de gemeente Noordenveld aan de VRD bedraagt voor 2024 € 1.852.558.000.

Eigen vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 2.209.695;
- 31-12-2024: € 2.217.695.

Vreemd vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 24.143.046;
- 31-12-2024: € 30.821.289.

Risico's: Als mogelijke risico's worden door de VRD genoemd de toekomstige rechtspositie van de brandweervrijwilligers (dit kan meer gaan kosten), stijgende kosten in de aanschaf van het materieel van de brandweer (door voortschrijdende technische ontwikkelingen en veranderde wet- en regelgeving stijgen de kosten van het te vervangen materieel van de brandweer), en stijgende kosten van het opleiden van een brandweermedewerker, digitale verstoring en een waarschijnlijke verhoging van de ongevallenverzekering voor de medewerkers van de VRD.
De VRD heeft de algemene reserve verlaagt naar 2,5%. Het ongedekte deel van de risico's van de VRD, welke uitkomt op in totaal €4.815.00 moet bij de gemeenten in hun eigen weerstandscapaciteit worden verwerkt. Dit betekent voor Noordenveld een bedrag ad €218.885,-. Dit bedrag moet is meegenomen in de risicoparagraaf van de begroting 2024, en legt beslag op de algemene reserves.

Ontwikkelingen:
Alle ontwikkelingen rondom data- en informatiemanagement, klimaatadaptatie, duurzaamheid en energietransitie hebben gevolgen voor de taakuitvoering van de VRD. De enorme ontwikkelingen vragen nieuwe inzichten en nieuwe kennis op deze dossier. Denk hierbij aan: droogte en hitte op evenementenadvisering, de ontwikkelingen rondom zonneweides, waterstofproductie en-transport, zorgcontinuïteit en natuurbrandbeheersing. De VRD versterkt de samenwerking met het Rijk op het gebied van crisisbeheersing en de VRD wil tijdig en proactief mee ontwikkelen op de landelijke ontwikkelingen die spelen op dit thema..
De VRD blijft verder inzetten op het paraat houden van onze brandweer in de toekomst. Het wordt steeds lastiger en duurder om brandweervrijwilligers te vinden en (langdurig) te binden. Er wordt gekeken op welke wijze de brandweer in de toekomst in Drenthe kan worden georganiseerd.

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Drenthe

Doel: binnen het programma Zorg en Welzijn valt GGD Drenthe onder de Openbare gezondheidszorg. De GGD is voor de 12 Drentse gemeenten de uitvoeringsorganisatie voor de publieke gezondheid. Zij voert de taken uit zoals vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). Daarnaast adviseert en ondersteunt zij gemeenten bij het maken en uitvoeren van het lokale gezondheidsbeleid. Dit alles wordt bekostigd door een jaarlijkse bijdrage van de deelnemers.
Vestigingsplaats: Assen.
Betrokken: de 12 Drentse gemeenten.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: een collegelid is lid van het algemeen bestuur.
Financieel belang: jaarlijkse bijdrage voor de uitvoering van het wettelijk vastgelegde basispakket, op basis van een vastgestelde begroting. Het totaal te financieren bedrag voor de basistaken en programma jeugd bedraagt voor 2024 € 1.346.233. Ten opzichte van 2023 gaat het totaal te financieren bedrag omhoog met € 58.020. Het tekort zal aangevraagd worden bij de perspectiefnota 2024. De stijging wordt veroorzaakt door de indexering van de loon- en

prijscompensatie van 8,2%, uitbreiding van het aantal inspecties op de gastouderopvang en de invoering van de Wet open overheid (WOO).

Eigen vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 2.216.000;
- 31-12-2024: € 2.000.000.

Vreemd vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 6.750.000;
- 31-12-2024: € 2.070.000.

Begroot resultaat 2024: € 0.

Risico's: niet van toepassing.

Ontwikkelingen:

De GGD is overgegaan naar een nieuwe programma-indeling die op meer inhoudelijke samenhang en synergie is gebaseerd: een programma 'gezondheid en leven' waarin de onderdelen gericht op sociale veiligheid zijn samengebracht, en een programma 'publieke zorg en dienstverlening', waarin de onderdelen van de GGD zijn samengebracht. De nieuwe visie en strategische koers komen voort uit de geleerde lessen uit de COVID-19 periode en de maatschappelijke uitdagingen.

De GGD gaat zich positioneren als de strategische kennispartner in de regio op het gebied van gezondheid en sociaal veilig leven.

De GGD gaat zich in 2024 positioneren als de strategische kennispartner in Drenthe op het gebied van gezondheid en sociaal veilig leven. Ze verzamelen, ontwikkelen, leveren en delen data en kennis die ons inzicht geeft in de gezondheidsfactoren. Ze zijn de verbindende schakel en aanjager in de kanteling van het systeem van crisis naar preventie. Een bijdrage zal geleverd worden aan een toename van gezondheid, sociale veiligheid en veerkracht van de Drentse samenleving en leefomgeving.

Recreatieschap Drenthe

Doel: Het instrument die de deelnemende gemeenten inzetten om snel, effectief, daadkrachtig en succesvol de toegevoegde waarde van de recreatief-toeristische sector te vergroten en de onderlinge samenwerking is een voorwaarde om tot effectief beleid te komen.

Vestigingsplaats: Dwingeloo

Betrokken: alle 12 Drentse gemeenten en de gemeente Ooststellingwerf.

Bestuurlijk belang of bevoegdheid: een collegelid is lid van het algemeen dagelijks bestuur.

Financieel belang: De jaarlijkse bijdrage op basis van de begroting. De gevraagde bijdrage van de gemeente Noordenveld is, conform de begroting 2024 van het Recreatieschap Drenthe, in totaal € 88.193 voor 2024 (exploitatiekosten € 73.051 plus een bijdrage vanuit het fonds recreatie en toerisme € 15.142), ten opzichte van € 81.036 in 2023. Deze bijdrage kan worden gedekt uit het reguliere begrotingsbudget.

Geraamd eigen vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 1.175.580
- 31-12-2024: € 1.184.168

Geraamd vreemd vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 1.050.636
- 31-12-2024: € 1.286.336

Risico's: niet van toepassing.

Ontwikkelingen: Het Recreatieschap wil gemeenten en de sector ondersteunen om de nu voor ons liggende landelijke en provinciale opgaven gezamenlijk aan te pakken. In 2024 willen inzetten op:

Integrale aanpak, duurzaam ondernemerschap, benutten wandelknooppuntensysteem, inzet wandelplatform, beleidsontwikkeling nieuwe fietsrecreant, data interpretatie en ondersteuning ondernemers en onderwijs.

Gemeenschappelijke regeling inzake aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van systemen voor de individuele behandeling van afvalwater (IBA's)

Doel: aanleg, instandhouding, beheer en onderhoud van systemen voor de individuele behandeling van afvalwater.
Vestigingsplaats: niet van toepassing.
Betrokken: Noordenveld en waterschap Noorderzijlvest.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: niet van toepassing.
Financieel belang: de bijdrage wordt toegekend op basis van verleende diensten. De kosten hiervoor worden voldaan uit het GWRP.
Eigen vermogen begin en eind begrotingsjaar: niet van toepassing.
Vreemd vermogen begin en eind begrotingsjaar: niet van toepassing.
Begroot resultaat 2023: niet van toepassing.
Risico's: niet van toepassing.
Ontwikkelingen: geen bijzonderheden.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Drenthe

Doel: de oprichting van een RUD vloeit voort uit de packagedeal tussen Kabinet, Het IPO, de VNG en de Unie van Waterschappen. Landelijk wordt de noodzaak voor de vorming van een RUD gevoeld om de kwaliteit van de uitvoering te vergroten en om de bestuurlijke versnippering over verschillende bestuursorganen tegen te gaan. Voor de totstandkoming van de RUD is in Drenthe gekozen voor het aangaan van een gemeenschappelijke regeling, omdat voor deze bij uitstek publieke taak de publieke rechtsvorm goede waarborgen biedt. Het takenpakket bestaat uit de milieutaken en omvat zowel de vergunningverlening, het toezicht, de handhaving alsmede milieu specialistisch advies. Met deze samenwerking tussen de bestuursorganen en bestuurslagen wordt kennis, kwaliteit en capaciteit gebundeld. Dat leidt tot een robuuste en toekomstbestendige organisatie, die zal leiden tot kostenbesparing voor de deelnemers.
Vestigingsplaats: Assen.
Betrokken: alle 12 Drentse gemeenten en de provincie Drenthe.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: een collegelid is lid van het Algemeen Bestuur en tevens voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de Regionale Uitvoeringsdienst Drenthe.
Financieel belang: jaarlijkse bijdrage voor de uitvoering van de milieutaken op basis van een vastgestelde begroting. De bijdrage van de gemeente Noordenveld is vastgesteld op € 1.050.000 en komt overeen met de begroting 2024 van de RUD.
Eigen vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 312.000;
- 31-12-2024: € 312.000.

Vreemd vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 6.108.000;
- 31-12-2024: € 6.474.000.

Begroot resultaat 2023: € 0.
Risico's:

- Tegenvallende resultaten in de bedrijfsvoering van de RUD kunnen ertoe leiden dat de gemeentelijke eigen bijdrage incidenteel of structureel wordt verhoogd.

- Daarnaast kunnen diverse ontwikkelingen een grotere inzet vergen (vraaggerichte werkzaamheden waar we geen grip op hebben), zoals meer bouw- en sloopmeldingen (asbest), diverse klachten over bijvoorbeeld geuroverlast, laag frequent geluid, etc. Voor een aantal van deze factoren is er een zekere keuzevrijheid (bijv. de inzet al dan niet van BOA's of een luchtspecialist). Deze kosten kunnen als meerwerk worden opgevoerd.

Ontwikkelingen:

- Vooral de invoering van de omgevingswet kan impact hebben op de begroting. Er wordt nog een plan van aanpak geschreven hoe de omgevingswet door de RUD wordt opgepakt.
- Daarnaast is de verschuiving van de bodemtaken van de provincie naar de gemeente van invloed op de werkzaamheden die de RUD voor ons uitvoert.

Publiek Vervoer (PV) Groningen-Drenthe

Doel: Een optimaal, duurzaam, betaalbaar en toekomstbestendig vervoersysteem. Het is een samenwerking op het gebied van onder andere lokaal vervoer en vervoer speciaal toegespitst op doelgroepen, zoals het Wmo- en leerlingenvervoer. De samenwerking moet publiek vervoer in de toekomst betaalbaar houden, duurzamer maken en de service aan de reizigers verder verbeteren.
Vestigingsplaats: Assen.
Betrokken: Alle 22 gemeenten van Groningen en Drenthe en de provincies in de vorm van het OV-bureau Groningen Drenthe.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: Het bestuur van de Bedrijfsvoeringsorganisatie bestaat uit een afvaardiging van de collegeleden van de deelnemers, te weten één vertegenwoordiger per deelnemer per regio (er zijn zeven regio's) en een vertegenwoordiger van het OV-bureau. De verantwoordelijk wethouder van Noordenveld, Kirsten Ipema, vertegenwoordigt het perceel Noord/Midden-Drenthe in het bestuur. Aan het bestuur komen alle bevoegdheden toe die aan de Regeling zijn opgedragen.
Financieel belang: In de besluitvorming begin 2016 hebben colleges en het bestuur van het OV-bureau aangegeven in totaal voor de contractperiode een jaarlijks bedrag van maximaal € 800.000 op te brengen. De afgelopen jaren zijn er extra uitgaven geweest voor aanvullende opdrachten die niet in de begroting waren opgenomen. Per deelnemer is een jaarlijkse bijdrage hiervoor vastgesteld, waarbij de gemeenten een onderlinge verdeelsleutel hanteren op basis van het gemeentefonds 2015 voor de Wmo. Volgens deze verdeelsleutel is de bijdrage van de gemeente Noordenveld in 2024 € 23.000, exclusief BTW. De deelnemersbijdrage en de vervoerskosten worden betaald vanuit het Wmo-budget.
Eigen vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 352.000;
- 31-12-2024: € 263.000.

Vreemd vermogen begin en eind begrotingsjaar:

- 01-01-2024: € 0;
- 31-12-2024: € 0.

Begroot resultaat 2024: € 1.000.
Risico's: Tegenvallende resultaten in de bedrijfsvoering van Publiek Vervoer kunnen ertoe leiden dat de gemeentelijke eigen bijdrage incidenteel of structureel wordt verhoogd. De GR Publiek Vervoer Groningen Drenthe legt in haar kaderbrieven de nadruk op doorontwikkeling van het vervoerssysteem. De basis van (verdere) doorontwikkeling is echter dat de daadwerkelijke uitvoering van het vervoer op orde is.
Ontwikkelingen: Risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie:

- De kosten voor een volledige bedrijfsvoering ondersteuning zijn niet in de begroting opgenomen. Binnen de bedrijfsvoering zijn nog niet alle punten afgedekt. Dit maakt dat de organisatie afhankelijk is van de beschikbare capaciteit en kennis van de deelnemers.
- De kleine omvang van de organisatie en het feit dat er maar één persoon per functiesoort aanwezig is, zorgt ervoor dat er geen vervanging onderling is bij ziekte/afwezigheid. Alle vervanging zal ingehuurd moeten worden waar hogere kosten aan verbonden zijn. Daarnaast ligt een groot deel van de kennis en kunde bij extern personeel. De organisatie is hierdoor afhankelijk van inhuurkrachten.
- De contracten met de vervoerders hadden een doorlooptijd van vier jaar en zijn eind 2026 afgelopen. In 2022 is besloten om gebruik te maken van de mogelijkheid voor verlenging van twee jaar. In 2023 moet besloten worden om na 2024 een nieuwe aanbesteding op te starten. De kosten voor eventuele aanbesteding is niet in de begroting 2024 opgenomen.

Noordmidden-Drentse samenwerking (NMD)

De Noordmidden-Drentse samenwerking betreft een 'GR zonder meer' en hoeft derhalve niet verder toegelicht te worden.

Enexis NV

Doel: netwerkbeheer.
Vestigingsplaats: Den Bosch.
Betrokken: provincies en gemeenten bezitten de aandelen.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: niet van toepassing.
Financieel belang: De gemeente bezit 0,0469% van de aandelen. Aangezien we nog niet over de begrote cijfers van 2024 beschikken, tonen we hieronder de financiële gegevens van Enexis voor 2023:
Eigen vermogen eind 2022 en halverwege 2023:

- 31-12-2022: € 5.441 miljoen;
- 30-06-2023: € 5.263 miljoen.

Vreemd vermogen eind 2022 en halverwege 2023:

- 31-12-2022: € 4.907 miljoen;
- 30-06-2023: € 5.517 miljoen.

Resultaat na belasting eind 2022 en halverwege 2023:

- 31-12-2022: € 1.300 miljoen;
- 30-06-2023: € 15 miljoen.

Risico's:
De missie en opgave hebben grote gevolgen voor de financiële positie van Enexis. Verkenningen van netbeheer NL en de individuele netbeheerders geven aan dat de energietransitie een enorme investeringsopgave en daaruit voortvloeiende kapitaalbehoefte tot gevolg heeft. Uitgangspunt is dat Enexis financieel solide blijft, geen financiële risico's neemt en tenminste een A credit-rating behoudt.
Ontwikkelingen:
In de AVA van 2022 is het nieuwe strategische plan vastgesteld. Daarin wordt gekozen voor focus op kerntaken met drie hoofddoelen:

- Wij sturen op maatschappelijk optimale energiekeuzes.
  Mede richting geven aan maatschappelijk optimale keuzes voor een duurzaam, betrouwbaar en betaalbaar energiesysteem van de toekomst en een haalbare weg daarnaartoe.
- Wij bieden iedereen altijd toegang tot energie.

Voor iedereen een toegankelijke, veilige energie-infrastructuur met behoud van een hoge leveringszekerheid en tegen de laagst mogelijke kosten.

- Klanten weten wat ze aan ons hebben.
  Transparante, betrouwbare en efficiënte dienstverlening aan klanten en marktpartijen.

Eind 2022 hebben de 3 regionale netbeheerders (Enexis, Alliander en Stedin) en hun aandeelhouders een onderhandelingsakkoord bereikt met het Rijk over de voorwaarden en het proces voor een toekomstige participatie door het Rijk als de kapitaalbehoefte de mogelijkheden van het bedrijf en de huidige aandeelhouders overstijgt. De AVA heeft in april 2023 ingestemd met het akkoord. In 2022 heeft Enexis de commerciële dochter Fudura verkocht, met een boekwinst van € 1,1 mld. Hiervan is € 100 mln uitgekeerd aan de aandeelhouders. Tevens heeft de AVA besloten om huidige dividendbeleid te handhaven om jaarlijks maximaal 50% van de nettowinst uit gewone bedrijfsvoering uit te keren als dividend aan de aandeelhouders onder de voorwaarde dat deze uitkering er niet toe leidt dat Enexis binnen vijf jaar haar A-rating profiel kan verliezen. Er is sprake van een solide financiële positie.

NV Waterleidingmaatschappij Drenthe (WMD)

Doel: gewaarborgde levering van water.
Vestigingsplaats: Assen.
Betrokken: provincie Drenthe en 11 Drentse gemeenten.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: stemrecht in de algemene aandeelhoudersvergadering.
Financieel belang: de gemeente Noordenveld bezit 72 van de 1.946 aandelen (3,7%).
Eigen vermogen eind 2021 en 2022:

- 31-12-2021: € 60,7 miljoen;
- 31-12-2022: € 61,8 miljoen.

Vreemd vermogen eind 2021 en 2022:

- 31-12-2021: € 125,8 miljoen;
- 31-12-2022: € 138,7 miljoen.

Resultaat 2022: € 1,1 miljoen.
Er is van de WMD geen begroting 2024 ontvangen. Derhalve volstaan wij met het vermelden van de cijfers uit de laatst goedgekeurde jaarrekening (2022).
Risico's: niet van toepassing.
Ontwikkelingen: de jaarrekening 2022 is op 17 juni 2023 vastgesteld.

NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doel: behartiging van de bancaire zaken van onder meer de Nederlandse gemeenten.
Vestigingsplaats: Den Haag.
Bestuurlijk belang of bevoegdheid: stemrecht in de algemene aandeelhoudersvergadering.
Betrokken: Nederlandse staat, provincies en gemeenten.
Financieel belang: de gemeente Noordenveld bezit 0,05% (30.771) van de aandelen.
Eigen vermogen eind 2021 en 2022:

- 31-12-2021: € 5,0 miljard;
- 31-12-2022: € 4,6 miljard.

Vreemd vermogen eind 2021 en 2022:

- 31-12-2021: € 87,1 miljard;
- 31-12-2022: € 88,0 miljard.

Resultaat 2022: € 300 miljoen.

Er is van de BNG geen begroting 2024 ontvangen. Derhalve volstaan wij met het vermelden van de cijfers uit de laatst goedgekeurde jaarrekening (2022).

Risico's: niet van toepassing.

Ontwikkelingen: BNG Bank heeft een goed jaar achter de rug. Over het jaar 2022 heeft de bank een nettowinst gerealiseerd van EUR 300 miljoen. Deze is EUR 64 miljoen hoger dan in 2021. Deze prestatie uit zich eveneens in een hoger rendement op eigen vermogen van 6,7% vergeleken met het rendement op eigen vermogen van vorig jaar (5,4%). Gunstige markt condities hebben bijgedragen aan dit resultaat. Specifiekere oorzaken van dit vergeleken met 2021 relatief hoge rendement zijn het gestegen renteresultaat en een hoger positief resultaat financiële transacties.

7. Grondbeleid

Inleiding

De paragraaf grondbeleid bevat, gebaseerd op artikel 16 BBV, de volgende onderdelen:

1. een visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
2. een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
3. een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
4. een onderbouwing van de geraamde winstneming;
5. de beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondzaken.

Visie grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's

Nota Grondbeleid

De gemeentelijke financiële verordening 2018 schrijft voor dat de nota Grondbeleid iedere 4 jaar moet worden herzien. Eind 2021 wordt de meest recente Nota Grondbeleid 2022-2025 vastgesteld. Daarin omschrijven we dat grondbeleid geen doel op zich is, maar een instrument voor het realiseren van gemeentelijke doelstellingen, onder andere op het gebied van ruimte, volkshuisvesting, economie, duurzaamheid en leefbaarheid.

In de nota Grondbeleid 2022-2025 vervolgen we ons eerder ingezette beleid om via situationeel grondbeleid onze doelstellingen te realiseren: “faciliterend waar het kan en actief waar het nodig of gewenst is”. Risicomanagement wordt steeds belangrijker en faciliterend grondbeleid is net als actief grondbeleid, voor de gemeente niet risicoloos. Per project wordt dan ook een afgewogen keuze gemaakt voor de te voeren strategie.

Vastgoedbeleid

De afgelopen jaren is de basisadministratie van het gemeentelijke vastgoed en gronden op orde gebracht. Hierdoor is nu inzichtelijk welke vastgoedobjecten en gronden wij in portefeuille hebben en de korte en lange termijnvisie op deze objecten en gronden is. Daarnaast is onderzocht welke vastgoedobjecten en gronden we in eigendom willen houden en welke we willen afstoten. Het afstoten hiervan is gedeeltelijk in gang gezet. Als sluitstuk van de opdracht om onze vastgoed- en grondenportefeuille te professionaliseren, is dat er dat er 2022 een Nota Vastgoedbeleid is opgesteld.

Omgevingswet

De Omgevingswet treedt per 1 januari 2024 in werking. Dat betekent dat er vanaf dat moment alleen nog omgevingsplannen zijn. Ook de figuur van het exploitatieplan (kostenverhaalsinstrument) zal komen te vervallen. En op bepaalde vlakken zal de wetgeving ook inhoudelijk wijzigen. Bij de opstelling van de nota Grondbeleid 2022-2025 is gekeken wat dit betekent voor het gemeentelijk grondbeleid en hoe een en ander wordt geïmplementeerd.

Materiële Vaste Activa

Gronden die de gemeente in eigendom heeft (verkregen) met het oog op gebiedsontwikkeling worden ook wel 'warme of strategische gronden genoemd. Deze gronden worden volgens het BBV verantwoord onder de Materiële Vaste Activa. Het BBV schrijft voor dat deze gronden tegen marktwaarde gewaardeerd moeten worden en dat bij een duurzame waardevermindering deze

gronden moeten worden afgewaardeerd. Jaarlijks wordt bij de jaarrekening beoordeeld of deze gronden nog voor de juiste marktwaarde zijn geactiveerd.

Grondprijsbeleid

In juni 2021 is de Kadernota grondprijzen 2022-2025 door u vastgesteld. Belangrijk uitgangspunt binnen het gemeentelijk grondprijzenbeleid is dat we marktconforme grondprijzen hanteren, om oneigenlijke staatssteun te voorkomen. De kadernota omschrijft de wijze waarop de grondprijzen worden bepaald. Op basis van deze beleidsnota wordt jaarlijks een Grondprijsbrief met actuele prijzen opgesteld. Bij deze begroting wordt u ter vaststelling de Grondprijsbrief 2024 aangeboden.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie

In exploitatie genomen complexen (BIE complexen)

Voor de hieronder genoemde BIE-complexen zijn exploitatiebegrotingen door de gemeenteraad vastgesteld. De totale boekwaarde bedraagt per 31 december 2022 € 742.000 negatief. De werkelijke opbrengsten van de in exploitatie genomen gronden zijn hoger dan de gemaakte kosten. Daarnaast is in de jaarrekening 2022 een verliesvoorziening gevormd voor Peize-Zuid van € 2,2 miljoen om het verwachte tekort bij het afsluiten van deze grondexploitatie te kunnen dekken.

Omschrijving	Kern	Laatst vastgestelde exploitatie	Looptijd	Einddatum
Woningbouw				
Oosterveld	Norg	Jaarrekening 2022	9	1-1-2032
Peize Zuid	Peize	Jaarrekening 2022	9	1-1-2032
Bedrijventerrein en overig				
Bedrijventerrein Haarveld	Roden	Jaarrekening 2022	8	1-1-2031
Westeres	Roden	Jaarrekening 2022	1	1-1-2025
Afgewikkelde exploitaties				
Veldkampen	Roden	Jaarrekening 2022		

Toelichting per project

Oosterveld te Norg

Fase 1 is volledig verkocht en woonrijp gemaakt. In fase 2 en 3 wordt volop gebouwd. De voorbereidingen voor het woonrijp maken van beide fasen zijn in volle gang. De vrije kavels van fase 3 zijn nog niet allemaal verkocht.

Peize Zuid te Peize

Eind 2023 wordt er een uitspraak van de Raad van State verwacht over het vaststellen van het bestemmingsplan. Daarna zal bekend worden of het project gerealiseerd kan worden. Het stedenbouwkundig plan wordt uitgewerkt in werktekeningen en bestek. Indien de RvS instemt met het plan zal er begin 2024 gestart kunnen worden met de verkoop.

Haarveld te Roden

De belangstelling naar bedrijfskavels op Haarveld is de laatste jaren, ondanks een aantal onzekere conjuncturele ontwikkelingen, explosief gegroeid. Komende jaren zullen naar verwachting de laatste beschikbare kavels op Haarveld worden uitgegeven. De nieuwe bedrijventerreinenvisie, waar

op dit moment hard aan gewerkt wordt, zal moeten uitwijzen in hoeverre we moeten anticiperen op toekomstige ruimtebehoefte.

Westeresch te Roden

De belangstelling naar kavels op het bedrijventerrein op de Uitbreiding Westeresch is gegroeid. Afgelopen jaren zijn meerdere opties uitgegeven, maar de daadwerkelijke verkoop blijft onzeker. De einddatum van deze grondexploitatie is 31-12-2024 met een positief resultaat.

Materiële Vaste Activa (MVA)

Strategische (of overige gronden en terreinen) gronden worden op de balans onder de materiële vaste activa gepresenteerd. De boekwaarde van deze gronden bedroeg op 31 december 2022 ruim € 3,6 miljoen. Tot deze gronden behoren onder meer de complexen waarvoor nog geen grondexploitatie is vastgesteld.

Materiële vaste activa - gronden	Kern	Oppervlakte m2
Regiovisie	gemeente	369.319
Oude Velddijk	Peize	6.696
Een Hoofdstraat	Een	30.000
Vrijetijdsboulevard	Roden	21.500
Kavel hoek Wilhelminastraat/Kanaalstraat	Roden	4.160
Bedrijvenkavel bij Feeder One	Roden	2.586
Bedrijvenkavel bij Westeres (naast tankstation)	Roden	4.910
		439.171

Immateriële Vaste Activa (IMVA)

Voor toekomstige grondcomplexen geldt dat er voorbereidingen zijn getroffen om hiervoor een grondexploitatie vast te stellen. Kosten die hiervoor gemaakt zijn worden, onder bepaalde voorwaarden, op de balans geactiveerd onder de immateriële vaste activa. De boekwaarde bedroeg op 31 december 2022 circa € 977.000. De belangrijkste voorwaarde is dat deze kosten maximaal 5 jaar mogen worden geactiveerd. Na deze periode moeten de kosten hebben geleid tot een actieve grondexploitatie en kunnen dan worden overgeboekt naar de desbetreffende BIE. Als er geen actieve grondexploitatie tot stand is gekomen, dan moeten de kosten worden afgeboekt ten laste van het jaarresultaat. Hierna volgt een tabel met daarin de startdatum en de verwachte datum waarop de gronden in exploitatie zijn genomen.

Immateriële vast activa: kosten van onderzoek en ontwikkeling		
Woningbouw	**Geactiveerd sinds**	**Start grondexploitatie / verkoop**
Roden Zuid	11-9-2019	2024
Kanaalstraat/Wilhelminastraat	14-3-2018	2024
Supermarkt Veenhuizen	19-12-2018	nog niet bekend
Oude Velddijk	11-7-2019	2024

Vrijetijdsboulevard	11-7-2019	2024
Ontwikkeling Zuidpoort Terheijl	11-6-2020	2023
Ontwikkeling Maatlanden/de Zulthe	27-10-2021	nog niet bekend

Toelichting per project

Roden Zuid

Roden Zuid hebben we in beeld als zoeklocatie voor woningbouw. Daarnaast spelen er in dit gebied een aantal andere thema's (onder andere water, groen, sport en verkeer) met allen een eigen ruimteclaim. De ruimtebehoeften moeten goed worden afgewogen en vertaald in een samenhangend plan. We verwachten, na een zorgvuldige participatieronde, begin 2024 dit Gebiedsplan aan te bieden aan de raad voor definitieve vaststelling. De gronden die wij als gemeente in dit gebied bezitten, zullen naar verwachting deels ingezet worden voor de woningbouwopgave en de andere thema's in het gebied. Op basis van verdere onderzoeken en planuitwerking worden waarschijnlijk ook afspraken met andere eigenaren in het gebied gemaakt.

Kanaalstraat/Wilhelminastraat

Het bestemmingsplan heeft als ontwerp ter inzage gelegen en er zijn zienswijzen ingediend. In november 2023 zal het bestemmingsplan ter besluitvorming in de raad komen. Daarna worden projectontwikkelaars via een aanbesteding uitgedaagd om goede plannen voor de locatie te maken. Begin 2024 zullen de inwoners van de gemeente Noordenveld het winnende plan kiezen. Daarna zal de winnende ontwikkelaar het woonrijp maken en de bouw van de woningen moeten voorbereiden en de verkoop opstarten.

Supermarkt Veenhuizen

De voormalige supermarkt is in het najaar 2021 gesloopt. Over de nieuwe invulling van deze locatie moet nog besluitvorming plaatsvinden.

Oude Velddijk

De Oude Velddijk 26 te Peize is in 2023 via een openbare verkoopprocedure (voorlopig) gegund aan een CPO groep, met als doel zoveel mogelijk levensloopgeschikte duurzame woningen te realiseren in de vorm van een hofje á la Naoberhof. Het bestemmingsplan is in 2023 vastgesteld. Afhankelijk van mogelijke procedures bij de Raad van State zal de locatie in 2024 of 2025, bij een geschikt plan, definitief worden overgedragen.

Vrijetijdsboulevard

In 2022 is de gemeentelijke kavel in dit gebied (van ca. 21.500 m²) middels een aanbestedingsprocedure in uitgifte gebracht. De winnende partij gaat een plan van 56 woningen, inclusief 20 sociale huurwoningen, ontwikkelen. Na verkoop wordt deze kavel uit de MVA-gronden gehaald.
Daarnaast loopt het planvormingsproces voor de herinrichting van de Kanaalstraat in 2023 en verder.

Ontwikkeling Zuidpoort Terheijl

Volgens planning wordt er in 2023 nog een anterieure overeenkomst tussen Zuidersma Fourages BV en de gemeente Noordenveld gesloten om te komen tot een uitbreidingslocatie van 35 grote kavels als afronding van de zogenaamde Kop van de Vijfde Verloting. Ook moet er een grote waterberging komen noordelijk van het plangebied om de resterende stedelijke wateropgave van Roden noord op te lossen. Het landgoedidee is komen te vervallen. Volgens planning worden ook de

grex en het bestemmingsplan rond de jaarwisseling van 2023/2024 vastgesteld. Afhankelijk van eventuele procedures bij de Raad van State tegen het bestemmingsplan wordt dan naar verwachting in 2024 of waarschijnlijker in 2025 gestart met bouwrijp maken.

Ontwikkeling Maatlanden/de Zulthe

De grondexploitatie voor Maatlanden-De Zulthe is in maart 2023 vastgesteld. De voorbereidingen van het herzien van het bestemmingsplan zijn gestart met als doel de eerste opzet in 2023 afgerond te hebben. De benodigde onderzoeken zijn grotendeels afgerond. De voorbereiding voor het beeldkwaliteitsplan dat als grondlegger voor de inrichting van de nieuwe wijk dient is opgestart.

Voormalige schoollocaties Norg

In 2024 wordt duidelijk welke keuzes er gemaakt worden voor de schoollocaties (Dr. Nassaucollege en OBS de Hekakker) in Norg. Een eventueel woningbouwplan hangt af van deze keuzes en kan daarna worden opgepakt.

Toelichting op overige projecten

Naast de gronden in de BIE, MVA of IMVA zijn er ook nog andere projecten waar we een nadere toelichting op willen geven.

Thedemaborg Nietap

Het bestemmingsplan is vastgesteld. Heijmans is bezig met de voorbereidingen en eind 2023 zal de verkoop starten. Bij een goede verkoop start de bouw in 2024. Het plan bestaat uit 43 woningen, waarvan 7 sociale huurwoningen.

Herbestemming Centrumlocatie Nieuw-Roden

Het plan "De Dorpskern" in Nieuw Roden is een initiatief van een projectontwikkelaar. Dit project is in 2023 afgerond. Hiermee is een plan van in totaal 22 twee-onder-één kap woningen gerealiseerd, waarvan 8 stuks levensloopbestendig zijn uitgevoerd.

Herontwikkeling TNT-locatie, Wijnbergstraat te Roden

De ontwikkeling van deze locatie ligt bij een projectontwikkelaar. De vraag naar tussenwoningen bleek niet groot. Het plan is door de projectontwikkelaar daarom bijgesteld van 17 naar 13 woningen, waarvan 10 woningen twee onder één kap en een rijtje van drie woningen. Het oude postkantoor is in 2023 gesloopt, de bouw begint na de zomer van 2023. De verwachting is dat het project in 2024 wordt opgeleverd en afgerond.

Nieuwbouw woningen Oudgenoegstraat

Eind 2022 zijn de woningen Oudgenoegstraat 54-56-66-68 gesloopt. In het eerste kwartaal 2023 is samen met de eigenaren de planontwikkeling voor de woning Oudgenoegstraat 68 gestart. Dit plan wordt nu doorgerekend. De herbouw voor de woningen op de overige drie kavels wordt nog onderzocht. Ontwikkelingen op de bouw- en woningmarkt zijn hierop van invloed.

Herontwikkeling zorgcentrum De Hullen

De ontwikkelende partij is bezig met planvorming in overleg met bewoners, de gemeente en andere belanghebbenden. Er wordt een omgevingsvergunning voorbereid, die naar verwachting in 2024 wordt verleend.

Resultaten Bouwgrond in Exploitatie (BIE-gronden)

Voor de in exploitatie genomen gronden (BIE-gronden) wordt jaarlijks de grondexploitatie herzien. Hierbij wordt per complex opnieuw bekeken wat de verwachte kosten en opbrengsten zijn om het project tot stand te laten komen. Hieruit vloeit een verwacht financieel resultaat. In onderstaande tabel volgt een prognose van het resultaat van de grondexploitaties (x € 1.000).

Prognose resultaat grondexploitaties bedragen x € 1.000	
Boekwaarde grondexploitaties	-742
Nog te maken kosten	25.226
Nog te realiseren opbrengsten	23.829
Eindwaarde	**655**

Grondexploitaties worden berekend op eindwaarde. Dit is het resultaat op het tijdstip dat de grondexploitatie wordt afgesloten. De berekende negatieve eindwaarde van de grondexploitaties bedraagt € 655.000. De negatieve eindwaarde is een gevolg van de verliesgevende grondexploitatie Peize-Zuid. Hiervoor is in deze jaarrekening de al bovengenoemde verliesvoorziening gevormd van € 2.169.000.

Onderbouwing en uitgangspunten bij (tussentijdse) winstneming

In de notitie Grondbeleid van de commissie BBV is een nadere uitleg gegeven op welke wijze rekening gehouden moet worden met tussentijds winst nemen bij positieve grondexploitaties. Bij het stelsel van baten en lasten zoals geformuleerd in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) zijn het toerekeningsbeginsel, het voorzichtigheidsbeginsel en het realisatiebeginsel essentiële uitgangspunten. Baten en lasten – en het daaruit vloeiende resultaat – moeten worden toegerekend aan de periode waarin deze zijn gerealiseerd. Bij meerjarige projecten betekent dit dat (de verwachte) winst niet pas aan het eind van het project als gerealiseerd moet worden beschouwd, maar gedurende de looptijd van het project tot stand komt en ook als zodanig moet worden verantwoord.

Het verantwoorden van tussentijdse winst is daarmee geen keuze maar een verplichting die voortvloeit uit het realisatiebeginsel. Bij het bepalen van de tussentijdse winst is het wel noodzakelijk de nodige voorzichtigheid te betrachten. Voorziene verliezen dienen te worden genomen zodra zij bekend zijn.

Percentage of completion (Poc)

Naar rato van de voortgang van het project wordt tussentijds winst verantwoord. Indien nog geen gronden zijn verkocht is er dus nog geen sprake van gerealiseerde winst. Maatgevend is de realisatie tot en met het lopende jaar ten opzichte van het totaal van de kosten en opbrengsten van de grondexploitatie. In formule: % kostenrealisatie x % opbrengstrealisatie = % Poc. (ingeval de kosten voor 50% zijn gerealiseerd en de gronden voor 50% zijn verkocht, dan is de Poc dus 25%).

Beleidsuitgangspunten reserves in relatie tot risico's

Aan het uitvoeren van grondbeleid zijn risico's verbonden. Deze risico's kunnen worden beheerst door risicomanagement. Het instellen en in stand houden van een reserve is één van de maatregelen die we kunnen nemen om onze risico's te beheersen.

Reserve grondexploitatie

De reserve grondexploitaties vervult twee functies:

- weerstandscapaciteit; en
- nivelleringsreserve (om 'plussen met minnen' met elkaar te verrekenen).

Met het uitvoeren van grondexploitaties loopt de gemeente risico's. Deze risico's kunnen in twee groepen worden ingedeeld:

- reguliere risico's: deze doen zich regelmatig voor en zijn in beginsel goed in te schatten en te ondervangen door het afsluiten van een verzekering of het treffen van een voorziening;
- resterende risico's: risico's die onvoldoende onder controle kunnen worden gehouden door stuur- en beheersmaatregelen en waarvoor (nog) geen specifieke voorzieningen zijn of kunnen worden getroffen. Voorbeelden: risico's van vroegtijdige grondverwerving, bodemvervuiling, dalende conjunctuur voor woningbouw et cetera. Deze risico's worden gedekt uit de weerstandscapaciteit (zie ook de betreffende paragraaf).

Om de reserve grondexploitaties op een zeker niveau te houden zullen toekomstige voordelige resultaten op grondexploitaties aan deze reserve worden toegevoegd.

Risicoanalyse

Bij de jaarlijkse herziening van de grondexploitaties wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met mogelijke risico's. Voor de jaarrekening 2022 is een uitgebreidere risicoanalyse uitgevoerd op de lopende grondexploitaties. Begin 2023 is dit door een extern bureau uitgevoerd met behulp van de Monte Carlo-methode.

Met de huidige woningopgave vanuit het rijk is er dringend behoefte aan sociale woningen. Dit betreft woningen voor 1-2 persoonshuishouden. Sociale huur voor onder andere statushouders en goedkope koop woningen voor 1-2 persoonshuishouden en meerpersoonshuishouden. De verdeling voor nieuwe plannen wordt 30% sociale huur, 30% goedkope koop en 40% middelduur tot dure koop. De bedoeling is om dit ook, voor zover mogelijk, door te voeren in bestaande plannen Met deze verschuiving loopt de opbrengstpotentie van de plannen mogelijk terug. Risico hierbij is, dat er te grote kavels worden uitgegeven voor deze woningen. Indien wij zorgen voor passende kavels voor deze woningen, kunnen we de vermindering in opbrengsten in de hand houden en houden we de kavels ook waarvoor ze bedoeld zijn. Dus kleine woningen op kleine kavels voor de goedkope koop, zodat deze bij verkoop ook weer in de goedkope koop sector vallen en wij ze niet opnieuw hoeven te bouwen. Ook is het zaak om er op toe te zien dat het percentage uitgeefbaar in plannen op een adequaat niveau ligt met realistische kavels. Peize zuid is een goed voorbeeld waar te weinig uitgeefbaar verdeeld is over ook nog eens te grote kavels wat heeft geleid tot een negatief resultaat.

De omvang van de risico's met betrekking tot de actuele grondexploitaties in deze begroting is bepaald op circa € 1,5 miljoen. Dit heeft alleen betrekking op het project Peize-Zuid.

Bij de jaarrekening 2022 is voor een aantal lopende grondexploitaties een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd. Voor deze begroting gelden per project de volgende toelichtingen.

Grondexploitatie Haarveld

Deze grondexploitatie laat een positief eindresultaat zien. Er worden dan ook geen risico's verwacht die niet op gelost kunnen worden binnen de exploitatie.

Grondexploitatie Oosterveld Norg

Bij de jaarrekening is een gevoeligheidsanalyse uitgevoerd, waar uit is gebleken dat de resterende risico's ruim zijn op te vangen binnen het verwachte positieve NCW resultaat van ca. € 1,3 miljoen. De aanbesteding van de civieltechnische werken heeft in 2022 met een aanbestedingsvoordeel plaatsgevonden, terwijl we er rekening mee hielden dat deze inrichtingskosten hoger zouden uitvallen. Voor de toekomst, in het licht van de huidige inflatie, is de kans zeer groot dat de volgende aanbesteding zonder dit voordeel, of zelfs nadeliger zullen uitvallen. De kavelverkoop verloopt echter nog steeds conform (of zelfs boven) verwachting.

Grondexploitatie Peize-Zuid

De gevoeligheidsanalyse van de grondexploitatie van Peize Zuid geeft een grillig beeld van de mogelijke effecten van o.a. kostprijs- en rentestijgingen en opbrengstendalingen mede ten gevolge van het invoeren van een hoog percentage aan sociale woningen waaronder goedkope koop woningen met aangepaste grondprijzen. Omdat de grondexploitatie een klein positief resultaat geeft kan dit snel omslaan in een negatief resultaat. De ramingen van kosten zijn echter nog steeds erg globaal en bevatten bovendien een opslag voor mogelijke prijsstijgingen en onvoorziene uitgaven (een prijsstijging ten opzichte van 2021 van 15% en een extra opslag voor onvoorziene uitgaven van 10%). Bij de verdere uitwerking van de uitgangspunten van het plan wordt de grondexploitatie zoveel mogelijk als leidraad aangehouden. Keuzes die mogelijk negatieve gevolgen voor de grondexploitatie zullen hebben, worden in goed overleg met de projectleider gewogen. Verder zal er zoveel mogelijk aan risicobeperkende maatregelen gedaan worden, zoals de investeringen afstemmen op de te verwachten opbrengsten, zodat er zo kort mogelijk moet worden voorgefinancierd.

Grondexploitatie Westeresch

Deze grondexploitatie laat een positief eindresultaat zien. Er worden dan ook geen risico's verwacht die niet op gelost kunnen worden binnen de exploitatie.

Toekomstige ontwikkelingen verhogen druk op de reserve

Bij de jaarrekening 2019 is al aangegeven dat de druk op de reserve grondexploitaties de komende jaren toeneemt. In de hiervoor genoemde risicoanalyse zijn de plannen/projecten die zich nog in de initiatieffase bevinden niet meegenomen. Ook zijn de risico's van de plannen/projecten waarvan op dit moment nog niet alle uitgangspunten helder zijn, nog niet in geld uitgedrukt. De noodzaak om een ruimte reserve aan te houden is het afgelopen jaar alleen maar groter geworden. Om aan de aanhoudende vraag naar woningbouw te kunnen voldoen, willen we nieuwe projecten opstarten. Daarnaast hebben we te maken met een zeer onzekere markt, met een gestegen hypotheekrente en hogere en onvoorspelbare bouwkosten. De betaalbaarheid van woningbouw staat onder druk en dit kan er mogelijk toe leiden dat projecten vertraging oplopen of zelfs bij voorbaat al niet haalbaar zijn. Om toch bij te kunnen dragen aan de woningbouwbehoefte, is het van belang er rekening mee te houden dat sommige projecten tot een verlies kunnen leiden. En verwachte verliezen moeten meteen worden afgeboekt, aldus het BBV.

Het uitgangspunt bij nieuwe projecten is dat deze minimaal budgettair neutraal kunnen worden uitgevoerd. Gezien de aard van de verschillende projecten is het zeer reëel dat er middelen bij moeten. Per project zal er een afweging gemaakt worden in hoeverre de inzet van gemeentelijke middelen bijdraagt aan het realiseren van bestuurlijke doelen.

8. Overhead

Inleiding

Voorgeschreven is dat in het programmaplan een apart overzicht moet worden opgenomen van de kosten van de overhead. In de programma's zijn de kosten opgenomen die betrekking hebben op het primaire proces. De overhead wordt centraal begroot en verantwoord op het overzicht overhead via taakveld 0.4 Overhead, ondersteuning organisatie. In het BBV zijn geen verdere eisen opgenomen met betrekking tot de presentatie. Het minimum betreft een opgaaf van de baten en lasten van het geheel aan overhead.

Definitie

Om te kunnen vaststellen welke kosten verband houden met de sturing en ondersteuning van het primaire proces en zodoende gerekend kunnen worden tot de overhead, is een definitie van het begrip overhead geïntroduceerd. Deze luidt: alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Hiermee kan een eenduidig inzicht worden gegeven in de kosten die direct zijn toe te rekenen aan bepaalde taakvelden.

Tarieven

Het centraal begroten van de kosten van overhead betekent dat het niet langer mogelijk is om uit de taakvelden (voorheen de producten) alle tarieven te bepalen. Om deze reden is het van groot belang dat op een andere wijze uit de begroting blijkt hoe de tarieven worden berekend. In de paragraaf lokale heffingen moet een berekening worden opgenomen hoeveel overhead aan een tarief is toegerekend. De berekening van de tarieven geschiedt dan extracomptabel. De overhead moet daarbij op een consistente wijze worden toegerekend. Deze methode wordt niet door de wetgever voorgeschreven, maar wordt door de raad vastgesteld en opgenomen in de financiële verordening. De toerekening van de overhead aan tarieven is in 2024 gebaseerd op de directe uren toegerekend aan het taakveld. Het overheaduurtarief voor de binnendienst bedraagt € 39 en voor de buitendienst € 7.

Overzicht

Hieronder is een tabel opgenomen van de begrote totale baten en lasten van overhead voor 2024 in vergelijking tot voorgaande jaren. De totaal begrote overhead voor 2024 bedraagt € 13.071.000, waarvan € 661.000 doorberekend kan worden aan grondexploitaties en kapitaalwerken. Het saldo dat resteert na deze correctie noemen we het per saldo onverdeelde overhead. De toename in de primitief begrote per saldo onverdeelde overhead ten opzichte van 2023 komt uit op € 66.000.

Er is gekozen voor een indeling volgens de economische categorieën uit de IV3 (Informatie voor derden). Beschrijvingen van de economische categorieën zijn te vinden in het IV3 Informatievoorschrift voor Gemeenten en Gemeenschappelijke regelingen. Deze definities zijn gespecificeerd voor de baten en lasten van onze gemeente in het overzicht onder de tabel. De verschillenanalyse in het volgende onderdeel correspondeert met de tabel en dient als toelichting op de verschillen, tussen de primitieve begroting voor 2024 en de gewijzigde begroting voor 2023, groter dan € 20.000.

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
1.1	Salarissen en sociale lasten	7.670	6.799	7.772	8.922	1.150
2.1	Belastingen	33	45	42	44	1
2.2.1	Belastingen op producenten	-27	20	-27	-27	0
3.5.1	Ingeleend personeel	251	1.002	897	14	-883
3.6	Huren	-70	-62	-73	-75	-2
3.8	Overige goederen en diensten	3.410	3.527	3.780	3.555	-224
4.3.1	Inkomensoverdrachten - Rijk	14	12	14	14	0
4.3.2	Inkomensoverdrachten - gemeenten	5	5	5	5	0
4.3.8	Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen	3	3	3	3	0
7.2	Mutatie voorzieningen	-62	-90	-9	-9	0
7.3	Afschrijvingen	709	590	574	518	-56
7.4	Toegerekende reële en bespaarde rente	102	99	89	107	18
	Totaal overhead	**12.037**	**11.950**	**13.067**	**13.071**	**4**
7.5	Doorberekende overhead grondexploitaties	-226	-154	-268	-226	42
7.5	Doorberekende overhead kapitaalwerken	-296	-164	-323	-435	-112
7.5	Doorberekende overhead projecten	0	0	0	0	0
	Totaal doorberekende overhead	**-523**	**-318**	**-591**	**-661**	**-70**
	Per saldo onverdeelde overhead	**11.515**	**11.632**	**12.476**	**12.410**	**-66**

Toelichting

Categoriebeschrijvingen zijn te vinden in het IV3 Informatievoorschrift voor Gemeenten en Gemeenschappelijke Regelingen. Voor een nadere en specifiek voor onze gemeente geldende definiëring van bovenstaande categorieën lichten wij hieronder de componenten van de diverse categorieën toe:

1.1 Salarissen en sociale lasten

Betreft de personele lasten die volgens voorschriften van de BBV toegerekend worden tot de overhead. Dit betreft voor onze gemeente met name (delen van) de volgende personele categorieën: administratieve ondersteuning Bedrijfsvoering; algemene zaken; automatisering; communicatie; concerncontrol; directie; financiën; huishoudelijke dienst; juridische zaken; kantine; managers; personeel en organisatie; ondernemingsraad; teamleiders Bedrijfsvoering, Beheer, Beleid en Realisatie, Ontwikkeling en Strategie en Publiekszaken; en overige personele lasten op gebied van bestuursondersteuning, bedrijfshulpverlening en flankerend beleid.

2.1 Belastingen

Betreft de gemeentelijke belastingen op de gemeentelijke huisvesting.

2.2.1 Belastingen op producenten

Betreft de opbrengst van vervolgingskosten.

3.5.1 Ingeleend personeel

Betreft het personeel dat wordt ingeleend en toegerekend tot de overhead. In 2023 wordt naar verwachting inhuur gepleegd op de vakgroep financiën en ten behoeve van de ondernemingsraad.

3.6 Huren

Betreft huuropbrengsten vanuit het Consultatiebureau, MEE Drenthe en stichting WiN.

3.8 Overige goederen en diensten

Betreft diverse kosten voor (delen van): accountantscontrole; advertenties; arbeidsomstandighedenwet; bedrijfshulpverlening; bezwaar- en beroepschriften; bloemboeketten en bloemstukken; contributies; elektronische dienstverlening; flexibele beloning; fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering; functiewaardering; jubilea; kerstmarkt; klachtenbehandeling; leveringen derden; opleiding; organisatieontwikkeling; participatie; promotie; reis- en verblijfkosten; relatiegeschenken; sociaal wijkbeheer; en verzekeringen. Ook overige goederen en diensten gerelateerd aan administratie en algemeen beheer, automatisering, de kantine en de gemeentelijke huisvesting zijn inbegrepen.

4.3.1 Inkomensoverdrachten - Rijk

Betreft een bijdrage aan het Arbeidsmarkt- en Ontwikkelingsfonds.

4.3.2 Inkomensoverdrachten - gemeenten

Betreft een subsidie aan de Personeelsvereniging.

4.3.8 Inkomensoverdrachten - overige instellingen en personen

Betreft een bijdrage aan BAN PersoneelsDiensten.

7.2 Mutatie voorzieningen

Betreft mutaties op de voorziening non-activiteitenregeling.

7.3 Afschrijvingen

Betreft afschrijvingen op geactiveerde kapitaallasten, voornamelijk in relatie tot administratie en algemeen beheer, automatisering, gemeentelijke huisvesting en voorlichting en communicatie.

7.4 Toegerekende reële en bespaarde rente

Betreft afschrijvingen op geactiveerde kapitaallasten, voornamelijk in relatie tot administratie en algemeen beheer, automatisering, gemeentelijke huisvesting en voorlichting en communicatie.

7.5 Doorberekende overhead grondexploitaties

Betreft de toerekening van overhead aan grondexploitaties.

7.5 Doorberekende overhead kapitaalwerken

Betreft de toerekening van overhead aan kapitaalwerken.

7.5 Doorberekende overhead projecten

Betreft de toerekening van overhead aan projecten.

Verschillen en toelichtingen

In dit onderdeel lichten we de verschillen tussen de begroting 2024 en de begroting 2023 per economische categorie groter dan € 20.000 toe.

1.1 Salarissen en sociale lasten

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
1.1	Salarissen en sociale lasten	7.670	6.799	7.772	8.922	1.150

Het verschil op de salarissen en sociale lasten binnen de overhead wordt met name verklaard door doordat een toename van salarislasten ter hoogte van € 1,6 miljoen binnen de overhead wordt verwacht wordt. De Verwachte salarisbetalingen op huidig personeel worden in het hoofdstuk Personele lasten uitgebreider gepresenteerd en toegelicht.

In de primitieve begroting wordt er in 2024 voor bijna € 450.000 minder aan uren geschreven binnen de overhead vergeleken met 2023. Let op: alle nadelen in personele uren worden gecompenseerd door voordelen op andere taakvelden – per saldo hebben de interne urensaldi geen invloed op het totale primitieve begrotingssaldo.

3.5.1 Ingeleend personeel

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
3.5.1	Ingeleend personeel	251	1.002	897	14	-883

De afname op het ingeleende personeel binnen de overhead wordt verklaard doordat bijna alle functies van teamleiders en managers zijn ingevuld door vast personeel.

3.8 Overige goederen en diensten

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
3.8	Overige goederen en diensten	3.410	3.527	3.780	3.555	-224

Een aanzienlijke hoeveelheid uitgaven en inkomsten wordt tot de categorie 3.8 Overige goederen en diensten gerekend. Per saldo is er sprake van een afname van € 224.000 aan verwachte uitgaven op deze categorie, ondanks de prijsstijgingen. Op budgetniveau is de voornaamste daling te zien in de uitgaven op groot onderhoud voor het gemeentehuis. Daarnaast vallen voor 2024 ook de ramingen voor leveringen derden financiën en kosten voor de personeelsadministratie lager uit dan voor 2023.

7.3 Afschrijvingen

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
7.3	Afschrijvingen	709	590	574	518	-56

De afname in de afschrijvingen ten opzichte van 2023 ontstaat vooral doordat er in 2024 minder wordt geïnvesteerd in de automatisering (hard- en software), op het gebied van gemeentelijke huisvesting en administratie en algemeen beheer. De afname in afschrijvingslasten in 2024 ten opzichte van 2023 bedraagt € 56.000.

7.5 Doorberekende overhead grondexploitaties

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
7.5	Doorberekende overhead grondexploitaties	-226	-154	-268	-226	42

De doorberekende overhead aan grondexploitaties valt in 2024 naar verwachting lager uit dan in 2023. Waar voor 2023 een personele inzet van bijna 7.400 uren geraamd werd, wordt die inzet voor 2024 op ruim 5.700 uren geschat. Per saldo betekent dit een verwachte afname van de inzet met ongeveer 1.700 uren. De doorberekende overhead valt door de daling in personele inzet op begrotingsbasis € 42.000 lager uit.

7.5 Doorberekende overhead kapitaalwerken

(bedragen x € 1.000)

Categorie	Omschrijving	Begroot 2022	Realisatie 2022	Begroot 2023	Primitief begroot 2024	Verschil 2024-2023
7.5	Doorberekende overhead kapitaalwerken	-296	-164	-323	-435	-112

De doorberekende overhead aan kapitaalwerken, ofwel investeringen waarover afgeschreven wordt, zal naar verwachting in 2024 met € 112.000 stijgen ten opzichte van 2023. Deze toename is gerelateerd aan een toename in de verwachte arbeidsinzet, van bijna 9.000 uren in 2023 naar ruim 11.000 uren in 2024.

9. Personele lasten

Inleiding

Op basis van een aanvullend onderzoek naar de systematiek met betrekking tot de opbouw van de personele lasten is afgesproken om in de begroting een overzicht van de personele lasten te presenteren. Dit overzicht moet de transparantie bevorderen en naast de verwachte salarislasten ook de verwachte dekking van de salarislasten presenteren.

Ontwikkelingen

Onze personeelsbegroting voor 2024 bedraagt € 29.172.000 en betreft het salaristotaal voor 372,94 fulltime-equivalent (fte), exclusief de inhuur van derden en pensioenpremies en onkostenvergoedingen voor de raad en het college. De vergelijking met voorgaande jaren is als volgt:

Jaar	Begrote formatie	Begroot bedrag (x €1.000)
2021	343,33	22.745
2022	344,83	23.278
2023	348,08	24.586
2024	372,94	29.172

De toename ten opzichte van de personeelsbegroting 2023 bedraagt € 4.586.000 en is als volgt opgebouwd:

Omschrijving	Bedrag (x €1.000)
Extra stijging sociale lasten	1.158
Stijging begroting (2%)	515
Knelpuntenanalyse - verhoging vervangingsbudget	300
Knelpuntenanalyse - uitbreiding formatie 5,56 fte	490
Collegebesluit - uitbreiding formatie 18 fte	1.630
Formatieve wijzigingen	279
NMD Samenwerking, uitbreiding 2,12 fte	187
Overige	27
	4.586

Om tot een totaal overzicht van de personele lasten te komen, nemen we in deze paragraaf ook de inhuur van derden en de pensioenpremies en onkostenvergoedingen voor de raad en het college mee. Daarnaast is in de begroting de formatie-uitbreiding (collegebesluit) ten laste van het sociaal domein nog niet op een personeelsbudget begroot en is de nog resterende budgettaire ruimte binnen Woningbouwopgave en Duurzaamheidsmaatregelen als personeelsbudget begroot. Daarmee komt het totaal van begrote personele lasten voor 2024 uit op € 29.436.000:

Omschrijving	Bedrag (x €1.000)
Vaste formatie	28.635
Tijdelijke formatie	537
	29.172
Onkostenvergoedingen en pensioenpremies college en raad	113
Ingeleend personeel	443
Nog te verdelen personeelsbudgetten	-292
	29.436

Overzicht

Hieronder is een overzicht opgenomen van de begrote totale personele lasten voor 2024 per afdeling en in vergelijking met voorgaande jaren. De begrote lasten komen uit op € 29.436.000, waarvan naar verwachting € 25.238.000 ten laste komt van de gewone dienst. Dat wil zeggen dat dit deel van de personele lasten gedekt wordt door algemene dekkingsmiddelen en overige inkomsten. Het overige deel, à € 4.198.000, kan naar verwachting gedekt worden door investeringsbudgetten, grondexploitaties, de tarieven afval en riolering en de overige tarieven (onze inkomsten uit leges).

(bedragen x € 1.000)

Afdeling	Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Raadsleden, Griffie en Raadscommissies	In dienst	580	638	679	-41
	Ingeleend	7	0	0	
College	In dienst	566	661	615	46
Management Team (1)	In dienst	879	804	928	121
	Ingeleend	179	245	0	
Bedrijfsvoering	In dienst	4.424	4.949	5.468	22
	Ingeleend	721	554	14	
Beheer	In dienst	5.413	6.339	6.815	-337
	Ingeleend	437	139	0	
Beleid en Realisatie (2)	In dienst	1.635	1.822	2.226	-96
	Ingeleend	232	392	84	
Strategie en Ontwikkeling	In dienst	1.995	3.209	3.227	365
	Ingeleend	608	884	501	
Publiekszaken	In dienst	5.269	6.546	7.013	-136
	Ingeleend	1.613	677	345	
Sport en Accommodaties	In dienst	1.039	1.088	1.129	-19
	Ingeleend	105	58	36	
Ambtenaren Burgerlijke Stand		13	10	13	-3
Vervangingsbudget		0	-456	323	-779
Knelpuntenbudget		0	637	19	618
Totale personeelslasten		25.716	29.197	29.436	-239

Dekkingsbron	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Investeringen	-396	-838	-1.134	297
Grondexploitaties	-466	-705	-566	-139
Eenmalige budgetten	0	0	0	0
Reserve sociaal domein	0	0	0	0
Tarieven afval en riolering	-1.260	-1.389	-1.531	142
Overige tarieven	-1.097	-708	-967	259
Totaal dekkingsbronnen	-3.218	-3.640	-4.198	559
Ten laste van gewone dienst	**22.498**	**25.557**	**25.238**	**320**
(1) Betreft directie, afdelingsmanagers en concerncontrol.				
(2) Inclusief conciërges OPON en avondverzorging.				

Verschillen en toelichtingen

In dit onderdeel volgt een analyse voor alle verschillen, tussen de personele lasten per afdeling uit de begroting voor 2024 en de gewijzigde begroting voor 2023, groter dan € 100.000.

Management Team

(bedragen x € 1.000)

Afdeling	Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Management Team (1)	In dienst	879	804	928	121
	Ingeleend	179	245	0	
(1) Betreft directie, afdelingsmanagers en concerncontrol.					

Het verschil in begroting 2024 ten opzichte van de begroting 2023 wordt veroorzaakt doordat de projectleider binnen Concerncontrol, in 2024 met pensioen gaat. Daarnaast zijn twee managementfuncties gecombineerd tot één managementfunctie Ontwikkeling/Strategie en Ontwikkeling en Beleid en Realisatie.. De vrijkomende ruimte is in 2023 toegevoegd aan de teamleiding bij Beleid en Realisatie.

Beheer

(bedragen x € 1.000)

Afdeling	Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Beheer	In dienst	5.413	6.339	6.815	-337
	Ingeleend	437	139	0	

De loonkosten van het vaste personeel zijn gestegen door uitbreiding van de formatie. Deze uitbreiding wordt gedekt door het knelpuntenbudget en het budget Uitvoeringskosten woningbouwteam tot en met 2026.

Strategie en Ontwikkeling

(bedragen x € 1.000)

Afdeling	Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Strategie en Ontwikkeling	In dienst	1.995	3.209	3.227	365
	Ingeleend	608	884	501	

Het verschil van € 365.000 wordt verklaard door inhuur van personeel in 2023 vanwege ziektevervanging.

Publiekszaken

(bedragen x € 1.000)

Afdeling	Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Publiekszaken	In dienst	5.269	6.546	7.013	-136
	Ingeleend	1.613	677	345	

De toename in de personeelskosten op de afdeling Publiekszaken wordt veroorzaakt door formatieve uitbreidingen met name binnen de vakgroep Coördinatoren Publiekszaken. Deze uitbreidingen houden onder meer verband met de personele inzet op Burgerzaken en Toegang.

Knelpuntenbudget

(bedragen x € 1.000)

Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Knelpuntenbudget	0	637	19	618

De gewijzigde begroting toont een restant van het knelpuntenbudget voor 2023 van € 637.000, bestaande uit een incidenteel deel van € 435.000 en een structureel deel van € 202.000. Een eventueel restant (bij onderbesteding) op het incidentele budget per einde 2023 kan door de raad worden overgeheveld naar 2024. Voor 2024 bedraagt het structurele (jaarlijkse) budget € 831.000, waarvan, volgens de uitgangspunten uit de knelpuntenanalyse, € 812.000 al over meerdere afdelingen beschikbaar is gemaakt. Er resteert daarom nog een begroot budget van € 19.000.

Grondexploitaties

(bedragen x € 1.000)

Dekkingsbron	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Grondexploitaties	-466	-705	-566	-139

Aangezien de uitgaven en inkomsten op onze grondexploitaties door de reserve grondexploitaties worden gesaldeerd, drukken personele kosten op de grondexploitatie niet direct op onze reguliere begroting. Deze personele inzet komt daarmee niet ten laste van onze gewone dienst.

De dekking van personele lasten uit grondexploitaties valt in 2024 naar verwachting € 139.000 lager uit dan in 2023. Dit houdt verband met een daling in de verwachte personele inzet op lopende grondexploitaties. Waar in 2023 een inzet van bijna 7.400 uren is begroot, bedraagt deze verwachting voor 2024 ruim 5.700 uren.

Vervangingsbudget

(bedragen x € 1.000)

Betreft	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Vervangingsbudget	0	-456	323	-779

Het verschil tussen de gewijzigde begroting 2023 en de beginstand van de begroting 2024 wordt verklaard door de werkelijke uitname van het vervangingsbudget in 2023.

Investeringen

(bedragen x € 1.000)

Dekkingsbron	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Investeringen	-396	-838	-1.134	297

Het voordelige verschil is een resultaat van een hogere raming van uren eigen personeel van de afdelingen Beheer en Strategie en Ontwikkelingen dat in 2024 gaat werken aan investeringen.

Tarieven afval en riolering

(bedragen x € 1.000)

Dekkingsbron	Realisatie 2022	Begroot na wijziging 2023	Primitief begroot 2024	Begroot 2024 - Begroot 2023
Tarieven afval en riolering	-1.260	-1.389	-1.531	142

Het voordelige verschil is een resultaat van een hogere raming van uren eigen personeel van de afdeling Beheer dat in 2024 gaat werken ten laste van de tarieven afvalverwerking en riolering..

Financiële begroting

1. Financiële beschouwingen

De programmabegroting 2024 sluit met de huidige inzichten en heroverwegingen op € 525.000 positief. In meerjarenperspectief is een overschot geprognosticeerd in 2025 van € 123.000, een tekort in 2026 van € 1.457.000 en een overschot in 2027 van € 380.000.

Deze begroting bevat beleidswensen en beoogde effecten. Een deel van de voorstellen komt uit het oude Meerjaren Uitvoeringsplan (MUP) 2018-2022. Andere voorstellen komen voort uit het nieuwe bestuursakkoord voor 2022-2026.

Achtereenvolgens treft u de volgende toelichtingen aan:

- Begroting 2024;
- Meerjarenperspectief 2024-2027;
- Opbouw structureel begrotingssaldo;
- Verschillenanalyse;
- Sociaal domein 2024;
- Beleidsvoorstellen ten laste van de vrije budgetruimte;
- Overige beleidsvoorstellen en investeringen;
- Algemene dekkingsmiddelen;
- Overige opbrengsten;
- Beschikbare middelen na vaststelling van de begroting.

Begroting 2024

In onderstaand overzicht zijn de cijfers vanuit de begroting 2024 per programma weergegeven. Het startsaldo 2024 bedraagt € 954.000 positief.

Programma's (bedragen x € 1.000)	Lasten begroot 2024	Baten begroot 2024	Saldo begroot 2024	Saldo 2025	Saldo 2026	Saldo 2027
Samen doen	39.735	9.132	-30.603	-32.298	-33.081	-33.654
Samen ontwikkelen	9.663	6.181	-3.482	-3.473	-3.597	-3.152
Bestuur en samenleving	4.406	-711	-5.117	-5.278	-5.427	-5.586
Groen beleven	18.473	11.227	-7.247	-7.375	-7.637	-7.534
Werken, ondernemen en ontspannen	8.300	2.522	-5.778	-5.928	-6.121	-5.730
Duurzaam voor nu en later	2.785	636	-2.149	-2.170	-2.192	-1.877
Helder zicht	17.876	75.478	57.602	60.650	58.553	59.792
Saldo van baten en lasten	**101.238**	**104.465**	**3.227**	**4.128**	**498**	**2.260**
Mutaties reserves:						
Samen doen	1.080		-1.080			
Samen ontwikkelen						
Bestuur en samenleving						
Groen beleven						
Werken, ondernemen en ontspannen	1		-1	-1	-1	-1
Duurzaam voor nu en later						

Helder zicht	1.562	370	-1.192	-2.930	370	370
Totaal mutatie reserves	**2.643**	**370**	**-2.273**	**-2.931**	**369**	**369**
Resultaat	**103.881**	**104.835**	**954**	**1.197**	**867**	**2.629**

Meerjarenperspectief 2024-2027

In het volgende overzicht zijn nieuwe beleidsvoorstellen opgenomen:

Meerjarenperspectief 2024-2027 (bedragen x € 1.000)	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Startsaldo (voor voorstellen nieuw beleid) **- een positief startsaldo van de begroting betekent een overschot** **- hieronder: een positief bedrag betekent een uitgave** **- hieronder: een negatief bedrag betekent een besparing of een inkomst**	**954**	**1.197**	**867**	**2.629**
3 O's (onontkoombaar, onvoorzien en onuitstelbaar)				
Gemeenschappelijke regelingen				
Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Drenthe 2024	58	58	58	58
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) 2024	232	232	232	232
Veiligheidsregio Drenthe (VRD) 2024	191	191	191	191
Recreatieschap Drenthe 2024	3	3	3	3
Overige				
Huurverhoging bibliotheek Roden	8	8	8	8
Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden	20			
Rotonde Dwazziewegen (investering van € 500.000), jaarlijkse netto kapitaallasten	8	8	8	8
Onderhoud Joodse begraafplaats Veenhuizen	3	3	3	3
Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten	65			
Gebouwenbeheerplan	258	258	258	258
BHV-meerkosten	10	10	10	10
Formatie preventiemedewerker	28	56	56	56
Invoering Omgevingswet (eenmalig t/m 2027)	280	180	90	50
Invoering Omgevingswet	145	145	145	145
Nationaal Programma Landelijk Gebied	99	99	99	99
Toegankelijkheid gemeentelijke gebouwen (3x investering € 137.500 - 2025 - 2027)		10	20	30
Functionaris gegevensbescherming	45	45	45	45
Noordelijk Belastingkantoor (NBK)	28	28	28	28
Vereniging Drentse Gemeenten (VDG)	13	13	13	13
Subsidie stichting Welzijn in Noordenveld (WiN)	117	117	117	117
Voortzetting ingezet beleid / MUP				
Investeringen Integraal Sportaccommodatieplan (€ 2.340.000 in 2024)	105	105	105	105
Budget vervangingsinvesteringen	28	28	28	28
Nieuw beleid				
Doorontwikkeling Museum Kinderwereld	20	20		
Uitbreiding formatieruimte openbare orde en veiligheid	62	62	62	62
School als Wijk / SAW	33	33	33	33
Opleidingsbudget % van personeelsbegroting	212	212	212	212

Designdeal Veenhuizen	10	10	10	
Subsidie Stichting Roden Fit & Gezond	40	40	40	40
Marketing Koloniën van Weldadigheid tot en met 2026	35	35	35	
Toegankelijkheid openbare ruimte	10	10	10	10
Geen dotatie aan de reserve sociaal domein	-1.080			
Verschuiving rioolheffing van eigenaar naar gebruiker	130	130	130	130
(Jaarlijkse) dotatie exploitatie naar vermogen				
Jaarlijkse dotatie aan eigen vermogen doorzetten na 2025			275	275
Intrekken opbouwen buffer uit accres gemeentefonds 2024 en 2025 (stand meicirculaire 2022)	-787	-1.075		
Saldo (positief bedrag is een overschot)	**525**	**123**	**-1.457**	**380**

Opbouw structureel begrotingssaldo

Om vast te kunnen stellen dat sprake is van een structureel evenwicht is belangrijk dat inzicht bestaat in welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. In de begroting moet een limitatief overzicht van de incidentele baten en lasten worden gegeven. Dit verplichte (meerjarige) overzicht speelt een rol bij het vast kunnen stellen of er sprake is van een structureel evenwicht. Het is van belang dat het overzicht van incidentele baten en lasten betrokken wordt bij het presenteren van het structureel begrotingssaldo.

De in de tabel opgenomen bedragen incidentele lasten en baten sluiten aan op de totalen uit het overzicht incidentele lasten en baten en bevatten eveneens de incidentele mutaties reserves.

Opbouw structureel begrotingssaldo (bedragen x € 1.000)	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Saldo baten en lasten - primitief	3.227	4.678	498	2.260
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-2.273	-3.481	369	369
Begrotingssaldo primitief na bestemming	**954**	**1.197**	**867**	**2.629**
Saldo nieuwe beleidsvoorstellen	429	1.074	2.324	2.249
Begrotingssaldo na nieuwe beleidsvoorstellen en bestemming	**525**	**123**	**-1.457**	**380**
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo) uit primitieve begrotingssaldo	4.173	5.414	1.600	91
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo) uit nieuwe beleidsvoorstellen	-1.717	-1.010	45	0
Structureel begrotingssaldo	**2.981**	**4.527**	**188**	**471**
Structureel evenwicht	**JA**	**JA**	**JA**	**JA**

Verschillenanalyse

In de perspectiefnota 2024 presenteerden wij voor 2024 een overschot van € 3.063.000. De begroting 2024 is vervolgens mede aan de hand van de in de perspectiefnota opgenomen kaders opgebouwd. Tegelijk met een aantal ontwikkelingen heeft dit geleid tot een positief startsaldo in 2024 van € 954.000. Hierna volgt een opsomming van de voor- en nadelige verschillen tussen het saldo uit de perspectiefnota en het startsaldo van de begroting 2024. Ook het meerjarenbeeld voor 2025 t/m 2027 is hierin opgenomen.

Verschillenanalyse perspectiefnota 2024 en startsaldo begroting 2024 (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo in perspectiefnota 2024	**3.063**	**2.924**	**2.308**	**4.478**
Personeel	363	494	1.021	961
Prijscompensatie kaders 2024	-39	-306	-584	-739
Gas en elektra	-124	-127	-132	-136
Treasury	-616	-925	-800	-751
Sociaal domein	-2.308	-1.318	-1.412	-1.502
Investeringen	183	-13	-13	-95
Onroerendezaakbelastingen	144	149	152	157
Grondexploitaties	-142	-61	-29	-65
Afvalverwerking en riolering	421	377	345	312
Leges Burgerzaken	119	119	119	120
Budget Ekkelkamp	-61	-64	-66	-67
Jaarlijkse bijdrage aan Sporthuis Peize	-27	-28	-28	-30
Huurinkomsten gemeentelijk gebouw	-17	-18	-18	-18
Verzekeringen	-19	-21	-11	-12
HRM-applicatie	14	15	15	16
Startsaldo begroting 2024	**954**	**1.197**	**867**	**2.629**

Toelichting op de verschillen

Toelichting op de verschillen

Hieronder volgt een toelichting op de technische verschillen tussen de gepresenteerde meerjarensaldi uit de begroting 2024 en de perspectiefnota 2024. De opgenomen verschillen geven een beeld van de effecten als gevolg van de kaders uit de perspectiefnota 2024 waarmee de begroting 2024 is opgebouwd en zijn daarnaast gevolgtrekkingen van het zo goed mogelijk reëel ramen van verwachte uitgaven en inkomsten vanaf 2024. Geconstateerde effecten worden los van elkaar gepresenteerd, maar moeten ook in samenhang met elkaar gezien worden. Het effect van de prijscompensatie volgens de kaders 2024 geldt bijvoorbeeld voor alle prijsgevoelige uitgaven in de begroting. Deze worden elders in de begroting voor enkele taakvelden weer verrekend, doordat er een hek omheen staat (reserve sociaal domein) of doordat er tarieven tegenover staan (afvalverwerking en riolering).

Personeel

De afwijking op de salarislasten is voornamelijk een gevolg van reguliere actualisatie van de nieuwe personeelsbegroting. Alle jaren laten een voordeel zien. In de eerste plaats komt dit vooral door een herstelde meerjarenraming (vanaf 2026) van de personeelsstaat. Daarnaast is de raming, ten gunste van de personeelsbegroting, voor de detacheringsvergoedingen vanuit de samenwerking Noord- en Midden-Drenthe (NMD) ten opzichte van de gewijzigde personeelsbegroting 2023 verhoogd. Ten slotte zijn de ramingen van de salarislasten van het voormalige personeel verlaagd. Dit wordt onder meer veroorzaakt door de gewijzigde raming van het risico op wachtgeld voor af te treden wethouders, gezien de feitelijke situatie van wachtgeld voor afgetreden wethouders. De effecten zijn samengevat in onderstaande tabel.

bedragen x € 1.000	2024	2025	2026	2027
Personeelsstaat 2024	-24	98	614	545
Detacheringsvergoeding samenwerking NMD vanaf 2024	289	295	302	308
Uitbreiding team Burgerzaken	-61	-62	-64	-65
Salarislasten voormalig personeel	159	163	169	173
Totaal	**363**	**494**	**1.021**	**961**

De structurele cao-effecten uit de eerste trimesterrapportage 2023 zijn al verwerkt in het saldo van de perspectiefnota 2024 en komen daarom niet opnieuw terug in deze verschillenanalyse.

Prijscompensatie kaders 2024

In de meerjarenbegroting 2023 werd uitgegaan van een inflatiecorrectie voor 2024 van 3% en voor de jaren daarna van 2%. In de kaders voor 2024 is de verwachte correctie voor 2024 gehandhaafd op 3% en voor de jaren daarna bijgesteld van 2% naar 3%.

Gas en elektra

De nog vast te leggen tarieven gas en elektra zijn fors hoger in 2024 in vergelijking met de vastgelegde tarieven in 2023. Daarnaast verwachten we een stijging van de netwerkkosten in 2024.

Treasury

Het nadeel op het onderdeel Treasury wordt voornamelijk veroorzaakt door de nog steeds stijgende rentes op toekomstig aan te trekken langlopende geldleningen.

Sociaal domein

Voor het sociaal domein is voor 2024 in de verschillenanalyse een nadeel opgenomen van € 2.308.000. Dit is het totaal van de gewijzigde uitgaven en inkomsten ten opzichte van 2023 en de toevoeging aan de reserve sociaal domein van het berekende overschot in 2024 van € 1.080.000. Samen met deze dotatie aan de reserve en de middelen uit het gemeentefonds zijn de begrote uitgaven en inkomsten in 2024 in evenwicht. Het overschot is mede ontstaan door de in de meicirculaire 2023 aangekondigde aanvullende middelen voor jeugd. Voor de jaren 2025 tot en met 2027 is ook te zien dat per saldo de uitgaven en inkomsten een nadeel opleveren. Voor 2025 geldt echter nog een overschot binnen de gehele begroting sociaal domein van € 1.754.000, mede doordat ook voor 2025 aanvullende middelen jeugd zijn aangekondigd. Voor beide jaren zijn deze aanvullende middelen al in het saldo van de perspectiefnota 2024 verwerkt. Voor 2026 geldt binnen de gehele begroting sociaal domein een tekort van € 860.000 en voor 2027 een tekort van € 686.000. In meerjarenperspectief is het niet toegestaan de reserve sociaal domein in te zetten om een eventueel tekort aan te vullen.

Investeringen

De jaarlijkse kapitaallasten zijn, op basis van de al vastgestelde investeringsbudgetten en de in de afgelopen meerjarenbegrotingen vanaf 2024 aangekondigde investeringen, in de begroting geactualiseerd.

Onroerendezaakbelastingen
De begrote inkomst uit de onroerendezaakbelastingen laat een positief effect zien doordat het werkelijke totaal aan WOZ-waarden in 2023 hoger is dan vooraf was begroot.

Grondexploitaties
De verschillen in de verwachte uitgaven en inkomsten bij de grondexploitaties, inclusief uren van het personeel en het doorbelasten van de rente, wordt geneutraliseerd in de begroting door het opnemen van een raming van een verlaging of een verhoging van de toekomstige boekwaarde van een grondexploitatie. Per saldo leidt dit voor alle jaren tot een nadeel.

Afvalverwerking en riolering
De inkomsten en uitgaven voor afvalverwerking en riolering zijn voor alle jaren in de begroting in evenwicht. Na het verwerken van de kaders uit de perspectiefnota 2024, de kapitaallasten en de doorbelaste uren van personeel zorgen begrote onttrekkingen uit de voorzieningen afvalverwerking en riolering voor evenwicht binnen de begroting van beide onderdelen. Het opgenomen voordeel in de verschillenanalyse laat het effect zien op het startsaldo dat na de inzet van beide voorzieningen optreedt.

Leges Burgerzaken
De toename van de leges Burgerzaken komt enerzijds doordat er voor het reizen naar Engeland een paspoort benodigd is en hierdoor extra paspoorten aangevraagd worden en anderzijds doordat de tarieven voor paspoorten zijn verhoogd.

Budget Ekkelkamp (grondstoffencentrum)
De uitzetting van de begroting ontstaat door het in gebruik nemen van de nieuwe gemeentewerf en grondstoffencentrum. Te zijner tijd vervallen de lasten van de werkplaatsen 1e Energieweg 10 en Overslagweg 3 in Roden en de werkplaats Peize en Norg.

Jaarlijkse bijdrage aan Sporthuis Peize
Vrijwilligers van de Voetbalvereniging Peize en professionele horecamedewerkers gaan de kantine en ontmoetingsruimte in Sporthuis Peize beheren. De voetbalvereniging neemt de professionele horecamedewerkers in dienst, want zij heeft te weinig vrijwilligers om de ontmoetingsruimte de hele week te openen. De professionele horecamedewerkers gaan ook werkzaamheden doen in de aangrenzende sporthal zoals schoonmaken en toezicht houden. Wij betalen de voetbalvereniging hiervoor een bijdrage per jaar.

Huurinkomsten gemeentelijk gebouw
De voormalige school De Haven levert al enge tijd geen huurinkomsten op.

HRM-applicatie
Vanaf 1 januari 2024 wordt de nieuwe HRM-applicatie in gebruik genomen. Dit levert een jaarlijkse besparing van de kosten op.

Verzekeringen
De verwachte verzekeringspremies voor 2024 zijn geactualiseerd en de budgetten zijn hierop aangepast.

Grondslagen

Grondslagen waarop de programmabudgetten 2024 zijn gebaseerd. Aan het eind van elk programma is een overzicht opgenomen van de budgetten op het niveau van de taakvelden. Deze budgetten zijn gebaseerd op:

- de begroting 2023 inclusief de daarop betrekking hebbende begrotingswijzigingen;
- de loonkosten op basis van de formatie voorjaar 2024, het loonniveau volgens de laatst vastgestelde CAO en de individuele inschaling op 1 januari van het begrotingsjaar;
- de aan de programma's toe te rekenen uren, exclusief overhead, tegen het afdelingsuurtarief;
- budgetten voor onder andere onderhoud en instandhouding van kapitaalgoederen gebaseerd op de begroting 2023 met een prijscompensatie van 3,0% en met een areaalgroei voor wegen, openbare verlichting, bruggen, groen en speelvoorzieningen;
- subsidies en bijdragen aan derden worden geraamd op basis van bestaande subsidies met een verhoging indexatie van 3,0%;
- de algemene dekkingsmiddelen van het rijk op basis van de laatst bekende uitkeringscomponenten en vergoedingsbijdragen volgens de meicirculaire van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- de inkomsten uit de lokale belastingheffingen tegen de door de gemeenteraad vastgestelde uitgangspunten.

Sociaal domein 2024

Begroting sociaal domein 2024

Vanaf het begin van de decentralisaties Jeugdwet en WMO heeft u ervoor gekozen om de inkomsten en uitgaven binnen het sociaal domein bij elkaar te houden door een "hek" om het sociaal domein te plaatsen. Dat systeem heeft tot heden goed gefunctioneerd. De laatste jaren is er structureel een overschot binnen het sociaal domein. Bij het opstellen van deze meerjarenbegroting is voorgesteld dit systeem los te laten en de begroting sociaal domein niet meer als een 'apart onderdeel' op te nemen.

Dotatie reserve sociaal domein

Vanaf 2024 zal er dus geen dotatie meer aan de reserve sociaal domein worden gedaan. Dit zorgt ervoor dat het begrote voordelige resultaat in 2024 van het sociaal domein van € 1.080.000 niet zal worden toegevoegd aan de reserve, maar volledig wordt meegenomen in het begrotingssaldo in 2024.

Nieuw verdeelstelsel

De invoering van de nieuwe verdeling van het gemeentefonds per 1 januari 2023 en overheveling van de taken Participatie (Nieuw Wajong en Nieuw begeleiding exclusief beschut werk) en Voogdij 18+ naar de algemene uitkering zijn verwerkt in de begroting 2024.

Afspraken jeugdmiddelen

De Hervormingsagenda Jeugd is definitief vastgesteld, ondertekend en aangeboden aan de Tweede Kamer en Eerste Kamer. De definitieve vaststelling van de Hervormingsagenda Jeugd betekent dat alle partijen, in volle vaart aan de slag gaan met de grootste hervorming van de jeugdzorg sinds 2015. De inzet van de extra jeugdmiddelen wordt, net als voor 2023, gebruikt voor de verschillende doeleinden zoals extra inzet personeel bij de afdelingen binnen Noordenveld en overige kosten die voorvloeien uit de hervormingsagenda jeugd.

Voor 2024 en 2025 geldt dat de middelen beschikbaar worden gesteld aan gemeenten met uitzondering van de investeringen waarvan is afgesproken deze door het Rijk worden gedaan. De beschikbaarstelling van de middelen voor de jaren 2026 en verder vindt plaats na het advies van de deskundigencommissie en de besluitvorming daarover. In aanvulling hierop verzacht het kabinet het ingroeipad voor de besparingsopgave en laat daarnaast de extra besparing in 2024 vervallen (de aanvullende besparing in het coalitieakkoord voor dat jaar).

Tussen het rijk, IPO en VNG is afgesproken dat gemeente in hun meerjarenraming voor de jaarschijven 2026 tot en met 2027 rekening mogen houden met de volledige bijdragen uit de Hervormingsagenda Jeugd. In deze meerjarenbegroting is geen rekening gehouden met het hiervoor opnemen van een stelpost.

Beleidsvoorstellen ten laste van de vrije budgetruimte

3 O's (onontkoombaar, onvoorzien en onuitstelbaar)

Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) (€ 58.000 per jaar)

De bijdrage van de lopende begroting 2023 voor de GGD is € 1.288.000. Voor de begroting van 2024 vraagt de GGD € 1.346.000. Dit is een stijging van € 58.000.

Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Drenthe (€ 232.000 per jaar)

In overeenstemming met de wet- en regelgeving draagt de RUD Drenthe namens de deelnemers zorg voor een schone, hele en veilige gemeente Noordenveld in de provincie Drenthe. Toekomstige generaties kunnen leven, recreëren, werken en verblijven in een groen en mooi Noordenveld. Duurzaamheid zit daarom in al ons denken en doen. De deelnemersbijdrage voor Noordenveld bedraagt op basis van de Ontwerpbegroting 2024 € 1.051.000. Ten opzichte van 2023 betekent dit een extra verhoging van € 232.000. De Ontwerpbegroting 2024 van de RUDD wordt weliswaar onverkort opgenomen in de begroting van de gemeente Noordenveld met de uitdrukkelijke vermelding dat hiervan een bedrag van € 164.000 wordt opgenomen als reguliere verhoging en daarnaast een bedrag van € 68.000 als reservering voor mogelijke invoeringskosten als gevolg van de invoering van de Omgevingswet. Mocht het gereserveerde bedrag van € 68.000 niet nodig zijn, dan wordt dit bij de 1e trimesterrapportage in 2024 gerapporteerd.

Veiligheidsregio Drenthe (VRD) (€ 191.000 per jaar)

Noordenveld is een veilige en leefbare gemeente om op te groeien, te wonen, werken, recreëren en te verplaatsen. Veiligheid is een voorwaarde voor een leefbare samenleving. De veiligheidsbeleving verhoogt door het betrekken van inwoners bij hun eigen leefomgeving. Iedereen heeft een veilige huiselijke situatie. De gemeente is verantwoordelijk voor het beheersen van risico's op het gebied van omgevingsveiligheid. De bijdrage van de lopende begroting 2023 voor de VRD is € 1.662.000. Voor de begroting van 2024 vraagt de VRD € 1.853.000. Dit is een stijging van € 191.000.

Recreatieschap Drenthe (€ 3.000 per jaar)

Aan de gemeente Noordenveld wordt voor 2024 een bijdrage gevraagd van € 84.000 ten opzichte van € 81.000 in 2023. In de meerjarenraming is bij de exploitatie uitgegaan van een prijsindex van 3%. Ook bij het stimuleringsfonds is uitgegaan van een stijging van de bedragen ten opzichte van 2023. Voor de begroting 2023 zijn de overnachtingen van 2020 als basis genomen. In verband met covid-19 waren deze lager dan gebruikelijk, daarom is voor bedragen van 2024-2026 een hogere inschatting gemaakt.

Huurverhoging bibliotheek Roden (€ 8.000 per jaar)
Vanwege verbouwing bibliotheek en uitbreiding is de huur verhoogd. Voor 2024 betekent dit op jaarbasis een verhoging van de huursubsidie met een bedrag van € 8.000.

Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden (€ 20.000 voor 2024)
I.v.m. een beperkt aantal nog uit te geven graven moet de begraafplaats Nieuw Roden (in de noordoosthoek) uitgebreid worden. Voor realisatie dient een bosstrook 'begraafklaar' gemaakt te worden. Hiervoor wordt een ontwerp gemaakt en zo nodig archeologisch en/of flora en fauna onderzoek gedaan. Direct aanwonenden aan de oostzijde van de begraafplaats worden betrokken in de planvorming.

Rotonde Dwazziewegen (investering van € 500.000, jaarlijkse netto kapitaallast € 8.750)
De provincie Drenthe zal op de kruising Dwazziewegen-N372 een rotonde realiseren. Hiervoor is een gemeentelijke bijdrage afgesproken. Het bedrag van € 125.000 is gebaseerd op een inschatting van het moment dat de motie in februari 2021 werd aangenomen.

Onderhoud Joodse begraafplaats Veenhuizen (€ 3.000 per jaar)
Voor de Joodse begraafplaats in Veenhuizen worden plannen gemaakt voor het opknappen. Dit vraagt om jaarlijks extra onderhoudskosten van € 3.000. We beheren en onderhouden de begraafplaats op basisniveau.

Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten (€ 65.000 eenmalig)
Het budget is bedoeld om de voorbereiding van verkeersprojecten zoals de benodigde onderzoeken uit te laten voeren om tot een breed gedragen definitief ontwerp (DO) te komen. Aan de hand van een DO volgt een raming wat leidt tot besluitvorming en een kredietaanvraag. Hierin kunnen de gemaakte voorbereidingskosten verrekend worden, waardoor dit eenmalige budget niet uitput.

Gebouwenbeheerplan (€ 258.000 per jaar)
We beheren en onderhouden de gebouwen op basisniveau. Het budget bedraagt € 631.000 op jaarbasis. Dit is € 258.000 meer dan in 2023 in de begroting is opgenomen.

BHV meerkosten (€ 10.000 per jaar)
De kosten van BHV nemen toe. De meerkosten hebben te maken van de kosten van de licenties voor de nieuwe BHV-app. Daarnaast zijn er meerkosten omdat er meer BHV'ers nodig zijn om de bezetting rond te krijgen in verband met het nieuwe flexwerken.

Formatie preventiemedewerker (€ 56.000 per jaar, in 2024 de helft: € 28.000)
Om te voldoen aan wetgeving rondom RI&E is halverwege 2022 een preventiemedewerker aangetrokken voor 24 uur voor de periode van 2 jaar. Halverwege 2024 loopt het incidentele budget af en is structureel budget nodig om uitvoering te blijven geven aan deze werkzaamheden. Uitvoering geven aan deze wetgeving is structureel werk en wettelijk vereist.

Invoering Omgevingswet (eenmalig t/m 2027 € 280.000 (afbouwend), € 145.000 structureel)
De komende vier jaren wordt verder gewerkt aan de implementatie van de Omgevingswet in een aantal fases met voorgeschreven instrumenten. Doel is om tussen 2024-2027 een definitieve omgevingsvisie, omgevingsplan en omgevingsprogramma's te hebben waarmee je voldoet aan de wettelijke vereisten uit de Omgevingswet. Bij het ontwikkelen en opstellen van de omgevingsvisies, omgevingsplan en omgevingsprogramma's moet actief gewerkt worden met nieuwe (online)

participatie instrumenten, middelen en platforms. Nieuwe werkwijzen en -processen (Vergunningen, Toezicht & Handhaving, WKB en beleidsvorming) moeten verder geïmplementeerd en geborgd worden. Binnen de huidige formatie en project is voor 2024-2027 niet voorzien in het begeleiden en uitwerken van de verschillende wettelijke verplichte visies en plannen vanuit de Omgevingswet. Laat staan het ontstaan van nieuwe functies, de wijziging van bestaande taken en rollen en de verschuiving/frictie die dit met zich meebrengt. Allemaal (structurele) kosten waar nu niet in is voorzien. Concreet gaat het dan om het aansturen en begeleiding van de doorvoering van de Omgevingswet, opstellen/begeleiden van de nieuwe omgevingsvisie, het omgevingsplan, leidraad initiatiefnemersparticipatie, de participatiefnota en nog nader uit te werken omgevingsprogramma's. Deze producten moeten in verschillende fases tot en met 2026 worden uitgewerkt, vastgesteld en uitgevoerd. Voor 1 januari 2024 is inzet van het projectteam invoering Omgevingswet vooral gericht op een juiste begeleiding van de invoering zelf en coördineren/aansturen van nieuw op te stellen beleid. In 2024 is het programma vooral gericht op het door ontwikkelen van de lijnorganisatie in het uitvoeren van de nieuwe wettelijke instrumenten, nieuw (strategisch) beleid en werkwijzen. Ook is de huidige formatie niet ingericht en uitgerust om de nieuwe

Nationaal Programma Landelijk Gebied (€ 99.000 per jaar)

Vanuit het Rijk is in 2023 een nationaal programma landelijk gebied (NPLG) ingesteld. Het biedt kaders om gebiedsprogramma's op te stellen. De vraagstukken die daarin worden benoemd op het gebied van water, natuur, stikstof, landbouw, bodem en klimaat worden steeds urgenter en brengen onzekerheden met zich mee. De provincie maakt een provinciaal programma landelijk gebied en daar komen maatregelen uit voort voor de gemeente. Het vergt extra inzet van de gemeente om hierop te anticiperen, de kansen te benutten maar ook zelf aan zet te blijven en de lokale regie te blijven voeren.

Functionaris gegevensbescherming (€ 45.000 per jaar)

Op grond van artikel 37 van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) is het aanstellen van een Functionaris Gegevensbescherming (FG) verplicht voor overheidsinstanties en publieke organisaties. De FG is niet alleen een vraagbaak voor de organisatie op het gebied van privacy zaken, maar hij is ook een officiële toezichthouder. De FG controleert de organisatie op de toepassing en de naleving van de privacyregels. Niet alleen de AVG speelt hier een rol, maar ook bijvoorbeeld de e-privacyrichtlijnen en allerlei specifieke nationale regels, zoals bijvoorbeeld de Jeugdwet. De functie van FG is momenteel extern belegd. Het jaarcontract behelst een dienstomvang van 4 uur per week. In september is toegezegd het aantal uren te evalueren. Momenteel is in de begroting 2023 geen raming opgenomen voor deze uitgaven. De verplichte aanstelling van een FG is een structurele kostenpost en wordt geraamd op jaarlijks € 45.000.

Noordelijk Belastingkantoor (NBK) (€ 28.000 per jaar)

De kosten van de dienstverleningsovereenkomst met het NBK zijn voor 2024 met het indexpercentage (3%) aangepast in de primitieve begroting 2024. Het NBK werkt met een hoger indexpercentage (5,76%). Hierdoor is het geraamde bedrag te laag.

Vereniging Drentse Gemeenten (VDG) (€ 13.000 per jaar)

Gemeente Noordenveld is lid van de VDG. De samenwerking binnen Drenthe is geïntensiveerd. De gemeentelijke lobby wordt steeds belangrijker. Jaarlijks wordt door de VDG een bijdrage gevraagd. Dit gaat op basis van een bedrag per inwoner voor de reguliere begroting. Sinds 2021 is de reguliere bijdrage gestegen van 13.000 naar 26.000 in 2024. Dit is exclusief zaken als de onderwijsmonitor en

dergelijke, die op het taakveld lokaal onderwijsbeleid worden verantwoord. De begroting is sinds 2021 niet aangepast aan deze stijging.

Subsidie Welzijn in Noordenveld (WiN) (€ 117.000 per jaar)
Vanuit de CAO Sociaal werk, waar WiN onder valt is er een CAO akkoord bereikt over een structurele loonsverhoging. Dit betekent dat er vanaf 1 juli 2023 een loonsverhoging is geweest van 7%. In januari en in juli 2024 volgen er nog loonsverhogingen van 4%. Deze loonsverhoging is, samen met een 4% verhoging in huurprijzen, voor zo'n driekwart verantwoordelijk voor het fors hogere subsidiebedrag van € 1.390.000. Dit betreft een stijging van € 117.000 t.o.v. het primitief begrote bedrag voor welzijnssubsidie in de begroting 2024. Uitgangspunt is een qua omvang gelijkblijvende inzet door WiN.

Voortzetting ingezet beleid / MUP

Investeringen Integraal Sportaccommodatieplan (ISAP) (investering € 2.340.000, kapitaallast € 105.000)
Wij willen toekomstbestendige sportverenigingen en sportaccommodaties, de gezondheid van mensen verbeteren en de sociale binding en leefbaarheid versterken. Ook willen we duurzame binnen- en buitensportverenigingen die voor iedereen toegankelijk en beschikbaar zijn en dichtbij zijn. Tot slot willen we met ons preventieve gezondheidsbeleid meer mensen (meer) in beweging brengen. Sportaccommodaties zijn belangrijk voor deze ambities. Samen met sportverenigingen en stichtingen investeren in sportaccommodaties die:
- aan de (toekomstige) sport- en beweegbehoefte voldoen;
- mensen (blijven) uitdagen om te sporten en bewegen;
- toegankelijk en bereikbaar zijn voor iedereen;
- duurzaam zijn.

Budget vervangingsinvesteringen (€ 28.000 per jaar)
De vervangingsinvesteringen en daarmee de kapitaallasten zijn in 2024 hoger dan in 2023. Dat komt voornamelijk doordat er in 2024 relatief veel vervangen moet worden.

Nieuw beleid

Doorontwikkeling Museum Kinderwereld (€ 20.000 tot en met 2025)
Maatschappelijke voorzieningen waaronder culturele voorzieningen zoals musea houden we in stand en zijn toekomstbestendig en voor iedereen toegankelijk en beschikbaar. Ze bieden ruimte voor ontmoeting, ontspanning en ontwikkeling. Museum Kinderwereld in de komende twee jaar te ondersteunen met innovatie en doorontwikkeling van de presentatie. Dit is conform het onderzoeksrapport van Buro Edzes waar de gemeenteraad op 11 juli 2019 mee ingestemd heeft. Dit eerst voor twee jaar te doen tot aan het einde van de uitvoeringsovereenkomst 2022-2025 Museum Kinderwereld. Het gaat hier om bestaand beleid wat beschreven staat in de uitvoeringsovereenkomst 2022-2025 Museum Kinderwereld waarvan destijds niet alles op geld gezet is. Dit in tegenstelling tot dezelfde uitvoeringsovereenkomst met Mensinge 2022-2025. Vandaar nu deze aanvraag. In 2024 vinden de voorbereidingen plaats voor de nieuwe vaste tentoonstellingpresentatie waarvan de wens is deze in 2025 te realiseren.

Uitbreiding formatieruimte openbare orde en veiligheid (€ 62.000 per jaar)
In verband met toenemende wetgeving en uitbreiding van vragen op o.a. het gebied van ondermijning, BIBOB-onderzoek, Damoclesbeleid, Cybercrime, gedigitaliseerde criminaliteit en taken die vanuit de overheid richting de gemeente komen zijn de werkzaamheden toegenomen.

Daarnaast is er sprake van een terugtrekkende beweging van de politie waarbij werkzaamheden verschuiven richting de AOV van de gemeenten. En de inzet van AOV is de afgelopen jaren vereist bij diverse crisissen zoals o.a. Corona en Vluchtelingen. Hierdoor is de werkdruk bij de huidige AOV'ers gestegen waardoor alle kerntaken onvoldoende kunnen worden uitgevoerd. De verwachting is dat dit komende jaren alleen maar toeneemt. Ook bestuurlijk zijn deze veiligheidsthema's van groot belang. We stellen voor om 0,67 fte structureel aan de formatie toe te voegen bij het Algemene Zaken waar AOV onderdeel van uitmaakt.

School als Wijk / SAW (€ 33.000 per jaar)

Sinds 2018 wordt op alle Groningse mbo-locaties de preventieve en collectieve ondersteuning School als Wijk (hierna: SAW) geboden. Het gaat hierbij om vrij-toegankelijke en laagdrempelige ondersteuning aan alle mbo-studenten bij vragen of problemen over niet-schoolse zaken. Denk aan praktische ondersteuning rondom financiën, ondersteuning bij sociaal-emotionele problemen of toeleiding tot de juiste plekken om meer hulp te krijgen. De kosten voor SAW worden verdeeld onder gemeenten van waaruit er studenten in Groningen naar de mbo's gaan. Deze verdeling vindt plaats op basis van studentenaantallen uit de gemeenten. De Noord-Midden Drentse gemeenten hebben tot 2022 geen financiële bijdrage geleverd en vanaf 2022 gedeeltelijk. Vanaf 2018 tot en met 2023 was er sprake van een tekort in de totale begroting. Tot 2024 is dit tekort opgevangen door de inzet van VSV-middelen van de drie Groninger RMC-regio's. Deze financieringsbron is vanaf 2024 echter niet langer op die manier structureel inzetbaar.

Opleidingsbudget (€ 212.000 per jaar)

Elk jaar inventariseren wij de opleidingsbehoefte. De opleidingsbehoefte wordt vanuit de begroting gedekt door het opleidingsbudget. Jarenlang hebben wij gewerkt met een opleidingsbudget van minder dan 1% van de bruto loonsom. In de ons omringende Drentse gemeenten is dat in 2020 uitgevraagd en bleek een gemiddeld budget van 1,82%. Dat komt overeen met het landelijk percentage voor gemeenten in onze grootteklasse. Het A+O-Fonds gemeenten hanteert een percentage van 2%.
Met het inzetten van competentie- en talentmanagement, naast loopbaanontwikkeling, en het voeren van het goede gesprek daarover willen we als organisatie stimuleren dat medewerkers de regie gaan voeren over hun eigen loopbaan. Die ontwikkelbehoefte heeft zowel betrekking op het inzetbaar blijven voor de eigen functie, als ook om loopbaanwensen mogelijk te maken. Verwacht mag worden dat dit beleid leidt tot een hogere ontwikkelbehoefte.

Subsidie Stichting Roden Fit & Gezond (€ 40.000 per jaar)

Roden Fit & Gezond is een stichting die de gezondheid van alle inwoners verbetert, contacten tussen mensen stimuleert en de leefbaarheid van wijken vergroot. Dat doet de stichting bijvoorbeeld door organisatie en ondersteuning van activiteiten / evenementen en opzetten van samenwerkingsverbanden / netwerken. Elk half jaar krijgen we een verslag over de uitgevoerde activiteiten en (financiële) resultaten van de activiteiten. Ook evalueert en monitort de stichting de activiteiten. Tot slot maakt de stichting afspraken met Stichting Peize in Beweging, Stichting Beweegdorp Norg en Welzijn in Noordenveld over de taakverdeling tussen de drie stichtingen en sportcoaches.

Designdeal Veenhuizen (€ 10.000 per jaar tot en met 2026)

Het uitdragen van het werelderfgoed en het actueel en relevant houden van het cultuurlandschap van de Koloniën van Weldadigheid door design studenten en ontwerpers. Het centraal stellen van het experiment binnen het kader van de Koloniën van Weldadigheid, zodat er nieuwe inzichten en

nieuwe economische dragers kunnen ontstaan. Ontwerp-methodieken van design thinking en embedded designs inzetten om het onzichtbare zichtbaar te maken en om verhalen in het landschap tastbaar en beleefbaar te maken.

Marketing Koloniën van Weldadigheid 2023-2026 (€ 35.000 tot en met 2026)
Dit budget is bedoeld om Marketing Drenthe als uitvoeringspartner in staat te stellen de regionale/lokale uitvoeringsagenda Toekomstperspectief Marketing Veenhuizen binnen de Koloniën van Weldadigheid uit te voeren ter vergroting van de leefbaarheid, naamsbekendheid, opzetten van actief bezoekersmanagement en het optimaliseren van de verbinding en samenwerking tussen de koloniën.

Toegankelijkheid openbare ruimte (€ 10.000 per jaar)
De ervaring leert dat er in de openbare ruimte en met name in de buitenruimte vaak meer nodig is om een goede bereikbaarheid en toegankelijkheid te bereiken. Zo moet er rekening gehouden worden met dat er op meer plaatsen in de gemeente in de komende jaren blindegeleidelijnen moeten komen, speeltuinen bereikbaar moeten worden gemaakt en openbaar groen voor iedereen toegankelijk moet zijn. Dit budget is nodig om deze zaken in het bestaande op te lossen daar waar het niet direct onderdeel vormt van herinrichting, nieuwe programma's en/of projecten en (dorpenfonds)initiatieven.
We zorgen voor betere (minder steile en zoveel mogelijk drempelvrije) oversteken in heel Noordenveld. We geven uitvoering aan de grotere voorgestelde aanpassingen als uitkomst van onder andere de wijkschouwen en waar niet direct budget voor beschikbaar is vanuit afdeling Beheer.

Geen dotatie aan de reserve sociaal domein (-/- € 1.080.000)
We stellen voor geen dotatie meer te doen aan de reserve sociaal domein van het begrote overschot in 2024 binnen de begroting van het sociaal domein. Dit betekent dat de begrote uitgave van € 1.080.000 vervalt.

Verschuiving rioolheffing van eigenaar naar gebruiker (€ 130.000)
Door de rioolheffing bij de gebruiker te heffen komt deze mogelijk in aanmerking voor kwijtschelding. We houden rekening met een bedrag van € 130.000 aan kwijtscheldingen.

Dotatie exploitatie naar vermogen

Intrekken opbouwen buffer uit accres gemeentefonds 2024 en 2025 (stand meicirculaire 2022) (€ -/- 787.000 in 2024)
In de begroting 2023 hebben we voor 2024 en 2025 twee toevoegingen aan het eigen vermogen opgenomen. In de meicirculaire 2022 kondigde het rijk flinke stijgingen van de uitkering uit het gemeentefonds aan tot 2026. Beide toevoegingen hebben als doel om te sparen voor het ravijnjaar 2026. We stellen voor in deze begroting één van de twee toevoegingen aan het eigen vermogen in te trekken. Desondanks blijven we sparen voor het ravijnjaar 2026: in 2024 € 500.000 en in 2025 € 2.500.000).

Overige beleidsvoorstellen en investeringen

In onderstaand overzicht zijn de beleidsvoorstellen ten laste van de volgende begrotingsposten nader toegelicht:

- reserves;
- toekomstige boekwaarde grondexploitaties;

- vervangingsinvesteringen;
- eenmalige ruimte.

Vervangingsinvesteringen

Vervangingsinvesteringen zijn investeringen die afgeschreven activa vervangen. Na verloop van tijd komt door afschrijving in de begroting immers weer een bedrag “vrij” waaruit het betreffende actief opnieuw kan worden vervangen. Er wordt een onderscheid gemaakt naar investeringen in de bedrijfsvoering, investeringen ten laste van tarieven en overige investeringen.

Investeringen in de bedrijfsvoering

Investeringen in de bedrijfsvoering hebben betrekking op de bedrijfsmiddelen, dus op de kosten die moeten worden gemaakt voor het laten functioneren van de organisatie.

Bedragen x € 1.000	Investering	Kapitaallast
Investeringen in de bedrijfsvoering		
Renovatieonderhoud gebouwen		
Dorpshuis Altena	8	1
Begraafplaatsen	1	0
Gymzaal Schoolstraat Norg	1	0
Museum Kinderwereld	2	0
Torens	8	0
Werkplaats/brandweerkazerne Norg	31	2
Automatisering		
Vervanging beamers	10	2
Vervanging av-apparatuur	72	12
Tractie		
Transportauto	370	54
Tractoren	235	34
Schaftwagens	120	14
Grasmaaiers	206	31
Inventaris		
Gemeentehuis	72	10
Zwembad de Hullen	50	5
Brinkhof	35	4
Totaal	**1.221**	**169**

Toelichting per investering in de bedrijfsvoering

Renovatieonderhoud gebouwen

Het vermelde bedrag is bestemd voor het uitvoeren van verbouwingen en renovatieonderhoud van de gemeentelijke gebouwen, conform planning in het meerjarig onderhoudsbeheerplan.

Automatisering

De meerjarige vervangingsinvesteringen betreffen bij ICT de reguliere vervangingen van de hardware. In 2024 staan de vervanging van de beamers en de Audio Visuele apparatuur gepland.

Tractie

Conform tractieplan. Betreft vervanging van een transportauto, tractoren, schaftwagens en grasmaaiers.

Inventaris

We vervangen de oude landmeetkundige apparatuur, die niet meer voldoet, door nieuwe apparatuur.

Investeringen ten laste van tarieven

Hieronder volgt een specificatie van de investeringen ten laste van tarieven:

Bedragen x € 1.000	Investering	Kapitaallast
Afvalverwerking		
Afzetcontainers	60	7
Totaal	**60**	**7**

Bedragen x € 1.000	Investering	Kapitaallast
Riolering		
Reguliere vervangingen riolering	6.076	273
Klimaatadaptie water	428	19
Totaal	**6.504**	**292**

Toelichting per investering ten laste van tarieven

Reguliere vervangingen riolering

Dit betreft alle werkzaamheden aan vrijverval riolering waar risico's worden voorzien, inclusief prijsstijgingen. Ook betreft dit het afkoppelen van regenwater in het kader van klimaatadaptatie, zoals afgesproken in het geactualiseerd GWRP 2024-2027. Daarnaast betreft dit maatregelen voor wateroverlast in Norg en Peize.

Klimaatadaptatie water

Het gaat hier om maatregelen in het kader van klimaatadaptatie voor zoals benoemd in de Regionale Adaptatiestrategie. Dit wordt eveneens gebruikt als cofinanciering voor subsidiegelden zoals de subsidie Hoge Zandgronden en de Impulsgelden.

Overige investeringen

Onderstaand volgt een specificatie van de overige investeringen:

Bedragen x € 1.000	Investering	Kapitaallast
Overige investeringen		
Meeliftinvesteringen riolering en wegen	474	33
Openbare verlichting (armaturen)	369	26
Meeliftinvesteringen Duurzaam Veilig	112	9

Openbare verlichting (lichtmasten)	90	4
Totaal	**1.045**	**72**

Toelichting per overige investering

Meeliftinvesteringen riolering/wegen

Jaarlijks worden de wegen visueel geïnspecteerd, waarbij de kwaliteit van de verharding in beeld wordt gebracht. Dit leidt tot een lijst waarin de benodigde onderhoudsmaatregelen per wegvak zijn benoemd. Deze lijst, die aflopend is qua urgentie, vormt de basis voor de keuzes van de te nemen maatregelen. Voor de uitvoering van het onderhoud is jaarlijks circa € 1,1 miljoen beschikbaar. Van dit bedrag is echter circa € 0,5 miljoen gereserveerd voor de zogenaamde meeliftprojecten riolering. Omdat de rioolvervanging er voor zorgt dat boven de sleuf de verharding moet worden vervangen, is het efficiënt en effectief om de rest van de verharding ook mee te nemen. Het meeliftgeld wordt hiervoor gebruikt.

Openbare verlichting (armaturen)

Betreft de vervanging van armaturen. Conform vervangingsplan.

Meeliftinvesteringen Duurzaam veilig

Het budget Meelift duurzaam veilig wordt ingezet om op plaatsen waar duurzaam veilig wordt toegepast ook het verhardingsdeel aan te kunnen pakken.

Openbare verlichting (lichtmasten)

Betreft de vervanging van lichtmasten. Conform vervangingsplan.

Eenmalige ruimte

Eenmalige ruimte in onze begroting ontstaat in principe op het moment dat daadwerkelijk tot een voor dat jaar geraamde investering wordt overgegaan. Uitgangspunt is namelijk dat kapitaallasten in de begroting voor een volledig jaar worden geraamd. Dat is logisch omdat ook op termijn de betreffende lasten moeten kunnen worden verrekend. Maar nimmer zullen alle verplichtingen al op 1 januari van het begrotingsjaar worden aangegaan. Renovatie van een gebouw of reconstructie van een weg vindt soms eerst in de maand september plaats omdat vooraf nog een bepaald traject moet worden doorlopen (zoals aanbestedingen).

De eenmalige ruimte is voor 2024 bepaald op 50% van de kapitaallasten van de investeringen (50% van het budget vervangingsinvesteringen en nieuwe investeringen per 2024 uit de meerjarenbegroting 2023). Daarnaast worden, via de vaststelling van deze begroting door uw raad, verdere investeringsvoorstellen goedgekeurd voor het jaar 2024. Na de vaststelling van de begroting berekenen wij de aanvullende kapitaallasten die in de begrotingsvergadering door u zijn geautoriseerd. De daarmee samenhangende kapitaallast voor het komende begrotingsjaar, brengen wij vervolgens ook voor 50% ten gunste van de eenmalige ruimte.

Wij stellen u voor om ten laste te brengen van de eenmalige ruimte:

Eenmalige ruimte (bedragen x € 1.000)	**109**
Fonds Leefbaarheid	-50
Saldo eenmalige ruimte	**59**

Toelichting per eenmalig budget

Fonds Leefbaarheid (€ 50.000)

We subsidiëren uit het fonds Leefbaarheid initiatieven die bijdragen aan het in stand houden en versterken van de sociale cohesie in de gemeente Noordenveld. Daarbij blijven we mogelijkheden voor co-financiering met de provincie Drenthe onderzoeken.

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen worden gevormd uit een aantal structurele niet aan producten of activiteiten gekoppelde inkomsten. Deze dekkingsmiddelen worden van het rijk (algemene uitkering), van de inwoners en het plaatselijke bedrijfsleven (onroerende zaakbelastingen en andere heffingen) en uit beleggingen verkregen.

Algemene dekkingsmiddelen (bedragen x € 1.000)	Begroting 2024		2025		2026		2027	
Taakveld	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**	**Lasten**	**Baten**
0.5 Treasury	2.248	2.835	2.445	2.937	2.448	3.425	2.277	3.292
0.61 OZB woningen	468	4.854	482	5.000	496	5.150	511	5.304
0.62 OZB niet-woningen eigenaren	68	2.104	70	2.167	72	2.232	74	2.299
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	0	64.397	0	67.612	0	64.338	0	65.974
Vervangingsinvesteringen	220	0	226	0	233	0	240	0
Totaal	**3.004**	**74.190**	**3.223**	**77.716**	**3.249**	**75.145**	**3.101**	**76.869**

Treasury

Het taakveld Treasury bestaat uit de onderdelen rente en dividend.

Rente

De gemeente heeft per 1 september 2023 12 langlopende leningen op de balans staan. De rentelasten worden begroot op dit taakveld. Daarnaast vindt op dit taakveld de doorbelasting plaats van de rentelasten naar de diverse beleidsterreinen en de grondexploitaties.

Dividend

De gemeente Noordenveld is aandeelhouder in een aantal nutsbedrijven. Uit de winst van deze bedrijven kan dividend worden uitgekeerd.

Onroerende zaakbelastingen woningen en niet-woningen

De ramingen voor de OZB zijn gebaseerd op de waarde peildatum 1 januari 2023 en zijn van toepassing op het tijdvak 2024.

Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Algemene uitkering gemeentefonds

Via circulaires informeert het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) gemeenten over de doorwerking van het Kabinetsbeleid in de gemeentefonds-uitkeringen. Het gemeentefonds is de grootste inkomstenbron van de gemeenten. Tot het gemeentefonds behoren

de algemene uitkering, één integratie-uitkering sociaal domein (Participatie) en decentralisatie-uitkeringen. De ontwikkeling ervan bepaalt in belangrijke mate de financiële ruimte van gemeenten. Het vanaf 2019 in de algemene uitkering integreerde deel van de integratie-uitkering sociaal domein is budgettair neutraal in de begroting opgenomen conform het besluit van de gemeenteraad. Gemeenten ontvangen op drie tijdstippen in het jaar de informatie over de gemeentefondsuitkeringen: in mei op basis van de Voorjaarsnota, in september op basis van de Miljoenennota en in december, ter afronding van het lopende jaar, op basis van de Najaarsnota. De raming van het gemeentefonds voor de uitkeringsjaren 2024 tot en met 2027 is gebaseerd op de meicirculaire 2023. De ontwikkeling van de algemene uitkering wordt voor een belangrijk deel bepaald door de ontwikkeling van de (netto gecorrigeerde) rijksuitgaven. Volgens de normeringssystematiek (trap op, trap af) hebben wijzigingen in de rijksuitgaven direct invloed op de omvang van de algemene uitkering. De jaarlijkse toename of afname van het gemeentefonds, voortvloeiend uit de normerings-systematiek, wordt het accres genoemd. Bij elke circulaire vinden mutaties plaats, deels ten gevolge van een aangepast accres, deels door beleidsintensiveringen. Het accres is onderhevig aan schommelingen, waardoor ook de uitkomsten van de algemene uitkering per jaar en in een jaar verschillen.

Na het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen in juni 2022 is de VNG akkoord gegaan met het voorstel van BZK het volume-accres (wijzigen in de rijksuitgaven) van het gemeentefonds voor de jaren 2022 tot en met 2025 te bevriezen op de stand Voorjaarsnota 2022. Het voorstel heeft als oogmerk de stabiliteit van het geraamde accres te verbeteren, zodat zowel het ministerie van Financiën als gemeenten daar met hun begrotingspolitiek beter mee uit de voeten kunnen.

Het kabinet heeft in 2023 besloten om het gemeentefonds voor de volumeontwikkeling vanaf 2027 te indexeren op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp). De nieuwe financieringssystematiek houdt in dat de volumeontwikkeling van het gemeentefonds vanaf 2027 wordt gebaseerd op een historisch gemiddelde van de ontwikkeling van het bbp. Hiervoor is in de Voorjaarsnota 2023 een budget gereserveerd van € 150 miljoen in 2027 en € 300 miljoen in 2028. In de meicirculaire 2023 is de nieuwe financieringssystematiek nog niet verwerkt.

Integratie-uitkering sociaal domein
De integratie-uitkering Participatie is budgettair neutraal in de begroting opgenomen conform het besluit van de gemeenteraad.

Overige opbrengsten

Forensenbelasting (taakveld 3.4 Economische promotie)
Uitgangspunt is om tarieven met het verwachte inflatiepercentage te verhogen.

Toeristenbelasting (taakveld 3.4 Economische promotie)
Met ingang van 2016 zijn kinderen tot en met 12 jaar vrijgesteld van toeristenbelasting. Met de uitkomst van het onderzoek van Recreatieschap Drenthe is besloten om met ingang van 2021 gedifferentieerde tarieven te hanteren. De tarieven zijn: hotels, bungalowparken, B&B's en verhuuraccommodaties € 1,75 per persoon per nacht en campings en groepsaccommodaties € 1,10 per persoon per nacht. Voor 2024 blijven deze tarieven op hetzelfde niveau.

Lijkbezorgingsrechten (taakveld 7.5 Begraafplaatsen)
De nieuwe beheersverordening begraafplaatsen en de daarbij behorende uitvoeringsbesluiten zijn in concept klaar en treden in 2023 in werking. Dit draagt bij aan een hogere kostendekkendheid en

lost problemen in de uitvoering op. De verordening lijkbezorgingsrechten bevat nieuwe posten die dit ondersteunen. In 2024 doen we verder onderzoek naar de tarieven van de oudere posten, die nu in vergelijking met andere gemeenten op sommige punten laag zijn.

Marktgelden (taakveld 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen)
De marktgelden die we momenteel nog heffen, zijn de weekmarktgelden van Peize.

Reinigingsheffingen (taakveld 7.3 Afval)
Het uitgangspunt op dit onderdeel is de kostendekkendheid. Het tarief afvalstoffenheffing wordt ten opzichte van 2023 met € 30 verhoogd. Deze opbrengsten vallen onder het programma Groen Beleven. Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Rioolheffing (taakveld 7.2 Riolering)
Het uitgangspunt op dit onderdeel is de kostendekkendheid. Ten opzichte van 2023 stijgt het tarief bij een gemiddelde woningwaarde met € 24,64. De stijging hangt samen met de gestegen kosten en projecten als Norg-West en Peize. Deze opbrengsten vallen eveneens onder het programma Groen Beleven. Voor meer informatie wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen.

Vergelijkend overzicht belastingdruk woningen 2024 en 2023

Heffing	2024	2023	Stijging 2024 ten opzichte van 2023	
			relatief	absoluut
Afvalstoffenheffing meerpersoons	€ 287,35	€ 257,35	11,7%	€ 30,00
Rioolheffing	€ 301,44	€ 276,80	8,9%	€ 24,64
Onroerendezaakbelastingen	€ 347,41	€ 337,29	3,0%	€ 10,12
Totaal	**€ 936,20**	**€ 871,44**	**7,4%**	**€ 64,76**

Er is rekening gehouden met een opbrengststijging van de totale OZB met 3%. Individueel kunnen verschillen ontstaan afhankelijk van de ontwikkeling van de WOZ-waarde.

Beschikbare middelen na vaststelling van de begroting

Na vaststelling van de Programmabegroting 2024, inclusief exploitatie- investeringsvoorstellen en dekkingsvoorstellen, bedragen de beschikbare middelen:

	x € 1.000
Vrij budgetruimte	634
Eénmalige ruimte	59
Budget vervangingsinvesteringen	0
Nog beschikbaar	**693**

De standen van de algemene reserve, reserve sociaal domein en reserve grondexploitaties (inclusief toekomstig beslag en exclusief bedragen benodigd voor risico's) zijn:

	x € 1.000
Algemene reserve	5.573
Reserve sociaal domein	9.654
Reserve grondexploitaties	1.881

4884
4885

2. Incidentele baten en lasten

Als gevolg van de voorschriften (Besluit Begroting en Verantwoording) dient in de programmabegroting een overzicht te worden gegeven van de incidentele baten en lasten. Het provinciaal toetsingscriterium 'materieel evenwicht' gaat immers uit van een begrotingssaldo dat het resultaat is van uitsluitend structurele baten en lasten. De incidentele baten en lasten moeten per programma worden vermeld. Dit geeft de volgende opstelling:

Incidentele baten en lasten bedragen x € 1.000					
Lasten per programma	**Omschrijving**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Uit startsaldo begroting					
Samen doen	Dotatie aan reserve sociaal domein	1.080			
	IHP verlenging noodlokalen Hoge Holt t/m 2027	62	64	66	68
Samen ontwikkelen	Uitvoeringskosten woningbouwteam t/m 2026	694	707	722	
Groen beleven	Bomenherstelplan	62	64	66	
Werken, ondernemen en ontspannen	Acquisitiefunctie t/m 2026	26	27	27	
	Co-financiering Leader t/m 2027	21	21	22	23
Duurzaam voor nu en later	Uitvoering Warmtevisie Noordenveld t/m 2026	309	318	328	
	Uitvoeringskosten programma duurzaamheid t/m 2026	282	288	294	
Helder zicht	Dotatie aan algemene reserve i.v.m. toevoegen geraamde onderuitputting gemeentefonds aan begroting	787	1.075		
	Opbouwen buffer i.v.m. nieuwe financieringssystemathiek rijk vanaf 2026	500	2.500		
	Jaarlijkse dotatie exploitatie naar vermogen tot en met 2026	275	275		
	Rechtmatigheidsverantwoording t/m 2026	75	75	75	
Totaal uit startsaldo begroting		**4.173**	**5.414**	**1.600**	**91**
Uit nieuwe beleidsvoorstellen					
Samen doen	Geen dotatie aan de reserve sociaal domein	-1.080			
Groen beleven	Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden	20			
	Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten	65			
Werken, ondernemen en ontspannen	Doorontwikkeling Museum Kinderwereld	20	20		
	Designdeal Veenhuizen	10	10	10	
	Marketing Koloniën van Weldadigheid t/m 2026	35	35	35	
Helder zicht		-787	-1.075		
Totaal uit nieuwe beleidsvoorstellen		**-1.717**	**-1.010**	**45**	**0**

Totaal incidentele lasten		**2.456**	**4.404**	**1.645**	**91**
Baten per programma	**Omschrijving**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
Uit primitieve begrotingssaldo					
Totaal uit primitieve begrotingssaldo		**0**	**0**	**0**	**0**
Uit nieuwe beleidsvoorstellen					
Totaal incidentele baten		**0**	**0**	**0**	**0**

Toelichting bij de incidentele lasten

Uit startsaldo begroting

Dotatie aan de reserve sociaal domein

Door de gemeenteraad is besloten om de lasten en baten in het kader van de nieuwe taken van het sociaal domein budgettair neutraal in de begroting en rekening te laten verwerken. Daarbij is het alleen toegestaan om in het begrotingsjaar zelf een begrote onttrekking aan de reserve sociaal domein te verwerken. In deze begroting is het geraamde overschot van € 1.080.000 in het startsaldo incidenteel als uitgave ten gunste van de reserve sociaal domein opgenomen.

Uitvoeringskosten woningbouwteam t/m 2026

De uitvoeringskosten woningbouwteam worden geraamd tot en met 2026. We ramen de direct aan het woningbouwteam gerelateerde vaste salarislasten incidenteel. De formatieve uitbreiding zal op enig moment in 2027 weer tenietgedaan worden door personeel flexibel in te zetten en vacatures die ontstaan door personeel dat vrijwillig vertrekt of met pensioen gaat worden niet ingevuld.

IHP verlenging noodlokalen Hoge Holt

In 2022 is besloten om de huur van noodlokalen ‘t Hoge Holt te verlengen t/m 2027.

Bomenherstelplan

De opdracht wordt eenmalig voor 4 jaar (tot en met 2026) op de markt gezet.

Acquisitiefunctie

Het eenmalige budget uit de begroting 2022 wordt voortgezet tot en met 2026.

Co-financiering Leader 2023-2027

Tot en met 2027 wordt co-financiering beschikbaar gesteld voor innovatieve, toekomstgerichte en onderscheidende plannen.

Uitvoering Warmtevisie Noordenveld

Het eenmalige budget uit de begroting 2022 wordt voortgezet tot en met 2026.

Uitvoeringskosten programma duurzaamheid t/m 2026

Het eenmalige budget uit de begroting 2022 wordt voortgezet tot en met 2026. We ramen de direct aan de uitvoeringskosten programma duurzaamheid gerelateerde vaste salarislasten incidenteel.

De formatieve uitbreiding zal op enig moment in 2027 weer tenietgedaan worden door personeel flexibel in te zetten en vacatures die ontstaan door personeel dat vrijwillig vertrekt of met pensioen gaat worden niet ingevuld.

Rechtmatigheidsverantwoording t/m 2026
Om de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording en de borging daarvan in de organisatie te kunnen ondersteunen dient de huidige capaciteit tot en met 2026 uitgebreid te worden.

Doteren geraamde onderuitputting gemeentefonds
We doteren de -vanaf de Perspectiefschets 2023 gereserveerde- onderuitputting van het gemeentefonds voor de jaren 2024 tot en met 2025 aan de algemene reserve.

Opbouwen buffer i.v.m. nieuwe financieringssystematiek rijk vanaf 2026
In de jaren 2024 en 2025 doteren we middelen aan de algemene reserve voor het opbouwen van een buffer binnen het eigen vermogen.

Uit nieuwe beleidsvoorstellen
Geen dotatie aan de reserve sociaal domein
We stellen voor geen dotatie meer te doen aan de reserve sociaal domein van het begrote overschot in 2024 binnen de begroting van het sociaal domein. Dit betekent dat de incidentele last van € 1.080.000 vervalt.

Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden
In verband met een beperkt aantal nog uit te geven graven moet de begraafplaats Nieuw Roden (in de noordoosthoek) uitgebreid worden. Dit incidentele budget kan hiervoor dekking geven.

Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten
We vormen een eenmalig voorbereidingsbudget. Hierin kunnen de gemaakte voorbereidingskosten verrekend worden, waardoor dit eenmalige budget niet uitput.

Doorontwikkeling Museum Kinderwereld
We willen Museum Kinderwereld in de komende twee jaar ondersteunen met innovatie en doorontwikkeling van de presentatie. Dit is conform het onderzoeksrapport van Buro Edzes waar de gemeenteraad op 11 juli 2019 mee ingestemd heeft. Dit eerst voor twee jaar te doen tot aan het einde van de uitvoeringsovereenkomst 2022-2025 Museum Kinderwereld.

Designdeal Veenhuizen
In de begroting 2023 is aangekondigd een bedrag voor de komende 3 jaar beschikbaar te stellen.

Marketing Koloniën van Weldadigheid t/m 2026
De Actie- en Investeringsagenda Marketing Koloniën van Weldadigheid is in 2023 gestart en loopt door tot en met 2026.

Geen dotatie aan eigen vermogen van geraamde onderuitputting gemeentefonds
We stellen voor geen dotatie meer te doen aan de algemene reserve van de berekende onderuitputting op basis van de meicirculaire 2022. Dit betekent dat de incidentele lasten in 2024 en 2025 vervallen.

Toelichting bij de incidentele baten

Er worden geen incidentele baten geraamd in deze begroting.

Onvoorzien

Het BBV schrijft voor (artikel 8 en 17) dat er een bedrag voor onvoorzien in de begroting dient te worden opgenomen. Deze post dient reëel te worden geraamd. De ervaring van de afgelopen jaren leert dat er geen gebruik wordt gemaakt van deze begrotingspost. Dit bedrag is in deze begroting, gebaseerd op € 1 per inwoner, gesteld op € 32.000.

3. Subsidies

De raad stelt de budgetten beschikbaar waar het college subsidies uit verstrekt. Een aantal budgetten is voor instellingen die met naam en maximaal toe te kennen subsidie op de begroting staan (subsidiëren op basis van een begrotingspost, artikel 4:23 lid 3c Algemene wet bestuursrecht, Awb).

Subsidies per instelling (bedragen x € 1.000)		2023	2024
Stichting Welzijn in Noordenveld		1.062	1.273
Peuterplaatsen (inclusief VVE)	Algemeen	316	329
Zwembaden	Molenduinbad	502	516
	Zomerbad Peize	56	58
	Veenhuizen	39	41
Cultuureducatie Noordenveld		124	128
Bibliotheek	Algemeen	464	478
	Huur	67	70
Museum Kinderwereld		93	96
Winsinghhof		255	263
Museum Havezate Mensinge		106	109
Totaal		**3.084**	**3.361**

Subsidie op basis van een begrotingspost

De raad stelt naast de budgetten voor de grote instellingen, subsidiebudgetten beschikbaar waar het college verschillende subsidies uit verstrekt. De subsidies zijn bedoeld voor activiteiten die bijdragen aan het realiseren van beleidsdoelstellingen (artikel 4:23 lid 1 Awb). Het Fonds Leefbaarheid is een voorbeeld van een dergelijk budget.

4. Functie van de begroting en kaders

Inleiding

De begroting en jaarstukken zijn om vier redenen belangrijk voor u als raad. We noemen hier de volgende begrotingsfuncties:

- de autorisatiefunctie;
- (op grond van het budgetrecht);
- de allocatiefunctie (verdeling van middelen op basis van vastgesteld beleid);
- de controlerende functie (wordt nog versterkt in het duale stelsel);
- het geven van goed inzicht in de financiële positie.

De raad heeft tot taak ervoor te zorgen dat de begroting in evenwicht is. Structurele uitgaven moeten worden gedekt door structurele inkomsten en incidentele uitgaven moeten worden gedekt door incidentele inkomsten. Voor deze taak is een adequaat inzicht in de financiële positie noodzakelijk en 'het geven van een goed inzicht in de financiële positie' wordt daarom wel omschreven als de vierde begrotingsfunctie. De zorg voor een sluitende begroting betekent dat de raad een goed inzicht moet hebben in de financiële positie. Bij het opstellen van de begroting worden de ontwikkelingen in het lopende begrotingsjaar en de uitkomsten van de jaarrekening van het jaar ervoor meegenomen. Daardoor is de financiële positie bij de jaarrekening van groot belang en dient de raad zich hier een oordeel over te vormen. Daarom maakt de financiële positie ook een expliciet onderdeel uit van de financiële begroting en van de jaarrekening (van de balans).

De financiële positie wordt wel omschreven als 'het vermogen van gemeenten in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico's'. Het weerstandsvermogen richt zich op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers. Doordat gemeenten meer taken hebben gekregen en meer risico's zijn gaan dragen, door decentralisatie en door een complexer wordende samenleving, is de behoefte aan een meerjarig inzicht in de financiën toegenomen. Daarin voorzien nu dus de voorschriften voor begroting en verantwoording.

Kaders

In de perspectiefnota 2024 zijn de kaders geformuleerd waarbinnen de programmabegroting 2024 is opgesteld.

Tenslotte willen we de toetsingskaders in herinnering brengen die met ingang van de begroting 2010 zijn vastgesteld en nog steeds actualiteitswaarde hebben. Om de begroting en de werkdruk beheersbaar te houden hebben wij een aantal uitgangspunten vastgelegd. Daarmee wordt duidelijkheid geschapen voor onze externe relaties en de eigen organisatie.

We zetten ze hieronder op een rijtje:

- nieuwe taken die door rijksregelgeving bij de gemeente terechtkomen, worden uitsluitend bekostigd uit de daarvoor beschikbaar komende extra middelen. Zonder extra geld geen extra taken. Het ambitieniveau is passend bij de rijksvergoeding;
- nieuw beleid op basis van eigen prioriteiten wordt eerst dan opgepakt wanneer er middelen worden gevonden in de lopende begroting. Daarbij geldt het adagium dat je datgene wat je niet hebt, minder mist dan datgene dat je al wel hebt;

- projecten in de sfeer van gebiedsontwikkeling die leiden tot extra inkomsten voor de gemeente zelf gaan voor op die projecten waarbij dat niet of nauwelijks het geval is;
- werkzaamheden aan beleidsontwikkelingen die niet absoluut noodzakelijk zijn worden stilgelegd. Met plannen en nota's die verwachtingen oproepen die niet of moeizaam kunnen worden waargemaakt wordt zeer terughoudend omgegaan. Concreet betekent dit onder meer dat de al vastgestelde nota's binnen de bestaande budgetten tot uitvoering worden gebracht. Voor het overige zal uiterst terughoudend worden omgegaan met het ontwikkelen van nieuw beleid.

Financieel toezicht

De provincie heeft als toezichthouder in 2022 ons de Begrotingscirculaire 2023-2026 voor gemeenten toegestuurd. Deze geldt ook voor de begroting 2024 met daarin de meerjarenraming 2024-2027.

Als gemeente komen we voor repressief toezicht in aanmerking wanneer we voldoen aan:

- een reëel structureel sluitende begroting 2024, dan wel een meerjarenraming waarin minimaal 2027 reëel sluitend is.
- De vastgestelde jaarrekening 2022 en de begroting 2024 moeten tijdig, respectievelijk vóór 15 juli en 15 november 2023, aan Gedeputeerde Staten zijn ingezonden.

Het centraal uitgangspunt in het financieel toezicht van de provincie is dat er een structureel en reëel evenwicht is in de (meerjaren)begroting.
Als structurele lasten gedekt zijn door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Dit geldt per jaarschijf. Hiervoor is het van belang dat uit de begroting duidelijk blijkt welke geraamde baten en lasten structureel van aard zijn en welke incidenteel. Het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten en van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves zijn hierbij van groot belang .
Het reëel evenwicht houdt in dat de ramingen volledig, realistisch en haalbaar zijn.

Incidentele uitgaven en lasten

Een aandachtspunt van de provincie voor het Begrotingsonderzoek 2024 is dat zij gaat toetsen hoe het 'overzicht van incidentele baten en lasten', maar ook het 'overzicht structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves' zich verhouden tot de Notitie structurele en incidentele baten en lasten.

Toezicht

Jaarlijks voor 1 januari van het betreffende jaar besluit de provincie of onze gemeente onder repressie of preventief toezicht valt. Tot op heden vallen wij onder repressief toezicht.

5. Meerjarenraming

Grondslagen meerjarenraming tot en met 2027

Het BBV schrijft voor dat de meerjarenraming een raming bevat van de financiële gevolgen voor de drie jaren opvolgend op het begrotingsjaar, waaronder de baten en lasten van het bestaande en het nieuwe beleid dat in de programma's is opgenomen. De meerjarenraming dient in het kader van het onderzoek door de provinciale toezichthouder Duurzaam Financieel Evenwicht een positief saldo te hebben. Voor het opstellen van de meerjarenraming wordt de primitieve begroting 2024 als basisjaar gehanteerd voor de doorrekening van de onderstaande percentages.

Kaders perspectiefnota

In de perspectiefnota zijn(aanvullende) kaders geformuleerd waarbinnen de meerjarenraming 2025-2027 is opgesteld.

Indexering

Voor de volgende kostensoorten geldt een inflatiepercentage van:

- werkgeverslasten: 2,0%;
- subsidies en bijdragen: 3,0%;
- Huren en pachten: 3,0%;
- Tarieven sportaccommodaties: 3,0%
- Belastingen: 3,0%.

Voor de werkgeverslasten geldt dat deze ook voor het meerjarenperspectief wordt geïndexeerd met 2%. De overige onderdelen worden voor het meerjarenperspectief geïndexeerd met 3%..

Toelichting werkgeverslasten

Voor de raming van de loonontwikkeling 2022 wordt aangesloten bij de laatst vastgestelde CAO, voor de jaren daarna kan rekening gehouden worden met een stijging van 2,0%.

Toelichting leveringen derden

Bij de budgetten leveringen derden is voor alle jaren de indexering bepaald op 3,0%. De prijsontwikkeling van het van het bruto binnenlands product, zoals opgenomen in de Meicirculaire 2023, is voor 2024 geraamd op 3,0%, voor 2025 op 2,8%, voor 2026 op 2,7% en voor 2027 op 2,5%.

Toelichting subsidies en bijdragen

Voor gesubsidieerde instellingen worden de budgetten aangepast met 3,0%. Daar waar sprake is van het onderdeel looncomponent en voor zover er al geen afzonderlijke individuele afspraken zijn gemaakt, wordt uitgegaan van de CAO.

Budget vervangingsinvesteringen

Dit budget wordt jaarlijks berekend aan de hand van de zogenaamde 'vrijval'. De vrijval bestaat uit een component afschrijving (van afgeschreven activa) en een component rente (als gevolg van dalende boekwaardes van activa).

Algemene uitkering en integratie-uitkering Participatie

De algemene uitkering 2024 tot en met 2027 is gebaseerd op de Meicirculaire 2023.

Kapitaallasten

De begrote bedragen zijn gebaseerd op de boekwaarden van activa voor de jaren 2024 tot en met 2027.

Incidentele lasten en baten

Er zijn in de (meerjaren)begroting geen incidentele baten en lasten van majeure omvang opgenomen met uitzondering van (incidentele) uitgaven ten laste van de eenmalige ruimte 2024.

Verbeteren structurele exploitatieruimte

Om een beter evenwicht in onze meerjarenbegroting te krijgen en daarmee de structurele exploitatieruimte te verbeteren hebben wij de volgende uitgangspunten geformuleerd.

Wij dekken structurele uitgaven af met structurele inkomsten.

Toelichting

Een van de basale uitgangspunten voor ons financiële beleid is het evenwicht in onze structurele inkomsten en uitgaven. Er is sprake van een structureel evenwicht in de begroting als structurele uitgaven gedekt zijn door structurele inkomsten. Dit is voor elke afzonderlijke jaarschijf binnen het vierjarig perspectief aan de orde.

Onze ramingen zijn volledig, realistisch en haalbaar.

Toelichting

Een tweede element dat van groot belang is in onze begrotingssystematiek is dat onze ramingen in de begroting volledig, realistisch en haalbaar zijn. Wij bereiken dit door de realisatie van inkomsten en uitgaven te monitoren en waar nodig bij te stellen in de programmabegroting, trimesterrapportage of separate voorstellen met begrotingswijzigingen.

Bij overheveling van taken en middelen vanuit het Rijk worden de hierbij behorende middelen decentraal begroot.

Toelichting

In de algemene uitkering uit het gemeentefonds worden door het Rijk gelden beschikbaar gesteld voor de uitvoering van de gemeentelijke taken. De bijdrage uit het fonds is een algemeen dekkingsmiddel. In de algemene uitkering zijn ook integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen (IU's/DU's) opgenomen. Dit zijn middelen voor taken die vanuit het rijk zijn overgeheveld naar gemeenten. Ook maken taakmutaties onderdeel uit van de algemene uitkering. De daadwerkelijke besteding hiervan valt binnen de beleidsvrijheid van de gemeente. Wij verwerken de middelen voor integratie-/decentralisatie-uitkeringen en taakmutaties in de begroting ook aan de uitgavenkant, vanaf het moment dat er een plan ligt en het college hier positief over heeft besloten. Is dit niet het geval, dan vallen deze middelen vrij als algemeen dekkingsmiddel.

Bij nieuw beleid en intensivering van bestaand beleid worden alle lasten en baten in de meerjarenbegroting opgenomen voor de looptijd van het betreffende beleid.

Toelichting

Onder nieuw beleid wordt verstaan:

- beleid dat niet in de door de raad vastgestelde strategische visie of het raadsprogramma is opgenomen;
- de medebewindstaken die op de gemeente afkomen.

Het nieuwe beleid wordt bij aanvang van een nieuwe bestuursperiode opgenomen in het bestuursprogramma en vervolgens jaarlijks geactualiseerd bij de programmabegroting. Vooruitlopend op de concrete uitwerking in de programmabegroting geven wij bestuurlijke ambities en ontwikkelingen in de kaderbrief weer. In de programmabegroting vertalen wij de beleidsvoorstellen financieel en vindt er een integrale afweging plaats van de bestuurlijke ambities, ontwikkelingen, het nieuwe beleid in relatie tot de financiële, planningstechnische en formatieve mogelijkheden. Bij voorstellen voor nieuw beleid worden alle lasten, baten en eventuele investeringskredieten in beeld gebracht, zodat een volledig beeld van de financiële consequenties van een beleidskeuze ontstaat. Ditzelfde geldt ook voor de intensivering van bestaand beleid. Na besluitvorming over nieuw en/of geïntensiveerd beleid worden alle lasten en baten opgenomen in de meerjarenbegroting voor de looptijd van het betreffende beleid.

Heffingen en leges zijn in principe kostendekkend.

Toelichting

In de perspectiefnota 2024 zijn de uitgangspunten geformuleerd ten behoeve van de heffingen en leges. Een nader onderzoek naar de hoogte van de leges is aan te bevelen. Dekkingspercentages van de leges ten aanzien van de parafen 1 tot en met 3 liggen in deze begroting ruim onder de 100% (kostendekking), vergelijkbaar met voorgaande jaren.

Het systeem van de vrijvallende kapitaallasten waarbij de vrijkomende middelen worden ingezet voor nieuwe of vervangingsinvesteringen zetten we onverminderd voort.

Toelichting

Het is beleidsmatig de ruggengraat voor een gezond investeringsklimaat. Aantasting hiervan leidt op termijn onherroepelijk tot een gebrek aan dekkingsmogelijkheden.

Werken met voorbereidingskredieten of een algemeen voorbereidingskrediet.

Toelichting

Werken met voorbereidingskredieten om de huidige situatie van jarenlang kredieten meeslepen wordt 'voorkomen'. Met andere woorden geen plan, geen geld (behalve een voorbereidingskrediet).

Herintroduceren van een slotwijziging.

Toelichting

Vanwege de noodzaak van begrotingsrechtmatigheid biedt het college de raad ter vaststelling een extra begrotingswijziging aan in de vorm van een slotwijziging. Volgens de Financiële verordening door u vastgesteld in 2018 informeert het college de raad door middel van twee tussentijdse rapportages over de realisatie van de begroting van de gemeente over het lopende boekjaar.

Daarnaast zou ervoor gekozen kunnen worden om overschrijdingen van meer dan € 100.000 los van de bestaande rapportages aan de raad te melden. Jaarlijks wordt dit nu bij de jaarrekening opgenomen (begrotingsrechtmatigheid). Op grond van artikel 192 in de Gemeentewet is het tot uiterlijk het einde van het begrotingsjaar mogelijk om de begroting te wijzigen.

Omgaan met onder- en overschrijdingen:

- (dreigende) overschrijdingen tijdig melden;
- zelf compensatie zoeken voor overschrijdingen per portefeuillehouder;
- onderschrijdingen en aanbestedingsvoordelen niet opsouperen.

Toelichting

Uiteraard blijven de twee trimesterrapportages leidend voor de informatievoorziening college en raad. Er kunnen zich echter omstandigheden voordoen waarbij het raadzaam is ontwikkelingen eerder te melden.

Ontwikkelen bewustzijn financiële kaders bij nieuw beleid in het kort geformuleerd:

- plannen maken - geen geld > niet doen;
- eerst geld - dan plannen maken > wel doen.

Toelichting

Te veel en te vaak zien we dat met name investeringsbudgetten worden aangevraagd waar geen informatie is aangegeven over de realiseerbaarheid van de investering in tijd en capaciteit. Dit leidt jaarlijks tot veel overloopbudgetten. Door aan de voorkant meer te toetsen op haalbaarheid in tijd en capaciteit kunnen we dit beter beheersen.

Versterking eigen vermogen

Op 22 september 2020 is het eindrapport van de werkgroep versterking eigen vermogen vastgesteld. In het eindrapport van deze werkgroep zijn voorstellen gedaan over de minimale omvang van het eigen vermogen en in het bijzonder de algemene reserve en om het eigen vermogen verder te versterken. Hieronder zijn een aantal uitgangspunten geformuleerd om het eigen vermogen te versterken.

We verbeteren onze solvabiliteit.

Toelichting

De mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen is gestegen van 19% in 2020 (bron: jaarrekening) naar 23% in 2021 (bron: jaarrekening), na een afname van de solvabiliteit daarvoor. Bij de begroting 2021 hielden we nog rekening met een solvabiliteitsratio van 22%. Dit kengetal geeft de verhouding aan tussen ons eigen en vreemde vermogen. Voor elke € 100 schuld hebben we nu nog € 23 eigen vermogen, waar dat in 2020 nog € 19 was. Onze solvabiliteitsratio is dus toegenomen. De signaalwaarde is hierdoor versprongen van rood naar oranje (>50% is groen; tussen 50% en 20% oranje en <20% is rood), er moet actie worden ondernomen om dit om te buigen. Het is van belang om deze stijging verder in te zetten.

Ons streefcijfer van de solvabiliteit is minimaal 25%. Dit betekent een benodigd eigen vermogen van € 25,5 miljoen (bij een gelijkblijvende schuldenomvang). Met de afgesproken structurele dotatie van € 275.000 aan de algemene reserve zetten we deze benodigde stappen.

De verhoging van onze solvabiliteitsratio naar minimaal 25% willen we bereiken door:

- een herziening van onze bestemmingsreserves. De werkgroep heeft u hiervoor in de zomer van 2020 voorstellen gedaan. Elke uitgave ten laste van een bestemmingsreserve verlaagt ons eigen vermogen;
- nieuw beleid alleen te bekostigen vanuit de reguliere begrotingsruimte, niet vanuit onze reservepositie;
- jaarlijks beschikbare begrotingsruimte toe te voegen aan het eigen vermogen.

De eenmalige ruimte wordt ingezet voor het versterken van het vermogen.

Toelichting

Eenmalige ruimte ontstaat doordat de kapitaallasten van een investering gedurende het eerste jaar voor 50% wordt doorberekend in de exploitatie. Over de resterende 50% kan eenmalig beschikt

worden. Besloten is om een deel van dit bedrag specifiek te bestemmen voor een nader (eenmalig) doel. Dit kan onder meer zijn het versterken van het eigen vermogen.

Incidentele budgetten:

- Incidentele budgetten die in het betreffende begrotingsjaar niet zijn ingezet, vallen bij het jaarverslag vrij in het jaarrekeningresultaat;
- Indien het college van mening is dat het budget toch beschikbaar dient te blijven, dient dit in het jaarverslag te worden gemeld, waarna besluitvorming in de raad plaats kan vinden.

Toelichting

Om jaarlijks een integrale afweging te kunnen maken tussen de beschikbare financiële middelen en de bestuurlijke ambities, is het van belang dat het financiële kader en de planning wordt bewaakt. Dit betreft niet alleen beleid met een structureel karakter, maar ook tijdelijke projecten met een incidenteel karakter. Omdat alle lasten en baten in de meerjarenbegroting worden opgenomen, dient bij een gewijzigde planning en/of financiële uitgangspunten te worden gerapporteerd en de begroting hier al dan niet op aangepast te worden. Voor beleid met een incidenteel karakter, waarvoor incidentele middelen beschikbaar zijn gesteld, worden eventuele voordelen of nadelen gerapporteerd in het jaarverslag. De middelen vallen vrij in het begrotingsresultaat. Onder een incidenteel karakter verstaan wij beleid dat zich gedurende maximaal het in een begroting gepresenteerde meerjarenperspectief voordoet. Het betreft hier nadrukkelijk eenmalige zaken. Deze beleidslijn draagt er aan bij dat u als raad vanuit uw kaderstellende rol een nieuwe afweging kan maken.

Wij continueren de structurele toevoegingen aan de algemene reserve:

- Wij berekenen jaarlijks bij de programmabegroting in welke mate de structurele toevoegingen effect hebben op de solvabiliteit;
- Afhankelijk van de omvang van onze solvabiliteitsratio doen wij voorstellen voor de inzet van de structurele toevoegingen.

Toelichting

Vanaf de begroting 2021 is besloten om structureel een bedrag toe te voegen aan de algemene reserve. Wij stellen voor deze structurele toevoegingen te continueren en hiermee de vermogenspositie verder te versterken. Jaarlijks zullen wij bij de samenstelling van de Programmabegroting toetsen of de solvabiliteit binnen de gewenste bandbreedte van ons bovenstaande uitgangspunt beweegt. Daarbij betrekken wij de structurele toevoegingen aan de algemene reserve. Binnen het totaal van de begroting dienen de betreffende toevoegingen passend te zijn. Indien de solvabiliteit binnen de bandbreedte beweegt, is er ruimte voor nieuw beleid. Hierbij dienen de uitgangspunten rondom nieuw beleid in ogenschouw te worden genomen.

Er komt een relatie tussen het ambitieniveau en de belastingdruk.

Toelichting

De verhouding tussen het ambitieniveau en de belastingdruk is uit balans. Hierdoor is de begroting amper sluitend te maken en daalt onze algemene reserve. Deze situatie is niet langer vol te houden. Dit betekent dat het ambitieniveau moet worden bijgesteld of de belastingen worden verhoogd.

Meerjarenraming tot en met 2027

Bedragen x € 1.000	Rekening 2022			Begroting 2023			Begroting 2024			Meerjarenbegroting 2025			Meerjarenbegroting 2026			Meerjarenbegroting 2027		
Programma's	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*
Samen doen	59.089	31.555	-27.534	37.356	8.802	-28.554	39.735	9.132	-30.603	41.447	9.152	-32.298	42.261	9.180	-33.081	42.861	9.208	-33.654
Samen ontwikkelen	10.891	5.891	-4.999	7.765	4.112	-3.653	9.663	6.181	-3.482	8.822	5.349	-3.473	10.036	6.439	-3.597	6.750	3.599	-3.152
Bestuur en samenleving	5.121	450	-4.671	4.271	493	-3.778	4.406	-711	-5.117	4.537	-742	-5.278	4.684	-743	-5.427	4.840	-747	-5.586
Groen beleven	17.994	11.368	-6.626	17.530	10.588	-6.942	18.473	11.227	-7.247	18.472	11.097	-7.375	18.825	11.189	-7.637	18.791	11.257	-7.534
Werken, ondernemen en ontspannen	8.608	4.618	-3.990	6.907	1.545	-5.362	8.300	2.522	-5.778	9.087	3.159	-5.928	8.611	2.490	-6.121	8.248	2.518	-5.730
Duurzaam voor nu en later	1.795	72	-1.723	1.455	-413	-1.869	2.785	636	-2.149	2.811	641	-2.170	2.332	140	-2.192	2.019	143	-1.877
Helder zicht	15.750	69.450	53.700	18.620	67.274	48.654	17.876	75.478	57.602	17.806	79.007	61.200	17.878	76.431	58.553	18.367	78.159	59.792
Saldo van baten en lasten	**119.247**	**123.403**	**4.156**	**93.905**	**92.401**	**-1.504**	**101.238**	**104.465**	**3.227**	**102.983**	**107.663**	**4.678**	**104.627**	**105.126**	**498**	**101.876**	**104.136**	**2.260**
Mutaties reserves																		
Samen doen	4.387	124	-4.263	1.764	89	-1.675	1.080		-1.080									
Samen ontwikkelen	0	253	253		1.555	1.555												
Bestuur en samenleving	0	117	117															
Groen beleven	0	133	133		11	11												
Werken, ondernemen en ontspannen	1	514	513	1	917	916	1		-1	1		-1	1		-1	1		-1
Duurzaam voor nu en later	0	56	56		413	413												
Helder zicht	347	356	9	798	1.081	283	1.562	370	-1.192	3.850	370	-3.480		370	370		370	370
Totaal mutaties reserves	*4.735*	*1.554*	*-3.181*	*2.562*	*4.066*	*1.504*	*2.643*	*370*	*-2.273*	*3.851*	*370*	*-3.481*	*1*	*370*	*369*	*1*	*370*	*369*
Resultaat	**123.982**	**124.956**	**975**	**96.467**	**96.467**	**0**	**103.881**	**104.835**	**954**	**106.834**	**108.033**	**1.197**	**104.628**	**105.496**	**867**	**101.877**	**104.506**	**2.629**

x € 1.000	**Begroting 2024**			**Meerjarenbegroting 2025**			**Meerjarenbegroting 2026**			**Meerjarenbegroting 2027**		
Voorstellen in de begroting 2024: wettelijk verplicht, voortzetting ingezet beleid / MUP, nieuw beleid												
Programma's	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*
Samen doen	-702	0	702	378	0	-378	378	0	-378	378	0	-378
Samen ontwikkelen	683	0	-683	583	0	-583	493	0	-493	453	0	-453
Bestuur en samenleving	281	0	-281	319	0	-319	329	0	-329	339	0	-339
Groen beleven	205	0	-205	120	0	-120	120	0	-120	120	0	-120
Werken, ondernemen en ontspannen	181	0	-181	181	0	-181	161	0	-161	116	0	-116

Duurzaam voor nu en later	232	0	-232	232	0	-232	232	0	-232	232	0	-232
Helder zicht	-451	0	451	-739	0	739	611	0	-611	611	0	-611
Totaal voorstellen	*429*	*0*	*-429*	*1.074*	*0*	*-1.074*	*2.324*	*0*	*-2.324*	*2.249*	*0*	*-2.249*
Begrotingssaldo 2024	**104.310**	**104.835**	**525**	**107.908**	**108.033**	**123**	**106.952**	**105.496**	**-1.457**	**104.126**	**104.506**	**380**
x € 1.000	**Begroting 2024**			**Meerjarenbegroting 2025**			**Meerjarenbegroting 2026**			**Meerjarenbegroting 2027**		
Incidentele baten en lasten in de begroting 2024												
Programma's	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*	*Lasten*	*Baten*	*Saldo*
Samen doen	62	0	-62	64	0	-64	66	0	-66	68	0	-68
Samen ontwikkelen	694	0	-694	707	0	-707	722	0	-722	0	0	0
Bestuur en samenleving	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Groen beleven	147	0	-147	64	0	-64	66	0	-66	0	0	0
Werken, ondernemen en ontspannen	112	0	-112	113	0	-113	94	0	-94	23	0	-23
Duurzaam voor nu en later	591	0	-591	606	0	-606	622	0	-622	0	0	0
Helder zicht	850	0	-850	2.850	0	-2.850	75	0	-75	0	0	0
Incidentele baten en lasten in de begroting 2024	**2.456**	**0**	**-2.456**	**4.404**	**0**	**-4.404**	**1.645**	**0**	**-1.645**	**91**	**0**	**-91**
Structureel begrotingssaldo	**101.854**	**104.835**	**2.981**	**103.504**	**108.033**	**4.527**	**105.307**	**105.496**	**188**	**104.035**	**104.506**	**471**

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

In dit onderdeel worden de structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves vermeld. Dit heeft tot doel om de inzichtelijkheid voor de gemeenteraad en toezichthouder voor wat betreft het structurele en reële evenwicht te verbeteren. Hieronder zijn de dotaties en onttrekkingen per programma, per reserve weergegeven.

Programma	Reserve (bedragen x € 1.000)	2024	2025	2026	2027
Programma	***Dotatie***				
Werken ondernemen en ontspannen	Reserve aankoop kunstwerken	1	1	1	1
	Totaal	**1**	**1**	**1**	**1**
Programma	***Onttrekking***				
Helder zicht	Reserve grondexploitaties	40	40	40	40
Helder zicht	Reserve dekking kapitaallasten	330	330	330	330
	Totaal	**370**	**370**	**370**	**370**
	Per saldo onttrekking aan reserves	**369**	**369**	**369**	**369**

Bijlagen

A. Opbouw meerjarenbegroting

2024	2025	2026	2027	
Saldo meerjarenbegroting 2024				Eenmalige ruimte 2024
525	**123**	**-1.457**	**380**	**59**

Opbouw meerjarenbegroting

Bedragen x € 1.000

Blok A - (meerjaren) startsaldo 2024-2027

Meerjarenbegroting 2024	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Startsaldo 2024 - opbouw begroting 2024 uit gewijzigde begroting 2023 (tot en met besluiten raadsvergadering 12 juli 2023)	**954**	**1.197**	**867**	**2.629**	

Verschillenanalyse perspectiefnota 2024 en startsaldo begroting 2024	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Saldo in perspectiefnota 2024	**3.063**	**2.924**	**2.308**	**4.478**	
Personeel	363	494	1.021	961	
Prijscompensatie kaders 2024	-39	-306	-584	-739	
Gas en elektra	-124	-127	-132	-136	
Treasury	-616	-925	-800	-751	
Sociaal domein (inclusief dotatie aan de reserve van € 1.080.000)	-2.308	-1.318	-1.412	-1.502	
Investeringen	183	-13	-13	-95	
Onroerendezaakbelastingen	144	149	152	157	
Grondexploitaties	-142	-61	-29	-65	
Afvalverwerking en riolering	421	377	345	312	
Leges Burgerzaken	119	119	119	120	
Budget Ekkelkamp	-61	-64	-66	-67	
Jaarlijkse bijdrage aan Sporthuis Peize	-27	-28	-28	-30	
Huurinkomsten gemeentelijk gebouw	-17	-18	-18	-18	
Verzekeringen	-19	-21	-11	-12	

HRM-applicatie	14	15	15	16	
Totaal verschillenanalyse	**-2.109**	**-1.727**	**-1.441**	**-1.849**	
Startsaldo 2024 - 2027	**954**	**1.197**	**867**	**2.629**	

Blok B - 3 O's (onontkoombaar, onvoorzien en onuitstelbaar)

Voorstellen perspectiefnota 2024	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Gemeenschappelijke regelingen					
Gemeentelijke Gezondheidsdienst (GGD) Drenthe 2024	-58	-58	-58	-58	
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) 2024	-232	-232	-232	-232	
Veiligheidsregio Drenthe (VRD) 2024	-191	-191	-191	-191	
Recreatieschap Drenthe 2024	-3	-3	-3	-3	
Overige 3 O's					
Huurverhoging bibliotheek Roden	-8	-8	-8	-8	
Uitbreiding begraafplaats Nieuw-Roden	-20				
Rotonde Dwazziewegen (investering van €500.000), jaarlijkse netto kapitaallasten	-8	-8	-8	-8	
Onderhoud Joodse begraafplaats Veenhuizen	-3	-3	-3	-3	
Voorbereidingsbudget Verkeersprojecten	-65				
Gebouwenbeheerplan	-258	-258	-258	-258	
BHV-meerkosten	-10	-10	-10	-10	
Formatie preventiemedewerker	-28	-56	-56	-56	
Invoering Omgevingswet (eenmalig t/m 2027)	-280	-180	-90	-50	
Invoering Omgevingswet	-145	-145	-145	-145	
Nationaal Programma Landelijk Gebied	-99	-99	-99	-99	
Toegankelijkheid gemeentelijke gebouwen (3x investering € 137.500 - 2025 - 2027)		-10	-20	-30	
Functionaris gegevensbescherming	-45	-45	-45	-45	
Noordelijk Belastingkantoor (NBK)	-28	-28	-28	-28	
Vereniging Drentse Gemeenten (VDG)	-13	-13	-13	-13	
Subsidie stichting Welzijn in Noordenveld (WiN)	-117	-117	-117	-117	

Totaal '3 O's (onontkoombaar, onvoorzien en onuitstelbaar)'	**-1.611**	**-1.464**	**-1.384**	**-1.354**	
Begrotingssaldo 2024 na 3 O's (onontkoombaar, onvoorzien en onuitstelbaar)	**-657**	**-267**	**-517**	**1.275**	

Blok C - Voortzetting ingezet beleid / MUP

109

Voortzetting ingezet beleid / MUP	2024	2025	2026	2027	Eenmalige ruimte 2024
Investeringen Integraal Sportaccommodatieplan (investering € 2.340.000 in 2024)	-105	-105	-105	-105	
Budget vervangingsinvesteringen	-28	-28	-28	-28	
Totaal 'Voortzetting ingezet beleid / MUP'	**-133**	**-133**	**-133**	**-133**	**0**
Begrotingssaldo 2024 na C. Voortzetting ingezet beleid / MUP	**-790**	**-400**	**-650**	**1.142**	**109**

Blok D - Nieuw beleid

Nieuw beleid	2024	2025	2026	2027	Eenmalige ruimte 2024
Doorontwikkeling Museum Kinderwereld	-20	-20			
Uitbreiding formatieruimte openbare orde en veiligheid	-62	-62	-62	-62	
School als Wijk / SAW	-33	-33	-33	-33	
Opleidingsbudget	-212	-212	-212	-212	
Subsidie Stichting Roden Fit & Gezond	-40	-40	-40	-40	
Designdeal Veenhuizen	-10	-10	-10		
Marketing Koloniën van Weldadigheid 2023-2026	-35	-35	-35		
Toegankelijkheid openbare ruimte	-10	-10	-10	-10	
Fonds Leefbaarheid					-50
Geen dotatie aan de reserve sociaal domein	1.080				
Verschuiving rioolheffing van eigenaar naar gebruiker	-130	-130	-130	-130	
Totaal 'Nieuw beleid'	**528**	**-552**	**-532**	**-487**	**-50**
Begrotingssaldo 2024 na D. Nieuw beleid	**-262**	**-952**	**-1.182**	**655**	**59**

Blok E - (jaarlijkse) Dotatie exploitatie naar vermogen

	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Jaarlijkse dotatie aan eigen vermogen doorzetten na 2025			-275	-275	
Intrekken opbouwen buffer uit accres gemeentefonds 2024 en 2025 (stand meicirculaire 2022)	787	1.075			
Totaal 'dotatie exploitatie naar vermogen'	**787**	**1.075**	**-275**	**-275**	
Begrotingssaldo 2024 na E. (jaarlijkse) Dotatie naar vermogen	**525**	**123**	**-1.457**	**380**	

Blok F - Voorstellen ten laste van tarieven

	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Onderzoek stand van zaken Oeververdedigingswerken (tarief riool)	-50				
Totaal 'Voorstellen ten laste van tarieven'	**-50**	**0**	**0**	**0**	

Reserves - Weerstandsvermogen

Algemene reserve	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Stand 1 juni 2023 (vrij beschikbaar)	4.798	5.573	8.348	8.623	
Begrote jaarlijkse dotatie aan eigen vermogen tot en met 2025	275	275	275	275	
Opbouwen buffer i.v.m. nieuwe financieringssystematiek rijk vanaf 2026 - dotatie aan algemene reserve	500	2.500			
Stand begroting 2024	**5.573**	**8.348**	**8.623**	**8.898**	
Benodigd voor afdekken risico's	-2.290	-2.290	-2.290	-2.290	
Beschikbaar	**3.283**	**6.058**	**6.333**	**6.608**	
Streefbedrag algemene reserve	5.600	5.600	5.600	5.600	Notitie werkgroep vermogen 2021
Verschil ten opzichte van streefbedrag algemene reserve	**-27**	**2.748**	**3.023**	**3.298**	

Reserve sociaal domein	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Stand 1 juni 2023 (vrij beschikbaar)	9.654	9.654	9.654	9.654	
Stand begroting 2024	**9.654**	**9.654**	**9.654**	**9.654**	
Benodigd voor afdekken risico's	-225	-225	-225	-225	
Beschikbaar	**9.429**	**9.429**	**9.429**	**9.429**	

Reserve grondexploitaties	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Stand 1 juni 2023 (vrij beschikbaar)	1.921	1.881	1.841	1.801	
Jaarlijkse onttrekking vennootschapsbelasting	-40	-40	-40	-40	
Stand begroting 2024	**1.881**	**1.841**	**1.801**	**1.761**	
Benodigd voor afdekken risico's	-1.468	-1.468	-1.468	-1.468	
Beschikbaar	**413**	**373**	**333**	**293**	

Solvabiliteit (verhouding tussen eigen vermogen en balanstotaal)	**20%**	**20%**	**21%**	**22%**	Streefwaarde op korte termijn: hoger dan 25%

Voorzieningen

Voorziening afvalverwijdering	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Stand 1 september 2023	1.017	664	500	500	
Afdekken jaarlijks exploitatietekort	-353	-164			
Stand begroting 2024	**664**	**500**	**500**	**500**	
Minimumniveau	500	500	500	500	
Beschikbaar	**164**	**0**	**0**	**0**	

Voorziening riolering	2024	2025	2026	2027	Opmerkingen
Stand 1 september 2023	2.782	2.337	1.769	1.219	
Afdekken jaarlijks exploitatietekort	-445	-568	-550	-520	cfm vGRP
Stand begroting 2024	**2.337**	**1.769**	**1.219**	**699**	
Minimumniveau	500	500	500	500	
Beschikbaar	**1.837**	**1.269**	**719**	**199**	

5356

B. Geprognosticeerde balans

Het is voorgeschreven een meerjarige geprognosticeerde balans op te nemen in de programmabegroting. Deze balans moet aansluiten op de balans in de jaarrekening, maar hoeft niet dezelfde mate van detail te kennen. In onderstaande balans is rekening gehouden met de geplande investeringen.

Bedragen x € 1.000

Activa	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Immateriële vaste activa	2.470	2.500	2.550	2.450	2.350	2.250	
Materiële vaste activa	94.252	98.400	102.500	103.000	101.750	101.000	
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	104	104	104	104	104	104	
Financiële vaste activa: Leningen	1.940	1.900	1.600	1.600	1.600	1.600	
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	235	235	235	235	235	235	+
Totaal Vaste Activa	**99.001**	**103.139**	**106.989**	**107.389**	**106.039**	**105.189**	
Voorraden: Onderhanden werk & Overige grond- en hulpstoffen	-2.911	-1.806	-1.200	500	1.200	1.500	
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	18	18	18	18	18	18	
Uitzettingen <1 jaar	19.398	19.000	19.500	19.000	19.500	19.000	
Liquide middelen	1.827	1.850	1.800	1.800	1.800	1.800	
Overlopende activa	7.194	7.200	7.200	7.200	7.200	7.200	+
Totaal Vlottende Activa	**25.526**	**26.262**	**27.318**	**28.518**	**29.718**	**29.518**	
Totaal Activa	**124.527**	**129.401**	**134.307**	**135.907**	**135.757**	**134.707**	

Passiva	31-12-2022	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Eigen vermogen	27.357	25.482	26.218	28.954	29.190	29.426	
Voorzieningen	6.556	5.631	5.170	4.629	4.306	4.001	
Vaste schuld	58.383	67.788	73.419	73.324	73.261	72.280	
Totaal Vaste Passiva	**92.296**	**98.901**	**104.807**	**106.907**	**106.757**	**105.707**	
Vlottende schuld	15.334	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000	
Overlopende passiva	16.897	15.500	14.500	14.000	14.000	14.000	+
Totaal Vlottende Passiva	**32.231**	**30.500**	**29.500**	**29.000**	**29.000**	**29.000**	
Totaal Passiva	**124.527**	**129.401**	**134.307**	**135.907**	**135.757**	**134.707**	

5361

C. Reserves en voorzieningen

5362

Stand 1 september 20223 (bedragen x € 1.000)	Stand 1-1-24	Dotatie 2024	Ont-trekking 2024	Stand 31-12-24	Dotatie 2025	Ont-trekking 2025	Stand 31-12-25	Dotatie 2026	Ont-trekking 2026	Stand 31-12-26	Dotatie 2027	Ont-trekking 2027	Stand 31-12-27
Algemene reserve (vrij beschikbaar)	**4.798**	775		**5.573**	2.775		**8.348**	275		**8.623**	275		**8.898**
Bestemmingsreserves													
Reserve sociale volkshuisvesting Norg	996			996			996			996			996
Reserve grondexploitaties (vrij beschikbaar)	1.921		40	1.881		40	1.841		40	1.801		40	1.761
Bijdrage Regiofonds	3			3			3			3			3
Aankoop kunstwerken	24	1		25	1		26	1		27	1		28
Reserve sociaal domein (vrij beschikbaar)	9.654			9.654			9.654			9.654			9.654
Dekking kapitaallasten	6.403			6.403		0	6.403		0	6.403		0	6.403
Starters-/zonneleningen	150			150			150			150			150
Reserve Middenveld	761			761			761			761			761
Onderhoud gebouwen	772			772			772			772			772
Totaal bestemmingsreserves	**20.684**	**1**	**40**	**20.645**	**1**	**40**	**20.606**	**1**	**40**	**20.567**	**1**	**40**	**20.528**
Voorzieningen													
Pensioenverplichtingen oud-wethouders	416		39	377		22	355		2	353		22	331
Wachtgeldverplichtingen oud-wethouders	17	172	24	165		24	141		24	117		24	93
Wachtgeldverplichtingen non-activiteitenregeling	27		9	18		7	11			11			11
Bovenwettelijk verlof	1.118			1.118			1.118			1.118			1.118
Onderhoud gebouwen	0	237		237	244		481	253		734	261		995
Afvalverwijdering	1.017		353	664		164	500			500			500

Parkeerfonds	254			254			254			254			254
Riolering	2.782		445	2.337		568	1.769		550	1.219		520	699
Totaal voorzieningen	**5.631**	409	870	**5.170**	244		**4.629**	253		**4.306**	261		**4.001**
Totaal reserves en voorzieningen	**31.113**	**1.185**	**910**	**31.388**	**3.020**	**40**	**33.583**	**529**	**40**	**33.496**	**537**	**40**	**33.427**

5363
5364

D. EMU-saldo

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Het Rijk en mede-overheden hebben de afspraak dat het EMU-tekort van mede-overheden maximaal -0,5% BBP (Bruto Binnenlands Product) mag bedragen. Deze beperking vloeit voort uit de Europese saldogrens van -3% BBP die geldt voor de volledige Nederlandse collectieve sector. Op basis van de overeengekomen macroreferentiewaarde van -0,5% BBP wordt door het ministerie Financiën elk jaar een berekening gemaakt van de individuele referentiewaarden voor gemeenten, provincies en waterschappen. Deze referentiewaarde kan worden gebruikt als benchmark. De individuele referentiewaarde wordt berekend door het toegestane tekort van lagere overheden te verdelen op basis van begrotingstotalen. De hierna opgenomen referentiewaarde is gebaseerd op het begrotingstotaal 2024 (na bestemming).

				T-1	T	T+1	T+2	T+3
Bedragen x € 1.000				**2023**	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**
EMU-saldo				**-8.083**	**-4.481**	**95**	**563**	**481**
EMU-saldo referentiewaarde				3.623	3.413	3.413	3.413	3.413
Verschil EMU-saldo en referentiewaarde				**-11.706**	**-7.894**	**-3.318**	**-2.850**	**-2.932**
Mutaties (1 januari tot 31 december)	Activa	Financiële vaste activa	Kapitaalverstrekkingen en leningen	-40	-300	0	0	0
			Uitzettingen	0	0	0	0	0
		Vlottende activa	Uitzettingen	-398	500	-500	500	-500
			Liquide middelen	23	-50	0	0	0
			Overlopende activa	6	0	0	0	0
	Passiva	Vaste Passiva	Vaste schuld	9.405	5.631	-95	-63	-981
		Vlottende passiva	Vlottende schuld	-334	0	0	0	0
			Overlopende passiva	-1.397	-1.000	-500	0	0
Eventuele boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiële vaste activa								

E. Begrippenlijst

Aanbiedingsbrief: Brief aan de gemeenteraad waarin het college de begroting ter vaststelling aanbiedt aan de gemeenteraad. In de aanbiedingsbrief wordt een korte uiteenzetting gegeven over de inhoud van de begroting en de voorgestelde maatregelen om een eventueel tekort op de (primitieve) begroting te dekken. In het verleden was de aanbiedingsbrief een separaat document. Nu maakt deze een integraal onderdeel uit van de begroting.

ABC-methode: Activity based costing (abc) is gebaseerd op het idee dat niet producten, maar activiteiten kosten veroorzaken. Activity based costing hangt kosten in eerste plaats op aan de activiteiten die nodig zijn om producten te maken en verkopen. Bij de meeste ondernemingen zijn de indirecte kosten immers hoger dan de directe productiekosten, dankzij steeds betere productietechnieken. Activity based costing zoekt naar aspecten van activiteiten die kosten veroorzaken. Pas daarna worden kosten van activiteiten toegerekend aan producten. De grondgedachte is dat iedere productie een interne vraag naar activiteiten oplevert. Een kostprijscalculatie volgens de activity based costing-methode gaat voor elk product na hoeveel van iedere 'activiteit' nodig is voor de productie.

Accres: De jaarlijkse groei van het gemeentefonds op basis van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven.

Achtervangpositie: Landelijk zijn er een aantal waarborgfondsen werkzaam waar garantstellingen van instellingen kunnen worden ondergebracht. Voor risico's vervullen de gemeenten een zogenoemde achtervangpositie. Dit houdt in dat gemeenten pas in een laat stadium worden aangesproken in het uiterste geval dat het waarborgfonds een nadeel niet volledig kan opvangen.

Actief grondbeleid: Bij actief grondbeleid verwerft de gemeente zoveel mogelijk zelf de gronden, maakt deze zelf bouw- en woonrijp en geeft deze vervolgens uit aan derden. Mits de markt het toelaat kan de gemeente de productiekosten volledig in de uitgifteprijs verhalen.

Aflossen: Het terugbetalen van geleend geld.

Afschrijven: Het in de boekhouding tot uitdrukking brengen van de waardedaling van een bedrijfsmiddel over een bepaalde periode.

Algemene dekkingsmiddelen: Algemene dekkingsmiddelen zijn inkomsten zonder vooraf bepaald bestedingsdoel die de gemeente vrij kan besteden. Het gaat behalve om de uitkering uit het gemeentefonds, om gemeentebelastingen, deelnemingen/dividend, erfpacht, rente en de verzamelpost overige dekkingsmiddelen. Ze zijn bedoeld voor de uitvoering van de programma's waarin het beleid tot uitvoering wordt gebracht dat de gemeenteraad heeft vastgesteld.

Algemene reserve: De algemene reserve heeft een algemeen karakter en is in principe een vrij aanwendbaar deel van het eigen vermogen van de gemeente. Deze reserve heeft als belangrijkste functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers.

Algemene uitkering: Gemeenten krijgen elk jaar geld uit het gemeentefonds om een deel van hun uitgaven te betalen, de algemene uitkering. Gemeenten mogen zelf bepalen waar ze dit geld aan besteden. Gemeenten gebruiken het geld voor bijvoorbeeld wegen en schoolgebouwen.

Amateurkunst: Kunstzinnige producten van iedereen die om uiteenlopende redenen niet beroepshalve actief is in een kunstdiscipline.

Arbeidsbeperking: Belemmering die ontstaan is door ziekte of gebrek waardoor het verkrijgen of verrichten van arbeid niet of minder goed mogelijk is.

Arbeidsdeelname: De beroepsbevolking (werkzaam en werkloos) in procenten van de totale bevolking van 15-64 jaar (ook wel bruto-arbeidsparticipatie), of: de werkzame beroepsbevolking in procenten van de totale bevolking van 15-64 jaar.

Arbowetgeving: De Arbo (Arbeidsomstandigheden) wet vormt de basis van de Arbowetgeving. Hierin staan de algemene bepalingen die gelden voor alle plekken waar arbeid wordt verricht (dus ook voor verenigingen en stichtingen). De Arbowet is een kaderwet. Dat betekent dat er geen concrete regels in staan. Die zijn verder uitgewerkt in het Arbobesluit en de Arboregeling.

Autonome ontwikkelingen: Ontwikkelingen op basis van vastgesteld beleid.

AWBZ: Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten: een verplichte, collectieve ziektekostenverzekering voor niet individueel verzekerbare ziektekostenrisico's. De AWBZ is één van de zogenoemde verplichte volksverzekeringen.

BAG: Basisregistratie Adressen en Gebouwen: een registratie waarin gemeentelijke basisgegevens over alle gebouwen en adressen in Nederland zijn verzameld. De BAG is een belangrijk onderdeel van het stelsel van basisregistraties. Het stelsel van basisregistraties speelt een belangrijke rol in het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken (bijvoorbeeld uitrukkende hulpdiensten, efficiënt vaststellen van het recht op uitkering, toetsen van vergunningaanvragen of het bestrijden van fraude). Deze gegevens worden vastgelegd in (13) basisregistraties. Door al bekende gegevens binnen de overheid met elkaar te delen, kan de overheid efficiënter opereren en de dienstverlening verbeteren.

Balansdatum: Hiermee wordt bedoeld een overzicht van bezittingen en schulden (balans) op een bepaald moment (datum). Gemeenten presenteren alleen een balans bij de jaarrekening. In dit geval is de balansdatum dus 31 december.

Basisregistraties: Een basisregistratie is een door de overheid officieel aangewezen registratie met daarin gegevens van hoogwaardige kwaliteit, die door alle overheidsinstellingen verplicht en zonder nader onderzoek, worden gebruikt bij de uitvoering van publiekrechtelijke taken.

Batenlastenstelsel: In een batenlastenstelsel worden uitgaven en ontvangsten toegerekend aan het tijdvak waarin het verbruik van goederen en diensten plaatsvindt en de baten ontstaan. Dit stelsel maakt het mogelijk om de kosten en opbrengsten af te leiden uit de administratie.

BBV: Het Besluit Begroting en Verantwoording bevat regelgeving waarbinnen gemeenten hun begrotings- en verantwoordingsstukken moeten opstellen. Zie ook www.commissiebbv.nl.

Bbz: Het Besluit bijstandverlening zelfstandigen (Bbz) is een gemeentelijke kredietregeling voor zelfstandige ondernemers – waaronder agrarische – met financiële problemen. Verschillende groepen komen ervoor in aanmerking.

Bedrijfsvoering: De sturing en beheersing van bedrijfsprocessen om de beleidsdoelstellingen te realiseren. Het betreft de sturing en beheersing van zowel de primaire processen als van de processen die hiervoor faciliterend zijn (de zogenaamde ondersteunende processen). Wat de ondersteunde processen betreft, kan hierbij ten minste worden gedacht aan personeel, informatisering, organisatie, financiën, automatisering en huisvesting.

Begrotingsjaar: Het begrotingsjaar is gelijk aan een kalenderjaar.

Begrotingsruimte: Begrotingsruimte is het positieve saldo van baten en lasten na bestemming van ongewijzigd beleid. De ruimte kan incidenteel of structureel zijn.

Beheerverordening: Een beheerverordening is bedoeld om bestaande ruimtelijke functies juridisch vast te leggen in gebieden waar de gemeente geen ruimtelijke ontwikkelingen verwacht. Een beheerverordening vervangt in die situaties een bestemmingsplan. Er bestaat onderscheid tussen een beheerverordening in enge zin en in ruime zin. Een beheerverordening in enge zin staat alleen de feitelijk bestaande ruimtelijke functie toe. Een beheerverordening in ruime zin staat ook eventuele andere ruimtelijke functies toe die in het bestemmingsplan waren toegestaan, voordat de beheerverordening werd vastgesteld.

Belastingcapaciteit: De OZB en de opcenten zijn voor gemeenten respectievelijk provincies de belangrijkste eigen belastinginkomsten. De belastingcapaciteit geeft inzicht in de mate waarin bij het voordoen van een financiële tegenvaller in het volgende begrotingsjaar kan worden opgevangen of ruimte is voor nieuw beleid. Om deze ruimte weer te kunnen geven is een ijkpunt nodig. In dit geval landelijk gemiddelde tarieven. Voor de gemeenten wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van de gemiddelde woonlasten (OZB, rioolheffing en reinigingsheffing). Naast de OZB wordt tevens gekeken naar de riool- en afvalstoffenheffing omdat de heffing niet kostendekkend hoeft te zijn, maar ook lager mag worden vastgesteld (er is dan sprake van belastingcapaciteit die niet benut wordt). Voor de provincies wordt de belastingcapaciteit gerelateerd aan de hoogte van het gemiddelde landelijke gehanteerde tarief voor de opcenten. De mate waarbij een tegenvaller kan worden bijgestuurd, wordt ook wel de wendbaarheid van de begroting genoemd. Wanneer een gemeente of provincie te maken heeft met een hoge schuld en de structurele lasten hoger zijn dan de structurele baten en de woonlasten of opcenten al relatief hoog zijn, dan is er minder ruimte om te kunnen bijsturen.

Bemoeizorg: Alle activiteiten op het gebied van de volksgezondheid die niet worden uitgevoerd op geleide van een vrijwillige en individuele hulpvraag. Het gaat om de ongevraagde bemoeienis van hulpverleners met sociaal kwetsbaren die hulp nodig hebben, maar daar zelf niet om vragen of deze hulp niet willen accepteren.

Bestemmingsreserve: Bestemmingsreserves zijn door de raad afgezonderde vermogensbestanddelen met een specifieke bestemming voor bepaalde doeleinden. De beleidsruimte inzake reserves is zeer groot. De raad kan op basis van eigen keuzes en afwegingen bepalen of reserves worden ingesteld.

Bestuursakkoord: Direct na de verkiezingen van de gemeenteraad, stellen de coalitiepartijen in grote lijnen de bestuurlijke uitgangspunten voor de komende vier jaar voor aan de gemeenteraad. Deze uitgangspunten kunnen aangevuld of onderschreven worden door de overige fracties van de raad. Dit geheel vormt het bestuursakkoord en geeft in hoofdlijnen aan wat de raad belangrijk vindt voor de komende raadsperiode.

Boekwaarde: De waarde waartegen activa (bezittingen) en passiva (schulden) op de balans zijn opgenomen.

BOR-systematiek: Voor het beheer van de openbare ruimte (BOR) heeft de gemeenteraad een beleidsmatig kader ontwikkeld met een financiële vertaalslag naar de begroting. Hiermee wil de gemeente een mogelijkheid creëren om te kunnen discussiëren over de kwaliteit van de openbare ruimte met zowel het bestuur als de inwoners van de gemeente. Daarnaast kan sturing worden gegeven aan de kwaliteit van de openbare ruimte.

Breedbandinternet: Breedbandinternet is een manier om grote hoeveelheden data te ontvangen en te verzenden via internet.

BRP-straat: De Basisregistratie Personen (BRP) bevat persoonsgegevens van iedereen die in Nederland woont. Asielzoekers hebben baat bij een snelle inschrijving in de BRP. Zij krijgen eerder een burgerservicenummer (BSN), zodat zij sneller overheidsdiensten kunnen regelen. Vergunninghouders kunnen eerder vanuit het azc doorstromen naar huisvesting in de gemeente. Op 4 procesopvanglocaties zijn 'BRP-straten' gerealiseerd. Het doel van een BRP-straat is dat asielzoekers en vergunninghouders (die in de Algemene Asielprocedure een vergunning kregen) zich zo vroeg mogelijk inschrijven in de BRP. De BRP-straten zijn een samenwerkingsverband tussen de IND, het COA en gemeenten.

Btw-compensatiefonds: Het Btw-compensatiefonds is een Nederlands begrotingsfonds waaruit gemeenten en provincies worden gecompenseerd voor een belangrijk deel van de door hen betaalde omzetbelasting (btw). Als gemeenten en provincies diensten of goederen extern inkopen, betalen zij daarover btw. In tegenstelling tot bedrijven kunnen zij die btw niet terugvorderen van de Belastingdienst. Extern ingekochte diensten zijn daarom al snel duurder dan intern uitgevoerde activiteiten. Sinds 2003 kunnen gemeenten en provincies met het btw-compensatiefonds (grotendeels) de btw terugvragen die ze hebben betaald over uitbesteed werk. Door de instelling van het btw-compensatiefonds wordt een aantal knelpunten die uit de btw-wetgeving voortvloeien, opgelost.

Budget: Een taakstelling op basis van de productenraming die tot uitdrukking komt in een gekoppeld bedrag en verbonden aan één of meerdere producten of interne leveringen.

Budgettair neutraal: Zonder effect op het saldo van uitgaven en ontvangsten van de begroting.

BUIG: BUIG staat voor Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorziening Gemeenten en betreft het budget dat wij jaarlijks van het Rijk ontvangen om onze uitkeringen van te betalen. Het betreft een niet geoormerkte uitkering, wat inhoudt dat je zelf mag bepalen wat je met tekorten of overschotten doet na betaling van alle uitkeringen. Een onderdeel van het BUIG-model betreft de vangnetregeling. Deze regeling is er om gemeenten te beschermen voor grote uitschieters. De

regeling houdt in het kort in dat gemeenten een tekort tussen de 5% en 10% voor de helft vergoed krijgen van het Rijk en een tekort boven de 10% wordt volledig vergoed.

(Ministerie van) BZK: Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.

CAO: Een collectieve arbeidsovereenkomst (cao) is een schriftelijke overeenkomst waarin afspraken over arbeidsvoorwaarden zijn vastgelegd die overeen zijn gekomen tussen een of meer werkgevers of werkgeversorganisaties met een of meer werknemersorganisaties.

C.a.: Cum annexis (c.a.) is een Latijnse uitdrukking en betekent: wat erbij hoort, met toebehoren of iets dergelijks.

Centraal Plan Bureau (CPB): Het Centraal Planbureau is een instelling die met behulp van macro-economische modellen voorspellingen doet over de Nederlandse economie en de gevolgen van het overheidsbeleid bestudeert.

COA: Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA) is voor de Nederlandse samenleving de opvangorganisatie die zorgt voor opvang van vreemdelingen. Het COA biedt mensen in een kwetsbare positie een veilige huisvesting en helpt bij de voorbereiding op de toekomst (in Nederland of ergens anders). Het COA houdt zich vooral bezig met asielzoekers en vluchtelingen. Het COA zorgt voor de eerste levensbehoeften als huisvesting en uitbetaling van zakgeld. Het COA is verantwoordelijk voor de plaatsing en opvang in opvanglocaties verspreid over heel Nederland totdat er een besluit genomen is over de asielaanvraag.

Collectieve lastendruk: Het totaal van belasting- en premieontvangsten, vermeerderd met enkele niet-belastingontvangsten, uitgedrukt in procenten van het Bruto Binnenlands Product.

Collegeprogramma: Nadat er gemeenteraadsverkiezingen zijn geweest wordt er een nieuw college samengesteld, meestal op basis van een collegeprogramma. Ook wordt er een werkverdeling gemaakt waarbij ieder collegelid een aantal taken krijgt te behartigen, een portefeuille genaamd. De burgemeester staat niet hiërarchisch boven de wethouders. Wel is hij of zij voorzitter van het college van B en W en heeft hij of zij een doorslaggevende stem wanneer de stemmen staken. Het college van B en W opereert als een collectief, dat wil zeggen dat ze gezamenlijk verantwoordelijk zijn voor het door eenieder van hen gevoerde beleid.

Consortium: Groep van bedrijven of andere instellingen die voor een eenmalig project samenwerken.

Contante waarde: De contante waarde (CW) of actuele waarde (AW) van een toekomstig bedrag aan geld over een tijdsperiode van n jaar en bij rentevoet p, is het bedrag dat uitgezet tegen samengestelde interest bij de genoemde rentevoet na de periode van n jaren juist het gegeven bedrag oplevert. Eenvoudig geformuleerd; de huidige waarde van een bedrag waarover je pas na een bepaalde periode de beschikking hebt.

Corporatiewoningen: Woningen in het bezit van woningcorporatie.

Crisis- en herstelwet: De Crisis- en herstelwet is een Nederlandse wet, gericht op de versnelling van infrastructurele projecten. Hieronder vallen grote bouwprojecten en projecten op het gebied van

duurzaamheid, energie en innovatie. Tevens beoogt de wet een economische impuls te geven aan de bouwsector ten tijde van de kredietcrisis. De wet is op 31 maart 2010 in werking getreden.

Daggeld(lening): Een lening zonder zekerheden, die banken aan elkaar en aan lagere overheden, institutionele beleggers en soms bedrijven verstrekken. De leningen kunnen dagelijks (voor 12.00 uur) door beide partijen worden opgezegd.

Decentralisatie-uitkering: Met ingang van 2009 is er naast de algemene uitkering en de integratie-uitkering ook de decentralisatie-uitkering. Deze nieuwe uitkering is nodig voor de kabinetsdoelstelling om het aantal specifieke uitkeringen te verminderen De verdeling van de decentralisatie-uitkering volgt evenmin als de integratie-uitkering de regels van de verdeling van de algemene uitkering. Anders dan bij de integratie-uitkering, waar de termijn van overheveling naar de algemene uitkering van tevoren vaststaat, ontbreekt bij de decentralisatie-uitkering een dergelijke termijn. Dat maakt de uitkering geschikt voor de overheveling van specifieke uitkeringen, ook als die termijn nog niet bekend is. Ook maakt het de uitkering geschikt voor middelen die slechts tijdelijk beschikbaar zijn.

Deposito: Een bedrag aan geld dat aan een bank wordt toevertrouwd voor een bepaalde periode tegen een vastgestelde rentevergoeding. Gedurende de afgesproken periode dat het geld bij de bank staat, kan een klant niet vrij over dat geld beschikken. Banken hanteren vaak een minimuminleg. De vaste termijnen variëren van één tot twaalf maand.

Dekking: Houdt in dat bij nieuwe initiatieven ook is aangegeven op welke wijze nieuwe lasten door baten worden gedekt.

Diftar-systeem: Staat voor gedifferentieerde tarieven waarbij per huishouden geregistreerd wordt hoeveel afval aangeboden wordt. Hoe meer afval een inwoner aanbiedt hoe hoger de afvalstoffenheffing is.

Doelmatigheid: Een (voorgenomen) handelwijze is doelmatig of efficiënt als de betreffende inspanningen en uitgaven daadwerkelijk bijdragen aan de realisatie van het beoogde doel en de kosten in verhouding staan tot de opbrengsten.

Doeltreffendheid: Het beoogde doel halend. Doeltreffendheid zegt dus iets over de mate waarin een doel wordt bereikt, wat onafhankelijk is van de geleverde inspanningen.

Dotatie: Doteren wil zeggen dat er jaarlijks een bedrag in de kosten geboekt wordt. Omdat er dan nog geen sprake is van een daadwerkelijke uitgave, wordt dit bedrag opzij gezet in een voorziening. Een voorziening mag alleen gevormd worden voor lasten die met enige mate van zekerheid ingeschat kunnen worden

Duurzaamheidbalans: Om duurzame ontwikkeling te kunnen meten heeft Telos de duurzaamheidbalans ontwikkeld. In een duurzaamheidbalans brengen we de belangrijkste indicatoren voor de ontwikkeling van een gebied samen. Dat doen we door de kapitalen te ontleden in voorraden, eisen en indicatoren en hun normen.

Duurzaamheidsscore: De duurzaamheidsscore is gebaseerd op 10 indicatoren. 5 indicatoren hebben betrekking op het bereiken van duurzame doelen. 5 indicatoren hebben betrekking op een

duurzaam mobiliteitssysteem. Iedere indicator is gerelateerd aan een variabele waarmee gemeenten kunnen worden vergeleken. Bijvoorbeeld door te delen door het aantal inwoners, voertuigen of woningen.

eDepot: Een eDepot is een voorziening met functionaliteit voor de opslag en het beheer van de digitale archieven die voor blijvende bewaring in aanmerking komen. Een eDepot kan grote hoeveelheden bestanden opslaan. Maar het is meer dan alleen geheugenruimte: de opgeslagen informatie moet ook weer opvraagbaar zijn. Nu en over lange tijd. Dit vraagt om speciaal voor archiefbeheer ontwikkelde software waarmee informatie bruikbaar en zichtbaar wordt. Slimme technieken ordenen informatie en maken het leesbaar wordt op elk beeldscherm, in welke vorm de informatie destijds dan ook het eDepot ingegaan is. Een goede basis hiervoor is het OAIS-model zoals beschreven in de ISO-norm 14721: 2012.

Egalisatiereserve: Reserve die gevormd is om bijvoorbeeld uit te kunnen putten als resultaten tegenvallen of om onverwachte tegenvallers op te kunnen vangen.

EMU-gebied: De landen die in Europa een Economische en Monetaire Unie vormen. De EMU kwam tot stand bij het Verdrag van Maastricht in 1992. Momenteel nemen 17, waaronder Nederland, van de 27 Europese Lidstaten deel aan de Unie.

EMU-saldo: Het EMU-saldo heeft betrekking op het vorderingensaldo van de sector Overheid op transactiebasis. Het vorderingensaldo geeft de mutatie in het saldo van de financiële activa en passiva van de collectieve sector weer. Omdat het EMU-saldo betrekking heeft op de totale collectieve sector, is niet alleen het vorderingensaldo van het Rijk van belang, maar ook de vorderingensaldi van de sociale fondsen en de lokale overheid.

EMU-schuld(-quote): Het totaal van de uitstaande leningen ten laste van de gehele collectieve sector. Dit is de optelsom van de uitstaande leningen ten laste van het Rijk, de sociale fondsen en de lokale overheid, minus de onderlinge schuldverhoudingen van deze drie subsectoren. De EMU-schuld is een bruto-schuldbegrip. Bij bepaling van de EMU-schuldquote wordt de EMU-schuld uitgedrukt in procenten van het bruto binnenlands product (BBP).

Europese aanbesteding: Een Europese aanbesteding is een aanbesteding volgens bepaalde Europese richtlijnen. Die richtlijnen (van de Europese Unie) verplicht Europese overheden om overheidsopdrachten die een bepaald bedrag te boven gaan uit te schrijven via de procedure van een Europese aanbesteding.

Exploitatie (begroting): (Een overzicht van de) kosten en opbrengsten van een onderneming over een bepaalde periode. Bij de overheid wordt meestal gesproken over het overzicht van baten en lasten.

Extramurale zorg: Het aanbod van zorg- en dienstverlening en begeleiding dat beschikbaar is voor mensen die zelfstandig in de thuissituatie wonen. Thuiszorg is een vorm van extramurale zorg.

Financial lease: Financiële leasing is een leasevorm waarbij de kredietverstrekker of lessor enkel juridisch eigenaar blijft terwijl het volledige economisch eigendom (het genot, de verzekering, het onderhoud) overgaat op de kredietnemer of lessee.

Financieel neutraal: Zie budgettair neutraal.

Financieel nivelleren: Financieel een gelijk niveau proberen te bereiken.

Financiële participaties: Het financieel deelnemen in (bijvoorbeeld) een bedrijf.

Financiële verordening: Raadsbesluit (verordening) op basis van artikel 212 Gemeentewet, dat de uitgangspunten voor het financiële beleid en regels voor het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie bevat.

Financieringsfunctie: Deze functie betreft alle activiteiten die te maken hebben met het verwerven en beheren van financiële middelen door de gemeente. Concreet gaat het dan om zaken zoals het aantrekken van geld in diverse vormen, bijvoorbeeld deposito's en leningen, het beheersen van geldstromen (zodat een minimale hoeveelheid middelen aangetrokken hoeft te worden) en een optimaal beheer van aanwezige middelen (zodat een optimaal rendement van deze middelen kan worden behaald). De Gemeentewet (artikel 212) schrijft voor dat de raad voor de financieringsfunctie bij verordening regels formuleert over in ieder geval:
- de algemene doelstelling van deze functie;
- te hanteren richtlijnen en limieten;
- de administratieve organisatie; daaronder begrepen: taken, bevoegdheden, verantwoordelijkheidsrelaties en informatievoorziening.

Financiering(smiddelen): Het leveren van kapitaal (financiën) om zo een bepaalde activiteit te bekostigen. In de paragraaf Financiering wordt de term gebruikt om aan te duiden dat de eigen reserves van de gemeente worden ingezet om de activa (bezittingen) te financieren (bekostigen).

Financieringstekort- en overschot: Als het totaalbedrag van de financieringsmiddelen kleiner is dan het totaal bedrag van de nog niet afgeschreven investeringen dan is er sprake van een financieringstekort; is het omgekeerde het geval dan is er sprake van een financieringsoverschot.

Flankerend beleid: Beleid bedoeld om de uitvoering van een maatregel of wet te ondersteunen. De gemeente Noordenveld heeft een voorziening flankerend beleid voormalig personeel gevormd waaruit in het verleden ontstane verplichtingen worden bekostigd.

Fluctuaties: Schommelingen.

Forensenbelasting: De forensenbelasting dient ertoe om mensen die relatief veel in een gemeente verblijven, maar geen ingezetene zijn van deze gemeente, mee te laten betalen aan voorzieningen in die gemeente. Het doel is niet om kosten voor deze voorzieningen één op één te verhalen, maar juist om een bijdrage te vragen aan het algemene voorzieningenniveau van de gemeente.

Formatie: De term formatie wordt in de begroting en jaarrekening in de paragraaf Bedrijfsvoering gebruikt om de totale omvang van de personeelssterkte in de gemeentelijke organisatie aan te geven. De formatie wordt dan aangeduid in zogenaamde fte's.

Frictiekosten: Extra kosten met een éénmalig, tijdelijk karakter die uitgaan boven het normaal beschikbare budget voor reguliere werkzaamheden. Dit als gevolg van het optreden van tijdelijke fricties ten opzichte van de normale gang van zaken.

Frontoffice: Het gedeelte van de organisatie waar het daadwerkelijke contact tussen dienstverlener en inwoner plaatsvindt.

FSC: Forest Stewardship Council. Een onafhankelijk, internationaal keurmerk voor hout dat gegarandeerd afkomstig is uit goed beheerd bos.

Fte: Een fte is een fulltime-equivalent. Eén fte is gebaseerd op een 36-urige werkweek.

Garantieregeling: In de paragraaf Verbonden Partijen in de begroting en jaarrekening is vermeld dat ten aanzien van de deelname van de gemeente in de Bestuursacademie Noord Nederland een garantieregeling van toepassing is. De gemeente staat borg voor eventuele toekomstige verliezen.

GBA: Gemeentelijke Basisregistratie Persoonsgegevens.

GBI: Geïntegreerd Beheer- en Informatiesysteem. Software voor het beheer van de gemeentelijke kapitaal-goederen (wegen, gebouwen, groen).

Gebiedsontwikkeling: Betreft een vakgroep binnen de afdeling Ontwikkeling en Strategie die zich onder andere bezighoudt met het ontwikkelen van bouwlocaties.

Geldlening: Een partij die aan een andere partij een som geld verstrekt onder de voorwaarde dat dit bedrag op een bepaald moment wordt terugbetaald tegen een bepaalde vergoeding (rente).

Gemeentefonds: Fonds waaruit jaarlijks (algemene) uitkeringen worden gedaan aan de gemeenten, ter dekking van een deel van hun uitgaven. De jaarlijkse groei van het fonds op basis van de ontwikkeling van de netto-gecorrigeerde rijksuitgaven, wordt het accres genoemd.

Gemeentegrootteklasse: Een door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) gebruikte eenheid om gemeenten naar inwonersaantallen in te delen.

Generieke Digitale Infrastructuur: De generieke digitale infrastructuur (GDI) bestaat uit standaarden, producten en voorzieningen die gezamenlijk gebruikt worden door overheden, publieke organisaties en in een aantal gevallen ook private partijen. De GDI bestaat uit herbruikbare digitale basisvoorzieningen, standaarden en producten. Hierdoor is het mogelijk om primaire processen doelmatig in te richten en te blijven ontwikkelen.

GGD: Gemeentelijke Gezondheidsdienst. De gemeente Noordenveld neemt deel in de gemeenschappelijke regeling GGD Drenthe (zie hiervoor de paragraaf verbonden partijen in de begroting en jaarrekening)

Grondcomplex: De aanduiding van een gebied waar een grondexploitatie (zie hierna) aan is verbonden.

Grondexploitatie (grex): Een grondexploitatie is een begroting die wordt opgesteld om grondkosten en grondopbrengsten van een ruimtelijk ontwikkelingsplan (zoals een nieuw bestemmingsplan) in beeld te brengen. De afgelopen jaren is gebleken dat een grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. Indien gemeenten of

provincies leningen hebben afgesloten om grond te kopen voor een (toekomstige) woningbouwproject hebben zij een schuld. Bij de beoordeling van een dergelijke schuld is het van belang om te weten of deze schuld kan worden afgelost wanneer het project wordt uitgevoerd. Van de opbrengst van de verkochte gronden kan immers de schuld worden afgelost. Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale (geraamde) baten. Wanneer de grond tegen de prijs van landbouwgrond is aangekocht, loopt een gemeente relatief gering risico. Het is dus belangrijk om te kunnen beoordelen of er een reële verwachting is of grondexploitatie kan bijdragen aan de verlaging van de schuld. Staat de grond tegen een te hoge waarde op de balans en moet die worden afgewaardeerd dan leidt dit tot een lager eigen vermogen en dus een lagere solvabiliteitsratio.

GRP: Gemeentelijk Riolering Plan.

GVVP: Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan.

Heffingen: Verzamelnaam van gemeentelijke belastingen, retributies, leges en rechten.

ICOMOS: The International Council on Monuments and Sites is een internationale NGO die zich bezighoudt met het behoud van culturele monumenten zoals gebouwen, historische steden, cultuurlandschappen en archeologische vindplaatsen. ICOMOS is opgericht in 1965, en is weer onderverdeeld in nationale comités. Het is een netwerk van experts op het gebied van onder andere geschiedenis, archeologie, antropologie en stedenbouwkunde. COMOS is vooral bekend als adviseur van de UNESCO op gebied van het cultuurerfgoed dat staat op, of wordt genomineerd voor, de Werelderfgoedlijst. Een andere belangrijke activiteit is het aanwakkeren van de publieke interesse voor het behoud van monumenten, bijvoorbeeld door het organiseren van een jaarlijkse Internationale Monumentendag. Ook stimuleert het de uitwisseling van kennis tussen internationale experts, en geeft het training en advies.

IHP: Het Integraal Huisvestingsplan Primair Onderwijs (IHP) wordt als basis gebruikt voor investeringen van de gemeente in nieuw- en verbouw van scholen voor primair (basis) onderwijs.

IKB: Het Individueel keuzebudget (IKB) is een budget in geld dat elke medewerker maandelijks flexibel kan inzetten voor door hem gekozen doelen. Het IKB bedraagt 16,3%: dat is de optelsom van 6% eindejaarsuitkering, 8% vakantietoeslag, 1,5% levensloopbijdrage en 0,8% aan (omgerekend) bovenwettelijk verlof. De 6% (artikel 3:28 lid 2 sub b CARUWO) stijgt per 1 december 2017 met 0,5% en per 1 juli 2018 met 0,25%. Het IKB is per 1 januari 2017 ingevoerd. Het IKB sluit aan bij de wens voor meer keuzevrijheid voor de medewerker en is daarmee een stap in de richting van de modernisering van de arbeidsvoorwaarden voor de sector.

IND: De Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) is een overheidsinstelling die belast is met de taak van het uitvoeren van het vreemdelingenbeleid. Dit houdt in de praktijk vooral in dat de IND aanvragen van niet-Nederlanders in behandeling neemt om te kijken of ze een verblijfsvergunning kunnen krijgen.

Individueel KeuzeBudget: Meer keuzevrijheid. Dat is het doel van het Individueel KeuzeBudget (IKB). Geld uit diverse regelingen is voortaan overzichtelijk beschikbaar voor medewerkers in één vrij besteedbaar budget. Dit levert een grote keuzevrijheid op. En ruimte voor het realiseren van individuele wensen, ambities en doelen.

Informatiebeleidsplan: Dankzij het informatiebeleidsplan wordt er richting en prioritering gegeven aan toekomstige I&A projecten en activiteiten voor de komende jaren. Ondanks de focus op informatievoorziening, kan en mag dit document niet los gezien worden van vraagstukken op het gebied van bedrijfsvoering, procesoptimalisering en dienstverlening. Een informatiebeleidsplan formuleert het I&A beleid op een manier die ook begrijpelijk is voor management en college om zo de verbinding te leggen met de eigen organisatie.

Informatieveiligheid: Informatiebeveiliging is het geheel van preventieve, detectieve, repressieve en correctieve maatregelen en procedures en processen die de beschikbaarheid, exclusiviteit en integriteit van alle vormen van informatie binnen een organisatie garanderen, met als doel de continuïteit van de informatie en de informatievoorziening te waarborgen en de eventuele gevolgen van beveiligingsincidenten tot een acceptabel, vooraf bepaald niveau te beperken.

Integratie-uitkering: Als een toevoeging aan de algemene uitkering in één keer bezwaarlijk is vanwege de omvang van de herverdeeleffecten wordt een integratie-uitkering toegepast. Deze uitkering voorziet dan in een geleidelijke overgang van specifieke uitkering of eigen inkomsten naar de algemene uitkering. Daarnaast kent het gemeentefonds ook decentralisatie-uitkeringen: met ingang van 2009 is er naast de algemene uitkering en de integratie-uitkering ook de decentralisatie-uitkering. Deze nieuwe uitkering is nodig voor de kabinetsdoelstelling om het aantal specifieke uitkeringen te verminderen De verdeling van de decentralisatie-uitkering volgt evenmin als de integratie-uitkering de regels van de verdeling van de algemene uitkering. Anders dan bij de integratie-uitkering, waar de termijn van overheveling naar de algemene uitkering van tevoren vaststaat, ontbreekt bij de decentralisatie-uitkering een dergelijke termijn. Dat maakt de uitkering geschikt voor de overheveling van specifieke uitkeringen, ook als die termijn nog niet bekend is. Ook maakt het de uitkering geschikt voor middelen die slechts tijdelijk beschikbaar zijn.

Integraal schoolbestuur: Het openbaar basisonderwijs in Noordenveld kent een integraal schoolbestuur. Het college van Burgemeester & Wethouders is het schoolbestuur. De ondersteuning ten behoeve van het Openbaar Onderwijs wordt verzorgd door het taakveld Dienstverlening en Ontwikkeling.

Interbestuurlijk Programma: Nederland staat de komende tijd voor een aantal uitdagingen. Deze opgaven beperken zich niet tot de grenzen van een gemeente of regio. Dit vraagt om een gezamenlijke bestuurlijke aanpak die past bij de maatschappelijke opgaven van deze tijd. Het Rijk, gemeenten, provincies en waterschappen hebben daarom een akkoord gesloten om samen een aantal grote maatschappelijke opgaven aan te pakken. Op 14 februari 2018 hebben het kabinet en de voorzitters van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten, het Interprovinciaal Overleg en de Unie van Waterschappen de bestuurlijke afspraken voor de komende kabinetsperiode ondertekend. Deze afspraken vormen de start van het gezamenlijke interbestuurlijk programma.

Investeringen: Uitgave om duurzame kapitaalgoederen (zoals gebouwen en machines) aan te schaffen.

Investeringsagenda: Een Investeringsagenda omschrijft de gewenste investeringen die tot een bepaald moment worden gedaan en geeft een doorkijk naar de langere termijn.

IOAW: De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) is bedoeld voor oudere en gedeeltelijke arbeidsongeschikte werklozen, van wie het recht op een WW-uitkering is beëindigd.

IOAZ: De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen (IOAZ) is bedoeld voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte zelfstandigen, die hun eigen bedrijf (of zelfstandig beroep) moeten beëindigen omdat de inkomsten daaruit onvoldoende zijn.

ISD: Intergemeentelijke Sociale Dienst

Kapitaallasten: De gulden financieringsregel is een begrotingsregel. Volgens deze regel behoren lopende uitgaven gedekt te worden door lopende ontvangsten (sluitende gewone dienst), maar mag er wel worden geleend voor investeringen die gedurende een aantal jaren nut hebben (zogeheten kapitaaluitgaven). De kapitaallasten (rentelasten en afschrijvingslasten van activa) worden volgens deze begrotingsregel tot de lopende uitgaven gerekend.

Kapitaalmarktrente: De rentemarkt wordt vaak opgedeeld in de geldmarkt (geldmarktrente) en de kapitaalmarkt (kapitaalmarktrente). Hierbij wordt onder de geldmarktrente de korte rente verstaan en onder de kapitaalmarktrente de lange rente (met een looptijd vanaf 2 jaar).

Kasgeld(leningen): Een lening met een looptijd, variërend van één maand tot twee jaar. Het bedrag moet ineens worden opgenomen en aan het eind van de looptijd ineens worden afgelost. De kasgeldlening wordt gebruikt door grote bedrijven en lagere overheden met een omvangrijke kredietbehoefte, waarvan de looptijd goed te voorspellen is.

Kasgeldlimiet: De kasgeldlimiet is een door de Wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) voorgeschreven sturings- en verantwoordingsinstrument ter beperking van het risico op de korte schuld met een rente typische looptijd van korter dan 1 jaar. Indien de kasgeldlimiet wordt overschreden moeten gemeenten consolideren.

Koersrisico: Risico dat ontstaat door koersschommelingen op de beurs.

Kostendekkendheid: Bij de bepaling van de legestarieven dient de gemeente rekening te houden met de kostendekkendheid. De tarieven van de dienstverlening moeten in verhouding staan met de kosten die de gemeente maakt bij de uitvoering van deze diensten

Kostenverhaal: Onder "kostenverhaal" binnen gebiedsontwikkeling wordt verstaan het verrekenen van zogenaamde grondkosten, dat wil zeggen, de kosten van de aanleg van voorzieningen van openbaar nut (zoals straten, riolering, groen, parkeergelegenheid en waterpartijen met een openbare functie) binnen een bepaald ruimtelijk plan. Dat kan een bestemmingsplan zijn, een projectbesluit, een wijzigingsplan of een aanpassing van een beheers verordening. Meestal is een gemeente de verhalende partij, maar dit kan ook een andere overheid zijn, zoals het Rijk of een provincie. Kostenverhaal kan plaatsvinden via gronduitgifte, exploitatieovereenkomst of exploitatieplan en is verplicht op basis van de grondexploitatiewet.

Kostenverhaalexploitatie: Zie bovenstaand.

Laaggeletterdheid: Laaggeletterdheid is een term voor mensen die grote moeite hebben met lezen, schrijven en/of rekenen. Mensen die laaggeletterd zijn, zijn geen analfabeten. Ze kunnen wel lezen en schrijven, maar beheersen niet het eindniveau vmbo of niveau mbo-2/3.

Laan van de Leefomgeving: Door de invoering van de Omgevingswet moet het ministerie van Infrastructuur en Milieu veranderingen doorvoeren in de informatievoorziening. Het ministerie koos er niet voor om alle bestaande informatievoorzieningen te verbeteren. De Laan van de Leefomgeving is een samenhangend digitaal stelsel, dat hier een bijdrage aan kan leveren.

Landinrichting: Landinrichting (waarvan de bekende ruilverkaveling een van de vormen is) is een proces, waarbij voor een bepaald gebied de inrichting wordt afgestemd op de doelen uit de Ruimtelijke Ordening voor dat gebied. Hierbij valt te denken aan: verbetering van de verkaveling (ook die van de natuur), verbetering van de infrastructuur en ruimtelijke ordening en verbetering van de waterhuishouding. Het ruilen van gronden is een van de krachtigste instrumenten uit de Landinrichtingswet en de Wet inrichting landelijk gebied (WILG).

Lastendruk: Belastingdruk, lastenverlichting, lastenverzwaring.

Leges: Leges worden ook wel retributies genoemd. Een retributie wil zeggen een betaling aan de overheid waar een individueel aanwijsbare tegenprestatie van die overheid tegenover staat. Het gaat om een bedrag dat betaald moet worden aan de overheid (of aan een bevoegd gezag) voor het gebruik van hun diensten of producten. De leges worden geheven van de aanvrager van de dienst dan wel van degene ten behoeve van wie de dienst is verleend.

Liquiditeitsplanning: De liquiditeitsplanning geeft een meerjarig overzicht van de begrote geldstromen.

Liquiditeitspositie: Het verschil tussen inkomsten en uitgaven, uitgedrukt in feitelijke geldstromen: kas-, bank-, en girosaldo.

Lumpsumfinanciering: De lumpsumfinanciering houdt in dat de besturen van scholen een vergoeding krijgen op grond van het aantal ingeschreven leerling op 1 oktober in euro's in plaats van formatierekeneenheden. Omdat scholen verschillen in de leeftijdsopbouw van het personeel wordt hiervoor gecorrigeerd. Dit bedrag wordt ineens (lumpsum) uitgekeerd aan het bovenschools bestuur zodat deze kan bepalen waaraan zij dit budget gaan besteden.

Macrobudget: Het totale budget voor het uitvoeren van een regeling. Bijv. het macrobudget Wet Werk en Bijstand welke jaarlijks door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid wordt vastgesteld voor alle gemeenten.

Managementrapportage: Tussentijdse rapportage en informatie over de voortgang van de uitvoering van de in de productenraming opgenomen producten van management aan college.

Mantelzorg: Betreft de zorg voor chronisch zieken, gehandicapten en hulpbehoevenden door naasten: familieleden, vrienden, kennissen en buren. Kenmerkend is de reeds bestaande persoonlijke band tussen de mantelzorger en zijn of haar naaste. Daarnaast gaat het om langdurige zorg die onbetaald is.

Materiële exploitatie: Het begrip wordt in de toelichting op de risico's (paragraaf weerstandsvermogen) vermeld. Schoolbesturen krijgen naast een vergoeding voor de personele kosten een vergoeding voor de materiële exploitatiekosten. Die kosten hebben betrekking voor apparatuur, onderhoud, lesmateriaal en schoonmaak.

MDO: Multidisciplinair overleg

Meerjarenbegroting: In het algemeen worden begrotingen opgesteld voor één jaar; een meerjarenbegroting gaat over een langer termijn, bijvoorbeeld vier jaar.

Meevaller: Onverwachte (niet begrote) daling van lasten en/of verhoging van baten. Kan dienen voor het opvangen van tegenvallers, als dekking van gewenste nieuwe andere lasten of ter versterking van het eigen vermogen.

(Mei)circulaire: De Rijksoverheid informeert de gemeenten via circulaires in mei, september en december over de omvang en de verdeling van het gemeentefonds.

Meldingsfrequentie: Het begrip wordt genoemd in de begroting en jaarrekening in de paragraaf Bedrijfsvoering in de context van "meldingsfrequentie ziekteverzuim": de verhouding tussen het aantal verzuimgevallen en het aantal personeelsleden. De meldingsfrequentie wordt omgerekend naar jaarbasis.

Middellange termijn verkenning (MLT): Voorafgaand aan een nieuwe kabinetsperiode publiceert het CPB een macro-economische verkenning voor de daaropvolgende vier of vijf jaren. Deze middellange termijn verkenning reikt tot het einde van de nieuwe kabinetsperiode. In de analyse voor de MLT gaan we ervan uit dat het bestaande overheidsbeleid doorgezet wordt. De beleidsarme middellange termijn verkenning vormt de basis voor de analyse van verkiezingsprogramma's of een regeerakkoord.

Migrant: Iemand die naar een ander land verhuist.

Naar rato: Naar evenredigheid.

Nareizigers: Betreft de hereniging van gezinsleden die door omstandigheden, vaak migratie, van elkaar gescheiden zijn. In het vreemdelingenrecht is sprake van gezinshereniging als de hereniging van de gezinsleden plaatsvindt in een ander land dan het land waar de gezinsband tot stand is gekomen

Navenant: Overeenkomstig, evenredig.

Netto schuldquote: De netto schuld weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Nominale waarden: Het begrip wordt gebruikt bij de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De nominale waarde is de werkelijk ontvangen uitkering. Echter, voor gemeenten is het van belang na te gaan wat de reële waarde is. De reële waarde is de algemene uitkering gecorrigeerd voor inflatie (het BBP Bruto Binnenlands Product).

Normenkader: Bij een audit wordt altijd gebruikgemaakt van een normenkader. Hiermee wordt bedoeld een voorbeeld/richtlijn van hoe je de beheersing moet inrichten als je het goed wilt doen. Hiervoor kunnen de auditors gebruikmaken van een normenkader dat ze zelf op basis van hun kennis opstellen en vervolgens afstemmen met de manager (zodat deze het er ook eens mee is). Of een auditor maakt gebruik van een standaard normenkader. Voor elk onderwerp zijn er veel verschillende standaard normenkaders. Enkele belangrijke zijn: COSO, INK-managementmodel, KADplus-model, ISO (9001, 14001, 20000, 27001, etc.), Sarbanes-Oxley / Turnbull Code, Code Tabaksblat en CobiT.

Normeringssystematiek: De normeringssystematiek is de wijze waarop het niveau van de algemene uitkering van het gemeentefonds jaarlijks wordt aangepast (of geïndexeerd). In de huidige normeringssystematiek volgt de ontwikkeling van het gemeentefonds, die van de Rijksuitgaven. Meer precies hangt de procentuele ontwikkeling van het gemeentefonds (of accres) af van de procentuele ontwikkeling van de netto gecorrigeerde rijksuitgaven (NGRU).

Nutsbedrijven: Een nutsbedrijf is een bedrijf dat, vaak vanuit een monopolypositie, opereert in een sector die beschouwd wordt zijnde van openbaar nut omdat het belangrijke producten of diensten levert die in het algemeen belang zijn. Hier worden de elektriciteits-, gas- en drinkwatervoorziening toe gerekend

Obligo: Verplichting tot het volstorten van niet-volgestorte aandelen op eerste aanvraag. Een (al dan niet toekomstige) verplichting, uitgedrukt in een geldbedrag. Bijvoorbeeld de verplichtingen uit hoofde van een afgesloten valutatermijncontract. Obligo (krediet), het gedeelte van een krediet dat daadwerkelijk wordt gebruikt.

OCN: Ondernemerscontact Noordenveld. Een vereniging die de belangen behartigt van haar leden en zich in zet voor de ruimtelijke en economische kwaliteit van de bedrijventerreinen in Noordenveld.

OLO: Met Omgevingsloket online (OLO) kunt u één aanvraag opstellen voor een omgevingsvergunning, watervergunning en/of melding.

Omgevingsvisie: De omgevingsvisie is een – verplicht door de gemeenteraad op te stellen – integrale visie met strategische hoofdkeuzen van beleid voor de fysieke leefomgeving voor de lange termijn. In een omgevingsvisie dient rekening gehouden te worden met het voorzorgsbeginsel, het beginsel van preventief handelen, het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron dienen te worden bestreden en het beginsel dat de vervuiler betaalt.

Omgevingswet: De Omgevingswet is een wet die verregaande vereenvoudiging van het huidige stelsel van wetgeving voor de ontwikkeling en het beheer van de leefomgeving (omgevingsrecht) beoogt, door tientallen wetten en honderden regels te bundelen in één nieuwe wet.

Onbenutte belastingcapaciteit: Dit begrip is vermeld in de paragraaf weerstandsvermogen in de begroting en jaarrekening. De onbenutte belastingcapaciteit bestaat uit de extra structurele middelen die gegenereerd kunnen worden door de tarieven van de gemeentelijke heffingen te verhogen tot het wettelijk toegestane maximum. Voor de maximale tarieven wordt gebruik gemaakt van de normen voor het zogeheten artikel 12 beleid. Een gemeente met een artikel 12

status is een Nederlandse gemeente die onder financiële curatele is gesteld door het Rijk vanwege een structureel slechte financiële situatie. Deze gemeenten moeten hun tarieven verhogen tot een 'redelijk peil eigen heffingen', willen zij in aanmerking kunnen komen voor rijkssteun.

Onderuitputting: De netto gerealiseerde uitgaven zijn lager dan begroot.

Open einderegeling: Een open einderegeling is een begrotingsbesluit waardoor een financiële regeling geen budgettair plafond wordt toegekend.

OZB: Alle gemeenten in Nederland heffen de Onroerendezaakbelasting (ozb). Elke gemeente mag de ozb-tarieven zo hoog maken als zij zelf willen, maar de Vereniging van Nederlandse Gemeenten heeft met de Rijksoverheid afspraken gemaakt over de maximale stijging van de landelijke ozb-opbrengst. Dit heet de macronorm.

Participatie: Actieve deelname.

Participatiesamenleving: Met de participatiesamenleving of doe-democratie wordt in Nederland een samenleving bedoeld waarin iedereen die dat kan verantwoordelijkheid neemt voor zijn of haar eigen leven en omgeving. Vanwege stijgende kosten wil de overheid de verzorgingsstaat beperken en probeert steeds meer taken aan de individuele burger over te dragen.

Participatiewet: De Participatiewet geldt per 2015. Het doel van deze wet is om zoveel mogelijk mensen aan een baan op de reguliere arbeidsmarkt te helpen.

Percentage of completion (Poc): De percentage of completion methode is de opbrengsten en kosten naar rato van de prestatie verwerken. Hierdoor ontstaat er inzicht in de financiële gevolgen tijdens een boekjaar en worden de opbrengsten en kosten in de winst- en verliesrekening verantwoord. Als de projectkosten de projectopbrengsten overstijgen wordt dit direct in de winst- en verliesrekening verantwoord. Als er een opbrengst onzeker is of inbare opbrengsten van voorgaande boekjaren zijn, dan wordt dit als last verantwoord in de winst- en verliesrekening.

Perspectiefnota: Strategisch meerjarig beleidsplan met de focus op het eerste jaar waarin beschreven staat wat de gemeente de komende jaren aan nieuw beleid wil realiseren.

PMD: PMD is een afkorting voor het afval van plastic verpakkingen, metalen verpakkingen en drinkpakken. Het verpakkingsafval wordt samen ingezameld en na sortering gerecycled.

Podiumkunst: De podiumkunsten, soms ook aangeduid als uitvoerende kunsten, zijn die vormen van kunst die uitgevoerd worden op een podium in de aanwezigheid van publiek. Tot de podiumkunsten behoren live-uitvoeringen van muziek, musical, opera, ballet, moderne dans, toneel en kleinkunst.

Preventief toezicht: Preventief toezicht betekent dat de begroting of wijzigingen daarvan vooraf goedkeuring van de toezichthouder behoeven.

Prijscompensatie: Wanneer de lonen gelijk blijven en de prijzen stijgen, daalt de koopkracht. Mensen kunnen met hetzelfde geld dus minder kopen. Werknemers willen hiervoor worden

gecompenseerd. Een loonstijging die bedoeld als tegemoetkoming voor de gestegen prijzen, wordt prijscompensatie genoemd

Prijsgevoeligheid: De mate waarin de gevraagde hoeveelheid reageert op een prijsverandering.

Primitieve begroting: De primitieve begroting is de begroting zoals die is vastgesteld door de gemeenteraad voorafgaand aan het begrotingsjaar.

Programmabegroting: In de Programmabegroting staat wat de inkomsten van de gemeente zijn en hoe de gemeente dit geld wil gaan uitgeven. Hiervoor wordt het verdeeld over verschillende programma's.

Prudent: Voorzichtig. De term wordt gebruikt in de paragraaf Financiering in de begroting en jaarrekening bij het uitzetten van middelen. In het treasurystatuut en de Wet Fido zijn dwingende voorschriften opgenomen waaraan moet worden voldaan indien het college overgaat tot het uitzetten (geven) van middelen (bijvoorbeeld geldleningen). Dit om te waarborgen dat zorgvuldig wordt omgegaan met publieke middelen .

Raad van State: De Raad van State is het hoogste administratief rechtscollege.

Rechtmatigheid: Rechtmatigheid is een juridische term, die aangeeft dat een (voorgenomen) handelwijze in overeenstemming is met de geldende regels en besluiten. De controle op deze zogenaamde financiële rechtmatigheid wordt uitgevoerd door een accountant.

RECRON: RECRON (Vereniging van Recreatieondernemers Nederland) is een Nederlandse brancheorganisatie voor recreatiebedrijven die werd opgericht in 1969.

Regeerakkoord: Een regeerakkoord of coalitieakkoord is in Nederland een overeenkomst tussen de fracties van twee of meer politieke partijen in het parlement die een coalitieregering vormen. Het akkoord is het resultaat van de informatiefase van de kabinetsformatie en het regelt de politieke uitgangspunten voor de komende kabinetsperiode. Het is een meerjarige agenda voor het kabinetsbeleid.

Rekening courant: Lopende rekening. Meestal de rekening die voor de afhandeling van het girale betalingsverkeer wordt gebruikt.

Rekenrente: Het rentepercentage die de gemeente intern hanteert bij het doorbelasten van de rente op investeringen. Het verschil tussen de werkelijk betaalde rente en de toegerekende rente komt tot uitdrukking in de begroting en rekening op het onderdeel “resultaat op rente”.
Reinigingsheffing: De reinigingsheffingen bestaan uit twee belastingen: de afvalstoffenheffing en de reinigingsrechten. Doorgaans betalen huishoudens afvalstoffenheffing omdat de gemeente de wettelijke plicht heeft bij hun percelen huishoudelijke afvalstoffen in te zamelen. De reinigingsrechten zijn verschuldigd als er geen wettelijke plicht bestaat om afvalstoffen in te zamelen, maar de gemeente deze dienst wel verleent.

Re-integratietraject: Het proces van terugkeren naar werk(en).

Rentelasten: De rente die de gemeente betaald over in het verleden opgenomen geldleningen.

Renterisico: Renterisico houdt in dat door veranderingen in de rentestanden de resultaten van de onderneming veranderen. Het renterisico kan worden onderverdeeld in primair en secundair risico. Primair risico is het ondervinden van nadeel door een rentestijging en het secundair risico is het niet profiteren van rentedalingen.

Renterisiconorm: De renterisiconorm heeft tot doel om spreiding te krijgen in de rente typische looptijden in de leningenportefeuille waardoor een verandering in de rente vertraagd doorwerkt op de rentelasten. In een wettelijke uitvoeringsregeling is deze v uitgewerkt als een bedrag ter hoogte van 20% van de vaste schuld.

Rente typische looptijd: Is de looptijd waarvoor de rente vast ligt. Bijvoorbeeld bij een 30-jarige hypothecaire lening, waarvan de rente voor 5 jaar vast ligt, is de rent typische looptijd van de lening 5 jaar.

Repressief toezicht: Repressief toezicht is toezicht achteraf. Bij deze vorm van toezicht is geen goedkeuring van de besluiten door de provincie nodig.

Reserve: Balanspost die deel uitmaakt van het eigen vermogen van een onderneming. Gemeenten kennen een algemene reserve en bestemmingsreserves (afgezonderde vermogensbestanddelen waaraan de gemeenteraad een bestemming heeft gegeven)

Restafval: Restafval of de reststroom is dat gedeelte van de afvalstroom van particulieren, instellingen en bedrijven dat overblijft nadat alle bruikbare en recyclebare afvalstromen van de hoofdstroom zijn gescheiden. De overheid probeert de hoeveelheid restafval te verkleinen.

Retributies: Een retributie is een gedwongen betaling aan de overheid voor een verleende dienst. Bijvoorbeeld reinigingsrechten (onderdeel van de reinigingsheffing)

RI&E: Een risico-inventarisatie en -evaluatie (RI&E) is een in de Nederlandse Arbeidsomstandighedenwet genoemd middel ter bevordering van veilig en gezond werken.

Rioolheffing: Rioolheffing is een belasting in Nederland die geheven wordt door een gemeente voor (de mogelijkheid tot) het gebruik van de riolering. De aanleg en het beheer van de riolering is een gemeentelijke taak. Daarnaast zijn gemeenten ook verantwoordelijk voor de inzameling van afvloeiend hemelwater. Op een enkele uitzondering na worden deze taken bekostigd via de rioolheffing, alhoewel een gemeente ook kan kiezen om (deels) geld vanuit de algemene middelen hiervoor te gebruiken. De wet geeft aan dat de begrote baten van de rioolheffing niet hoger mogen zijn dan de begrote lasten (Gemeentewet artikel 229b).

Risicobeheer: Het op systematische wijze beschermen van een organisatie tegen schade, zodat de doelstellingen van de organisatie kunnen worden bereikt met een juiste balans tussen preventiekosten en schadekansen.

RUD: De regionale uitvoeringsdienst (RUD) is een veelal regionaal werkende dienst die de uitvoering van VROM-taken van provincie, waterschap en gemeenten overneemt.

Scheefwoners: Met scheefwoners wordt meestal gerefereerd aan huurders die in een sociale huurwoning wonen, terwijl ze hiervoor een te hoog inkomen hebben. Zij worden ook wel 'goedkope scheefwoners' genoemd en vaak zorgen zij ervoor dat er een wachtlijst ontstaat voor mensen met lagere inkomens om een betaalbare of sociale huurwoning te kunnen betrekken. De overheid probeert deze groep scheefwoners aan te pakken door huurverhogingen door te voeren voor huishoudens met een bepaald minimum inkomen.

Separaat: Afzonderlijk.

Servicenormen: Openlijk gecommuniceerde beloften over de kwaliteit van publieke dienstverlening.

Sociaal domein: In 2015 hebben wij met betrekking tot het sociaal domein onder meer het volgende besloten: ‘Vaststellen dat onder het begrip sociaal domein wordt verstaan de uitvoering van de Jeugdwet, WMO (oud en nieuw), de Participatiewet exclusief inkomensondersteuning BUIG, BBZ, bijzondere bijstand en WSW’.

Solvabiliteitsratio: Dit kengetal geeft inzicht in de mate waarin de provincie of gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Indien er sprake is van een forse schuld én veel eigen vermogen (het totaal van de algemene en de bestemmingsreserves), hoeft een hoge schuld geen probleem te zijn voor de financiële positie. Daar is bijvoorbeeld sprake van indien een lening is aangegaan omdat het eigen vermogen niet liquide is (omdat het vast zit in bijvoorbeeld een gemeentehuis of dat er andere investeringen mee zijn gefinancierd). Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de provincie of gemeente. De mate van weerbaarheid geeft in combinatie met de andere kengetallen een indicatie over de financiële positie van een provincie en gemeente.

Startkwalificatie: Een startkwalificatie is een havo of vwo-diploma of een mbo-diploma vanaf niveau 2. Een vmbo-diploma wordt dus niet gezien als een startkwalificatie

Stigma: Een stigma is een schandvlek of brandmerk dat aan een bepaald persoon, een groep personen of aan een zaak wordt gekoppeld. Een stigma kan ook een vooroordeel zijn dat leeft bij een bevolkingsgroep.

Strategisch personeelsbeleid: Met strategisch personeelsbeleid wordt personeelsbeleid bedoeld wat de strategie van de organisatie ondersteund. Wanneer de organisatie als strategie kiest voor bijvoorbeeld een grotere klantgerichtheid dan is het personeelsbeleid strategisch te noemen wanneer de inzet van personeelsinstrumenten deze strategie ondersteunt. Bijvoorbeeld door competenties te formuleren die klantgericht gedrag definiëren. En opleidingen die medewerkers trainen in deze competenties. Of wervingsacties die kandidaten met deze competenties selecteren.

Structureel: Uiteindelijk, niet-tijdelijk.

Substantieel: Wezenlijk.

Suwinet: Elektronische infrastructuur gebruikt door de CWI, UWV en gemeenten bij de uitvoering van de taken die bij of krachtens de Wet SUWI of enige andere wet aan de CWI, UWV en bij of krachtens de ABW, IOAW en IOAZ aan gemeenten is opgedragen.

SVn: Het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) biedt verschillende leningen die consumenten én bedrijven kunnen gebruiken om hun wensen op het gebied van wonen te realiseren.

Sw-plaats: De sociale werkvoorziening is een overheidsvoorziening in Nederland op grond van de Participatie wet en biedt mensen met een arbeidshandicap een passende werkplek in een zo regulier mogelijke, aan de arbeidshandicap aangepaste, werkomgeving.

Tarief: Bedrag dat voor iedere eenheid betaald moet worden.

Tegenvaller: Onverwachte (niet begrote) stijging van lasten en/of daling van baten.

Toerekenbaarheid van kosten: Aan bepaalde producten of diensten te relateren kosten.

Toeristenbelasting: Onder de naam toeristenbelasting kan in Nederland door een gemeente een belasting worden geheven van natuurlijke personen die binnen de gemeente verblijf houden, maar niet als ingezetene in de gemeentelijke basisadministratie van persoonsgegevens zijn ingeschreven

Trap op-trap af-systematiek: Ook wel normeringsystematiek. De term wordt gebruikt bij de groei of afname van de algemene uitkering door deze te koppelen aan de uitzetting of krimp van de rijksbegroting.

Treasuryfunctie: De treasuryfunctie houdt zich bezig met het uitzetten en aantrekken van liquide middelen en het beheersen van de hieraan verbonden risico's.

Trimesterrapportage: Tussenstand van de uitvoering van de begroting na 4 maanden en na 8 maanden.

Uitgavenplafond: Bij een trendmatig begrotingsbeleid (Zalmnorm) wordt een vast reëel uitgavenkader vastgesteld, waarbij de uitgaven niet hoger mogen zijn dan een vooraf afgesproken plafond. Inkomstenmeevallers mogen niet worden gebruikt voor extra uitgaven en inkomstentegenvallers worden niet automatisch opgevangen door extra bezuinigingen.

Uitzonderingsrentes: De term is vermeld in de paragraaf Financiering (rentetoerekening). Wij hanteren een vaste verrekenrente (momenteel 5%) voor alle investeringen. In het verleden werd echter voor bepaalde investeringen een ander rentepercentage gehanteerd. Zo werden voor investeringen in riolering uitkeringen ontvangen waarvan de rente gekoppeld was aan het toen geldende rentepercentage. Om deze budgettair neutraal in de begroting te laten lopen werd datzelfde rentepercentage ook gehanteerd voor de toe te rekenen (gemeentelijke) rente.

UPS: (Uninterruptible Power Supply). Een apparaat dat wordt aangesloten tussen een computer en een energiebron om ervoor te zorgen dat de elektriciteitsvoorziening niet wordt onderbroken. Een UPS-apparaat of noodvoeding bevat een accu die ervoor zorgt dat de computer bij stroomuitval nog een tijd blijft werken.

Valondergronden: Het verzachte gedeelte benodigd bij speeltoestellen.

Vastrentende (waarden): Vastrentende waarden zijn effecten (aandelen, obligatiefondsen et cetera) waarbij gedurende de looptijd een vast bedrag aan rente uitgekeerd wordt en waarbij aan het eind van de looptijd de hoofdsom terugbetaald wordt.

Verstrekkingen (Wmo): Aangeboden diensten en producten op het gebied van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).

Verzuimnorm: Een verzuimnorm is een verzuimcijfer dat een organisatie kan halen, rekening houdend met een combinatie van kenmerken van het personeelsbestand en de specifieke werkzaamheden die werknemers moeten verrichten.

VNG: De Vereniging van Nederlandse Gemeenten, afgekort VNG, is de koepelorganisatie van alle gemeenten in Nederland. Behalve de Nederlandse gemeenten zijn ook een groot aantal gewesten, de landen Aruba, Curaçao en de bijzondere gemeenten Bonaire, Saba en Sint Eustatius lid van deze organisatie. Een van de belangrijkste doelstellingen van de VNG is de belangenbehartiging van alle gemeenten bij andere overheden, waaronder de provinciale overheden, de Tweede Kamer en het kabinet.

Voorziening: Naast reserves kennen gemeenten ook voorzieningen. Voorzieningen worden tot het vreemd vermogen gerekend. Gemeenten moeten voorzieningen treffen voor:
-verplichtingen/verliezen en risico's;
-onderhoudsegalisatie;
-door derden beklemde middelen met een specifieke aanwendingsrichting.

Vraag- en handelingsverlegenheid: Vraagverlegenheid is de situatie waarin er schroom is om hulp te vragen. Wij allen hebben een belangrijke 'feeling rule' dat je je eigen boontjes moet doppen. Als er hulp geboden wordt is er sprake van acceptatieschroom. Handelingsverlegenheid is de situatie aan de aanbodkant. Om hulp aan te bieden, moet men een stap zetten. Want de dominante 'feeling rule' is sociale afstand. Dus het aanbieden van hulp is een subtiel spel om de vraag expliciet te krijgen en hulp aanbieden.

Weerstandscapaciteit: De weerstandscapaciteit bestaat uit de potentieel in te zetten middelen om de tegenvallers op te vangen. Naast eigen vermogen zijn dit ook langlopende voorzieningen, onbenutte inkomstenbronnen, bezuinigingsmogelijkheden en garantstellingen.

Weerstandsvermogen: Het vermogen van een decentrale overheid om tegenvallers op te vangen zonder dat de continuïteit van deze overheid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen kan worden uitgedrukt als de verhouding tussen de weerstandscapaciteit en de te lopen risico's.

Werelderfgoedlijst: Werelderfgoed is cultureel en natuurlijk erfgoed dat wordt beschouwd als onvervangbaar, uniek en eigendom van de hele wereld, en waarvan het van groot belang wordt geacht om te behouden. Alleen erfgoed dat is ingeschreven op de Werelderfgoedlijst van UNESCO mag deze titel dragen.

Wet op het primair onderwijs (WPO): De Wet op het primair onderwijs (WPO) bepaalt hoe het basisonderwijs in grote lijnen geregeld moet zijn.

Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsgeschikten (WGA): Deze regeling is bedoeld voor mensen die na twee jaar arbeidsongeschiktheid voor een deel nog in staat zijn om te werken.

Wmo: Wet maatschappelijke ondersteuning.

Woningcorporatie: Een woningcorporatie, woningbouwcorporatie of wooncorporatie is een organisatie die zich richt op het bouwen, beheren en verhuren van kwalitatief goede woonruimte met een betaalbare huur voor mensen met een smalle beurs (sociale woningbouw). Het kenmerk van deze woningbouw is dat de huuropbrengsten van deze woningen niet rendabel zijn ten opzichte van de stichtingskosten.

WOZ-waarde: Wet waardering onroerende zaken. De WOZ-waarde van een woning is de geschatte marktwaarde op de waarde peildatum (voor de beschikking 2018 is de waarde peildatum 1 januari 2017)

Wro: Wet ruimtelijke ordening. De Wet ruimtelijke ordening (Wro, voorheen Wet op de Ruimtelijke Ordening, WRO) is een Nederlandse wet die regelt hoe ruimtelijke plannen in Nederland tot stand komen en gewijzigd worden. Zowel het Rijk, de provincies als de gemeente hebben de bevoegdheid om ruimtelijke plannen op te stellen.

WSW: De Wet sociale werkvoorziening (WSW) is de Nederlandse wet die regelt dat arbeidsgehandicapten die door lichamelijke, verstandelijke of psychische beperkingen uitsluitend in staat zijn onder aangepaste omstandigheden arbeid te verrichten, kunnen werken op een zo regulier mogelijke en op hun individuele mogelijkheden aangepaste arbeidsplek in de sociale werkvoorziening.

(W)SW-bedrijven: In Nederland bieden 90 SW-bedrijven een passende werkplek aan mensen een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

Zaakgericht werken: Zaakgericht en procesgericht werken is een concept dat cruciaal is voor het verbeteren van de gemeentelijke dienstverlening en/of bedrijfsvoering. Zaakgericht en procesgericht werken is voor gemeenten een goede manier om:
-de inwoner juist te informeren over de voortgang van de desbetreffende aanvragen;
-de afhandeling te monitoren en te bewaken;
-de werkprocessen voor de afhandeling te verbeteren;
-managementinformatie te verkrijgen over behaalde effecten.

Zelfstandig Bestuursorgaan (ZBO): Orgaan waaraan de uitoefening van een wettelijke taak is opgedragen, zonder dat er sprake is van (volledige) ondergeschiktheid aan de minister, en die voor de uitoefening van de taak uit collectieve middelen (rijksbijdragen en heffingen) worden gefinancierd.

ZZP: Zelfstandige zonder personeel.